

การศึกษาผลความคิดสร้างสรรค์โดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ
ของเด็กนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี

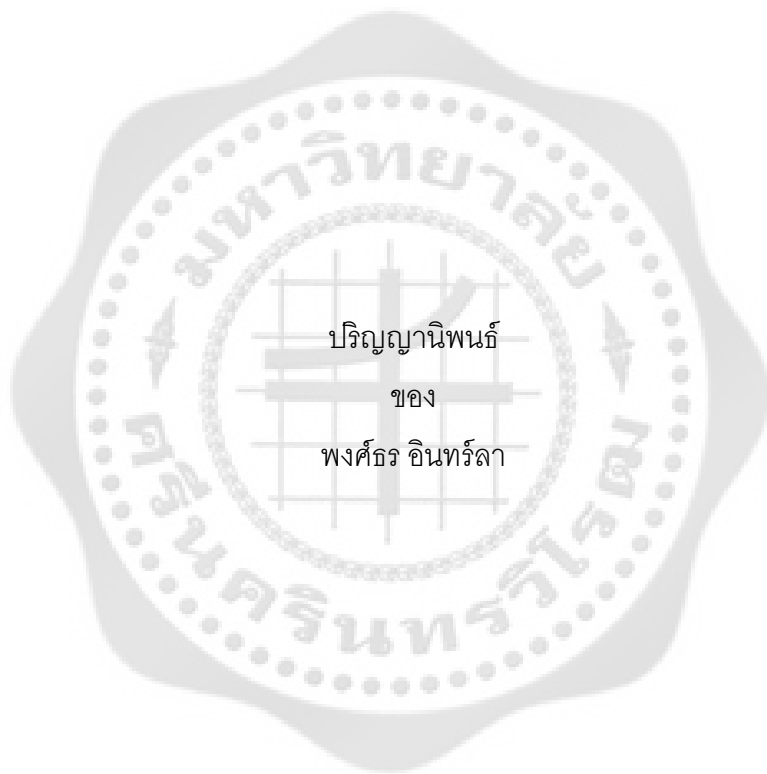

ปริญญานิพนธ์
ของ
พงศ์ธร อินทร์ลา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2559

การศึกษาผลความคิดสร้างสรรค์โดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ
ของเด็กนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี

ปริญญานิพนธ์
ของ
พงศ์ธร อินทร์ลา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาผลความคิดสร้างสรรค์โดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ
ของเด็กนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วโรด เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2559

พงศ์ธร อินทร์ลา. (2559). การศึกษาผลของความคิดสร้างสรรค์โดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร. สราจิต ทิมวัฒนบรรเทิง.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาความคิดสร้างสรรค์จากทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 15 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ แบบวัดทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักความคิดสร้างสรรค์

ผลการศึกษา พบว่าจากการให้นักเรียนทดลองทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยผ่านการใช้แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ 8 แผนกิจกรรม จากการเรียนการสอนนักเรียนได้เรียนรู้ขั้นตอนก่อนดำเนินการทำงาน ทักษะขบวนการทำงานและเห็นผลงานที่สมบูรณ์

นักเรียนมีทักษะการทำงานในแต่ละแผนกิจกรรมคิดเป็นค่าเฉลี่ยดังนี้ -แผนกิจกรรมที่ 8 การจัดนำเสนองานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ได้คะแนน มาก เฉลี่ยได้ 2.66 -แผนกิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับเรื่องราวต่างๆ ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.46 -แผนกิจกรรมที่ 4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบ ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.45 -แผนกิจกรรมที่ 3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.41 -แผนกิจกรรมที่ 7 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.40 -แผนกิจกรรมที่ 5 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.35 -แผนกิจกรรมที่ 2 แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ) ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.16 -แผนกิจกรรมที่ 1 รู้จักแม่พิมพ์(ธรรมชาติ)ต่างๆ และการใช้สี ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 1.94

สรุป ภาพรวมทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เท่ากับคะแนนอยู่ใน ระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.35

A STUDY OF THE EFFECTS ON CREATIVITY USING AN ACTIVITY PLAN TEACHING
METHOD OF NATURE PRINTS FOR GRADE 5 ELEMENTARY STUDENTS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements For the
Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

May 2016

Phongtorn Inla. (2016). *A Study of the Effects on Creativity using an Activity Plan Teaching Method of Nature Prints for Grade 5 Elementary Students*. Master Thesis, M.Ed. (Art Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Prof. Dr. Sathit Thimwattanabunthong.

This study aims to study the effects on creativity using activity plans of nature prints for grade 5 elementary school students at Banhadtabya School in Uttaradit province. The sampling group was 15 grade 5 elementary students from one classroom. The instruments used in the study consisted of the activity plan of the prints of nature, and skill exercises regarding the prints of nature through creativity.

The study found that the students practiced making the prints of nature by using eight activity plans. Through the learning process, the students could learn the pre-process before any operation, working skills, and perceived their completed work.

The mean students' skills for each activity plan were between 1.94 and 2.66 , with activity plan lowest , and present after of work the highest.

It can be summarized that the overall creativity skills of making the prints of nature has a medium score of 2.35.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร. สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ชี้แนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง จนสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าทุกท่าน รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาศิลปศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ต่างๆ ด้วยความรักและความเมตตา และเป็นกำลังใจช่วยในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.รณิดา เขยชุม อาจารย์ ดร.ชาญณรงค์ อินธิว อาจารย์อุษา อินทร์ลา ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแก้ไขและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คุณครูและเจ้าหน้าที่ประจำโรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี ที่ให้คำแนะนำและประสบการณ์ในการทำงานที่ดี

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อชูชีพ อินทร์ลา คุณแม่อุษา อินทร์ลา และคุณป้าอัญชลี แขงาม ขำ ที่ช่วยในการสนับสนุนทุนในการศึกษาปริญญาโท ศิลปศึกษารั้วนี้
ขอใจเพื่อนนิสิตปริญญาโทสาขาศิลปศึกษาที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาในการทำปริญญานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือเป็นแรงขับในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์

พงศ์ธร อินทร์ลา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
เอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ และศิลปะภาพพิมพ์	6
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้	
ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5	6
ภาพพิมพ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6)	12
ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะ	15
ความหมายของศิลปะ	17
ความหมายของภาพพิมพ์	21
ความหมายของภาพพิมพ์ธรรมชาติ	30
ความหมายของแผนการสอน	36
แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะ	43
เอกสารเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปศึกษา	46
เอกสารเกี่ยวกับแนวความคิดและแนวทางการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา	
(ทัศนศิลปศึกษา)	48
ประวัติโรงเรียนบ้านหาดทับยา สังกัด สพป. เขต 1 อุดรดิตถ์	62
การวัดและประเมินผลงานศิลปะเด็ก	63
เอกสารเกี่ยวกับเกณฑ์การให้คะแนน	70
เอกสารเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์	79
ความหมายของความคิดสร้างสรรค์	79
ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์	81

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์	83
องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์	87
กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์	91
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	93
กิจกรรมที่จำเป็นต่อการคิดแบบสร้างสรรค์	99
การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์	100
กลยุทธ์และอุปสรรคของการสอนคิดสร้างสรรค์	104
การวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์	108
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ	111
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	117
กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	117
กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	117
วิธีการดำเนินการทดลอง	117
การเก็บรวบรวมข้อมูล	120
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	121
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	122
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	122
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	122
กิจกรรมที่ 1 รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ และการใช้สี	123
กิจกรรม 2 แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)	130
กิจกรรม 3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ	135
กิจกรรม 4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบศิลป์	139
กิจกรรม 5 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับจินตนาการ	148

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
กิจกรรม 7 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการตกแต่ง	153
กิจกรรม 8 การจัดนำเสนองานภาพพิมพ์ธรรมชาติ	155
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	163
ความมุ่งหมายของการวิจัย	163
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	163
วิธีการดำเนินการวิจัย	163
การวิเคราะห์ข้อมูล	164
สรุปผลการวิจัย	164
อภิปรายผล	165
ข้อเสนอแนะ	169
บรรณานุกรม	171
ภาคผนวก	174
ภาคผนวก ก	175
ภาคผนวก ข	220
ประวัติย่อผู้วิจัย	231

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อที่จะนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ สิ่งที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการเป็นอันดับแรกคือ การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ และเป็นกำลังหลักที่จะช่วยพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป มนุษย์เป็นทรัพยากรสำคัญในของประเทศ การที่จะพัฒนาประเทศชาติจำเป็นต้องพัฒนามนุษย์ตั้งแต่เด็ก เพราะกระบวนการพัฒนาในวัยเด็กนั้นจะเป็นพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับความสำเร็จในวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นหากจะพัฒนาประเทศชาติจำเป็นต้องพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้สมบูรณ์ตามศักยภาพ การคิดอย่างสร้างสรรค์นั้นเป็นแนวคิดประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เป็นความสามารถทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ ความจำ ความเข้าใจ จนถึงขั้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ตามแนวคิดของ บลูม (Bloom, 1961)

ความคิดสร้างสรรค์ นับเป็นความสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงออกทางความคิดใหม่ๆ และการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นปัจจัย จำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ

ดังที่ กรมวิชาการ (กรมวิชาการ 2535: 2 ; อ้างอิงจาก Guiford, 1959) กล่าวว่า

“...ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมอง เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลายทิศทาง หรือแบบอบเนกนัยและ ความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วยความคิดคล่องแคล่วในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ คนที่มีลักษณะดังกล่าวจะต้องเป็นคนกล้าคิดไม่กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์และ มีอิสระในการคิดด้วย...”

ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอบเนกนัย (Divergent Thinking) อันนำไปสู่การค้นพบสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่งจากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นี้ มิใช่เพียงแต่การคิดในสิ่งที่เป็นไปได้หรือสิ่งที่เป็นเหตุผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้นหากแต่ความคิดจินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่ไปกับความพยายามที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการประยุกต์ จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น (อารี พันธุ์ณี. 2537: 9)

ดังนั้น การมีความคิดสร้างสรรค์ในตัวบุคคลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและมีคุณค่ามาก เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดที่จะต้องให้ความสนใจและให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ ดังนั้นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้เกิดคุณภาพนั้น ความคิดสร้างสรรค์เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการเรียนการสอนในทุกระดับ

อารี พันธุ์ณี (2537: 125 - 181) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทั้งความคิดและการกระทำ ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นงานศิลปะและนำไปสู่การเรียนรู้ อ่านเขียนอย่างสร้างสรรค์ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ โกศล ภูลอย (2532: 5) ที่กล่าวถึง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ว่าสามารถเกิดขึ้นได้จากการสร้างสรรค์งานศิลปะ เพราะมีลักษณะที่เน้นการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ โดยต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็ก

การนำกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะมาจัดให้เด็ก โดยเฉพาะกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ปฏิบัติจริง ซึ่งมีลักษณะที่เสริมสร้างให้เด็กเกิดการเรียนรู้ แสวงหา สังเกต อธิบาย รับฟัง เชื่อมโยงความสัมพันธ์ แก้ปัญหา วิเคราะห์ สรุป อันจะส่งผลให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในหมวดที่ 4 มาตราที่ 22 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ (วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์. 2542: 17) งานศิลปะด้านการพิมพ์ภาพเป็นงานที่ช่วยกระตุ้นความรู้สึกให้ผู้เรียนเกิดความกล้า สนุกกับการทดลอง ลองหาเทคนิคใหม่ๆ ด้วยตนเองให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความยืดหยุ่นในการแก้ไขผลงานไม่หยุดยั้งกับปัญหาหรือข้อจำกัดต่างๆในการทำงาน ด้านความรู้วิชาศิลปะระดับประถมศึกษาช่วยให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีจิตใจละเอียดอ่อน และยืดหยุ่นทางความคิด มีกระบวนการคิด การวางแผนปฏิบัติงาน ลงมือปฏิบัติงาน ตรวจสอบ ปรับปรุง และประเมินผลงานอยู่เสมอ

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ได้นำวิธีการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ของ กิลฟอร์ด ทอร์เรนซ์ และอารี พันธุ์ณี เป็นพื้นฐานความคิดในการสร้างแผนกิจกรรม โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า วิธีการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติในวิชาศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะเสริมสร้างกระบวนการคิดสร้างสรรค์ได้สูงขึ้นหรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการคิดสร้างสรรค์ของเด็กประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา ด้วยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ
2. เพื่อวิเคราะห์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ธรรมชาติหลังการใช้แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ ของเด็กประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงผลของการใช้แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติที่เสริมสร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โดยจำแนกตามเพศ เพศชายและเพศหญิง และ จำแนกตามห้องเรียนที่มีทั้งหมด 5 ห้องเรียน ซึ่งผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการเสนอแนวคิดให้กับหน่วยงาน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาวิธีการสอนและแผนการสอนวิชาศิลปะ ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องภาพพิมพ์ให้ดีขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านหาดทับยา สพป.เขต 1 อุดรดิตถ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 3 ห้องเรียน รวม 50 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา สพป.เขต 1 อุดรดิตถ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 15 คน โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ** หมายถึง ขบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ธรรมชาติประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน 2 ขั้นตอนดำเนินการทำงาน 3 ขั้นตอนการสรุปผลงาน ซึ่งการทำภาพพิมพ์ธรรมชาตินั้นจะต้องจัดหาเศษวัสดุที่มีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ ซึ่งควรรู้จักเลือกนำมาใช้เป็นแม่พิมพ์ได้อย่างเหมาะสม วัสดุธรรมชาติที่สามารถนำมาเป็นพิมพ์ได้ เป็นแบ่ง 3 ประเภทดังนี้

- 1.1 วัสดุที่มาจากพืช เช่น ใบ กิ่ง ราก ดอก เปลือก เมล็ด ผล ที่แห้งและสด
- 1.2 วัสดุที่มาจากสัตว์ เช่น เปลือกหอย ขนนก ขนเป็ด ก้างปลา กระดุกไก่ เป็นต้น
- 1.3 วัสดุจากธรณี เช่น ดินเหนียว ก้อนกรวด ก้อนหิน เป็นต้น

2. แผนกิจกรรมการเรียนรู้ภาพพิมพ์ธรรมชาติ หมายถึง แผนการสอนในหน่วยการเรียนรู้เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดทำขึ้นมาเพื่อเป็นแนวในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์จากการทำงานทัศนศิลป์ภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยมีทั้งหมด 8 แผนกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น 8 เรื่อง ดังนี้ 1. รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ และ การใช้สี 2. แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ) 3. ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ 4. ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับ การจัดองค์ประกอบศิลป์ 5. ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ 6. ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ 7. ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับ การตกแต่ง 8. การนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ใน 1 แผนกิจกรรมต่อ 1-2 ชั่วโมง

3. การศึกษาผลความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ จากประสบการณ์เดิมเพิ่มเติมด้วยประสบการณ์ใหม่ ก่อให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป เป็นความคิดที่หลากหลายคิดได้กว้างไกลหลายแง่หลายมุม เป็นความคิดที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม อันจะสมารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหา และรับประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการค้นคว้าประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ หรือสร้างทฤษฎีใหม่เสมอไป อาจเป็นการแสดงออกของตนเอง หรือการคิดพัฒนาวิธีการทำงานของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วย 1. ความคิดริเริ่ม 2. ความคิดยืดหยุ่น 3. ความคิดคล่องแคล่ว และ 4. ความคิดละเอียดลออ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลความคิดสร้างสรรค์โดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ ธรรมชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัย ต่างๆ โดยเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ และศิลปะภาพพิมพ์

1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นหากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5

1.2 ภาพพิมพ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6)

1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะ

1.4 ความหมายของศิลปะ

1.5 ความหมายของภาพพิมพ์

1.6 ความหมายของภาพพิมพ์ธรรมชาติ

1.7 ความหมายของแผนการสอน

1.8 แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะ

1.9 เอกสารเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปศึกษา

1.10 เอกสารเกี่ยวกับแนวความคิดและแนวทางการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลปศึกษา)

1.11 ประวัติโรงเรียนบ้านหาดพิทยา สังกัด สพป. เขต 1 อุดรดิตถ์

1.12 การวัดและประเมินผลงานศิลปะเด็ก

1.13 เอกสารเกี่ยวกับเกณฑ์การให้คะแนน

2. เอกสารเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

2.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

2.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

2.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

2.4 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

2.5 กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์

2.6 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

2.7 กิจกรรมที่จำเป็นต่อการคิดแบบสร้างสรรค์

- 2.8 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์
- 2.9 กลยุทธ์และอุปสรรคของการสอนคิดสร้างสรรค์
- 2.10 การวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์
- 3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

1. เอกสารและงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ และศิลปะภาพพิมพ์หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารการเรียนรู้ทัศนศิลป์

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันเวทีระดับโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) จากการวิจัย และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะ 6 ปีที่ผ่านมา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2546 ก. 2546 ข. 2548 ก. 2548 ข.; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547: สำนักผู้ตรวจราชการและติดตามประเมินผล, 2548.; สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณวีรัชชัย, 2547: หลายประการ เช่น ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษาทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าว ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้งในส่วนของ เอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐานส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักสูตรการศึกษา และการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียน ในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพในสังคมไทยให้ มีคุณธรรมและ มีความรอบรู้อย่างเท่าทันให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าว

ทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมแห่งความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวทางพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ. 2549) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551)

จากข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมาประกอบข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสมชัดเจนทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทักษะกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น นอกจากนั้นได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจน ต่อการนำไปปฏิบัติ

เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และ จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในเอกสารนี้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนตลอดแนว ซึ่งจะสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมั่นใจ ทำให้การจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษามีคุณภาพและมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ความชัดเจนเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และช่วยแก้ปัญหาการเทียบโอนระหว่าง

สถานศึกษาดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติจนกระทั่งถึงสถานศึกษา จะต้องสะท้อนคุณภาพมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในการวางแผนดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับ พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษ้อย่าง เสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษา สำหรับ การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อ จบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสารการคิดแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรอง เพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีผลต่อตนเองและสังคม
2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้ถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานและหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและ แก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่

ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยี ด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา

6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างไรเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

สาระการเรียนรู้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ มีความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจน การนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1-6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่างๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ ทศนศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงาน ทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการ ของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและ สากลชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้น ป.6

รู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานใน การใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ ๒ มิติ ๓ มิติ เช่น

งานสื่อผสม งานวาดภาพระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพ รวมทั้งสามารถ สร้างแผนภาพ แผนผัง และ ภาพประกอบเพื่อถ่ายทอดความคิดจินตนาการ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ และสามารถ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่แตกต่าง กัน เข้าใจปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ หลักการลด และเพิ่มในงานปั้น การสื่อความหมายในงาน ทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้นตลอดจนรู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อ ชีวิตของคนในสังคม รู้และเข้าใจบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคมอิทธิพลของความเชื่อ ความ ศรัทธาในศาสนาและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

3. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็น คุณค่างาน ทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

คำอธิบายรายวิชาทัศนศิลป์

คำอธิบายรายวิชา ศ. 15101 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เวลา 80 ชั่วโมง ระบุงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้ที่สะท้อนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสรรค์งานปั้น งาน พิมพ์ภาพ และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ ระบุปัญหาวิธีการปรับปรุงและระบุ ประโยชน์คุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม โดยใช้ทักษะการสื่อสารในการถ่ายทอด ความคิดความรู้สึกของตนเอง ทักษะความคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์งาน เพื่อให้เห็นคุณค่าของงาน ทัศนศิลป์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ชื่นชม และอนุรักษ์ความเป็นไทย ตัวชี้วัด ศ 1.1 ป.5/1,ป.5/2,ป.5/3,ป.5/4, ป.5/5,ป.5/6,ป.5/7 ศ. 1.2 ป.5/1,ป.5/2 รวม 9 ตัวชี้วัด

1.2 ภาพพิมพ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กช่วงชั้นที่ 2 (ป4.-ป.6)

ภาพพิมพ์สำหรับเด็ก

สน วัฒนสิน (2554: 23-24) ภาพพิมพ์เป็นศิลปะสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลาย ในการ สร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์สามารถทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะตื่นตื้น กับการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์เป็นอย่างยิ่ง เพราะการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์นอกจากจะมีหลาย เทคนิคแล้ว ในบางเทคนิคยากที่จะคาดเดาว่า เมื่อพิมพ์แล้วภาพจะออกมาเช่นใด เช่น ภาพพิมพ์ครั้ง เดียว ภาพพิมพ์ฟองสบู่ ฯลฯ ภาพพิมพ์เหมาะสำหรับจัดกิจกรรมให้แก่เด็กโดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 1 -3

ซึ่งเป็นช่วงชั้นแห่งการเรียนรู้ศิลปะสำหรับการเรียนการสอนวิชาภาพพิมพ์สำหรับเด็กนั้น ในช่วงนี้จะแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงชั้น คือ

1. ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)
2. ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)
3. ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)

ทั้งนี้กิจกรรมสร้างสรรค์ภาพพิมพ์สำหรับเด็กในแต่ละช่วงชั้นนั้นมีพัฒนาการที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ตั้งแต่ ช่วงชั้นที่ 1 - ช่วงชั้นที่ 3 เพราะในช่วงชั้นที่มีการเรียนการสอนศิลปะต่อเนื่อง ส่วนช่วงชั้นที่ 4 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นวิชาบังคับตามหลักสูตร ซึ่งจะจัดให้เรียนอะไรนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละโรงเรียน

การสร้างสรรค์ภาพพิมพ์สำหรับเด็กนั้น ผู้สอนควรฝึกความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทดลอง ผ่านการทำงานภาพพิมพ์ เพราะงานภาพพิมพ์เป็นงานที่ช่วยกระตุ้นความรู้สึกให้เกิดความกล้าอยากทำ อยากค้นพบ อยากทดลองทำ ให้เด็กๆสนุกกับการทดลอง ลองหาเทคนิคด้วยตนเอง ซึ่งสำคัญมากในการปูพื้นฐานนิสัยให้เด็กๆกล้าคิด กล้าลงมือทดลองทำ และมีความยืดหยุ่นในการแก้ไข ไม่หงุดหงิดกับปัญหาหรือข้อจำกัดต่างๆ เพราะเด็กมักจะไม่ค่อยกล้าที่จะทดลอง นอกจากนั้น ภาพพิมพ์ยังเป็นงานที่ต้องใช้จินตนาการพอสมควร เพราะแม่พิมพ์กลับซ้ายขวากันกับภาพที่ออกแบบไว้ การทำงานจึงต้องมีสติและความละเอียดอ่อน

นอกจากนี้ ผู้สอนควรเปิดโอกาสและให้กำลังใจแก่เด็ก กล่าวคือ ครูจะต้องเปิดโอกาสและอธิบายให้เด็กรู้สึกว่าจะไม่ยากและเขาสามารถทำได้ มีวิธีการกระตุ้นให้เด็กกล้าทดลอง ไม่เห็นว่ามีวิธีไหนก็ทำได้เหมือนกันแต่ผลที่ได้จะออกมาคนละแบบ เพื่อส่งเสริมให้เด็กค้นคว้าเทคนิควิธีการต่างๆ ทำให้เด็กมีความคิดอิสระ ไม่ทำตามแนวทางที่ครูสอนเท่านั้น

งานพิมพ์ที่มาจากความคิดของมนุษย์ซึ่งพยายามคิดค้นวิธีการหาเครื่องมือมาช่วยให้ได้จำนวนมากขึ้น เพื่อให้เกิดการทดลองเพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ เป็นการฝึกให้เด็กมีสมาธิ เด็กจะได้คิด ได้ทดลอง ค้นหาเทคนิคและสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของตน เพราะภาพพิมพ์มีเทคนิคในการสร้างผลงานหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกลับค่าน้ำหนัก (Positive/Negative) เรื่องการใช้สี เป็นต้น

ผู้สอนควรส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสคุ้ยสรุปการทำงาน และให้ข้อเสนอแนะ ข้อดี ข้อเสียแก่เด็กทุกครั้ง โดยพิจารณาจากชิ้นงาน หลังจากนั้นให้คนทำพิจารณาว่ามีผลอย่างไรบ้าง เช่น เด็กบางคนอธิบายได้ว่า ในการทำภาพฟองสบู่ หากใช้สีผสมอาหารน้อยส่วนน้ำสบู่มากเกินไป เมื่อนำมาผสมรวมกันจะทำให้เวลาพิมพ์แล้วผลงานจะมีสีค่อนข้างจาง เด็กก็จะทราบได้ชัดเจนถึงปัญหาในการปฏิบัติงาน การอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าเพราะเหตุใดผลงานจึงออกมาอย่างนี้สำคัญที่ท่าทีของครูจะต้อง

ใจเย็น แต่เป็นการถามต่อเพื่อที่จะให้สรุปได้ด้วยตนเอง ครูควรพยายามให้เด็กสามารถสรุปได้ด้วยตนเอง เด็กอาจจะรู้มากกว่าที่เราบอกเขา การคุยกันจะเป็นกระຈະທ້ອນถึงความรู้สึกภายในของผู้รับรู้จะระมัดระวังมากขึ้นเหมือนกับมีคนมาเตือนสติ ผลงานของเด็กๆ เมื่อเสร็จแล้วก็นำมาจัดแสดงงานก่อนที่เด็กจะเข้าห้องเขาก็จะมาดูกัน ซึ่งเด็กจะได้ซึมซับความงามอย่างเป็นธรรมชาติที่สุด

อีกประการหนึ่ง ในการประเมินผลผลงานภาพของเด็กนั้น นับว่าเป็นการเสริมแรงให้เกิดการพัฒนารายบุคคล โดยสิ่งที่ใช้ประเมินคือ พัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ ปฏิสัมพันธ์ มิติสัมพันธ์ (Spatial Organizational) และการแก้ปัญหาของเด็กแต่ละคนผู้สอนจะสังเกตเห็นได้จากการทำงานเป็นหลักและผลงานของเด็กเป็นรอง โดยมีความเข้าใจว่าศักยภาพพื้นฐานของเด็กแต่ละคนไม่เท่ากัน ผู้สอนจึงต้องประเมินจากพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่งไม่อาจเปรียบเทียบได้กับมาตรฐานของครูหรือ เช่น ความกล้าเผชิญกับปัญหา การจัดระบบในการทำงานของตนเอง ฯลฯ วิธีการประเมินผลเช่นนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจความสามารถของตนเอง ทำให้เด็กยอมรับตนเอง มีความหนักแน่น และมีความภาคภูมิใจมั่นใจในตนเองได้อย่างแท้จริง

แนวทางข้างต้นเป็นแนวทางที่ใช้ในการเรียนการสอนศิลปะภาพพิมพ์ได้เป็นอย่างดี เราสามารถนำไปใช้ในแต่ละกิจกรรมต่อไป เพื่อให้ผู้เรียนหรือเด็กได้เรียนรู้อย่างครบครัน

ภาพพิมพ์ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)

สน วัฒนสิน (2554: 42) ได้กล่าวถึง ในช่วงชั้นที่ 2 นี้ จะมีความเจริญทางด้านร่างกายโดยมีความคล่องและความแม่นยำดีขึ้น โดยเฉพาะความสามารถในการใช้สายตาและมือได้ประสานสัมพันธ์กันดีขึ้น ความเจริญในกลุ่มเนื้อส่วนเล็กดีขึ้น สามารถสร้างสรรค์งานที่มีรายละเอียดได้มากขึ้นเด็กในวัยนี้จะพยายามเรียนรู้ความรับผิดชอบการทำงานเป็นระเบียบและการร่วมมือกับเพื่อนๆ แต่มักจะทำงานในกลุ่มที่เป็นเพศเดียวกัน ระยะเวลาในความสนใจนานขึ้นกว่าเดิม มีความสนใจในชีวิตความเป็นอยู่ของสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น พฤติกรรมต่างๆ ของสัตว์เลี้ยง ความเติบโตของพืช นอกจากนั้น เด็กมักจะสนใจของเล่นรวมทั้งเป็นผู้ชอบสะสมสิ่งต่างๆ ว่าเป็นสมบัติส่วนตัว ในการทำภาพพิมพ์ในช่วงชั้นนี้ เด็กควรมีโอกาสทดลองค้นคว้าสิ่งแปลกใหม่ในสายตาของเด็ก เช่น การพิมพ์ด้วยการใช้กระดาษวางลงบนพื้นผิวของวัตถุแล้วใช้ดินสอสี ทรายหรือ ถ่าน ฝนลงบนกระดาษจนเป็นภาพ การทำแม่พิมพ์ด้วยการเชือก การพิมพ์ด้วยวัสดุต่างๆ การทำแม่พิมพ์พลาสติก โดยนำพลาสติกบางๆ มาตัดเป็นแม่พิมพ์ การทำแม่พิมพ์ฉลุกระดาษ โดยฉลุกระดาษเป็นภาพแล้วพิมพ์สีผ่านตามรอยฉลุ รวมทั้งการใช้กาชั๊นๆ นำมาเขียนเป็นเส้นนู่นๆ แล้วปล่อยให้แห้ง เส้นกาชั๊นที่แห้งและนุ่มสามารถนำมาใช้ทำเป็นแม่พิมพ์ได้เช่นกัน ฯลฯ เนื้อหาเรื่อง การสร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (เอกรินทร์ สิมหาศาล และคณะ. ศิลปะ ป.5. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์) วัสดุธรรมชาติ เป็นวัสดุที่

มีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ ซึ่งควรรู้จักเลือกนำมาใช้เป็นแม่พิมพ์ได้อย่างเหมาะสม วัสดุธรรมชาติที่สามารถนำมาเป็นพิมพ์ได้ แบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

วัสดุที่มาจากพืช เช่น ใบ กิ่ง ราก ดอก เปลือก เมล็ด ผล ทั้งสดและแห้ง

วัสดุที่มาจากสัตว์ เช่น เปลือกหอย ชนบก ชนเปิด เป็นต้น

วัสดุที่มาจากธรณี เช่น ดินเหนียว ก้อนกรวด ก้อนหิน เป็นต้น

1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรมทางศิลปะ มีความสำคัญและให้ประโยชน์แก่เด็กเป็นอย่างมาก มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

ปิยะชาติ แสงอรุณ (2526: 49 - 52) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมทางศิลปะ ที่จัดให้แก่เด็กในลักษณะเชิงของเล่นเด็กจะมีความสนใจสนุกสนานเพลิดเพลินเกิดความรู้สึกเหมือนได้เล่นของเล่นขณะเดียวกันเด็กจะเกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ความคิดสร้างสรรค์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือกับความคิดเห็นจะสามารถแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการสร้างความสุนทรีย์ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ความรู้สึกของเด็กอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและ ความเจริญเติบโตของเด็กต่อไป

อุบล ตูจินดา (2532: 19 - 22) ได้กล่าวถึง คุณค่าของศิลปะที่ช่วยส่งเสริมความพึงพอใจ ความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย กิจกรรมทางศิลปะ ช่วยพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว การเติบโต การออกกำลังกาย การฝึกหัดใช้มือ แขน ขากล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ของมือกับประสาทตา ความคิดการรับรู้และระบบการสั่งงานของสมอง

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ ขณะเด็กเจริญเติบโต สิ่งแวดล้อมต่างๆ และประสบการณ์ที่ผ่านมามีพื้นฐานของประสบการณ์ใหญ่ การรับรู้เป็นอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ที่เด็กมีความพอใจ ความสนใจอยากรู้ อยากเห็น การทำงานศิลปะเด็กได้แสดงออกอย่างเสรี เพลิดเพลิน สนุกสนาน และภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยพัฒนาอารมณ์ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใส เบิกบาน ซาบซึ้งในความงามของสิ่งต่างๆ เช่น สีของดวงอาทิตย์ ท้องฟ้า ดอกไม้ ใบไม้ ต้นไม้ รูปร่างของสิ่งต่างๆ รอบตัวที่มีอยู่ทุกเวลา ทุกสถานที่ การใช้กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้เด็กได้สังเกตมีความสามารถในการมองเห็นความงามเหล่านี้ได้ เด็กก็จะเกิดอารมณ์ชื่นชม รู้คุณค่า รู้สึกเป็นสุข

3. พัฒนาการทางสังคม ศิลปะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกัน เพราะศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง ระหว่างผู้สร้างผลงานศิลปะด้วยกัน และระหว่างผลงานทางศิลปะกับผู้ชมผลงานศิลปะยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนในห้องเรียน ระหว่างครูกับนักเรียน

กิจกรรมแสดงออกทางศิลปะส่วนใหญ่ จึงเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม และสิ่งแวดล้อม รอบๆ ตัว เพราะในการรับรู้แต่ละครั้งอวัยวะรับรู้สัมผัสหลายอย่างจะทำงานร่วมกันคือ แทนที่จะรับรู้รายละเอียด เงามักจะรับรู้ส่วนรวมได้มากกว่า นอกจากนี้ มนุษย์ยังรับรู้ทางด้านคุณค่า และการวิเคราะห์ควบคู่กันไปด้วย

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา คือ เครื่องสะท้อนที่แสดงให้เห็นความสามารถของบุคคลที่ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัย แต่ละบุคคล และแต่ละช่วงแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างนั้นอาจจะปรากฏในแง่รายละเอียด รูปทรง การออกแบบ สี ความคิด หรือจินตนาการ กิจกรรมทางศิลปะมีขอบเขตกว้างขวาง เด็กจึงมีโอกาสดำดลองและค้นหาความสามารถของตนเองว่าความถนัดมีความสามารถในการทำอะไรบ้าง ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการสำรวจทดลองสร้างสรรค์กับวัสดุนานาชาติ จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ใหม่ ทำให้มีความคิดริเริ่ม มีเหตุผล มีรสนิยมอันดีมีความเป็นตัวของตัวเอง มีสติปัญญากว้างขวางยิ่งขึ้น

5. พัฒนาการทางด้านความรู้ การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่คนได้รับรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัส มีความตั้งใจ ความต้องการการรับรู้ของมนุษย์ มักจะมีลักษณะการจัดสิ่งรับรู้เป็นส่วนรวมหรือเป็นหมวดหมู่

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 63 - 68) ได้อธิบายว่า ศิลปะช่วยให้เกิดพัฒนาการด้านอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

1. ศิลปะพัฒนาพฤติกรรมในการทำงาน เด็กจะเกิดความคล่องตัวในการคิดและแสดงออก ความชำนาญในการสร้างสรรค์หรือสมรรถภาพในการแสดงออกนี้เป็นสิ่งที่ท้าทายให้เกิดความกระหายในการทำงานศิลปะอีกต่อไป

2. ศิลปะพัฒนาบุคลิกภาพ การเรียนโดยการลงมือปฏิบัติทำให้เกิดความเคยชิน ซึ่งจะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ทำให้เด็กรักการทำงานและขยันหมั่นเพียร

3. ศิลปะพัฒนาพลังของการแสดงออกทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ และการสร้างสรรค์

4. ศิลปะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ผลสำเร็จของการทำงานศิลปะ ทำให้เกิดภาคภูมิใจ เมื่อบุคคลได้พบกับความสำเร็จอยู่เสมอทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในการทำงานของตนมากขึ้น

5. ศิลปะพัฒนาให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น การสร้างสรรค์จึงเป็นการลองผิดลองถูก และแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลาจนกว่างานจะเสร็จ

6. ศิลปะพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือและหาข้อสรุปร่วมกัน

นอกจากนี้วิรุณ ตั้งเจริญ (2525: 230) ยังกล่าวว่า “การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตในสังคม โดยเน้นลักษณะนิสัยที่ทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น”

จากความสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่ายิ่งต่อเด็ก ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีจิตใจที่อ่อนโยน รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมศิลปะสามารถพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา การส่งเสริมให้ได้ผลดีนั้นเด็กต้องได้รับความอิสระในการคิดริเริ่มด้วยตนเอง ได้รับการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุน มีกำลังใจในการคิดสร้างสรรค์ต่อไป

1.4 ความหมายของศิลปะ

ในภาษาอังกฤษคำว่า Art มีรากฐานมาจากภาษาลาติน Ars ซึ่งหมายถึง ทักษะหรือความชำนาญ หรือความสามารถพิเศษ ศิลปะ ทางภาษาจีนใช้คำว่า ยี – ชู หมายถึงการฝึกฝนทางทักษะเช่นกัน ส่วนคำว่าศิลปะในภาษาไทยมาจากภาษาสันสกฤตว่า ศิลปะ ภาษาบาลีว่า สิปป์ มีความหมายว่า ฝีมือยอดเยี่ยม หรือศิลปะที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรืองานฝีมือ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2530: 771) โดยหมายความรวมถึงความพยายามอันเกิดจากจิตสำนึกในอันที่จะสร้างสรรค์ สีสัน รูปทรง เส้น เสียง ลีลาการเคลื่อนไหวและปรากฏการณ์ด้านอื่นๆ ที่แสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรืออารมณ์ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526: 39) และสิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2545: 9) อ้างอิงจาก โลเวนฟีลด์และบริเตน (Lowenfeld and Brittain. 1975:7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะสำหรับเด็กคือ สิ่งที่เด็กแสดงออกซึ่งความเจริญเติบโต ความนึกคิด ความเข้าใจและการแปลความหมายของสิ่งแวดล้อม แต่เมื่อเขาเติบโตขึ้น วิธีการและ สิ่งที่เขาแสดงออกก็จะเปลี่ยนไป ส่วนวิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 51, 54) กล่าวว่า ศิลปะเด็กคือศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้นจะแสดงออกด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผ่านวัสดุที่เหมาะสมและปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ด้วยประสาทตาหรือที่เรียกว่าทัศนศิลป์ คือ ศิลปะสองและสามมิติ ศิลปะสองมิติ คืองานศิลปะบนพื้นราบที่สามารถวัดความกว้างและยาวได้ เช่น ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพกระดาษปะติด ฯลฯ ส่วนศิลปะสามมิติ คือรูปปั้น รูปแกะสลัก รูปโครงสร้าง ฯลฯ

โดยที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ศิลปะคือทักษะหรือฝีมือที่เกิดจากความพยายามฝึกฝนที่จะสร้างสรรค์ผลงานอันเกิดจากความรู้สึกรู้สึกนึกคิด การแสดงออกทางศิลปะนั้นขึ้นอยู่กับความสนใจและความพร้อมของตัวเด็กเป็นสำคัญ

ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะนำเด็กไปสู่การพัฒนาตนเองทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังที่มีการระบุถึงความสำคัญไว้ดังนี้ เลิศ อานันท์นะ (2523) กล่าวว่า ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าทุกวิชามีความสำคัญเท่าเทียมกันในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นวิชาที่มีบทบาททางด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ

เยาวพา เดชะคุปต์ (2528) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการทดลองค้นคว้า และสามารถสื่อสารสิ่งที่เขาได้ทดลองกับผู้อื่น และยังสามารถมีโอกาสพัฒนา กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก ตลอดจนทั้งสร้างความสัมพันธ์ในการเตรียมความพร้อมด้านการอ่านเขียน นอกจากนี้ยังมีโอกาสพัฒนาในด้านสังคม เช่น การแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์หมุนเวียนกันรับผิดชอบในการใช้และ เก็บอุปกรณ์ต่างๆ

กัญญา ศรีคำมูล (2535: 50) ศิลปะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพเด็กในด้านประสิทธิภาพการรับรู้ การคิด และการรู้สึกอีกด้วย ทั้งนี้วีรณ ตั้งเจริญ (2526: 63 – 68) ยังได้อธิบายว่าศิลปะช่วยให้เด็กปฐมเกิดพัฒนาการด้านอื่นๆ ดังนี้

1. ศิลปะพัฒนาพฤติกรรมในการทำงาน เด็กจะเกิดความคล่องตัวในการคิดและแสดงออก ความชำนาญในการสร้างสรรค์หรือสมรรถภาพในการแสดงออกนี้ เป็นสิ่งที่ท้าทายให้เด็กเกิดความกระหายในการทำงานศิลปะต่อไป
2. ศิลปะพัฒนาบุคลิกภาพ การเรียนโดยได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้เกิดความเคยชินซึ่งจะกลายเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ทำให้เด็กรักการทำงานและขยันหมั่นเพียร
3. ศิลปะพัฒนาพลังของการแสดงออกด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด จินตนาการและการสร้างสรรค์
4. ศิลปะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ผลสำเร็จของการทำงานศิลปะ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เมื่อบุคคลได้พบความสำเร็จอยู่เสมอจะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น
5. ศิลปะพัฒนาให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น การสร้างสรรค์จึงเป็นการลองผิดลองถูก และแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลาจนกว่างานจะสำเร็จ
6. ศิลปะพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษาหารือและหาข้อสรุปร่วมกัน

การจัดกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก ช่วยให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526)

1. การสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เด็กในด้านความสำเร็จของงานที่ตนทำ

2. สนองการแสดงออกของเด็กในด้านความคิด จินตนาการ ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรม
3. ฝึกการทำงานอย่างมีลำดับขั้นตอน
4. เป็นผู้รู้จักกล้าในการตัดสินใจเลือกใช้รูปร่าง ขนาด และสี ตามที่ตนพอใจ
5. การรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. สนองพัฒนาการตามวัย ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ศิลปะ คือ การรับรู้ทางการเห็น หมายถึง ผลงานทางศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความรู้สึกทาง จักขุสัมผัส และศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น (Art is Manmade) และถ้าจะเขียนเป็นโครงสร้างของ ศิลปะก็อาจจะเขียนได้ดังนี้ มนุษย์ – สิ่งแวดล้อม – วัสดุ – ศิลปะ

แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ได้รับแรงดลใจจากธรรมชาติ แวดล้อม มนุษย์จึงนำเอาวัสดุ มา ถ่ายทอดธรรมชาตินั้นๆ ตามปริมาณของแรงดลใจสิ่งนั้น (อารี สุทธิพันธ์. 2528: 20 - 21)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2532: 311) ได้กล่าวว่า ศิลปะเด็ก คือศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความ สนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้น จะแสดงออกด้วยอาการอย่าง โดยอย่างหนึ่งผ่านวัสดุที่เหมาะสม และปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยสายตา หรือที่เรียกว่า ทัศนศิลป์ (Visual Art) เช่น ภาพเขียน รูปปั้น แกะสลัก ภาพพิมพ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น

กิจกรรมสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมเกี่ยวกับงานศิลปะศึกษาต่างๆ ได้แก่ การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การพับ ตัด ฉีก ปะ และประดิษฐ์ เศษวัสดุ ฯลฯ ที่มุ่งพัฒนา กระบวนการคิดสร้างสรรค์ การรับรู้เกี่ยวกับความงามและส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออก ตามความรู้สึกและความสามารถของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536: 13) ซึ่งสอดคล้องกับมานพ ถนอมศรี (2526: 1) กล่าวว่า “การนำเอาศิลปะ มาเป็นเครื่องมือใน การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งที่จะเป็น สิ่งเสริมสร้างให้เป็นคนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการคิด เป็นผลดีต่อไปในการศึกษาวิชาอื่นๆ นักเรียนมีโอกาสได้ติดตามแก้ไขปัญหา และการสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการอันเป็นความก้าวหน้า ทางสมอง” และจันทวรรณ เทวรักษ์ (2526: 14) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ค้นพบสิ่งใหม่หรือทำของเก่าให้ดีขึ้น หรืออีกความหมายหนึ่ง เป็นการคิดกว้างขวางแบบอนันตยที่ช่วยให้สามารถประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ได้รวมถึงความสามารถใน การแก้ปัญหาได้สำเร็จ

ดังนั้น กิจกรรมศิลปะ หมายถึง กิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การ วาดภาพ การปั้น การพิมพ์ ฉีกปะ ตัดปะกระดาษ การประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ มุ่งกระตุ้นให้เด็กคิด จินตนาการ ตลอดจนการฝึกให้เด็กรู้จักสังเกต มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถแสดงออกเป็นผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา

ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนในชุดกิจกรรม

จำแนกโดยยึดผู้สอนและผู้เรียนเป็นหลักแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรมโดยเริ่มจากเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอน และเป็นผู้ดำเนินในขณะปฏิบัติกิจกรรม ผู้เรียนมีโอกาสร่วมในกิจกรรมภายใต้การนำของผู้สอน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ผู้เรียนเป็นแกนกลางในการประกอบกิจกรรม ส่วนผู้สอนจะทำหน้าที่คอยประสานงานส่งเสริมให้ผู้ร่วมกิจกรรมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม ช่วยสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอนให้ดำเนินไปด้วยดี

ศิลปะส่งเสริมประสิทธิภาพทางด้านการคิด

การคิดทางศิลปะเด็กนั้นแสดงถึงความฉลาดมีไหวพริบและการปฏิบัติตามความคิด เด็กๆ สามารถประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ผลงานจากประสบการณ์ ความจดจำ จินตนาการ รายละเอียดของผลงานจะเป็นผลตอบสนองจุดมุ่งหมายเมื่อเด็กมีประสบการณ์เต็มที่(สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. 2545:19)ในขณะที่เด็กสร้างสรรค์ศิลปะนั้น เด็กจะจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นอย่างที่เด็กคิดคำนึง และจะสร้างสรรค์สัญลักษณ์โดยแปลความรูปทรงออกมาหลากหลายชนิดและเกือบจะไม่ซ้ำกันในแต่ละครั้งซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ทางหนึ่งที่เป็นผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการคิดทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะและเกี่ยวโยงไปถึงสิ่งต่างๆจากการรับรู้และการคิดพื้นฐานนี้ย่อมเป็นการปูพื้นฐานอันสำคัญ เป็นเสมือนการเพิ่มพลังและทักษะในอันที่จะแยกแยะสิ่งต่างๆให้กระจ่างชัดเจน (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539:20-21)เนื่องจากกิจกรรมศิลปะมีเนื้อหาและกรรมวิธีการแสดงออกหลายรูปแบบแต่ศิลปะมีลักษณะพิเศษที่เด่นชัดประการหนึ่ง คือ มีลักษณะยืดหยุ่นสูง ไม่มีคำตอบชนิดแน่นอนตายตัวดังนั้น ศิลปะจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการทำหน้าที่เสมือนเป็นกุญแจที่ไขไปสู่ประตูแห่งการพัฒนาความคิดและก้าวไปยังโลกแห่งจินตนาการอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด นับตั้งแต่การแสดงออกทางศิลปะของเด็กโดยการสำรวจ ทดลอง ค้นคว้ากับวัสดุงานชนิด ทำให้เด็กต้องผ่านกระบวนการทางด้านสติปัญญา เช่น การแก้ปัญหา การเลือกสรร การตัดสินใจ การวางแผนงานและลงมือกระทำจริง (เลิศ อำนันทนะ. 2535: 45)

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของวิรุณ ตั้งเจริญที่กล่าวว่า สำหรับศิลปะของเด็กแล้ว เราเชื่ออย่างหนึ่งว่ากิจกรรมต่างๆจะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางด้านการคิดได้ ในขณะที่เด็กสร้างสรรค์ศิลปะนั้น เขาจะจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่เขาคิดคำนึง นอกจากนั้นยังสรุปด้วยว่า งานศิลปะของเด็กเปลี่ยนไปตามแง่มุมความคิดต่างๆ

ซึ่งความคิดทั้งหมดย่อมมีความหมายสำหรับเขา การคิดและการมีความหมายสำหรับเขาจึงเป็นวิธีการเรียนรู้ทางหนึ่ง (มานพ ถนอมศรี. 2538: 66)

สรุปได้ว่า ศิลปะจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพทางด้านการคิดให้กับเด็ก เนื่องจากงานศิลปะเป็นงานที่มีลักษณะยืดหยุ่นสูง ไม่มีคำตอบแน่นอนตายตัว ดังนั้นเด็กจะแสดงถึงความฉลาดความมีไหวพริบในการที่จะวางแผน เลือกรสรวสค์ แก้ปัญหา ตัดสินใจและลงมือปฏิบัติตามความคิดหรือจินตนาการของตนเองได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกการจัดระบบทางความคิดในขณะทำกิจกรรมได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลงานตามที่ตนเองต้องการ

1.5 ความหมายของภาพพิมพ์

การพิมพ์ภาพที่มีลักษณะคล้ายกับการวาดเขียน ต่างกันที่การวาดเขียนใช้วัสดุต่างๆ มาเขียนเป็นภาพ แต่การพิมพ์ภาพจะใช้แม่พิมพ์กดหรือพิมพ์เพื่อให้เกิดภาพ

การพิมพ์ คือ การสร้างแบบลงบนวัตถุหรือสิ่งของต่างๆ เพื่อเป็นแม่พิมพ์ แล้วนำหมึกหรือสีทาลงบนแม่พิมพ์ แล้วกดประทับลงบนวัตถุหรือสิ่งของที่ต้องการพิมพ์ตามความต้องการ ภาพที่พิมพ์เสร็จแล้วจะปรากฏออกมาเป็นภาพที่กลับกันจากแม่พิมพ์ คือ จากซ้าย เป็นขวา หรือจากขวาเป็นซ้าย แต่การพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ด้วยวิธีการบางชนิดก็ไม่กลับกัน เช่น ภาพพิมพ์ประเภทซิลค์สกรีน

ภาพพิมพ์ โดยความหมายของคำย่อมเป็นที่เข้าใจชัดเจนแล้วว่า หมายถึงรูปภาพที่สร้างขึ้นมาโดยวิธีการพิมพ์ แต่สำหรับคนไทยส่วนใหญ่เมื่อพูดถึง ภาพพิมพ์อาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักว่าภาพพิมพ์คืออะไรกันแน่ เพราะคำว่า นี่เป็นคำใหม่ที่เราเพิ่งเริ่มใช้กันมาประมาณเมื่อ 30 ปี มานี้เอง โดยความหมายของคำเพียงอย่างเดียว อาจจะชวนให้เข้าใจสับสนไปถึงรูปภาพที่พิมพ์ด้วยกรรมวิธีการพิมพ์ทางอุตสาหกรรม เช่น โปสเตอร์ภาพพิมพ์ที่จำลองจากภาพถ่าย หรือภาพจำลองจิตรกรรม อันที่จริงคำว่า ภาพพิมพ์ เป็นศัพท์เฉพาะทางศิลปะที่หมายถึง ผลงานวิจิตรศิลป์ที่จัดอยู่ในประเภท ทัศนศิลป์ เช่นเดียวกันกับจิตรกรรมและประติมากรรม

ภาพพิมพ์ทั่วไปมีลักษณะเช่นเดียวกับจิตรกรรมและภาพถ่าย คือตัวอย่างผลงานมีเพียง 2 มิติ ส่วนมิติที่ 3 คือ ความลึกที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ ภาษาเฉพาะของทัศนศิลป์ อันได้แก่ เส้น สี น้ำหนัก และพื้นผิว สร้างให้ดูลงตาลึกเข้าไปในระนาบ 2 มิติของผิวภาพ แต่ภาพพิมพ์มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากจิตรกรรมตรงกรรมวิธีการสร้างผลงานที่จิตรกรรมนั้น ศิลปินเป็นผู้สร้างสรรค์เขียน หรือวาดภาพระบาย สีลงไปในผืนผ้าใบ กระดาษ หรือสร้างออกมาเป็นภาพโดยทันที แต่การสร้างผลงานภาพพิมพ์ ศิลปินต้องสร้างแม่พิมพ์ขึ้นมาก่อน แล้วจึงผ่านกระบวนการพิมพ์ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพที่ต้องการได้

จากกรรมวิธีในการสร้างผลงานด้วยการพิมพ์นั่นเอง ที่ทำให้ศิลปินสามารถสร้างผลงานต้นแบบ (Original) ที่เหมือนกันได้หลายชิ้น เช่นเดียวกับผลงานประติมากรรม ประเภทที่ปั้นด้วยดินแล้วทำแม่พิมพ์หล่อผลงานชิ้นนั้นให้เป็นวัสดุถาวร เช่นทองเหลือง หรือสำริด ทุกชิ้นที่หล่อออกมาถือว่าเป็นผลงาน ต้นแบบ มิใช่ผลงานจำลอง (Reproduction) ทั้งนี้เพราะว่าภาพพิมพ์นั้นก็มีใช้ผลงานจำลองจากต้นแบบที่เป็นจิตรกรรมหรือวาดเส้น แต่ภาพพิมพ์เป็นผลงานสร้างสรรค์ ที่ศิลปินมีทั้งเจตนาและความเชี่ยวชาญในการใช้คุณลักษณะพิเศษเฉพาะของเทคนิควิธีการทางภาพพิมพ์ แต่ละชนิดมาใช้ในการถ่ายทอดจินตนาการ ความคิด และอารมณ์ ความรู้สึกออกมาในผลงานได้โดยตรง แตกต่างกับการที่นำเอาผลงานจิตรกรรมที่สร้างสำเร็จไว้แล้วมาจำลองเป็นภาพโดยผ่านกระบวนการทางการพิมพ์ในการพิมพ์ผลงานแต่ละชิ้น ศิลปินจะจำกัดจำนวนพิมพ์ตามหลักเกณฑ์สากล ที่ศิลปินสมาคม ระหว่างชาติ ซึ่งไทยก็เป็นสมาชิกอยู่ด้วย ได้กำหนดไว้โดยศิลปินผู้สร้างผลงานจะเขียนกำกับไว้ที่ด้านซ้ายของภาพ เช่น 3/30 เลข 3 ตัวหน้าหมายถึงภาพที่ 3 ส่วนเลข 30 ตัวหลังหมายถึงจำนวนที่ พิมพ์ทั้งหมด ในภาพพิมพ์บางชิ้นศิลปินอาจเขียนคำว่า A/P ไว้แทนตัวเลขจำนวนพิมพ์ A/P นี้ย่อมาจาก Artist's Proof ซึ่งหมายความว่า ภาพนี้เป็นภาพที่พิมพ์ขึ้นหลังจากที่ศิลปินได้มีการทดลองแก้ไขจนได้คุณภาพสมบูรณ์ตามที่ต้องการ จึงเซ็นรับรองไว้หลังจากพิมพ์ A/P ครบตามจำนวน 10% ของจำนวนพิมพ์ทั้งหมด จึงจะเริ่มพิมพ์ให้ครบตามจำนวนเต็มที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นศิลปินจะทำลายแม่พิมพ์ด้วยการขูดขีด หรือวิธีการอื่นๆ และพิมพ์ภาพสุดท้ายนี้ไว้เพื่อเป็นหลักฐาน เรียกว่า Cancellation Proof สุดท้ายศิลปินจะเซ็นทั้งหมายเลขจำนวนพิมพ์ วันเดือนปี และลายเซ็นของศิลปินเอง ไว้ด้านล่างขวาของภาพ เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพด้วยทุกชิ้น จำนวนพิมพ์นี้อาจจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความนิยมของ “ตลาด” และปัจจัยอื่นๆอีกหลายประการ

สำหรับศิลปินไทยส่วนใหญ่จะจำกัดจำนวนพิมพ์ไว้ค่อนข้างต่ำประมาณ 5-10 ภาพ ต่อ ผลงาน 1 ชิ้น กฎเกณฑ์ที่ศิลปินทั่วโลกถือปฏิบัติกันเป็นหลักสากลนี้ ย่อมเป็นการรักษามาตรฐานของภาพพิมพ์ไว้ อันเป็นการส่งเสริมภาพพิมพ์ให้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป (อิทธิพล ตั้งโฉลก. 2535)

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานพิมพ์ภาพ

ความหมายของงานพิมพ์ภาพ คำว่า “ภาพพิมพ์” (Printmaking) มีคำจำกัดความหลายอย่าง พจนานุกรมฉบับเว็บ สเตอร์ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ภาพพิมพ์ คือ เครื่องหมายหรือร่องรอยที่ทำให้เกิดขึ้น โดนวิธีการพิมพ์ (ประทับรอย) เส้น รูปคน สัตว์ และรูปลักษณะท่าทางต่างๆ ต้องกระทำบนวัสดุอันหนึ่งก่อนแล้วจึงกดให้ไปติดบนวัสดุอีกอันหนึ่ง” (อัศนีย์ ชูอรุณ. 2527: 5) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของภาพพิมพ์ไว้หลากหลาย ดังนี้

โทมัส (Thomas. 1981) กล่าวถึงศิลปะภาพพิมพ์ไว้ว่า เป็นทัศนศิลป์แขนงหนึ่งที่เกิดจากการขีดเขียน หรือแกะสลักบนวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นสื่อการสร้างสรรค์เสียก่อน แล้วจึงนำไปกดให้ติดบนสื่อวัสดุอีกอย่างหนึ่ง

กมล คงทอง (2543: 10-11) กล่าวว่า ศิลปะภาพพิมพ์ หมายถึง ผลงานทัศนศิลป์ที่ถูกทำขึ้นโดยวิธีการพิมพ์กดให้ติดเป็นรูปบนกระดาษหรือวัสดุรองรับอื่นๆ จากแม่พิมพ์ไม้ แม่พิมพ์โลหะ หรือแม่พิมพ์อื่นใด แม่พิมพ์เหล่านั้นศิลปินได้สร้างสรรค์ด้วยตัวเขาเอง

สมาพร คล้ายวิเชียร (2545: 62) กล่าวว่า ภาพพิมพ์หรือการพิมพ์ หมายถึง ข้อความ รูปภาพ สัญลักษณ์ที่ผ่านกระบวนการพิมพ์จากแม่พิมพ์ สามารถพิมพ์ภาพได้จำนวนมาก คำว่าภาพพิมพ์มิใช่ส่งผลิตทางการค้าที่ทำออกมาเป็นจำนวนมากด้วยวิธีการใช้เครื่องจักรกล เช่น หนังสือพิมพ์ ตารา นิตยสาร และสิ่งทอ ฯลฯ

สรุปได้ว่า ภาพพิมพ์ คือ ผลงานทัศนศิลป์ที่เป็นข้อความ รูปภาพ สัญลักษณ์ อันเกิดจากกระบวนการขีดเขียนหรือแกะสลักบนวัสดุที่เป็นแม่พิมพ์ แล้วจึงนำแม่พิมพ์ ไปกดทับลงบนกระดาษหรือวัสดุต่างๆ ที่ต้องการพิมพ์

ประวัติของงานพิมพ์ภาพ

ความเป็นมาของภาพพิมพ์ สน วัฒนสิน (2554: 2-11) กล่าวว่า การพิมพ์ภาพ หรือศิลปะภาพพิมพ์ (Printmaking) คือ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทางด้านการพิมพ์ ซึ่งเชื่อกันมานานว่า ผลงานศิลปะอันแท้จริงจะต้องเป็นผลงานที่ศิลปินภาพพิมพ์ (Printmaker) ดำเนินการสร้างแม่พิมพ์และผลงานทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การออกแบบความคิดซึ่งได้รับแรงบันดาลใจ ขั้นตอนการแสวงหาเทคนิควิธีการต่างๆ จนสำเร็จเป็นภาพพิมพ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างคุณค่าทางศิลปะ

ศิลปะภาพพิมพ์เป็นงานศิลปะที่แพร่หลาย และราคาก็ไม่สูงนัก ซึ่งสนองความต้องการสำหรับผู้ที่มีรสนิยมและชื่นชมในศิลปะประเภทนี้

ปัจจุบันศิลปินต่างประเทศที่มีชื่อเสียงบางท่านมักจะจ้างห้องศิลป์ที่รับพิมพ์ภาพพิมพ์ทางด้านศิลปะ ศิลปินมักจะให้เกียรติช่างพิมพ์หรือโรงพิมพ์ โดยบอกกล่าวหรือบันทึกชื่อไว้ การที่ศิลปินไปจ้างพิมพ์ผลงานตามแบบในแนวความคิดของเขา เพื่อลดความยุ่งยากในการเตรียมงาน เครื่องมือ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ตัดทอนเวลาและความเหน็ดเหนื่อยในการพิมพ์เอง อย่างไรก็ตามคุณค่าของผลงานนั้นมิได้ลดลงไปเลย เพราะผลงานได้รับการออกแบบ ควบคุม และรับผิดชอบโดยศิลปินเจ้าของผลงาน ภาพพิมพ์มากมายที่พิมพ์ขึ้นจากแม่พิมพ์อันเดียวกัน เมื่อครบจำนวนตามที่ศิลปินต้องการ เขาก็จะทำลายแม่พิมพ์นั้นเสีย การที่พิมพ์จำนวนมากมิได้หมายความว่า ศิลปินต้องการสร้างสรรค์เพื่อการค้าแต่เป็นความสุขอิ่มเอิบใจที่เขาได้สร้างสรรค์ผลงานจากความคิดแรงบันดาลใจลงบนแม่พิมพ์

ไม้ โลหะ หิน หรือตะแกรงไหม ฯลฯ และต้องการให้ผู้อื่นรับสุนทรียรสจากผลงานของเขาด้วย ศิลปะภาพพิมพ์จึงหมายถึง ศิลปกรรมประเภทที่สามารถผลิตต้นฉบับได้คราวละมากๆ ทุกภาพจะมีสีสันวิจิตรบรรจงเหมือนกันหมด และผลงานทุกชิ้น จะถือว่าเป็นงานต้นฉบับ (Original) มีคุณค่าเท่าเทียมกันหรือเราเรียกกันว่า “ภาพพิมพ์ต้นแบบ” (Original print)

จากพจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้กล่าวถึง “ภาพพิมพ์ต้นแบบ” (Original print) เป็นภาพพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นมาจากแม่พิมพ์ต้นฉบับที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้น และมีลายมือชื่อของศิลปินกำกับบนภาพที่พิมพ์แล้ว ทางตะวันตกนิยมเซ็นด้วยดินสอดำตรงขอบล่างขวาของภาพ พร้อมทั้งแสดงจำนวนภาพพิมพ์ต้นแบบทั้งหมดและลำดับที่พิมพ์ของภาพนั้นๆไว้ที่ขอบล่างซ้ายด้วย เช่น 2/10 หมายความว่า เป็นภาพที่ 2 ในจำนวนภาพพิมพ์ต้นแบบทั้งหมด 10 ภาพ ส่วนทางตะวันออกเช่น จีน ญี่ปุ่น นิยมใช้ตราประจำตัวประทับ ทั้งนี้เมื่อศิลปินตัดสินใจว่าจะไม่ใช้แม่พิมพ์นั้นพิมพ์ภาพอีกต่อไปแล้ว ก็จะลบภาพบนแม่พิมพ์ออก เช่น โดยการขีดผิวหน้าแม่พิมพ์หรือขีดฆ่าทำลายผิวแม่พิมพ์โดยวิธีการ เช่น ขีดเส้นลึกๆ ผ่านตลอดผิวแม่พิมพ์ซึ่งจะเป็นหลักประกันว่า ถ้านำแม่พิมพ์นี้ไปพิมพ์อีก ภาพพิมพ์ที่ได้จะไม่เหมือนกับภาพที่พิมพ์ไว้ในจำนวนจำกัดครั้งก่อน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2541: 176)

ศิลปะภาพพิมพ์ (Printmaking) จัดอยู่ในแขนงหนึ่งของกราฟิกอาร์ต (Graphic Arts) หมายถึง ศิลปะที่ผสมผสานเทคนิควิธีการต่างๆ ของการทำภาพพิมพ์ การวาดเส้น การทำหนังสือ การถ่ายภาพ การตัด หรือฉีกกระดาษให้เป็นภาพ ฯลฯ ซึ่งที่กล่าวมาจัดว่าเป็นงานศิลปะประเภทที่มีพื้นที่ผิวราบสองมิติ (Two Dimension) งานทางด้านกราฟิก (Graphic) ที่มีจุดมุ่งหมายทางพาณิชยศิลป์ คืองานทางด้านกราฟิกดีไซน์ (Graphic Design) หมายถึง การออกแบบปกหนังสือ การจัดวางเลย์เอาต์ (Layout) ของหน้ารูปเล่มหนังสือ การออกแบบโปสเตอร์ (Poster)

ศิลปะภาพพิมพ์ (Printmaking) ต่างกับวิธีการพิมพ์ในโรงพิมพ์ และทำการพิมพ์จนสำเร็จ แต่งานภาพพิมพ์จำลองแบบ (Reproduct Printing) จะทำงานโดยการใช้เครื่องมือในการถ่ายทอดลงบนแม่พิมพ์ ใช้วิวัฒนาการต่างๆ ในการพิมพ์ โดยปราศจากการแสดงออกของความคิดบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์

หากจะกล่าวถึงแหล่งกำเนิดเริ่มต้นของศิลปะภาพพิมพ์ในยุคแรกๆนั้น จากหลักฐาน พบว่า ศิลปะภาพพิมพ์กำเนิดทางตะวันออกไกล โดยได้มีการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ขึ้นมาเมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ด้วยการแกะสลักลงบนดินเหนียวและซีผึ้ง ลักษณะงานสร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์และตกแต่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการทางด้านความเชื่อถือ และใช้เป็นเครื่องประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา

ใน ปี พ.ศ 1599 จีนได้ค้นพบวิธีการทำกระดาษขึ้นเป็นชาติแรกของโลกและได้พัฒนาเรื่อยมา โดยชาวจีนได้ริเริ่มพิมพ์ภาพลงบนกระดาษโดยใช้แม่พิมพ์ไม้ (Wood Block) (สัญญา วงศ์อร่าม, 2546) จากวิธีการนี้ได้ไปเผยแพร่ที่ญี่ปุ่นในรูปแบบของผลงานทางศาสนา ในขณะเดียวกันชาวโพลินีเซียนได้นำเทคนิควิธีการพิมพ์แม่พิมพ์ไม้ (Wood Block) นี้มาเผยแพร่ในอินเดีย ชาวอินเดียนำวิธีการนี้มาพิมพ์ลงบนผ้า และได้เผยแพร่ไปทางซีกโลกตะวันตกก่อนสมัย พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช ภาพพิมพ์ไม้เริ่มพัฒนาขึ้นในยุโรปจากการพิมพ์ลงบนกระดาษธรรมดาไปสู่ผลงานศิลปกรรมอันยิ่งใหญ่

ในศตวรรษที่ 11 เนื่องจากกระดาดเป็นสินค้าส่งออกของประเทศตะวันออกไกล เช่น ประเทศจีน ญี่ปุ่น ภาพพิมพ์ไม้บางภาพจึงได้เผยแพร่ไปจนถึงประเทศสเปน แต่อย่างไรก็ตามในระยะนี้ผลงานภาพพิมพ์ยังเผยแพร่ไม่มากนัก จนในที่สุดประมาณศตวรรษที่ 14 เริ่มจะมีการผลิตกระดาดสำหรับใช้ในงานพิมพ์ขึ้นในประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศส ภาพพิมพ์ไม้ชิ้นแรกที่ยังคงกันดีเป็นภาพพิมพ์ของจีน ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า กล่าวกันว่า เป็นภาพที่เกิดขึ้นราว พ.ศ. 868 ลักษณะงานภาพพิมพ์ของจีนซึ่งพบที่เมืองจีน จากถ้ำที่เมืองซานตง (Shantung) โดย เอากระดาดวางลงบนแม่พิมพ์แล้วนำหินถูข้างหลัง (Stone Rubbing) ใน พ.ศ. 690 ราชวงศ์ฮั่น ขนาดยาว 7.5 เมตร กว้าง 6.3 เมตร

ภาพพิมพ์ตะวันตกยุคแรกๆ มีแนวคิดเกี่ยวกับทางตะวันออก คือ เรื่องราวทั้งหมดจะ เป็น เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาและพระคัมภีร์ ลักษณะผลงานแบบนี้มีทั้งของฝรั่งเศสและเยอรมนีตลอดจน ประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรป

ต่อมากลางศตวรรษที่ 15 งานภาพพิมพ์ถูกนำมาใช้ในการทำภาพประกอบหนังสือ โดย การ
สร้างแม่พิมพ์ไม้สำหรับพิมพ์ภาพประกอบลงบนหนังสือ เชื่อกันว่า เทคนิคนี้เริ่มขึ้นในประเทศ
เนเธอร์แลนด์

ในราวศตวรรษที่ 16 ภาพพิมพ์ไม้ैनนิยมกันมากโดยมีศิลปินภาพพิมพ์ชั้นเยี่ยมชาว เยอรมัน ชื่อ อัลเบรต์ ดูเรอร์ (Albrecht Durer) (ค.ศ. 1470-1528) ได้ค้นพบและผลิตผลงานทางด้านภาพพิมพ์ที่ใช้ประกอบเรื่องในการเขียนหนังสือ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในหมู่ศิลปิน และเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่จะค้นหาเทคนิควิธีการในการพิมพ์ให้สมบูรณ์ขึ้น ตลอดจนนำไปสู่การปรับปรุงจากเรื่องของศาสนาไปสู่การเมืองการปกครอง รวมทั้งความเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การเขียนภาพล้อภาพการ์ตูน อันเป็นแนวทางมาสู่เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่ทันสมัยในปัจจุบัน ทำให้งานพิมพ์สามารถใช้เป็นสื่อกลางของมนุษย์ในการสื่อความหมายด้านวิชาการ ข่าวสาร และเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้มนุษย์ชาติทั้งโลกสามารถมีความเข้าใจอันดีต่อกัน จากวิวัฒนาการการพิมพ์ในสมัยโบราณจบจนถึงปัจจุบันชี้ให้เห็นว่า นอกจากความงามในภาพพิมพ์แล้ว เทคนิคทางภาพพิมพ์ยังให้ประโยชน์ในการเป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายต่างๆ ที่สามารถแพร่กระจายได้เป็นจำนวนมาก อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือทางด้านวิชาการต่างๆ หนังสือด้านความบันเทิง สิ่งเหล่านี้สืบเนื่องมาจากการ

พิมพ์ที่สามารถพิมพ์ได้อย่างรวดเร็วและเป็นจำนวนมาก ความเจริญต่างๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์ การแพทย์ การศึกษา ฯลฯ เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์สะดวกสบายขึ้น ซึ่งสืบเนื่องมาจากความต้องการทางศาสนาและ ความเชื่อถือต่างๆ อันก่อให้เกิดผลงานที่มีคุณค่ามหาศาลต่อมนุษยชาติในปัจจุบัน

ภาพพิมพ์ถูกใช้เพื่อการผลิตหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์มากขึ้น หรือแม้กระทั่งโปสเตอร์ก็ ใช้ภาพพิมพ์ในการนำเสนอ โดยมากมักจะเป็นภาพพิมพ์หิน (Lithograph) หรือปัจจุบันเรียกว่าเทคนิคการพิมพ์ออฟเซต (Offset Printing)

เมื่อภาพพิมพ์ได้มีบริบทแพร่ใช้ศาสนา ความเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นและงานภาพ พิมพ์ก็มีอิสระมากขึ้น มีเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวันมากขึ้น เช่น ผลงาน “Marilyn Monroe” ของแอนดี้ วอร์ฮอล (Andy Warhol) ที่แสดงแนวคิดแบบป๊อปอาร์ต (Pop Art) เป็นต้น นอกจากนั้นรูปภาพการทำภาพพิมพ์ ก็มีได้กาจัดอยู่แค่บนแผ่นกระดาษเท่านั้น แต่ยังสามารถพิมพ์ลงวัสดุอื่นๆ ได้อีกเช่น ผลงาน “Record Trout” ของวิลเลียม วีก (William Weege) ซึ่งพิมพ์ลงบนจานเสียง (Record) จวบจนปัจจุบัน กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์มิได้หยุดนิ่ง ตลอดเวลามีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและแนวคิด ดังนั้น ภาพพิมพ์จึงเป็นศาสตร์หนึ่งที่ผู้ศึกษาทางศิลปะจำเป็นต้องศึกษาและฝึกปฏิบัติ

ภาพพิมพ์ในประเทศไทย

ภาพพิมพ์ในประเทศไทย มีการเริ่มต้นคล้ายกับประเทศอื่นๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น หรือ ประเทศตะวันตก คือ เริ่มด้วยการสร้างภาพประกอบในหนังสือ มีหลักฐานปรากฏว่าใน พ.ศ 2488 เจ้ากรมราชบัณฑิตได้ตั้งกองช่างแกะไม้ กับกองแบบเรียนขึ้น การตั้งกองช่างแกะไม้นั้นก็เพื่อแกะไม้สร้างเป็นบล็อกแม่พิมพ์ภาพประกอบให้แก่หนังสือแบบเรียนของกระทรวงธรรมการ โดยมีหม่อมเจ้าประวิธ ชุมสาย เป็นช่างเขียน นายแดง นายไห่ และนายสาย เป็นช่างแกะไม้ ต่อมามีการจ้างแกะแม่พิมพ์เพื่อพิมพ์ภาพมากขึ้น กระทรวงธรรมการจึงโอนการช่างแกะไม้ของกองแบบเรียนไปสังกัดสามัคยาจารย์ เพื่อรับสมัครผู้เข้าฝึกหัดเป็นช่างเขียน ช่างแกะสลัก พร้อมทั้งขยายกิจการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และได้รับการยกฐานะให้กองช่างแกะไม้ขึ้นเป็นสโมสรสาขาหนึ่งในสามัคยาจารย์ สมาคมมีชื่อว่า สโมสรช่าง มีการเปลี่ยนวิธีการทำบล็อกจากไม้มาเป็นบล็อกโลหะซึ่งสะดวกแข็งแรงรวดเร็วกว่า

มหาวิทยาลัยศิลปากรซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งก่อตั้งเมื่อ พ.ศ 2486 โดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ผู้มีบทบาทจัดการศึกษาทางด้านศิลปะได้กำหนดวิชาภาพพิมพ์ให้อยู่ในหลักสูตรของชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ของคณะจิตรกรรม และประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ 2496 ต่อมาในปี พ.ศ 2498 ได้มีผู้ส่งภาพพิมพ์เข้าร่วมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 6 ผู้บุกเบิกทดลองการสร้างสรรค์ศิลปะ ภาพพิมพ์แกะไม้ คือ ชะลูด นิยมเสมอ (ปัจจุบันมีตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์และ

เป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะ) เป็นคนแรกที่เราเริ่มนำแผ่นกระดาษอัด (Masonite) มาแกะเป็นแม่พิมพ์อีกด้วย ต่อมาก็มีศิลปินภาพพิมพ์แกะไม้อีกหลายคน เช่น ประหยัด พงษ์ดำ, สมยศ ทรงมาลัย, ทวี รัชนิกร, มานิตย์ ภู่อารีย์, อินสนธิ วงศ์สาม, สันต์ สารากรบริรักษ์, ชุมพล รัตนชัยวรรณ, สุมน ศรีแสง, ชวลิต เสริมปรุงสุข, ประพันธ์ ศรีสุตา และพจน์ สง่างศ์

ในปี พ.ศ. 2509 ศาสตราจารย์ชะลูด นิยมเสมอ ซึ่งเป็นคนระดับคณาจารย์และประติมากรในขณะนั้น ได้ทำการเสนอการปรับปรุงหลักสูตรปรับเปลี่ยนจากวิชาภาพพิมพ์ ขึ้นเป็นภาควิชาภาพพิมพ์ โดยได้รับการอนุมัติจากสภาการศึกษาแห่งชาติใน พ.ศ. 2511 มหาวิทยาลัยศิลปากรจึงได้เพิ่มชื่อจากคณาจารย์และประติมากร เป็น คณาจารย์และประติมากรและภาพพิมพ์เปิดสอนสาขาภาพพิมพ์รุ่นแรก มีบัณฑิตที่จบสาขาภาพพิมพ์ใน พ.ศ. 2511 จำนวน 4 คน คือ ทวน ธีระพิจิตร, พงษ์ศักดิ์ ภู่อารีย์, ถกล ปรียาณัติพงษ์ และสัญญา วงศ์อร่าม (สัญญา วงศ์อร่าม. 2546: 30)

หลังจากนั้นศิลปะภาพพิมพ์ในประเทศไทยได้มีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างมาก ศิลปินภาพพิมพ์ไทยได้รับเชิญให้ส่งผลงานเข้าแสดงยังต่างประเทศ ได้รับรางวัลระดับนานาชาติ และได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทยอย่างมาก

องค์ประกอบของการพิมพ์ภาพ

1. แม่พิมพ์ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพิมพ์
2. วัสดุที่ใช้พิมพ์ลงไป
3. สีที่ใช้ในการพิมพ์
4. ผู้พิมพ์

ผลงานที่ได้จากการพิมพ์ มี 2 ชนิด

1. ภาพพิมพ์ เป็นผลงานพิมพ์ที่เป็นภาพต่างๆ เพื่อความสวยงามหรือบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ อาจจะมีข้อความ ตัวอักษรหรือตัวเลขประกอบหรือไม่ก็ได้
2. สิ่งพิมพ์ เป็นผลงานที่บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ เป็นตัวอักษรข้อความ ตัวเลข อาจมีภาพประกอบหรือไม่ก็ได้

ประเภทของงานพิมพ์ภาพ

การพิมพ์แบ่งออกได้หลายประเภทตามลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการพิมพ์
2. ประเภท คือ

2.1 ศิลปะภาพพิมพ์ (GRAPHIC ART) เป็นงานพิมพ์ภาพเพื่อให้เกิดความสวยงาม เป็นงานจิตรศิลป์

2.2 ออกแบบภาพพิมพ์ (GRAPHIC DESIGN) เป็นงานพิมพ์ภาพประโยชน์ใช้สอย นอกเหนือไปจากความสวยงาม ได้แก่ หนังสือต่างๆ บัตรต่างๆ ภาพโฆษณา ปฏิทิน ฯลฯ จัดเป็นงานประยุกต์ศิลป์

แบ่งตามกรรมวิธีในการพิมพ์ ได้ 2 ประเภท คือ

1. ภาพพิมพ์ต้นแบบ (ORIGINAL PRINT) เป็นผลงานพิมพ์ที่สร้างจากแม่พิมพ์และ วิธีการพิมพ์ที่ถูกสร้างสรรค์และกำหนดขึ้นโดยศิลปินเจ้าของผลงาน และเจ้าของผลงาน จะต้องลงนามรับรองผลงานทุกชิ้น บอกลำดับที่ในการพิมพ์ เทคนิคการพิมพ์ และวัน เดือน ปี ที่พิมพ์ด้วย

2. ภาพพิมพ์จำลองแบบ (REPRODUDCTIVE PRINT) เป็นผลงานพิมพ์ที่สร้างจากแม่พิมพ์หรือวิธีการพิมพ์วิธีอื่นๆ ซึ่งไม่ใช่วิธีการเดิมแต่ได้รูปแบบเหมือนเดิม บางกรณีอาจเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

3. แบ่งตามจำนวนครั้งที่พิมพ์ ได้ 2 ประเภท คือ

3.1 ภาพพิมพ์ถาวร เป็นภาพพิมพ์ที่พิมพ์ออกมาจากภาพพิมพ์ใดๆ ที่ได้ผลงานออกมา มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ตั้งแต่ 2 ขึ้นขึ้นไป

3.2 ภาพพิมพ์ครั้งเดียว ถาวร เป็นภาพพิมพ์ที่พิมพ์ออกมาได้ผลงานเพียงภาพเดียว ถ้าพิมพ์อีกจะได้ผลงานที่ไม่เหมือนเดิม

4. แบ่งตามประเภทของแม่พิมพ์ ได้ 4 ประเภท คือ

4.1 แม่พิมพ์นูน (RELIEF PROCESS) เป็นการพิมพ์ โดยให้สีติดอยู่บนผิวหน้าที่ทำให้นูนขึ้นมาของแม่พิมพ์ ภาพที่ได้เกิดจากสีที่ติดอยู่ในส่วนบนนั้น ภาพพิมพ์แม่พิมพ์นูนเป็นแม่พิมพ์ที่ทำขึ้นมาเป็นประเภทแรก ภาพพิมพ์ชนิดนี้ได้แก่ไม้ (WOOD CUT) ภาพพิมพ์แกะยาง (LINO CUT) ตรายาง (RUBBER STAMP) ภาพพิมพ์จากเศษวัสดุต่างๆ

4.2 แม่พิมพ์ร่องลึก (INTAGLIO PROCESS) เป็นการพิมพ์โดยให้สีอยู่ในร่องที่ทำให้ลึกลงไปของแม่พิมพ์โดยใช้แผ่นโลหะทำเป็นแม่พิมพ์ (แผ่นโลหะที่นิยมใช้คือแผ่นทองแดง) และทำให้สีลึกลงไปโดยใช้น้ำกรดกัด ซึ่งเรียกว่า ETCHING แม่พิมพ์ร่องลึกนี้พัฒนาขึ้นโดยชาวตะวันตก สามารถพิมพ์งานที่มีความละเอียด คมชัดสูง สมัยก่อนใช้ในการพิมพ์ หนังสือและธนบัตร

4.3 แม่พิมพ์พื้นราบ (PLANER PROCESS) เป็นการพิมพ์โดยให้สีติดอยู่บนผิวหน้าที่ราบเรียบของแม่พิมพ์ โดยไม่ต้องขุดหรือแกะพื้นผิวลงไปแต่ใช้สารเคมีเข้าช่วย ภาพพิมพ์ชนิดนี้ได้แก่ ภาพพิมพ์หิน (LITHOGRAPH) การพิมพ์ออฟเซต (OFFSET) ภาพพิมพ์กระดาษ (PAPER-CUT) ภาพพิมพ์ครั้งเดียว(MONOPRINT)

4.4 แม่พิมพ์ฉลุ (STENCIL PROCESS) เป็นการพิมพ์โดยใช้สีผ่านทะลุช่องของ แม่พิมพ์ ลงไปสู่ผลงานที่อยู่ด้านหลัง เป็นการพิมพ์ชนิดเดียวที่ได้รูปที่มีด้านเดียวกับแม่พิมพ์ ไม่กลับซ้ายเป็น ขวา ภาพพิมพ์ชนิดนี้ได้แก่ ภาพพิมพ์ฉลุ (STENCIL) ภาพพิมพ์ตะแกรงไหม (SILKSCREEN) การพิมพ์ อัดสำเนา (RONEO) เป็นต้น

ประโยชน์ของการพิมพ์ภาพ(<http://www.thaigoodview.com/library/contest/2552/type1/art01/01/page15.html>)

1. พัฒนาความคิดสร้างสรรค์
2. พัฒนาการสังเกต
3. รู้จักกระบวนการ การทำงานเป็นขั้นตอน
4. สามารถสร้างงานได้ตามความคิดและจินตนาการ
5. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และวิชาอื่นๆ
6. สนุกสนาน เพลิดเพลิน

กระบวนการสร้างภาพพิมพ์ โดยส่วนใหญ่สามารถสร้างงานที่เหมือนกันครั้งละหลายๆ ชิ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการในการนำไปใช้ และยังสามารถใช้เทคนิคในการสร้างภาพพิมพ์ร่วมกันหลายๆ เทคนิคในภาพเดียว เพื่อความหลากหลาย และความ น่าสนใจของผลงาน

การวัดทักษะการพิมพ์ภาพ

ครูบ้านนอกดอทคอม (www.kroobannok.com www.pertheducationcity.com.au/th) การทดลองครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการพิมพ์ภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การพิมพ์ภาพกับศิลปะไทย ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และเพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการพิมพ์ภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การพิมพ์ ภาพกับศิลปะไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านขาม เตียน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย แบบฝึกทักษะการพิมพ์ภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การ พิมพ์ภาพกับศิลปะไทย จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิด เลือกรับ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบพหุปัญญา เวลาที่ใช้ในการทดลอง 15 ชั่วโมง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design สถิติที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีประสิทธิผล และการทดสอบ หาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้ค่าที (t-test: Dependent Samples)

ผลการทดลองพบว่า แบบฝึกทักษะการพิมพ์ภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การพิมพ์ภาพกับศิลปะไทย ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 89.40 / 86.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพิมพ์ภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การพิมพ์ภาพกับศิลปะไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 45.10

องค์ประกอบของการพิมพ์ การพิมพ์ภาพมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ 1. แม่พิมพ์ 2. สีที่ใช้พิมพ์ 3. พื้นี่รองรับการพิมพ์

1.6 ความหมายของภาพพิมพ์ธรรมชาติ

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ (ม.ป.ป.) ให้ความหมายของภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติไว้ว่า เป็นการนำเอาวัสดุธรรมชาติมาใช้เป็นแม่พิมพ์ แล้วนำมาพิมพ์เป็นภาพต่างๆ วัสดุที่จะนำมาเป็นแม่พิมพ์ควรเลือกลักษณะที่มีความเหมาะสม ไม่เป็นอันตรายมีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นวัสดุที่หาได้ง่าย
2. มีลวดลายชัดเจน
3. ไม่เป็นอันตรายต่อการนำไปใช้ เช่น มีหนามแหลมคม
4. พื้นผิวแข็งไม่นิ่มจนเกินไป หรือมีน้ำเป็นส่วนประกอบ
5. มีขนาดพอเหมาะสะดวกต่อการนำไปใช้

วัสดุธรรมชาติ เป็นวัสดุที่มีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ ซึ่งควรรู้จักเลือกนำมาใช้เป็นแม่พิมพ์ได้อย่างเหมาะสม วัสดุธรรมชาติที่สามารถนำมาเป็นพิมพ์ได้ อาจแบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. วัสดุที่มาจากพืช เช่น ใบ กิ่ง ราก ดอก เปลือก เมล็ด ผลไม้ เป็นต้น
2. วัสดุที่มาจากสัตว์ เช่น เปลือกหอย ขนนก ขนเป็ด กระดุกสัตว์ เป็นต้น
3. วัสดุอื่นๆ เช่น ดินเหนียว ก้อนกรวด ก้อนหิน เป็นต้น

ภาพพิมพ์กับการจัดภาพ

การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุธรรมชาติและวัสดุสังเคราะห์ให้ได้ภาพที่ดีนั้น ควรเริ่มจากการออกแบบภาพก่อน จากนั้นจึงตัดสินใจเลือกใช้วัสดุที่จะนำมาเป็นแม่พิมพ์ โดยให้สอดคล้องกับภาพที่ออกแบบไว้ การออกแบบภาพควรใช้วิธีการร่างภาพในกระดาษเพื่อดูความเหมาะสมโดยเน้นที่การจัดภาพให้ถูกต้องเหมาะสม ตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ เช่น

1. เอกภาพ เป็นการจัดภาพให้อยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อน ไม่กระจัดกระจายไปทั่วกรอบจนขาดความโดดเด่นของภาพ การจัดภาพพิมพ์แบบนี้ส่วนใหญ่มักเป็นภาพเดี่ยว มีภาพเดี่ยว อาจมีภาพที่เป็นส่วนประกอบบ้าง แต่ไม่โดดเด่นเท่ากับภาพที่ต้องการสื่อ

2. ความสมดุล เป็นการจัดภาพที่มีลักษณะซ้าย-ขวาสมดุลกัน หรือจัดภาพเท่ากันทั้งสองด้าน ไม่เน้นหรือมีน้ำหนักภาพเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง

3. ความกลมกลืน เป็นการจัดภาพหรือวางภาพให้มีลักษณะประสานกลมกลืนกันไม่ขัดแย้ง การจัดภาพให้กลมกลืนควรพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ เช่น สี เส้น รูปร่าง รูปทรง ลักษณะผิว น้ำหนักอ่อน - แก่ เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ควรเป็นพวกเดียวกันมีลักษณะคล้ายๆกัน เป็นไปในทิศทางหรือความหมายเดียวกัน

4. ช่วงจังหวะ เป็นการจัดภาพให้มีความรู้สึกเคลื่อนไหว มีจังหวะ โดยจัดวางภาพให้มีการเว้น ระยะความต่อเนื่องของรูปร่าง รูปทรง แสงเงา และสี ให้มีจังหวะเหมาะสมกลมกลืนและสวยงาม ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ การจัดช่วงจังหวะที่เท่าๆกัน และการจัดช่วงจังหวะที่ไม่เท่าๆกัน

การพิมพ์ภาพที่ดีควรเลือกแม่พิมพ์ให้สอดคล้องเหมาะสมกับภาพที่ออกแบบไว้การพิมพ์ภาพดังนี้

1. ออกแบบภาพที่จะพิมพ์แล้วเตรียมวัสดุที่เป็นแม่พิมพ์ให้สอดคล้องกับภาพที่จะพิมพ์
2. ผสมสีที่ต้องการจะพิมพ์ให้มีความเข้มตามความเหมาะสมแล้วทาบแม่พิมพ์
3. กดแม่พิมพ์ด้านที่ทาสีลงบนกระดาษวาดเขียนตามที่ออกแบบไว้
4. ตกแต่งรายละเอียดเพิ่มเติม

จากที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดภาพในงานพิมพ์ภาพมีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะทำให้ผลงานดูมีคุณค่า และถูกต้องตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งประกอบด้วย เอกภาพ ความสมดุล จุดเด่น ความกลมกลืน และความขัดแย้ง สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดภาพงานพิมพ์ภาพได้

แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(2546:231) เสนอว่าผู้สอนต้องตระหนักว่าการเรียนการสอน การวัดประเมินผลเป็นกระบวนการเดียวกัน ต้องวางแผนไปพร้อมกัน

1. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1.1 ต้องวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะและ กระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในศิลปะ

1.2 วิธีวัดและประเมินต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

1.3 ต้องเก็บข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินผลอย่างตรงไปตรงมาต้อง ประเมินผล ภายใต้อายุที่มีอยู่

1.4 ผลการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ต้องนำไปแปลผลและลงข้อสรุปสมเหตุสมผล

1.5 การวัดและประเมินผลต้องมีความเที่ยงตรง และการวัดและประเมินผลต้องมีความ เที่ยงตรงและ เป็นธรรม ทั้งในด้านวิธีการวัด โอกาสของการประเมิน

2. จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผล

2.1 เพื่อวินิจฉัยความรู้ความสามารถทักษะกระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยม เพื่อส่งเสริมให้พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะต่างๆ ได้เต็มศักยภาพ

2.2 เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับให้รู้ว่าการจัดการเรียนรู้ บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพียงใด เพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าและนำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

2.3 เพื่อให้ข้อมูลสรุปผลการเรียนรู้และเพื่อเปรียบเทียบถึงระดับพัฒนาการของการ เรียนรู้

ดังนั้นสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลมีกระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งโดยที่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย วิธีการวัดผลและประเมินผล การสร้างเครื่องมือ การดำเนินการตามที่วางแผนการวัด และ ประเมินผลมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน โดยวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เนื่องจากการประเมินตามสภาพจริงสะท้อนสมรรถภาพของผู้เรียนโดยครอบคลุมทุกด้าน ทฤษฎีความ แตกต่างระหว่างบุคคล คือ การนำภาพพิมพ์ธรรมชาติมาใช้ต้องคำนึงถึงความ ต้องการ ความถนัด และ ความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ดังนั้นในการจัดการ เรียนการสอนต้องพิจารณาถึงการเลือกใช้สื่อวัสดุธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นทฤษฎีความ แตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory) ได้รับการพัฒนามาจากแนวคิดเรื่องสิ่งเร้า และการตอบสนอง (Stimulus-Response) หรือทฤษฎี เอส-อาร์ (S-R theory) ของกาเย่ (Gagne) และ นำมาประยุกต์ใช้ (Defleur, 1966) อธิบายว่า บุคคลมีความแตกต่างกันหลายประการ เช่น บุคลิกภาพ ทัศนคติ สติปัญญา และความสนใจ เป็นต้น

ความแตกต่างนี้ยังขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้มีพฤติกรรมการสื่อสาร และ การเลือกเปิดรับสารที่แตกต่างกันได้แก่

1. มนุษย์เรามีความแตกต่างมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาส่วนบุคคล
2. ความแตกต่างนี้บางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาค หรือทาง ร่างกายของแต่ละ บุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้
3. มนุษย์ซึ่งถูกซบเลี้ยงภายใต้สถานการณ์ต่างๆ จะเปิดรับฟังความคิดเห็น แตกต่างกันไป

4. การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่รวมเป็น ลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป

ทฤษฎีการนำวิธีระบบมาใช้ คือ การวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มี ขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา กิจกรรม และสื่อที่ใช้ต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์

การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก

ศิลปะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนออกมา ในรูปของภาพหรือสิ่งของ เด็กจะใช้ศิลปะเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึกและคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดกิจกรรมให้เด็กจะช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้า ทดลองและสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนให้ผู้อื่น และโลกที่อยู่รอบตัวเขาได้เข้าใจ (เยาวยา เดชะคุปต์. 2528: 96) ขณะเดียวกันครูจำเป็นต้องกำหนด ขอบเขตการแก้ปัญหาทางจินตนาการให้เด็กด้วย ขอบเขตนี้ครูอาจจะตั้งใจหรือให้เด็กคิดเอง ซึ่งต้อง สอดคล้องกับประสบการณ์และสภาพการรับรู้ของเด็กแต่ละคนหรือของเด็กที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกัน ขอบเขตดังกล่าวโดยทั่วไปจะตั้งโดยใช้เรื่องราวเป็นหัวข้อกำหนด ถ้าเป็นงานที่เด็กทำคนเดียว ควร กำหนดหัวข้อที่สามารถกระตุ้นให้เกิดจินตนาการจากประสบการณ์ส่วนตัวให้มากที่สุด ควรจัด กิจกรรมศิลปะแยกออกมาให้เด่นชัดด้วยอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งและควรมีการจัดชั่วโมงศิลปะให้เด็ก บ้างอย่างมีกระบวนการ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้เด็กมีความรู้หรือประสบการณ์ทางศิลปะ อย่างไร (พีระพงษ์ กุลพิศาล; และคณะ. 2533: 212, 214) ส่วนการตั้งคำถามเป็นเทคนิคการสอนที่ถือ ว่าเป็นหัวใจของการสอนเพราะการสอนศิลปะไม่ว่าจะสอนด้วยวิธีใด การใช้คำถามจะอยู่ทุกขั้นตอน การสอน การใช้คำถามไม่จำเป็นที่ครูจะใช้คำถามอยู่เพียงฝ่ายเดียวนักเรียนอาจจะใช้คำถามแทนครู หรือใช้คำถามโต้ตอบกันเองก็ได้ ซึ่งประโยชน์ของคำถามในการสอนศิลปะจะช่วยส่งเสริม ความสามารถทางความคิดให้กับนักเรียน จะเป็นการสร้างนิสัยการคิดที่ดีให้กับนักเรียนและเป็น สื่อกลางเชื่อมโยงความรูเดิมกับความรู้ใหม่เพื่อโยงมาสู่เรื่องที่จะได้เรียนรู้ต่อไป การใช้คำถามที่ดีเป็น การขยายความคิดและแนวทางในการเรียนรู้ศิลปะให้กว้างขวางขึ้น (อุบล ตูจินดา. 2532: 160 – 162) ดังนั้นสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกประสาทสัมผัสให้เกิดความพร้อมและ เป็นแนวทางในการสร้างภาพรวมของการพัฒนาความรู้ความคิดและเปลี่ยนแปลงความใฝ่ฝันของเด็ก ให้เป็นความจริง โดยครูจะเป็นผู้ท้าทาย ยั่วเย้า ให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ประสบการณ์กิจกรรมทางศิลปะจะช่วยพัฒนาความคิดในการรับรู้ ซึ่ง การตั้งคำถามของครูมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านความคิด

ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ครูควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับความพร้อมและความต้องการของเด็กด้วย

กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กฝึกทักษะการคิด

1. การระดมสมอง ให้เด็กได้ช่วยกันเสนอความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังคิดอยู่ ทำให้บรรยากาศที่เป็นอิสระ เพื่อให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็นออกมา โดยจะต้องไม่มี การวิพากษ์วิจารณ์ หรือตัดสินความคิดของใคร ต้องไม่มีบรรยากาศของการแข่งขัน มีแต่ความร่วมมือกัน ให้กำลังใจกัน เป็นกันเอง

2. การฝึกความคิดแบบอนกนัย เป็นความสามารถในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และแสดงออกมาได้หลายๆ แบบ หลายๆ วิธี

3. การสอนตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิส คือ การสอนภายใต้บรรยากาศของความเป็นอิสระในการเรียนรู้ มีการส่งเสริมการแสดงออกอย่างเปิดเผย

4. การใช้เทคนิคการคิดนอกกรอบ เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้พัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้

5. การสอนแบบสืบสวน เป็นการส่งเสริมความคิดหลายทาง และส่งเสริมให้นักเรียนมีความอยากรู้อยากเห็น

6. การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

7. การใช้รูปแบบการคิดแก้ปัญหาขนาดตามแนวคิดของ ทอเรนซ์ ในรูปแบบการคิดนี้มีการใช้เทคนิคระดมสมองเพื่อค้นพบปัญหา และเพื่อคิดวิธีคิดปัญหาเป็นขั้นตอนย่อยอยู่ด้วย

8. การฝึกให้นักเรียนคิดเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือการรู้จักรับฟังความคิดเห็น หรือความรู้สึกของผู้อื่น

9. การใช้กิจกรรมการเรียนการสอนจากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติที่เป็นจริง

10. การใช้กิจกรรมพัฒนาความสามารถในการประดิษฐ์แม่พิมพ์จากธรรมชาติ

วิลเลียม (William) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์แล้วสรุปเป็นกลวิธีการสอนไว้ 17 วิธี ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540)

1. คิดเหลือเชื่อ (Paradoxes) หมายถึง การสอนให้พิจารณาข้อมูลในอีกแง่มุมหนึ่งที่ผิดปกติไปจากธรรมดาค้านกับสามัญสำนึกของคน หรือค้านกับความเชื่อเดิมยากที่จะเชื่อ

2. คิดแตกต่าง (Attributes) หมายถึง การสอนให้คิดพิจารณาในมุมมองที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้แต่คิดไม่ถึง

3. คิดอุปมาอุปไมย (Analogies) หมายถึง การอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบ เทียบเคียงสิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน
4. พิจารณาสงัดผิด (Discrepancies) หมายถึง การพิจารณาความคลาดเคลื่อน หรือสิ่งของที่หายไปจากความจริง ความผิดปกติ ความไม่สมบูรณ์ของสิ่งต่างๆ
5. ปริศนาอะไรเอ่ย (Provocation Questions) หมายถึง การใช้คำถามยั่วยุ กระตุ้น ให้พยายามแสวงหาคำตอบหรือแนวคิดใหม่ๆ
6. หาวิธีการใหม่ (Example of Change) หมายถึง การคิดวิธีการหรือโอกาสที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือหาแนวทางใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิม
7. หัดลองทำสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่เคยชิน (Example of Habit) หมายถึง การทำสิ่งใหม่ๆ ไม่ทำแบบเดิมๆ ให้คลายความยึดมั่นจากนิสัยที่เคยชิน
8. ให้คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ทำสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากที่เคยทำเป็นประจำ (Organize Random Search) หมายถึง การคิดสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ มีคุณค่ากว่าสิ่งเดิม เช่น คิดเขียนคำขวัญในวันต่างๆ ให้มีความหมายมากกว่าเดิม
9. ฝึกคิดจากสิ่งที่ไม่คลุมเครือ (Tolerance for Ambiguity) หมายถึง การค้นหาข้อมูล หรือ คิดเพิ่มเติมจากสิ่งต่างๆ ที่ไม่ชัดเจน คลุมเครือ หรือยังไม่สมบูรณ์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์
10. ฝึกจินตนาการ การหยั่งรู้หยั่งคิด (Intuitive Expression) หมายถึง การฝึกฝน การแสดงออกซึ่งการหยั่งรู้ การรู้สึกนึกคิดจากจินตนาการได้สมอง
11. ฝึกปรับปรุงตนเอง (Adjustment to Development) หมายถึง ฝึกปรับเปลี่ยนตนเองให้เหมาะสมกับการพัฒนา ฝึกคิด พิจารณาข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแง่คิดพัฒนาตนเอง ให้มีแนวคิดหลากหลายยิ่งขึ้น ฝึกปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
12. ศึกษาบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Study Creative People and Process) หมายถึง ศึกษาบุคคลต่างๆ ที่มีความคิดสร้างสรรค์โดยพิจารณาถึงกระบวนการคิดบุคลิกลักษณะของบุคคลเหล่านั้นที่ทำให้เขาสามารถสร้างสรรค์ผลงานดีเด่น
13. ฝึกประเมินสถานการณ์ (Evaluate Situation) หมายถึง การฝึกคิดเพื่อประเมินสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและแนวโน้มของสิ่งที่จะเกิดตามมา
14. ฝึกทักษะการอ่านสร้างสรรค์ (Creative Reading skills) หมายถึง การพัฒนาทักษะ การอ่านอย่างสร้างสรรค์ เพื่ออ่านจับใจความ และขยายความคิดสร้างสรรค์ให้กว้างขวาง
15. ฝึกการฟังสร้างสรรค์ (Creative Listening Skills) หมายถึง การพัฒนาทักษะการฟังอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้คิด ติดตามและจัดระบบข้อมูลได้ในแนวทางกว้างขวางและลึกซึ้งกว่าเดิม

16. ฝึกการเขียนสร้างสรรค์ (Creative Writing Skills) หมายถึง การคิดริเริ่มในการเขียน โดยใช้จินตนาการและประสบการณ์มาเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาการเขียนอย่างสร้างสรรค์ เกิดความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการในการเขียน

17. ฝึกการมองสร้างสรรค์ (Visualization Skills) หมายถึง การพัฒนาทักษะทางจินตนาการ มองเห็นภาพในมิติต่างๆ ที่แปลกไปกว่าเดิม ให้แสดงความคิดจากมุมมองที่แปลกใหม่

1.7 ความหมายของแผนการสอน

แผนการสอน คือ การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องหาการสอน ตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน การวัดและการประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนการสอนย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการสอนคือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า หรือ คือการบันทึกการสอนตามปกติตนเอง (กรมวิชาการ. 2545: 3)

นิคม ชมภูหลง (2545: 180) ให้ความหมายของแผนการสอนว่า แผนการสอน หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภพ เลหาไพฑูรย์ (2540: 357) ให้ความหมายของแผนการสอนว่าแผนการสอน หมายถึง ลำดับขั้นตอนและกิจกรรมทั้งหมดของผู้สอนและผู้เรียน ที่ผู้สอนกำหนดไว้เป็นแนวทางในการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542: 1) ให้ความหมายของแผนการสอนว่าแผนการสอน หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 133) ให้ความหมายของแผนการสอนว่า หมายถึง การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งโดยกำหนดสาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ตลอดจนการวัดผลและ การประเมินผล

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2545: 69) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่าเป็น แผนงานหรือโครงการที่ครูผู้สอนได้เตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้

ปฏิบัติการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่งอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยใช้เป็นเครื่องมือสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อนำผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2545: 73) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ คือผลของการเตรียมการ วางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบโดยนสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา และกระบวนการเรียนรู้ โดยเขียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียน

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

การวางแผนการสอน เป็นงานสำคัญของครูผู้สอน การสอนจะประสบผลสำเร็จด้วยดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนเป็นสำคัญประการหนึ่ง ถ้าผู้สอนมีการวางแผนการสอนที่ดีก็เท่ากับบรรลุจุดหมายปลายทางไปแล้วครึ่งหนึ่ง การวางแผนการสอนจึงมีความสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. ทำให้ผู้สอนสอนด้วยความมั่นใจเมื่อเกิดความมั่นใจในการสอนย่อมจะสอนด้วยความเคล่วคล่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างราบรื่น ไม่ติดขัด เพราะได้เตรียมการทุกอย่างไว้พร้อมแล้ว การสอนก็จะดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างสมบูรณ์

2. ทำให้เป็นการสอนที่มีคุณค่าคุ้มกับเวลาที่ผ่านไป เพราะผู้สอนสอนอย่างมีแผน มีเป้าหมาย และมีทิศทางในการสอน มีข้อเสนออย่างเลื่อนลอย ผู้เรียนก็จะได้รับความรู้ ความคิด เกิดเจตคติ เกิดทักษะ และเกิดประสบการณ์ใหม่ตามที่ผู้สอนวางแผนไว้ ทำให้เป็นการเรียนการสอนที่มีคุณค่า

3. ทำให้เป็นการสอนที่ตรงตามหลักสูตร ทั้งนี้เพราะในการวางแผนการสอน ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรทั้งด้านจุดประสงค์การสอนเนื้อหาสาระที่จะสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล แล้วจัดทำออกมาเป็นแผนการสอน เมื่อผู้สอนสอนตามแผนการสอน ก็ย่อมทำให้เป็นการสอนที่ตรงตามจุดหมายและทิศทางของหลักสูตร

4. ทำให้การสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพดีกว่าการสอนที่ไม่มีการวางแผนเนื่องจากในการวางแผนการสอนผู้สอนต้องวางแผนอย่างรอบคอบในทุกองค์ประกอบของการสอน รวมทั้งการจัดเวลา สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยสะดวกและง่ายดายขึ้น ดังนั้น เมื่อมีการวางแผนการสอนที่รอบคอบและปฏิบัติตามแผนการสอนที่วางไว้ ผลของการสอนย่อมสำเร็จได้ดีกว่าการไม่ได้วางแผนการสอน

5. ทำให้ผู้สอนมีเอกสารเตือนความจำ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนต่อไป ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนและเป็นแนวทางในการทบทวนหรือการออกข้อทดสอบเพื่อวัดผลประเมินผู้เรียนได้

นอกจากนี้ทำให้ผู้สอนมีเอกสารไว้ให้แนวทางแก่ผู้ที่เข้าสอนแทนในกรณีจำเป็น เมื่อผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนเองได้ ผู้เรียนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ต่อเนื่องกัน

6. ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อผู้สอนและต่อวิชาที่เรียน ทั้งนี้เพราะผู้สอน สอนด้วยความพร้อม เป็นความพร้อมทั้งทางด้านจิตใจ และความพร้อมทางด้านวัตถุ ความพร้อมทางด้านจิตใจคือ ความมั่นใจในการสอน เพราะผู้สอนได้เตรียมการสอนมาอย่างรอบคอบ ส่วนความพร้อมทางด้านวัตถุ คือ การที่ผู้สอนได้เตรียมเอกสารหรือสื่อการสอนไว้อย่างพร้อมเพียง เมื่อผู้สอนเกิดความพร้อมในการสอน ย่อมสอนด้วยความกระฉับกระเฉง ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนในบทเรียน อันส่งผลให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อผู้สอนและต่อวิชาที่เรียน

ความสำคัญของแผนการสอนต่อวิชาชีพครู

1. แผนการสอนเป็นหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นครูแบบมืออาชีพ มีการเตรียมการล่วงหน้า แผนการสอนของครูสะท้อนให้เห็นถึงการใช้เทคนิคการสอน สื่อ นวัตกรรม และจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก มาผสมผสานกัน หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนที่ตนเองสอนอยู่

2. แผนการสอนช่วยส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการสอน สื่อ นวัตกรรม และวิธีการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

3. แผนการสอนทำให้ครูผู้สอนและครูที่จะปฏิบัติการสอนแทนสามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมั่นใจ และมีประสิทธิภาพ

4. แผนการสอนเป็นหลักฐานที่แสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

5. แผนการสอนเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครู ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการ เพื่อประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปี เพื่อขอเลื่อนตำแหน่งหรือระดับให้สูงขึ้น และเพื่อใช้ประกอบการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

ลักษณะที่ดีของแผนการจัดการเรียนรู้

สมนึก ภัททิยธนี (2546: 5) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของแผนต้องมีขั้นตอน ดังนี้

1. เนื้อหาต้องเขียนเป็นรายคาบ หรือรายชั่วโมงตารางสอน โดยเขียนให้สอดคล้องกับ ชื่อเรื่องให้อยู่ในโครงการสอน และเขียนเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญพอสังเขป (ไม่ควรบันทึกแผนการสอนอย่างละเอียดมากนัก เพราะจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย)

2. ความคิดรวบยอด (Concept) หรือหลักการสำคัญ ต้องเขียนให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน ส่วนนี้ถือว่าเป็นหัวใจของเรื่อง ครูต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนจนสามารถเขียนความคิดรวบยอดได้อย่างมีคุณภาพ

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ต้องเขียนให้สอดคล้อง กลมกลืนกับความคิดรวบยอด มิใช่เขียนตามอำเภอใจ มิใช่เขียนสอดคล้องเฉพาะเนื้อหาที่จะสอนเท่านั้นเพราะจะได้เฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ความจำ สมรรถนะหรือการพัฒนาของนักเรียนจะไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

4. กิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดเทคนิคการสอนต่างๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

5. สื่อที่ใช้ควรเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหา สื่อดังกล่าวต้องช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในหลักการได้ง่าย

6. วัดผลโดยคำนึงถึงเนื้อหา ความคิดรวบยอด จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและช่วงที่ทำการวัด (ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน) เพื่อตรวจสอบว่าการสอนของครูบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

ลักษณะการวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าจะต้องสอนอะไร สอนอย่างไร สอนเมื่อใด ใช้เวลาเท่าใด ใช้อะไรประกอบการสอนบ้าง และวัดผลประเมินผลอย่างไร ดังนั้นในการวางแผนการสอนเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลดังกล่าว จึงต้องจัดทำเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำเป็นกำหนดการสอน

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำเป็นแผนการสอน

ในขั้นแรกผู้สอนต้องจัดทำกำหนดการสอนก่อน โดยวิเคราะห์เนื้อหาสาระจากคำอธิบายรายวิชา เมื่อจัดทำกำหนดการสอนแล้ว จึงนำกำหนดการสอนมาเป็นแนวทางการจัดทำแผนการสอน ดังนั้นผู้สอนจึงควรได้ทราบลักษณะของกำหนดการสอน และแผนการสอนซึ่งมีดังนี้

กำหนดการสอน กำหนดการสอนเป็นเอกสารสำคัญที่ครูทุกคนจะต้องใช้เป็นหลักในการวางแผนการสอน จัดเป็นการวางแผนการสอนระยะยาวตลอดภาคเรียน หรือตลอดปีการศึกษาโดยไม่มีรายละเอียดมากนัก

ความหมายของกำหนดการสอน กำหนดการสอน คือ แผนงานการสอนหรือโครงการสอน ที่จัดทำขึ้นจากหลักสูตรและคู่มือครู หรือแนวการสอนของกรมวิชาการ โดยกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญ จำนวนคาบ เวลาและสัปดาห์ที่สอนไว้ตลอดภาคเรียน หรือตลอดปีการศึกษาทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าจะตลอดภาคเรียนนั้น ในแต่ละสัปดาห์จะต้องสอนเนื้อหาใดบ้าง จัดกิจกรรมข้อใดและในเวลาใดบ้าง

ความสำคัญของการกำหนดการสอน กำหนดการสอนเป็นการวางแผนระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องจัดทำให้เสร็จก่อนเริ่มเปิดภาคเรียนหรือปีการศึกษาใหม่ เพราะกำหนดการสอนมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เป็นแนวทางในการวางแผนการสอนของครู กล่าวคือ การจัดทำแผนการสอนจำเป็นต้องดูกำหนดการสอนเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะกำหนดการสอนจะบ่งให้ทราบว่า ในแต่ละวันของสัปดาห์จะต้องสอนเนื้อหาใด กิจกรรมข้อใด ผู้สอนก็จะทำแผนการสอนของเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละวันแต่ละวันแต่ละวิชาได้ถูกต้องตรงกันกับกำหนดการสอน

2. ทำให้ครูได้เห็นแผนงานการสอนระยะยาว ได้ทราบเนื้อหาที่จะต้องสอนตลอดภาคเรียนนั้นเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมตัวและการวางแผนทำงานตลอดภาคเรียนหรือตลอดปีการศึกษา

3. เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายวิชาการและฝ่ายบริหารของโรงเรียนในการวางแผนงานบริหารด้านวิชาการของโรงเรียน เช่น การวางแผนจัดทำตารางสอน จัดครูเข้าสอน จัดเตรียมเอกสาร จัดเตรียมวันสอบกลางภาค สอบปลายภาค จัดเตรียมสื่อการสอน เตรียมห้องสมุด เตรียมห้องเรียน เตรียมการใช้อาคารสถานที่ต่างๆ เป็นต้น

รูปแบบของการกำหนดการสอน โดยทั่วไป กำหนดการสอนจะเขียนในรูปแบบของตารางประกอบด้วยสัปดาห์ที่สอน เนื้อหาในแต่ละสัปดาห์ และจำนวนคาบเวลา นอกจากนี้อาจมีรูปแบบอื่นที่มีรายละเอียดมากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับนโยบายของโรงเรียน อย่างไรก็ตาม รูปแบบดังตัวอย่างที่นำเสนอเป็นรูปแบบที่นิยมใช้

แผนการสอน เมื่อผู้สอนทำการกำหนดการสอนเสร็จแล้ว ก็จะนำมาเป็นกำหนดการเขียนแผนการสอน โดยเขียนรายละเอียดของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ให้ชัดเจนขึ้นเพื่อนำไปใช้จริง

ประโยชน์ของแผนการสอน

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอนวิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการจัดทำอย่างมีหลักการที่ถูกต้อง

2. ช่วยให้ครูมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเอง ทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ทำให้สอนได้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตร และสอนได้ทันเวลา

3. เป็นผลงานวิชาการที่สามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้

4. ช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้มาสอนแทนในกรณีที่ผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนได้

ถ้าครูได้ทำแผนการสอนและใช้แผนการสอนที่จัดทำขึ้น เพื่อนำไปใช้สอนในคราวต่อไป แผนการศึกษาดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544: 134)

1. ครูรู้วัตถุประสงค์ของการสอน
2. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความมั่นใจ
3. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ
5. ถ้าครูประจำชั้นไม่ได้สอน ครูที่มาทำการสอนแทนสามารถสอนแทนได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนด

องค์ประกอบของแผนการสอน

องค์ประกอบของแผนการสอนเกิดขึ้นจากความพยายามตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. สอนอะไร (หน่วย หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ)
2. เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
3. ด้วยสาระอะไร (โครงร่างเนื้อหา)
4. ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)
5. ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการเรียนการสอน)
6. ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดผลประเมินผล)

เพื่อตอบคำถามดังกล่าวจึงกำหนดให้แผนการสอนมีองค์ประกอบดังนี้

1. วิชา หน่วยที่สอนและสาระสำคัญ (ความคิดรวบยอดของเรื่อง)
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. เนื้อหา
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. วัดผลประเมินผล

องค์ประกอบหลักของ แผนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Objective) คือ สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1.1 พุทธิพิสัย (Cognitive) คือ จุดประสงค์ที่เน้นความสามารถทางสมอง (Head) ความรู้ในเนื้อหา และ ทฤษฎี

- 1.2 ทักษะพิสัย (Skill) คือ จุดประสงค์ที่เน้นความสามารถทางปฏิบัติ (Hand)

1.3 จิตพิสัย (Affective) คือ จุดประสงค์ที่เน้นคุณธรรม และจิตใจ (Heart)

2. การเรียนการสอน (Learning) คือ กระบวนการที่จะทำให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 สาระการเรียนรู้

2.2 เนื้อหาวิชา

2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 สื่อการเรียนการสอน

เช่น การอภิปราย การสาธิต การสืบค้น การทำโครงการ การวิจัย และทดลองปฏิบัติ

เป็นต้น

3. การวัด และประเมินผล (Evaluation) คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรม หรือ ลักษณะพึงประสงค์ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้มากน้อยเพียงใด

รายละเอียดแผนการเรียนรู้

แผนการเรียนรู้ (Lesson Plan) ประกอบด้วย 9 หัวข้อ โดยการบูรณาการของหน่วย ศักขานิเทศก์ (สาลี รักสุทธี; และคณะ. 2541: 136 – 137)

1. สาระสำคัญ (Concept) เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการของเรื่องหนึ่งที่ต้องการให้เกิด กับนักเรียน เมื่อเรียนตามแผนการสอนแล้ว

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objective) เป็นการกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับ ผู้เรียน เมื่อเรียนจบตามแผนการสอนแล้ว

3. เนื้อหา (Content) เป็นเนื้อหาที่จัดกิจกรรมและต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนการสอน (Instructional Activities) เป็นการสอนขั้นตอนหรือ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนด

5. สื่อและอุปกรณ์ (Instructional Media) เป็นสื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมการเรียน การสอน ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

6. การวัดผลและประเมินผล (Measurement and Evaluation) เป็นการกำหนดขั้นตอนหรือ วิธีการวัดและประเมินผล ว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่ระบุไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอน แยก เป็นก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอน

7. กิจกรรมเสนอแนะ เป็นกิจกรรมที่บันทึกการตรวจแผนการสอน

8. ข้อเสนอแนะของผู้บังคับบัญชา เป็นการบันทึกตรวจสอบแผนการสอนเพื่อเสนอแนะหลังจาก ได้ตรวจสอบความถูกต้อง การกำหนดรายละเอียดในหัวข้อต่างๆ ในแผนการสอน

9. บันทึกการสอน เป็นการบันทึกของผู้สอน หลังจากนำแผนการสอนไปใช้แล้วเพื่อเป็นการปรับปรุงและใช้ในคราวต่อไป มี 3 หัวข้อ คือ

9.1 ผลการเรียนรู้ เป็นการบันทึกผลการเรียนด้านสุขภาพและปริมาณทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งกำหนดในขั้นกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมิน

9.2 ปัญหาและอุปสรรค เป็นการบันทึก ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะสอน ก่อนสอน และหลังทำการสอน

9.3 ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข เป็นการบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน ให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนที่หลักสูตรกำหนด

1.8 แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะ

การจัดทำและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545: 139) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ที่ผู้สอนมีอิสระในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามผู้สอนควรปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ว่าให้ใช้รูปแบบใด ถ้าโรงเรียนไม่ได้กำหนดไว้ จึงเลือกแบบที่ตนเองเห็นว่า สะดวกต่อการนำไปใช้งาน

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2549: 58) อธิบายความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่า เป็นแผนการเตรียมการสอนหรือการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์จะให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา / เจตคติ / ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการสอนหรือแหล่งการเรียนรู้ใด และจะประเมินผลอย่างไร

แผนการจัดการเรียนรู้ คือ กิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ให้ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ การเลือกแหล่งเรียนรู้ สื่อวัสดุอุปกรณ์ และการวัดผลประเมินผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่หลักสูตรต้องการ

สุวิทย์ มูลคำและคณะ ได้สรุปความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอนที่ดี วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา

2. ช่วยให้ผู้สอนมีคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่ทำได้ล่วงหน้าด้วยตนเองและทำให้ครูมีความมั่นใจ ในการจัดการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย

3. ช่วยให้ผู้สอนทราบว่าการสอนของตนได้เดินไปในทิศทางใด ทราบว่าจะสอนอะไร ด้วยวิธีใดสอนทำไมสอนอย่างไร จะใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อะไร และวัดผลประเมินผลอย่างไร

4. ส่งเสริมให้ผู้สอนเฝ้าศึกษาหาความรู้ ทั้งเรื่องหลักสูตร วิธีจัดการเรียน การรู้จัดหาและใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล

5. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอนแทนได้

6. แผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้และพัฒนาแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อวงการการศึกษา

7. ใช้เป็นผลงานทางวิชาการที่แสดงถึงความชำนาญและความเชี่ยวชาญของผู้สอน สำหรับประกอบการ ประเมินเพื่อขอเลื่อนตำแหน่ง และวิทยฐานะครูให้สูงขึ้น (สุวิทย์ มูลคำ; และคณะ. 2549: 58)

วัฒนาพร ระงับทุกข์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้มีการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้า เป็นการนำเทคนิควิธีสอน การเรียนรู้สื่อ เทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอนมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

2. ส่งเสริมให้ผู้สอนค้นคว้าความเกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอนการเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผลตลอดจนประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น

3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอนและครูที่สอนแทนใช้ปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ

4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป

5. เป็นหลักฐานความเชี่ยวชาญของผู้สอน สามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการ (วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2542: 2)

ขั้นตอนการทำแผนการจัดการเรียนรู้

อาภรณ์ ใจเที่ยง กล่าวว่า ขั้นตอนการทำแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คำอธิบายรายวิชา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเขียนรายละเอียดของแต่ละหัวข้อของแผนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนวุฒิภาวะตามมาตรฐานช่วงชั้น

2. วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อนำมาเขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้โดยให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ เจตคติ และค่านิยม

3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ โดยเลือกและขยายสาระที่เรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
4. วิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. วิเคราะห์กระบวนการประเมินผล โดยเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้
6. วิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ โดยคัดเลือกสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง. 2546: 218 – 219)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่

รายวิชา.....รหัสวิชา..... กลุ่มสาระการเรียนรู้.....
 ชั้นประถมศึกษาปีที่..... ภาคเรียนที่..... ปีการศึกษา.....
 หน่วยการเรียนรู้ที่..... จำนวน.....ชั่วโมง
 เรื่องย่อย.....

1. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด.....
 ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้
 1.1 ตัวชี้วัด
 1.2 จุดประสงค์การเรียนรู้
 1)
 2)
 3)
3. สาระการเรียนรู้
 3.1 สาระการเรียนรู้แกนกลาง
 1)
 2)
4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

6. กิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

7. การวัดและประเมินผล

.....

.....

8. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

8.1 สื่อการเรียนรู้

.....

.....

8.2 แหล่งเรียนรู้

.....

.....

9. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.9 เอกสารเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปศึกษา

พรพรรณ เลหาศิรินาถ (ม.ป.ป.: 5) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวิชาศิลปะและศิลปศึกษาที่แท้จริง นั่นคือ การพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของคนทุกเพศทุกวัย ศิลปะมีส่วนช่วยเสริมสร้างจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้น ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน ทั้งนี้เพราะว่าศิลปะมีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์และจิต ขณะเดียวกันเสริมสร้างสติปัญญาด้วย

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2545: 27-28) ได้กล่าวว่า การสอนแบบเน้นพัฒนาคุณค่าแก่ศิษย์ครบสี่ด้านคือประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปะวิเคราะห์ ศิลปะปฏิบัติ และประสบการณ์ด้านสุนทรียศาสตร์ ในการเรียนการสอนครูจะมีหนทาง สอดแทรกความรู้ และคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม พูดอภิปราย ถกปัญหา กัน ถึงแนวคิดค่านิยม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและคติชาวบ้าน ได้โดยไม่ยาก การเรียนการสอนศิลปะ แต่เพียงปฏิบัติผลงานศิลปะเท่านั้น จึงไม่พอเพียงเสียแล้ว สำหรับวงการศิลปศึกษาไทย อำนาจเย็นสบาย (ม.ป.ป.: 81) กล่าวว่าวิชาศิลปศึกษาสามารถสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่นพฤติกรรมที่รักอิสรภาพ รักความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสำนึกที่ดีต่อธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อมตั้งแต่บ้าน โรงเรียน ชุมชน สังคมประเทศชาติ วิชาศิลปศึกษาสามารถจัดกิจกรรมสนองเป้าหมายดังกล่าวควบคู่กับวิชาอื่นได้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 58) กล่าวว่า จากจุดประสงค์เฉพาะของศิลปศึกษา เราจะพบว่า หลักสูตรได้เน้นคุณค่าของการฝึกปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ในระดับวัยเด็กไว้ 3 ด้านคือ

1. คุณค่าทางด้านจิตใจ (Spiritual Values) ได้แก่ ธรรมเนียมที่พึงมีต่อศิลปะ การชื่นชมต่อธรรมชาติ และการเห็นคุณค่าของความงาม
2. คุณค่าทางกาย (Physical Values) ได้แก่ การแสดงออกด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์การแสดงออกตามความถนัด และความสามารถเฉพาะบุคคล รวมทั้งมีความสุข สนุกสนานเพลิดเพลิน
3. คุณค่าทางสังคม (Social Values) ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2545: 12) กล่าวว่านักศิลปะเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่าง สติปัญญา อารมณ์ ร่างกาย และกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ช่วยให้เด็กสัมฤทธิ์ผลใน การบูรณาการและพัฒนาบุคลิกภาพ และเชื่อในการพัฒนาบุคคล โดยการผ่านการแสดงออกส่วนตน ในเชิงสร้างสรรค์

อารี สุทธิพันธุ์ (2548: 13) กล่าวว่า ศิลปศึกษาคือการจัดกิจกรรมศิลปะเต็มชีวิตความเป็นอยู่ ให้เป็นสุขและเจริญงอกงาม ยั่งยืนตลอดไป

คุณค่าศิลปศึกษาควรเน้นพัฒนาคุณค่า ให้ครบทั้งสี่ด้านคือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ศิลปะ วิเคราะห์ ศิลปะปฏิบัติ และประสบการณ์ด้านสุนทรียศาสตร์ ในการเรียนการสอน มีส่วนช่วยพัฒนาจิตใจของมนุษย์ทุกวัย สูงขึ้น มีความละเอียดอ่อนดีงาม รักความคิดสร้างสรรค์ มีอิสระ เชื่อมั่นในตนเอง รู้จักชื่นชม มีธรรมเนียมที่ดีเห็นคุณค่าของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมของชาติ แนวคิด ค่านิยม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและคติชาวบ้าน อันส่งผลต่อการพัฒนาจิตใจ กาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เกิดบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ บูรณาการ อยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นสุขและเจริญงอกงามอย่างยั่งยืนตลอดไป

1.10 เอกสารเกี่ยวกับแนวความคิดและแนวทางการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา (ทัศนศิลป์ศึกษา)

อำนาจ เย็นสบาย ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนศิลปะศึกษาดังต่อไปนี้

1. ครูและโรงเรียนควรมีความสำนึกเป็นเบื้องต้นว่า เด็ก ครอบครัวย โรงเรียนสังคม ประเทศชาติ และโลกมีความเกี่ยวเนื่อง สัมพันธ์กัน การสร้างเด็ก การให้การศึกษาที่มีคุณค่าแก่เด็ก ย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนทั้งหมดอย่างเป็นลูกโซ่
2. การให้การศึกษาแก่เด็กโดยผ่านระบบโรงเรียน ทุกวิชา ในหลักสูตรล้วนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันมีความสำคัญเท่าเทียมกันและต่างทำหน้าที่ของตนทั้งในด้านเฉพาะ และด้านสัมพันธ์กับความรู้ วิชาอื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่คน ตรงกัน ซึ่งมีความหมายว่าวิชาศิลปะถือเป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาท เฉพาะ และสามารถมีบทบาทร่วมกับทุกวิชาเพื่อให้การเรียนการสอนเด็กบรรลุจุดมุ่งหมาย
3. วิชาศิลปะในโรงเรียนมิได้มีไว้ให้เด็กคนใดคนหนึ่ง เรียนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเรียน แค่มุ่ง ให้เด็กทุกคนได้เรียนโดยครูผู้สอนควรเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนศิลปะได้ตามศักยภาพของแต่ละ คน และ ผลของการเรียนศิลปะมิได้มุ่งเฉพาะตัวผลงานแต่ต้องมุ่งกระบวนการสร้างคนโดยอาศัย กิจกรรมศิลปะเด็กเป็นสื่อด้วย
4. การเรียนศิลปะในโรงเรียนควรพัฒนาทั้ง 4 แกนได้แก่ด้านสุนทรียศาสตร์ ด้านการวิจารณ์ ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ และด้านการปฏิบัติการ โดยแกนทั้ง 4 แกนจะมีส่วนช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนา ทางสุนทรียะ รสนิยม ความคิดเชิงเหตุและการแสดงความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็น การมีความรู้ ทางประวัติศาสตร์ การรู้จักที่มาที่ไปของสังคม รวมทั้งประสบการณ์อันหลากหลายจากการทดลอง ปฏิบัติการสร้างสรรค์ วัสดุวิธีการและเรื่องราวต่างๆ
5. ไม่เพียงแต่กระบวนการเรียนศิลปะในโรงเรียนจะสร้างความเชื่อมโยงสัมพันธ์ในแกน ความรู้ทั้ง 4 แล้วการเรียนการสอนศิลปะควรบูรณาการให้เชื่อมโยงกับวิชาอื่นๆ และกลุ่มวิชาต่างๆ อย่าง เป็นธรรมชาติ และโดยการสร้างเงื่อนไข
6. ดังที่กล่าวแล้วว่าวิชาศิลปะในโรงเรียน ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่สังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความเป็นไปของโลกได้การเรียนการสอนศิลปะ จึงไม่มุ่งความสำเร็จภายในตัวของมัน เอง แต่ศิลปะในโรงเรียนก็สามารถเป็นสื่อที่นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการมีชีวิตอย่างมีค่า การมี ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นศรัทธาที่มีต่อสันติภาพ จิตสำนึกต่อส่วนรวม ต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ต่อคุณค่า ของความเป็นมนุษย์จริยธรรม ต่อวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่รับใช้มนุษย์ ฯลฯ
7. การสอนศิลปะในโรงเรียน มีความแตกต่างไปจากการสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา การ สอนศิลปะในโรงเรียนมิได้มุ่งให้เด็กเป็นศิลปิน หรือเพื่อไปประกอบอาชีพทางศิลปะ ปรัชญาการสอน จุดมุ่งหมายการสอน ตลอดจนการวัดผลจึงมีความแตกต่าง ดังนั้นผู้ที่เป็ศิลปิน ผู้เรียนทางศิลปะเพื่อ

ศิลปิน ซึ่งไม่เข้าใจเรื่องของศิลปะในโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอนเด็ก ตลอดจนแม้ผู้เรียนมาเป็นครูเพื่อสอนศิลปะเด็ก แต่ไม่เข้าใจหรือถูกครอบงำโดยความคิดแบบศิลปินจะต้องได้รับการพัฒนาและมีความเข้าใจในปรัชญาในการสอนศิลปะเด็กในโรงเรียนเสียก่อน จึงจะสอนศิลปะเด็กได้อย่างมีจุดมุ่งหมาย

8. การเรียนการสอนศิลปะเด็กในโรงเรียน การยึดถือความคิดแบบครูเป็นศูนย์กลางแบบครูเป็นผู้กำหนด มีความเหมาะสมกับสังคมในอดีต ที่อนุรักษนิยม ที่เผด็จการรวบอำนาจ แต่การสอนแบบให้เด็กเป็นศูนย์กลางที่จะสอดคล้องกับสังคมแบบประชาธิปไตยที่เราพบปัจเจกภาพและสอดคล้องกับความเชื่อที่ว่า การมีเสรีภาพจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการทำให้มนุษย์มีความสำนึกต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสรรพสิ่งก็ยังคงเป็นข้อถกเถียงดุลยภาพระหว่างเสรีภาพกับความรับผิดชอบ ดุลยภาพระหว่างครูมีบทบาทในการแนะนำนักเรียนมีเสรีภาพในการแสดงออก ฯลฯ จึงน่าจะเป็นการจัดการที่เหมาะสม

9. หลักสูตรศิลปศึกษา ควรส่งเสริมกิจกรรมที่หลากหลายวัสดุที่หลากหลายเรื่องราวที่หลากหลายเชื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาตัวเด็กที่รอบด้าน มิใช่พัฒนาแต่ทักษะฝีมือแต่เพียงด้านเดียว

10. ศิลปะเด็กในโรงเรียน ภายใต้ระบบราชการที่ยังไม่มีการปฏิรูป จะยังเป็นปัญหาไปอีกนานแต่การที่ครูศิลปะและโรงเรียนร่วมกับภาคธุรกิจเอกชนมากขึ้นในปัจจุบัน แม้จะเป็นพัฒนาการที่ดีในด้านหนึ่ง โดยเฉพาะการสร้างกระแสบทบาทของศิลปะเด็กในวงกว้าง

แต่ความนิยมเพียงนี้น่าเป็นห่วงขณะนี้ก็คือ ศิลปะเด็กกำลังเป็นเครื่องมือของธุรกิจโฆษณาและสังคมแบบบริโภคนิยมมากขึ้น อันส่งผลทำให้เด็กที่เรียนศิลปะ มุ่งแต่การแข่งขัน มุ่งรางวัล ครูก็เข้าใจว่ารางวัลคือความสำเร็จต่างๆ ที่การสอนศิลปะให้เด็กจำนวนมากให้รักศิลปะมีความสุขกับศิลปะ แม้ไม่ได้รับรางวัล ก็ควรจะถือว่าเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่กว่า (อำนาจ เย็นสบาย. 2545: 16 -18)

ถ้าครูศิลปะจะใช้วิถีทางในการเรียนการสอนแบบที่เน้นการพัฒนาคุณค่าแก่ศิษย์ครบสี่ด้านคือประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปะวิเคราะห์ ศิลปปฏิบัติ และประสบการณ์ด้านสุนทรีย์ในการเรียนการสอน ครูก็จะมีหนทางสอดแทรกความรู้และคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม พูดอภิปรายถกปัญหาจนถึงแนวคิดด้านวิถีชีวิตภูมิปัญญาและคตินิยมชาวบ้านได้โดยไม่ยากการเรียนการสอนแต่เพียงปฏิบัติผลงานศิลปะเท่านั้นไม่น่าจะพอเพียงเสียแล้วสำหรับวงการศิลปศึกษาไทย (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. 2545: 27-28)

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้แสดงแนวคิด และกล่าวถึงกระแสศิลปศึกษา ในช่วงทศวรรษ 2540 ศิลปศึกษาปรับเข้าสู่กระแสพหุปัญญาว่า ศิลปศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องกับโลกที่ก้าวหน้า ในกระแสโลกาภิวัตน์ โลกเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ชุมชนความรู้สึนึกคิดของผู้คน ในกระแสท้องถิ่นวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน ศิลปศึกษาที่คลี่คลายจากศิลปะหลักวิชา ประดิษฐ์กรรมทางเทคนิค ศิลปะอาจไม่แยกตัวออกจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชน ผู้คน ไม่จำเป็นต้องแสดงเป็น

รูปธรรมหรือ วัตถุเสมอไป ศิลปะอาจเป็นปรากฏการณ์ เป็นกระบวนการ เป็นความคิด ศิลปะต่างๆ ทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง วรรณกรรม อาจผสมกัน

อย่างไรก็ตามคลื่นลูกหนึ่งของศิลปศึกษาในปัจจุบัน อาจเรียกว่า “ศิลปศึกษาร่วมสมัย” หรือ “ศิลปศึกษาหลังสมัยใหม่” ย่อมท้าทายต่อกระบวนการคิด ท้าทายต่อการปรับรู้และพัฒนา ท้าทายต่อการเรียนรู้ ทั้งครูศิลปศึกษา เด็ก และเยาวชน ท่ามกลางวิกฤตและโลกที่เปลี่ยนแปลงทุกลมหายใจ เข้า-ออก (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2551: 42)

หลักการทัศนศิลป์: มนุษย์กับการรับรู้

สุชาติ เถาทอง (2521) การรับรู้จากการมองเห็น: ผลของการวิจัยประสิทธิภาพของการรับรู้ โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า ปรากฏว่าคนเราจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดและรองลงไปตามลำดับด้วยประสาทสัมผัสดังต่อไปนี้ คือ จักษุสัมผัส โสตสัมผัส โดยได้ผลเป็นร้อยละเรียงตามลำดับการรับรู้ดังนี้ คือ ร้อยละ 75, 13, 5, 3, 3 หมายความว่า การรับรู้ของคนเราเกิดจากจักษุสัมผัสถึงร้อยละ 75 ซึ่งนับว่าสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับสัมผัสทางด้านอื่น แต่การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาของประเทศไทยวางพื้นฐานหลักสูตรไม่เน้นความสำคัญของประสบการณ์ทางด้านนี้ เรื่องของศิลปะที่มองเห็นได้ด้วยสายตาจึงกลายเป็นวิชาไม่สำคัญและมีประโยชน์น้อยในทัศนะของนักศึกษาโดยทั่วไป

การรับรู้ทางการเห็น: มนุษย์สามารถมองเห็นและสังเกตสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติด้วยตามีสมองและจิตใจเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความเห็นจากภาพที่ปรากฏ รอเบิร์ต สก็อตต์ (Robert Scott) ได้เขียนอธิบายเกี่ยวกับการมองเห็นว่าการรับรู้จากระบบประสาทของสมองทั้งหมดที่ตอบสนองกระตุ้นจากภาพที่เห็น การมองเห็นการพินิจของมนุษย์ ขึ้นอยู่กับการเห็นภาพ 2 ชนิด คือ ภาพ 3 มิติ (stereoscopic) และภาพเคลื่อนไหว (kinesthetic) ความสามารถในการรับรู้ภาพเป็น 3 มิติ เกิดจากการที่มนุษย์มีตา 2 ข้างที่อยู่ห่างจากกัน ดังนั้นการจับจ้องมองวัตถุใดๆ ตาสองข้างจะรับรู้ภาพด้วยมุมมองที่แตกต่างกัน และส่งข้อมูลไปยังสมองซึ่งการรับรู้ของตาแต่ละข้างเป็น 2 มิติ ที่เห็นรับรู้จากแต่ละข้างมีลักษณะ 2 มิติ สมองจะแปลข้อมูลของภาพ 2 มิติ ที่เห็นจากตาแต่ละข้างและรับรู้เป็นภาพ 3 มิติ คือ มีความกว้าง ยาว และความลึก มุมมองของตาแต่ละข้างที่รับรู้แตกต่างกันนั่นเองที่ทำให้มนุษย์รับรู้มิติของความลึกได้ สำหรับภาพเคลื่อนไหวมนุษย์สามารถเคลื่อนย้ายการมองเห็นและการดูโดยสามารถกลอกดวงตาจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งด้วยการเคลื่อนไหวของดวงตา และการปรับเลนส์ตาแลเห็นสิ่งต่างๆ มนุษย์จึงมองเห็นพื้นผิวของสิ่งต่างๆ ได้ทั่ว

การรับรู้ทางการเห็นจึงเป็นกระบวนการทางธรรมชาติของจักษุสัมผัสและประสบการณ์ของมนุษย์ต่อสิ่งเร้าภายนอก ก่อให้เกิดการรับรู้ภาพที่ปรากฏในลักษณะต่างๆ กันไปอันมีทฤษฎีของการเห็น (Visual theory) ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การเห็นรูปและพื้น (figure and ground)
2. การเห็นแสงและเงา (light and shadow)
3. การเห็นตำแหน่ง และสัดส่วน (position and proportion)
4. การเห็นภาพเคลื่อนไหว (motion)

หลักการทั้ง 4 ประการเปรียบดังข้อสรุปของการเห็นสิ่งต่างๆรอบตัวมนุษย์ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแรงกระตุ้นหรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นเงื่อนไขสำคัญ โดยปกติการรับรู้ทางการเห็นจะเกิดเมื่อเราพบเรื่องต่างๆ ที่ประทับใจหรือประสบกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่น่าสนใจ เช่น เห็นวัตถุตั้งอยู่กลางแดดเด่นเป็นสง่า เห็นอนุสาวรีย์ตัดกับท้องฟ้าตอนเย็น เห็นไฟกำลังไหม้ ฯลฯ ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นการรับรู้จากวัตถุและเหตุการณ์ที่ประทับใจอันเกิดแก่ตนเอง

การรับรู้ทางการเห็นของมนุษย์จะแตกต่างกันไป บางคนมีประสาทสัมผัสดี มีความจำดีหรือบางคนเห็นวัตถุอย่างเดียวกันแต่อยู่คนละมุมก็มองเห็นต่างกันอย่างชัดเจนคือ

การเห็นรูปและพื้น: เป็นองค์ประกอบแรกที่มนุษย์มองเห็นภาพจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อมองเห็นวัตถุเราจะรับรู้พร้อมๆ กันทั้งรูปและพื้น วัตถุเป็นรูปและบริเวณรอบๆ เป็นพื้น แต่ในบางกรณี เช่น เมื่อเราเห็นม้าลาย เราจะเห็นภาพรวมๆ กันทั้งลายดำและลายขาว เมื่อเรามองลายดำเป็นรูปและพื้นเป็นสีขาว เราก็เห็นลายดำ ในทางกลับกันเมื่อเราเห็นลายขาวเป็นรูปและพื้นเป็นสีดำเราก็เห็นลายขาว เป็นต้น การรับรู้ทางการเห็นจะมีปัญหาที่ดูได้หลายแง่ ขึ้นอยู่กับว่าเราจะเพ่งหรือให้ความสำคัญบริเวณส่วนใด แต่เรื่องรูปและพื้นในส่วนของภาพเหมือนจริงมักจะไม่เป็นปัญหา เพราะว่ารูปของความเป็นจริงมักจะแสดงความเด่นชัดของตัวเอง ลดคุณค่าของพื้นลงไปการเห็นเป็นของจริงว่าเป็นสิ่งหนึ่งใดจะมีกำลังของรูปเหนือคุณภาพของพื้นที่ส่วนอื่นทั้งหมด

การเห็นแสงและเงา: เป็นการรับรู้หรือมองเห็นเพราะมีแสงสว่างบริเวณที่วัตถุนั้นตั้งอยู่ ถ้ามีมีแสงสว่างก็จะไม่นำหนักของวัตถุ หรือถ้ามีแสงสว่างเท่ากันเงาก็จะไม่เกิดขึ้น คุณค่า (Value) ของแสงและเงามีอิทธิพลต่อรูปร่างของวัตถุ ขนาดของวัตถุจะเปลี่ยนแปลงไปตามคุณค่าของแสงและเงา วัตถุโปร่งแสงมีพื้นผิวขรุขระ ถ้าแสงส่องเป็นมุมตรงก็อาจจะทะลุไปทำให้ดูราบเรียบแต่ถ้าแสงส่องเป็นมุมย้อยก็ จะแลเห็นพื้นผิวนั้นแลดูขรุขระ แสงและเงามีผลต่อความรู้สึกและการรับรู้อิทธิพลของแสงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาทั้งในด้านความงามจากธรรมชาติและการสร้างสรรค์งานศิลปะ ปริมาณและชนิดของแสงที่ตกกระทบลงบนวัตถุ

การเห็นตำแหน่งและสัดส่วน: เป็นการรับรู้หรือมองเห็นโดยตำแหน่งของเราสัมพันธ์ตำแหน่งของวัตถุ ถ้าเราเข้าใกล้วัตถุก็จะมองเห็นได้ชัด เห็นส่วนละเอียดมาก แต่ถ้าอยู่ไกลก็จะมองเห็นชัดไม่ชัดเจน และ วัตถุที่อยู่ใกล้จะมีขนาดใหญ่ วัตถุที่อยู่ไกลจะมีขนาดเล็ก เป็นสัดส่วนกัน ปัญหาเรื่องตำแหน่งและ สัดส่วนที่เกี่ยวข้องกับความใกล้ไกล ความชัดเจน และความพรั่มว มีผลมาจาก

ระยะของตัวเราต่อการเห็นวัตถุสิ่งนั้น และเป็นเงื่อนไขต่อ การกำหนดมิติและระยะในภาพผู้ที่สามารถแก้ปัญหาเรื่องดังกล่าวได้ภาพที่ถ่ายทอดออกมาจะมีความสมจริงบนพื้นฐานจากธรรมชาติ

การเห็นความเคลื่อนไหว: เป็นการหรือมองเห็นเพราะความเคลื่อนไหวของวัตถุ หรือเพราะตัวเราเคลื่อนไหวเองทำให้เข้าใจถึงการเคลื่อนไหวเอง ทำให้เข้าใจถึงการเคลื่อนที่ไปอย่างรวดเร็ว เชื่องช้า ทิศทางจังหวะ เป็นต้น องค์ประกอบส่วนนี้ถ้ามีการบันทึกเป็นภาพถ่าย ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ จะทำให้มองเห็นรูปร่าง รูปทรง และจังหวะลีลาของการเคลื่อนไหวของวัตถุได้ชัดเจนขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าได้อย่างดี

ส่วนประกอบของการมองเห็น

ส่วนประกอบของการมองเห็น หรือทัศนธาตุเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเห็นของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มลืมตา ความเกี่ยวข้องกับธาตุดังกล่าวจะมีอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นถ้าเราจัดอันดับส่วนประกอบของการมองเห็นของมนุษย์ โดยเริ่มจากส่วนที่เป็นพื้นฐานที่สุดจะได้ 7 ส่วนคือ

1. **จุด (Dot)** เป็นทัศนธาตุเบื้องต้นที่สุดไม่มีมิติ เมื่ออยู่ในที่ว่างจะมีปฏิกิริยาต่อที่ว่างเมื่อนำมาเรียงกันจะกลายเป็นเส้น ถ้าจัดรวมกลุ่มกันจะกลายเป็นรูปร่างหรือน้ำหนักที่ให้ปริมาตรแก่รูปทรง จาจุดหนึ่งถึงจุดหนึ่ง มีเส้นที่มองไม่เห็นด้วยตา แต่เห็นด้วยจินตนาการปรากฏอยู่ เรียกว่า เส้นโครงสร้าง

2. **เส้น (Line)** เส้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางศิลปะที่มองเห็นแสดงออกอย่างมีความหมาย และให้อารมณ์ความรู้สึกทางจิตใจแก่ผู้ดู หรือให้ความหมายของขนาดความยาว และ ลักษณะทางกายภาพของภาพ (physical characteristic of line) คุณค่าทางกายภาพของเส้น ชนิดของเส้นตำแหน่งและสมมูลฐานของเส้น เส้นมีมิติเดียวคือเส้นที่มีแต่ความยาว มีลักษณะต่างๆ คือ ตรง คด หยัก โค้ง ฯลฯ มีทิศทาง มีขนาดใหญ่ หนา บาง ทำหน้าที่แบ่งที่ว่างออกเป็นสองส่วน สร้างขอบเขตของที่ว่างเรียงชิดกันเป็นแผ่นราบ

3. **น้ำหนัก (tone)** เป็นค่าของความอ่อนแก่ของสีดำหรือสีอื่นๆ หรือของแสงและเงา น้ำหนักมีสองมิติคือกว้างยาว มีลักษณะและรูปร่างต่างๆ ให้ปริมาตรแก่รูปทรงและระยะแก่ภาพน้ำหนักมีความเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุหลายชนิด เช่น ช่องว่าง รูปทรง และเส้นรวมอยู่เป็นหน่วยเดียวกัน การให้น้ำหนักลงไปในภาพจะก่อให้เกิดเป็นสองมิติขึ้น และมีความยาว ความกว้าง ทิศทาง และรูปร่างพร้อมกับเส้นรอบนอกเสมอ

4. **สี (color)** สีมีคุณลักษณะของธาตุทั้งหลายรวมอยู่ครบถ้วน คือ เส้น น้ำหนัก ผิว และม คุณสมบัติพิเศษเพิ่มขึ้น 2 อย่างคือ ความเป็นสี (hue) และเป็นความจัดของสี (intensity) สีจะมีความหมายเป็นลักษณะเฉพาะตัว ให้ความรู้สึกทั้งในด้านดีและไม่ดี ไปตามลักษณะของแต่ละสี ซึ่งอาจจะเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมแต่ละแห่งด้วย เช่น สีแดง สำหรับชาวตะวันตกออกเป็นสีแห่งความสุข

สมบูรณ์ สัญลักษณ์ของชีวิต และแสดงถึงความดิ้นรนเรื้อรัง ในหลายประเทศทางตะวันออกจึงใช้สีแดง เป็นชุดสำหรับเจ้าสาวในพิธีแต่งงานและงานมงคล แต่ในประเทศทางตะวันตกหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา กลับมีความรู้สึกหรือให้ความหมายสัญลักษณ์ของสีแดงไปในทางตรงกันข้ามกับ ตะวันออก คือมีความรู้สึกว่าเป็นสีที่แสดงถึงความไม่ปลอดภัยน่ากลัวและมักจะมีคามหมายไปในทำนองก่อกรวนอารมณ์ ทำให้จิตใจไม่สงบ ส่วนประกอบของการเห็นเกี่ยวกับสีทำให้โลกนี้เต็มไปด้วย สี เห็นอะไรชัดเจน น่าดูน่าสนใจ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 พวก คือสีที่เห็นตามธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ต้นไม้ หิน และสีที่มนุษย์คิดสร้างขึ้น เช่น ภาพโฆษณา หลอดไฟสี สีน้ำมัน ฯลฯ สีทั้ง 2 พวกเกี่ยวข้องกับแสงสว่างทั้งสิ้น

5. ผิว (texture) คือลักษณะผิวของสิ่งต่างๆ มีหลาย ด้าน มั่น ขรุขระ ราบเรียบ เป็นริ้วเป็นรอย ฯลฯ พื้นผิวให้ความรู้สึกทางกายสัมผัส ถ้าใช้มือลูบคลำสัมผัสจะทำให้เกิดความรู้สึกซึ่งศัพท์ทางวิชาการเรียกว่า tactile value พื้นผิวของงานศิลปะมีพื้นผิวตามธรรมชาติ และพื้นผิวที่เกิดจากการปรุงแต่ง เช่น การแกะสลักพื้นผิวของไม้เป็นลวดลายเพื่อให้สัมผัสได้เด่นชัด ทั้งนี้ศิลปินมีอิสระที่จะจัดทำได้ตามความเหมาะสม สำหรับพื้นผิวในภาพเขียนนั้นอาจเป็นพื้นผิวของสี เนื้อสี เนื้อกระดาษ หรือเนื้อผ้าใบ เทคนิคการสร้างพื้นผิวสามารถทำได้หลายแบบ ทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ อาจเขียนเป็นลวดลายหรือรูปร่างต่างๆ ประกอบการเขียนภาพ การแสดงรายละเอียดก็เป็นการแสดงพื้นผิวได้เช่นเดียวกัน

6. รูปร่าง (shape) และรูปทรง (form) รูปร่างและรูปทรงเป็นรูปธรรมทางศิลปะที่สื่อความหมายจากศิลปินไปสู่ผู้ดู โดยทั่วไปคำทั้งสองจะใช้แทนกันได้เพราะมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่ในทางทัศนศิลป์จะมีความแตกต่างกันดังนี้

6.1 รูปร่าง คือเนื้อที่ของรูปร่าง สี เส้น แสง และเงา หรือเนื้อที่ขององค์ประกอบทางศิลปะทั้งสามนี้รวมกัน รูปร่างจึงเป็นภาพสองมิติที่หมายถึงเนื้อที่ภายในเส้นขอบเขต เช่น ลากเส้นเป็นรูปวงกลม เนื้อที่ภายในวงกลมนั้นคือรูปร่าง ซึ่งเป็นรูปภายนอกของสิ่งที่มีลักษณะ 2 มิติ หรือ 3 มิติ เช่น แผ่นกลมกับลูกกลมจะมีรูปร่างเป็นวงกลมเหมือนกันแต่มีรูปทรงต่างกัน เพราะโครงสร้างต่างกันรูปร่างแสดงเนื้อที่ของผิวที่เป็นระนาบมากกว่าจะเป็นปริมาตรหรือมวล

6.2 รูปทรง คือโครงสร้างทางรูปของศิลปะรวมทั้งรูปภายในและรูปภายนอกเป็นโครงสร้างที่ก่อรูปขึ้นด้วยหน่วยเพียงหน่วยเดียวหรือหลายหน่วยรวมตัวกันขึ้น มีความหมายเน้นที่เป็นสามมิติ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุจริงอย่างประติมากรรม หรือเห็นเป็นจริงอย่างงานจิตรกรรม รูปทรงจะมีโครงสร้าง มีความหมายและเอกภาพในตัวเอง รูปร่างและรูปทรงทางทัศนศิลป์อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือรูปทรงเรขาคณิต (geometnc form) รูปทรงอินทรีย์รูป (organic from) รูปทรงอิสระ (free from)

7. **ที่ว่าง (space)** คือคู่ของรูปทรงที่ขัดแย้งกันตรงกันข้าม มีบทบาทในการสร้างและเสริมรูปทรงไม่น้อยกว่าทัศนธาตุทั้งหลาย พจนานุกรมของมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (Oxford University Dictionery) ให้จำกัดความที่ว่างไว้ 3 ประการ คือ ประการแรก เป็นที่ว่างภายในขอบเขตที่กำหนดให้ เช่น ที่ว่างในห้อง ที่มีฝ้าล้อมรอบ ประการที่สอง เป็นที่ว่างที่เป็นระยะวัดได้จากมวลหนึ่งไปยังมวลหนึ่ง ประการสุดท้าย เป็นการชี้แสดงเวลาหรือระยะเวลาที่ทำหรือเปลี่ยนแปลงไป เรื่องของที่ว่าง ชะลูด นิยมเสมอได้ให้คำจำกัดความไว้ในทฤษฎีแห่งองค์ประกอบศิลป์ว่า ความหมายของที่ว่าง คือ ปริมาตรของรูปทรงที่กินระวางเนื้อที่อยู่/อากาศที่โอบล้อมรูปทรง/ระยะห่างระหว่างรูปทรง(ช่องไฟ)/ปริมาตรของที่ว่างที่จำกัดด้วยขอบเขต/แพรวภาพ 2 มิติที่ศิลปินให้เขียนภาพ/การเขียนภาพลงตาให้เกิดระยะทางลึกในงาน 2 มิติ ความหมายของที่ว่างจึงเป็นไปได้ทั้งรูปร่างภายในขอบเขตที่ว่างหรือระยะทางช่องว่างของระยะเวลา ที่ว่างมีทั้ง 2 มิติคือพื้นผิวที่แสดงความกว้างและยาว และที่ว่างที่เป็น 3 มิติ คือพื้นผิวที่มีความกว้าง ความยาว และความหนา ที่ว่างลบ (negative space) คือที่ว่างรอบภาพและที่ว่างบวก (positive space) คือส่วนที่เป็นตัวภาพซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ แฮร์รี สเทิร์นเบิร์ก (Harry Sternberg) อธิบายถึงที่ว่างบวกและ ที่ว่างลบที่ว่างบวกคือรูปร่างของเนื้อที่ในกรอบภาพ หรือภายในขอบเขตของภาพ หรือเป็นรูปร่างของวัตถุหรือภาพส่วนที่ว่างลบคือที่ว่างที่เหลือรอบๆภาพ ดังนั้นองค์ประกอบของภาพที่ดีจึงเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่างทั้งสองชนิดนี้

ในการจัดภาพทางทัศนศิลป์จะต้องจัดรูปร่าง ที่ว่าง หรือระยะทางระหว่างที่ว่างให้มีความสัมพันธ์กัน ได้สัดส่วนเหมาะสม มีความงดงามทั้งที่ว่างแบบ 2 มิติ และที่ว่างแบบ 3 มิติ การจัดรูปทรงหรือรูปร่างกับที่ว่างจะมีข้อควรพิจารณาคือ รูปทรงกับที่ว่าง (form-space) ส่วนมากใช้กับงานทัศนศิลป์ 3 มิติ รูปกับพื้น (figure-space) ใช้กับงานทัศนศิลป์ 2 มิติ ที่ว่างจึงมีหลักการและวิธีการนำไปใช้ในรูปลักษณะต่างๆ กันออกไป และจะมีคุณค่าเฉพาะของตนเอง การรู้จักสังเกตและทดลองฝึกหัดอยู่เสมอเกี่ยวกับที่ว่างจะช่วยแก้ปัญหาในการทำงานได้ดี

จินตนาการ (Imagination)

วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวว่า จินตนาการ คือภาพในสมองที่มีอยู่กับทุกคน จินตนาการมีพื้นฐานมาจากความจริง จินตนาการอาจเป็นการคาดการณ์ไปข้างหน้า และคนเราก็มักจะพยายามหรือบุกบันไปสู่จินตนาการนั้น ลีโอเนิร์โด ดา วินชี ร่างภาพจินตนาการถึงเครื่องบินและเฮลิคอปเตอร์ หลังจากนั้นอีกหลายร้อยปีพี่น้องตระกูลไรท์จึงทดลองการบินได้สำเร็จ ศิลปะกระตุ้นพลังจินตนาการในเด็กและเยาวชนได้อย่างมากมาย และผู้ที่มีความสามารถพิเศษก็ควรมีจินตนาการเด่นชัด (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2548: 17)

ชัยยุทธ รัตตานุกุล กล่าวว่า จินตนาการคือผลจากการรับรู้โดยประสาทสัมผัสต่างๆ ของมนุษย์ผสมผสานกับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมดังนั้นจินตนาการที่ดีจึงควรขึ้นอยู่กับความพอดีของสังคมด้วย

จินตนาการแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทจินตนาการผลิตซ้ำ (Reproductive Imagination) ได้แก่ การคิดถึงเรื่องราวเดิมที่ศิลปินหรือผู้สร้างงานทัศนศิลป์เคยปฏิบัติ/เคยมีประสบการณ์มาแล้วจากในอดีตและลักษณะรูปร่างต่างๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมหรือรูปร่างของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในธรรมชาติที่เคยพบเคยเห็น

2. ประเภทจินตนาการโครงสร้าง (Constructive Imagination) ได้แก่ วิธีคิดสร้างจินตนาการขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลหรือคำบอกเล่าของผู้อื่นซึ่งมิใช่จินตนาการที่เกิดจากประสบการณ์เดิมของตัวศิลปินเองและศิลปินก็สามารถคิดสร้างรูปร่างต่างๆ ขึ้นมาได้โดยไม่จำเป็นต้องประสบการณ์เดิมของตัวศิลปินเอง และศิลปินก็สามารถคิดสร้างรูปร่างต่างๆ ขึ้นมาได้โดยไม่จำเป็นต้องประสบกับสิ่งนั้นๆ มาก่อน

3. ประเภทจินตนาการสร้างสรรค์ (Creative Imagination) ได้แก่ การเกิดแนวคิดจินตนาการขึ้นใหม่ตามความต้องการและความรู้สึกภายในจิตใจของตัวศิลปินเอง อาจเป็นจินตนาการเพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ ในการสร้างงานทัศนศิลป์ก็ได้ หรือเป็นจินตนาการในการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคใหม่ๆ เช่น การเลือกใช้วัสดุใหม่ๆ ที่เป็นผลพวงจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน รวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการ วิธีการทำงานแนวใหม่จากเงื่อนไขดังกล่าว (ศิริลักษณ์ ไทยดี, 2546: 26; อ้างอิงจาก ชัยยุทธ รัตตานุกุล, 2540: 62 -63)

สรุปได้ว่า จินตนาการ คือภาพในสมองที่มีอยู่กับทุกคน จินตนาการมีพื้นฐานมาจากความจริง จินตนาการอาจเป็นการคาดการณ์ไปข้างหน้า และคนเราก็มักจะพยายามหรือบุกบัน ไปสู่จินตนาการนั้น ทั้งเป็นผลมาจากการรับรู้ตามประสาทสัมผัสต่างๆ ของมนุษย์จากการรู้การเห็นมากการสัมผัสของการรับรู้ทั้งหมด จะทำให้เกิดความคิดจินตนาการในสิ่งต่างๆ มาก จินตนาการเกิดได้สองทางคือ เกิดจากการรับรู้จากวัตถุจริง ๆ และจากความคิดทางใจ อีกทั้งจินตนาการผลิตซ้ำหรือที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วจากในอดีตจากการรวบรวมข้อมูลหรือคำบอกเล่าของผู้อื่นซึ่งจินตนาการขึ้นใหม่ตามความต้องการและความรู้สึกภายในจิตใจตนเอง อาจเป็นจินตนาการเพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ เช่นในการสร้างงานทัศนศิลป์ก็ได้หรือเป็นจินตนาการในการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคใหม่ๆ จินตนาการนั้นควรพัฒนาควรควบคู่ไปกับการคิดสร้างสรรค์และ ควรเป็นตัวนำความรู้

สุนทรียะ สุนทรียภาพ สุนทรียศาสตร์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ สุนทรียะ-, สุนทรียะหมายถึง เกี่ยวกับความนิยม ความงาม สุนทรียภาพ หมายถึง ความงามในธรรมชาติหรืองาน

ศิลปะ ที่แต่ละบุคคลสามารถเข้าใจ และรู้สึกได้, ความเข้าใจ และรู้สึกของแต่ละบุคคลที่มีต่อความงาม ในธรรมชาติหรืองานศิลปะ สุนทรียศาสตร์ หมายถึง ปรัชญาสาขาหนึ่ง ว่าด้วยความงามและสิ่งทีงาม ในธรรมชาติหรืองานศิลปะ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546: 1205)

สุนทรียะ คือ ความงาม

สุนทรียภาพ คือ ความรู้สึกในความงาม

สุนทรียศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่เกี่ยวกับความงาม

สุนทรียะ หรือความงาม อาจเป็นความงามของศิลปกรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ความประณีตงดงามของจิตใจ ความประณีตงดงามของการใช้ชีวิตส่วนตัวและชีวิตส่วนรวม ศิลปกรรม (Fine Arts) ที่หมายรวมทั้ง ทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดงสถาปัตยกรรม วรรณกรรม สุนทรียภาพ ที่หมายถึงความรู้สึกในความงาม ภาพที่งดงามในความคิดหรือภาพของความงามในสมอง (Image of Beauty) ศักยภาพของการรับรู้ ความงามที่สามารถสัมผัสหรือรับความงามได้ต่างกันความ งามที่อาจเกิดจากเสียง จากจินตนาการ จากตัวอักษร หรือประสาทสัมผัสอื่นๆ

สุนทรียศาสตร์ ที่หมายถึงศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวกับความงาม ตามแนวคิดของชาวตะวันตก แล้ว สุนทรียศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญา ปรัชญาตะวันตกที่มีรากเหง้ามาจากปรัชญากรีกโบราณ ปรัชญาที่เป็นการศึกษาหรือความรักในภูมิปัญญา (Love of Wisdom) ปรัชญากรีกที่มุ่งแสวงหาความจริง ความดี และความงาม การแสวงหาความจริงที่มีวิวัฒนาการมาสู่วิทยาศาสตร์ (Science) ความดีที่ เกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์ (Ethics) และความงามที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ปรัชญาหรือ สุนทรียศาสตร์ที่อาจเป็นเรื่องของความเชื่อ เรื่องของทหรณะ หรือเรื่องของเหตุผล ในบริบทความคิดใด ความคิดหนึ่ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือของนักปรัชญาหรือของนักสุนทรียศาสตร์คนใดคนหนึ่ง (วิ รุณ ตั้งเจริญ. 2546: 28)

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง สุนทรียศาสตร์ว่าสุนทรียศาสตร์ คือ สาขา ปรัชญา ที่ว่าด้วยความงาม และสิ่งทีดีงาม ทั้งในงานศิลปะและในธรรมชาติ โดยศึกษาประสบการณ์ คุณค่าของความงาม และมาตรการตัดสินใจว่า อะไรงามหรือไม่งาม การตัดสินคุณค่าทาง สุนทรียศาสตร์ มีได้ 3 ลักษณะคือ ความสวยงาม ความติดตาติดใจ ความเลอเลิศ นักปรัชญาหลาย สำนักได้เสนอทฤษฎี เพื่ออธิบายว่า เพราะเหตุใดจึงมีการตัดสินใจว่าศิลปวัตถุประกอบด้วยลักษณะทั้ง สามนั้นนักปรัชญาดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอารมณ์นิยม (Emotionalism) อธิบายว่า การตัดสินเกิดจากอารมณ์ที่ เก็บกดได้ จิตสำนึก
2. กลุ่มเหตุผลนิยม (Rationalism) อธิบายว่า การตัดสินเกิดจากการเห็นความกลมกลืนไม่ขัด ตา

3. กลุ่มสร้างสรรค์ (Creativist) อธิบายว่า การตัดสินใจเกิดจากความสามารถสร้างสรรค์ของมนุษย์ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2546: 29; อ้างอิงจาก พระราชวรมุนี. 2540: 16)

สุนทรียศึกษา

วิรุณ ตั้งเจริญและคณะ ได้กล่าวว่าตามทฤษฎีของ เอ็ม. บาร์แคน (M.Barkan) ประสบการณ์สุนทรียะ คือประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวของมันเอง ไม่ว่าจะเป็นการฟัง การดู การแสดงออก หรือ การผลิต การเข้าไปเกี่ยวข้องกับประสบการณ์สุนทรียะ เป็นการนำความปรารถนาเข้าไปสนับสนุน และรู้สึกต่อสิ่งสำคัญยิ่ง ในช่วงเวลาอันเป็นเหตุผลเฉพาะตัว คุณค่าประสบการณ์นอกเหนือจากนี้ คือ สุนทรียะส่วนเพิ่ม (Extra – aesthetic) ซึ่งคุณค่าเพิ่มส่วนนี้เป็นคุณค่าเพื่อผลบางสิ่งบางอย่างมากกว่าคุณค่าในตัวประสบการณ์อันแท้จริง คุณค่าของประสบการณ์สุนทรียะมีความสัมพันธ์กับสุนทรียศึกษาในฐานะ ที่ประสบการณ์สุนทรียะมีสภาพเป็นตัวสะสมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับกระตุ้นคุณภาพในการเผชิญหน้าทางสุนทรียะ

ความเป็นมาของสุนทรียศึกษา

สุนทรียศึกษาในสองทศวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษนี้ ในสหรัฐอเมริกาได้รับการเรียกขานในระยะเริ่มว่า “การศึกษาภาพ” (Picture Study) การศึกษาภาพในช่วงเวลานั้น เป็นการพิจารณาผลงานศิลปะในแง่ ของคุณค่า ทางความงาม คุณค่าทางชาตินิยม คุณค่าทางด้านศาสนา และคุณค่าทางความรู้สึก นักวิจารณ์ศิลปะ และครูจะให้เครดิตสูงกับผลงานที่มีความสัมพันธ์กับวรรณกรรม ภาพเล่าเรื่องและชีวิตส่วนบุคคล

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในช่วงทศวรรษ 1920 และ 1930 คือ สุนทรียศึกษาได้รับอิทธิพลความคิดทางการศึกษาและสุนทรียศาสตร์จาก จอห์น ดุย และโทมัส มันโร (John Dewey and Thomas Munro) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จอห์น ดุย ที่เชื่อว่าการสร้างสรรค์และความซาบซึ้งความงามเป็นสิ่งจำเป็นทางการศึกษา และปฏิเสธการแบ่งแยกศิลปกรรม และประยุกต์ศิลปออกจากกัน มโนทัศน์ทางด้านประสบการณ์สุนทรียะของ จอห์น ดุย เปิดกว้างเป็นอย่างมาก ทั้งศิลปะ ธรรมชาติ และประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ประสบการณ์สุนทรียะของเขาอยู่นอกเหนือออกไปจากประสบการณ์เพียงวัตถุศิลปะในพิพิธภัณฑ์เท่านั้น

นอกจากนั้น จอห์น ดุย ยังเชื่อว่าภาระสำคัญของสุนทรียศาสตร์ คือ สร้างเสริมการสืบเนื่องระหว่างศิลปะกับเหตุการณ์ประจำ การกระทำ และความท้อต่าง ๆ เป็นการสร้างสมรรถภาพทางประสบการณ์ จอห์น ดุย ยืนยันว่า “ศิลปะหรือประสบการณ์” ประสบการณ์สร้างเสริมสมรรถภาพสุนทรียะ ซึ่งประมวลประสบการณ์ได้สองลักษณะคือ

1. โครงสร้างหรือคุณสมบัติตามแบบแผนภายในตัวของประสบการณ์เอง
2. คุณภาพด้านต่างๆ ของปฏิกริยาเชิงนามธรรม ตามสภาพปัจเจกที่มีต่อประสบการณ์

ในช่วงทศวรรษ 1940 สุนทรียศึกษาได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการความคิดในเชิงวิเคราะห์ และสังเคราะห์อย่างเด่นชัด นักศิลปศึกษา เคนซีและไรเลย์ (Kanzi and Riley) ได้เสนอแนะในหลักสูตรศิลปศึกษาประกอบไว้ด้วย การศึกษาสีและรูปทรงในเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้ลึกซึ้ง และกำหนดให้การศึกษาสี และรูปทรงเป็นปัจจัยแกนในหลักฐาน และเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์โดยตรง

ในช่วงทศวรรษ 1950 และ 1960 นับเป็นช่วงรอยต่อครั้งสำคัญสำหรับศิลปศึกษาและ ความพยายามใหม่เรื่องความซาบซึ้งในความงามเป็นช่วงเวลานับสองทศวรรษสำหรับการคลี่คลายและเปลี่ยนแปลงนักรับการศึกษาทางศิลปศึกษาได้ตระหนักถึงบทบาทของการศึกษาศิลปะในเชิงสมรรถนะขององค์ความรู้ (Body of Knowledge) ทางศิลปะที่กว้างขึ้น อันเป็นปรากฏการณ์ใหม่เข้าแทนที่องค์ประสบการณ์ศิลปะ (Body of Experience)

โปรแกรมสุนทรียศึกษาซึ่งสร้างโดยเชมเวิล ประกอบไปด้วยโปรแกรมหลัก 6 กลุ่มคือ

1. สุนทรียะในโลกกายภาพ (Physical world)
2. สุนทรียะในปัจจัยศิลปะ (Art elements)
3. สุนทรียะในกระบวนการสร้างสรรค์ (Creative process)
4. สุนทรียะในศิลปิน (Artist)
5. สุนทรียะในวัฒนธรรม (Culture)
6. สุนทรียะในสิ่งแวดล้อม (Environment)

สุนทรียะในโลกกายภาพ สุนทรียะในโลกกายภาพมุ่งเน้นการเสนอกิจกรรมที่สร้างความซาบซึ้งหรือการชื่นชมต่อแสง การเคลื่อนไหว เสียง และบริเวณว่าง

สุนทรียะในปัจจัยศิลปะ ครอบคลุมถึงปัจจัยศิลปะที่จำเป็นในงานศิลปะทั้งหลาย เช่น พื้นผิว ส่วนย่อยและส่วนร่วม น้ำหนักสี ความขัดแย้งเชิงนาฏลักษณ์ ลีลา การกำหนดและสิ่งแวดล้อม การสื่อสารไร้คำ รูปทรง ความสัมพันธ์ของรูปทรง รูปว่าง และแบบการเคลื่อนไหว

สุนทรียะในกระบวนการสร้างสรรค์ ครอบคลุมถึงปัญหาต่างๆ เช่น สร้างแบบให้สัมพันธ์กับเสียง สร้างความสัมพันธ์เสียงและการเคลื่อนไหว สร้างสรรค์เสียงและภาพ วิเคราะห์บุคลิกลักษณะสร้างสรรค์ภาพคำ สร้างสรรค์บุคลิกลักษณะ สร้างรูปกับการเคลื่อนไหว ฯลฯ เป็นการผสานกระบวนการสร้างสรรค์สื่อชนิดต่างๆ เข้าด้วยกัน

สุนทรียะในศิลปิน เป็นการศึกษาศีวิต การทำงาน การสร้างสรรค์ และความคิดของนักแสดง ศิลปิน นักเขียน นักแต่งเพลง กวี สถาปนิก ผู้สร้างภาพยนตร์ ฯลฯ เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติต่อผู้สร้างสรรค์โดยตรง

สุนทรียะในวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงเด็กเข้าสู่วัฒนธรรมในสังคม ซึ่งเด็กควรจะชื่นชมว่า สุนทรียะในทางวัฒนธรรมอยู่ที่ไหน ทำไมจึงชื่นชม ชื่นชมอย่างไร ชื่นชมในสภาพปัจเจก คุณค่า ฯลฯ สุนทรียะในสิ่งแวดล้อม เป็นการทัศนศึกษาสิ่งแวดล้อมในจินตนาการ สุนทรียะของบุคคลและบริเวณ ว่างสาธารณะ สิ่งแวดล้อมรอบตัว สิ่งแวดล้อมในอนาคต สุนทรียะของเทคโนโลยี สุนทรียะของศิลปะ ในสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปว่าสุนทรียศึกษาได้พยายามปรับการเรียนรู้ศิลปะในเชิงปฏิบัติการมาสู่การ ผสมผสานศิลปะสาขาต่างๆ ธรรมชาติ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียศาสตร์ เข้าไว้ด้วยกันในรูปของกิจกรรมต่างๆ ได้มีบทบาทและส่งผลต่อศิลปศึกษาในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ได้คลี่คลายต่อมามากในทศวรรษปัจจุบัน (วิรุณ ตั้งเจริญ; และคณะ. 2543: 56-63)

การสร้างสรรค์ศิลปะมิใช่เพียงใครก็ได้ที่จะเขียนภาพ เล่นดนตรี เขียนบทกวี แต่การสร้างสรรค์ ศิลปะ ควรสร้างคนหรือหล่อหลอมคนให้มี จิตสำนึกสุนทรียะ (Aesthetic Mind) แล้วบุคคลเช่นนั้นย่อม สร้างสรรค์ศิลปะได้อย่างมีสุนทรียะ ใครก็สามารถฝึกฝนและสร้างงานศิลปะได้ ระดับของคุณภาพก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ใครคนนั้นถ้ามีสุนทรียะอยู่ในจิตใจหรือมีความงามอยู่ในจิตใจ เขาย่อมสร้างงานได้ดีกว่า การมีจิตสำนึกสุนทรียะ จะผ่านกระบวนการฝึกฝนในสถาบันการศึกษาทางศิลปะหรือไม่ก็ได้ นั่นหมายความว่า เขาอาจผ่านการศึกษาศิลปะหรือพัฒนาขึ้นด้วยตัวตนของเขาก็ได้

กระบวนการพัฒนาจิตสำนึกสุนทรียะ เป็นกระบวนการหนึ่งใน สุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้สึก (Sense Development) แรกเริ่มอาจพัฒนาจากการศึกษาภาพ หรือ “Picture Study” ในระบบการศึกษาในสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้พัฒนามาสู่รายวิชา ความซาบซึ้งในศิลปะ (Art Appreciation) และความซาบซึ้งทางดนตรี (Music Appreciation) จนกระทั่งพัฒนามาสู่กระบวนการพัฒนาความรู้สึกสัมผัส (Sensibility) ทั้งด้านการเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่นการรับรส ซึ่งเชื่อว่าความรู้สึกสัมผัสทั้งหมดนั้น ย่อมส่งผลไปสู่การรับรู้รวม (Holistic Sensibility) และ มีนัยสำคัญแก่การสร้างสรรค์ศิลปะ...(วิรุณ ตั้งเจริญ. 2549: 86)

สรุปได้ว่าสุนทรียศึกษา เรียกว่า “ความซาบซึ้งศิลปะ” มิได้มุ่งเน้นเฉพาะปฏิบัติการทางศิลปะ ในลักษณะของศิลปะปฏิบัติเท่านั้น แต่ได้รวมเอาการปฏิบัติการฝึกฝนประสาทสัมผัส และการอภิปราย ความงามหรือการวิพากษ์วิจารณ์เข้าไว้ด้วยกันได้พยายามปรับการเรียนรู้ศิลปะในเชิงปฏิบัติการมาสู่ การผสมผสานศิลปะสาขาต่างๆ ธรรมชาติ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปวิจารณ์ และ

สุนทรียศาสตร์เข้าไว้ด้วยกันในรูปของกิจกรรมต่างๆ ได้มีบทบาทและส่งผลต่อศิลปศึกษานั้น ได้คลี่คลายต่อมาอีกในทศวรรษปัจจุบันแม้กระทั่งศิลปศึกษาในประเทศไทยของเรา กระบวนการเรียนการสอน และการปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในสภาวะสังคมปัจจุบันที่มีปัญหาซับซ้อน สุนทรียศึกษา สุนทรียะสุนทรียภาพ สุนทรียศาสตร์นั้น ล้วนมีจำเป็น และสำคัญเป็นอย่างมาก ควรสร้างคนหรือหล่อหลอมคนให้มี จิตสำนึกสุนทรียะ มีสุนทรียะอยู่ในจิตใจ หรือมีความงามอยู่ในจิตใจ ทั้งกระบวนการพัฒนาความรู้สึกสัมผัส ทั้งหมดนั้น ย่อมส่งผลไปสู่การรับรู้รวม และมีนัยสำคัญ

การเรียนการสอนและประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและศิลปวิจารณ์

มลินัตร์ เอื้ออานันท์ (2543: 30-33) ทฤษฎีเหตุผลในการวิเคราะห์อย่างมีจุดมุ่งหมาย (Objective Critical Reason) ของมอนโร เบียสลีย์ (Monroe C. Beardsley) 1958

เบียสลีย์แจ้งว่าในการประเมินผลงานศิลปะนั้นเหตุผลแห่งการวิเคราะห์ผลงานศิลปะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. เหตุผลการสร้างงาน (genetic reasons)
2. เหตุผลตามความรู้สึก (affective reasons)
3. เหตุผลอย่างมีจุดมุ่งหมาย (objective reasons)

เหตุผลการสร้างงาน (genetic reasons) คือ เหตุผลที่เกิดขึ้นก่อนหน้างานชิ้นนั้นๆ ต้นเหตุของการเกิดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งอาจจะเป็นความตั้งใจมุ่งมั่นความจริงใจของผู้สร้างงานศิลปะ ที่จะสร้างชิ้นใดชิ้นหนึ่งขึ้น เบียสลีย์เห็นว่าการหาเหตุผลในลักษณะนี้ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการยากที่จะวิเคราะห์ความตั้งใจหรือความต้องการในการสร้างงานศิลปะของศิลปินจากการดูงานศิลปะนั้นเพียงเท่านั้น

เหตุผลตามความรู้สึก (affective reasons) เบียสลีย์ชี้แจงว่า ถ้าประเมินผลตามความรู้สึกของผู้ดูว่ามีความรู้สึกเช่นไรต่อศิลปะย่อมไม่เป็นการสมควร แต่ความรู้สึกอารมณ์ในที่นี้ควรจะเป็นความรู้สึกที่ผลงานศิลปะนั้นก่อให้เกิดขึ้น เช่น “งานจิตรกรรมนี้ดูเศร้า” มิใช่ “ฉันรู้สึกเศร้าเมื่อดูงานจิตรกรรมนี้” คือความรู้สึกต้องอยู่ที่ตัวศิลปะเป็นจุดศูนย์กลาง มิใช่ผู้ดูเป็นจุดศูนย์กลาง

เบียสลีย์เห็นว่าเหตุผลที่ใช้ในการประเมินผลงานศิลปะนั้นควรจะเป็นเหตุผลอย่างมีจุดมุ่งหมาย คือ มีหลักการและระบบนั่นเอง เบียสลีย์อธิบายเหตุผลในลักษณะนี้ว่าเป็นเหตุผลที่สัมพันธ์กับการประเมินผลอย่างมีสุนทรียภาพ เหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายนั้นเป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะต่างๆ (คุณภาพของงานศิลปะหรือความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติต่างๆ ของงานศิลปะ) ภายในงานศิลปะชิ้นหนึ่งๆ การบรรยายหรือตีความคุณสมบัติของงานศิลปะชิ้นที่ตนกำลังศึกษาพิจารณา การบรรยายและตีความนี้เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะเอาไปใช้ในการ ตัดสินงานศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพ

เบียดสลีย์แนะนำว่า การใช้เหตุผลในการวิเคราะห์อย่างมีจุดหมายนั้น อาจใช้หลักเกณฑ์ของการตัดสินงานศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพได้ โดยยึดหลัก 2 หลักคือ

1. หลักเกณฑ์ทั่วไป (General canons)
2. หลักเกณฑ์เฉพาะ (Specific canons)

หลักเกณฑ์ทั่วไป (General canons) ใช้ได้กับงานศิลปะทั่วไป แบ่งเป็น 3 หลักย่อยๆ คือ

1. หลักการของเอกภาพ (Canon of unity) ได้แก่ การบรรยายตีความงานศิลปะในแง่ที่ว่างานศิลปะนั้นๆ สร้างขึ้นอย่างมีระบบ สอดคล้องกับรูปแบบหรือโครงสร้างของมันหรือไม่ ในเกณฑ์นี้สิ่งที่ต้องพิจารณาคือความสัมพันธ์(coherence) และความครบถ้วน(completeness) ในผลงานนั้น

2. หลักความลึกซึ้ง (Canon of complexity) ได้แก่ การบรรยายและตีความศิลปะในแง่ที่ว่างานชิ้นนั้น สร้างขึ้นด้วยความมานะพยายาม (ทั้งในด้านความคิดและปฏิบัติ) และประกอบด้วยจินตนาการหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. หลักของความเข้มข้น (Canon of intensity) ได้แก่ การบรรยายและตีความศิลปะในแง่ที่ว่างานศิลปะชิ้นนั้นเต็มไปด้วยพลัง อ่อนหวานอ่อนโยน ก้าวร้าว กระแทกกระแทกแตกตั้น เศร้า สะเทือนใจ หรือสง่างาม และให้เหตุผลว่า เพราะเหตุใดจึงมีความเห็นเช่นนั้น

หลักเกณฑ์เฉพาะ (Specific canons) ใช้พิจารณางานศิลปะเฉพาะอย่าง เช่น งานที่มีคุณสมบัติ “แปลกพิกล” (defected) ไปจากศิลปะโดยทั่วไป เบียดสลีย์ยกตัวอย่างว่า งานศิลปะประเภทนี้ เช่น กฎเกณฑ์ของสัดส่วน สามารถยึดยึดเกณฑ์ร่วมกันกับศิลปะอื่นๆ และงานศิลปะประเภทนี้ไม่สามารถจะใช้หลักเกณฑ์ร่วมกับศิลปะชิ้นอื่นๆ และงานศิลปะประเภทนี้ไม่สามารถจะใช้หลักเกณฑ์อันหนึ่งอันใดร่วมกัน เพราะแต่ละชิ้นก็มีคุณสมบัติ “พิกล” แตกต่างกันไป

เบียดสลีย์สร้างระบบของการประเมินผลงานศิลปะซึ่งสามารถใช้ประเมินผลงานสุนทรีย์ทุกๆ ประเภทไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์หรือดนตรี วรรณกรรม หรือศิลปะการแสดง ทฤษฎีของเบียดสลีย์เป็นทฤษฎี ในแขนงศิลปวิจารณ์ (art criticism) ที่เบียดสลีย์เสนอแนะหลักเกณฑ์ 2 หลักใหญ่ คือหลักเกณฑ์ที่จะใช้กับงานศิลปะทั่วไป กับหลักเกณฑ์ที่จะใช้กับงานศิลปะที่มีลักษณะพิเศษ

สำหรับงานศิลปะทั่วไปนั้น เบียดสลีย์แนะนำให้ใช้หลักเกณฑ์ 3 ด้าน คือ 1. พิจารณาถึงความเป็นเอกภาพของผลงานสุนทรีย์นั้น ในการพิจารณาความเป็นเอกภาพนี้ ผู้ประเมินจะต้องแจกแจงบรรยายถึงส่วนต่างๆ ที่เป็นคุณสมบัติที่ดีของศิลปะว่าครบถ้วนหรือไม่ ผู้ประเมินจะต้องศึกษาโครงสร้างเชื่อมโยงส่วนประกอบต่างๆ ในศิลปะชิ้นนั้นว่ามีความสอดคล้องต้องกันหรือไม่ 2. ที่จะต้องพิจารณาคือความลึกซึ้ง ความลึกซึ้งของผลงานคือผู้ประเมินต้องแจกแจงดูคุณสมบัติของส่วนประกอบของผลงานนั้น ผู้ประเมินจะต้องดูความเชื่อมโยงของส่วนประกอบเหล่านั้นว่ามันบ่งบอกถึงความมานะพยายาม ความใส่ใจทั้งในแง่ของความคิดและวิถีทางปฏิบัติของศิลปินที่ปรากฏอยู่ในผลงานนั้นรวมทั้ง

จินตนาการที่ลึกซึ้งของผู้สร้างงาน และคุณสมบัติเหล่านี้ล้าลึกในระดับที่เหมาะสมกับผลงานนั้นๆ ส่วนในหลักที่3. นั้นผู้ประเมินจะต้องพิจารณาถึงความเข้มข้นต่างๆของส่วนประกอบที่อยู่ในผลงาน คือ แยกแยะแยกย่อย ดูส่วนประกอบเหล่านั้น และพิจารณาผูกโยงดูว่าเมื่อผูกโยงส่วนประกอบเข้าด้วยกันให้ความเข้มข้นแก่ผลงานเช่นไร คือทำให้ผลงานนั้นเต็มไปด้วยพลังแข็งแกร่ง หรือแกร่งเต็มไปด้วยความสงบเยือกเย็น หรือสดใสเต็มไปด้วยชีวิตชีวา หรือ โศกสลดสะเทือนใจ เป็นต้น จากการพิจารณาสิ่งต่างๆเหล่านี้ผู้ประเมินจึงจะสามารถตัดสินความเด่นด้อยของผลงานชิ้นนั้นได้

ส่วนประกอบต่างๆของงานศิลปะที่กล่าวถึงในที่นี้ก็คือส่วนย่อยต่างๆที่ทำให้เกิดผลงาน เช่น ในทัศนศิลป์ ก็คือ สี เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว เมื่อผูกโยงสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกันจะเกิดเป็นคุณสมบัติต่างๆ เช่น ทำให้เกิดความสมดุล ทำให้เกิดความรู้สึกของจังหวะจะโคน ทำให้เกิดความรู้สึกของสัดส่วน และการเคลื่อนไหวในงานชิ้นนั้น ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้บางตัวเป็นมโนทัศน์ที่ศิลปะแขนงต่างๆใช้ร่วมกัน คุณสมบัติเหล่านี้มีความหมายในตัวของมันและมีความหมายเชื่อมโยงกันระหว่างโลกกับสุนทรีย์ นั้นในด้านของหลักเกณฑ์เฉพาะนั้น เปียสลิย์ชี้แจงว่าผลงานศิลปะบางชิ้นนั้นสร้างขึ้นในลักษณะ “ແກກຄອກ” กฎเกณฑ์ทั่วไป เปียสลิย์ระบุถึงคุณสมบัติเช่นนี้ว่าเป็นคุณสมบัติ “พิกัด” (Defected) แตกต่างจากธรรมดา เปียสลิย์ยกตัวอย่างเช่น คุณสมบัติด้านสัดส่วนระหว่างรูปและพื้นที่เหมาะสมของจิตรกรรมภาพคนเหมือน ของแอนดรู ไวก์ธ ทำให้ผลงานดูดี ในขณะที่งานของเดอคูนิง “ແກກກູ” ของการจัดรูปและพื้นที่ผิดหลักเกณฑ์ของสัดส่วนแต่ก็ทำให้งานของเขาดี เพราะฉะนั้นคุณสมบัติเหล่านี้ควรจะต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษมิใช่ตามเกณฑ์มาตรฐานทางศิลปะทั่วไป คือ พิจารณาคุณสมบัติที่ “นอกกฎ” นั้นควบคู่ไปกับคุณสมบัติอื่นๆของผลงานชิ้นนั้น

1.11 ประวัติโรงเรียนบ้านหาดทับยา สพป.เขต1 จ.อุดรดิตถ์

ก่อตั้งขึ้นในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2486 โดยชาวบ้านในชุมชนร่วมกันก่อตั้ง ครูใหญ่ท่านแรกคือ นายสวัสดิ์ ปานสมบัติ ผู้อำนวยการคนปัจจุบันคือ นายชูชีพ อินทร์ลา โดยมีผู้อำนวยการตั้งแต่ก่อตั้งถึงปัจจุบันมีมาแล้ว 12 ท่าน ปัจจุบันตั้งอยู่บนเนื้อที่ 11 ไร่ 2 งาน 47 ตารางวา อยู่หมู่ 1 ตำบลท่ามะเฟือง อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์

จุดเด่นของโรงเรียน เป็นโรงเรียนที่อยู่ติดกับวัดในหมู่บ้าน คือ วัดศรีจำปาศักดิ์ อีกรังติดกับหมู่บ้านท่ามะเฟือง และหมู่บ้านหาดทับยา ซึ่งเป็นเขตบริการของโรงเรียนบ้านหาดทับยา เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่รองรับบุตรหลานของคนในหมู่บ้านที่ฐานะยากจน ไม่สามารถส่งบุตรหลานออกไปเรียนในอำเภอได้ และยังมีสระว่ายน้ำสำหรับนักเรียนได้เล่นด้วย

ปัจจุบันเป็นการเรียนการสอนแบบดาวเทียม สอนตามที่วิ จากโรงเรียนไกรกัลยา ในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยครูประจำชั้นเป็นผู้กำกับดูแลนักเรียนในห้อง แต่บางสาขาวิชา ที่จะต้องปฏิบัติจริง ครูที่มีความถนัดในด้านนั้น ก็จะมาเป็นผู้สอนในวิชา นั้นๆ

เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับ อนุบาล1 – อนุบาล2 ประถมศึกษาปีที่1-ปีที่6 ปัจจุบันมี นักเรียนทั้งหมด 87 คน มีบุคลากรในสถานศึกษา 7 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ครูสายผู้สอน 5 คน ครู อัตรากำลัง 1 คน

วิสัยทัศน์โรงเรียน น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่สถานศึกษา

คำขวัญ ความรู้คู่คุณธรรม นำกีฬา

คะแนน o-net	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557
วิชาศิลปะ	35.77	59.64	41.67	41.15

1.12 การวัดและประเมินผลงานศิลปะเด็ก

ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม ศึกษาว่างานศิลปะที่ผลิตออกมานั้นย่อมมีความแตกต่าง ระหว่างบุคคลเพราะเป็นผลจากการ ที่บุคคลดึงเอาการรับรู้ ความประทับใจที่ได้จากประสบการณ์ในอดีตมาใช้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงยากที่จะทำให้ผลงานนั้นออกมาในลักษณะที่เหมือนกัน แม้ว่าจะได้รับการ สอนแบบเดียวกัน งานศิลปะมิได้มีไว้สำหรับการฝึกใช้มือ ใช้อุปกรณ์หรือฝึกการรับรู้ในเรื่องเส้นรุ้งเส้น แวง มุม เสา สี เท่านั้น หากยังแสดงถึงเจตคติการรับรู้อันเป็นความสามารถเฉพาะบุคคลอีกด้วย เด็กทุกคนแม้อายุเท่ากัน สมรรถภาพในการใช้มือ การรับรู้อันเป็นความสามารถก็ไม่เท่ากัน การแสดงออกทาง ศิลปะ จึงมีความแตกต่างกันอย่างกว้างขวางตามประสบการณ์

การประเมินผลงานทางศิลปะ จึงควรเป็นเรื่องของการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการต่อไป มากกว่า จะทำให้เด็กท้อแท้ เบื่อหน่าย การวิจารณ์ผลงานที่ดีในที่ประชุม ย่อมทำให้เจ้าของผลงานที่ไม่ดี มองเห็นตัวเองได้ดีกว่าการตำหนิผลงานที่ไม่สนใจครู ครูจะต้องเข้าใจเด็ก เข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการ ของเด็ก เข้าใจถึงความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ครูสอนศิลปะจึงควรมองผลงานของเด็กของตน เป็นศิลปะในแค่นั้น หรือเป็นช่างศิลปะเพียงไร โดยเฉพาะครูศิลปะในชั้นประถม น่าจะมองศิลปะในฐานะ ที่เป็นวิชาสามัญวิชาหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายอารมณ์ มีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าที่จะ ผังใจว่าการเรียนศิลปะได้จะต้องมีหัว มีพรสวรรค์ หรือมีปัญญาเลิศเท่านั้น

เมื่อเป็นเช่นนี้การวัดผลการเรียนวิชาศิลปะศึกษาจึงควรน่าจะมุ่งวัดระดับความ เจริญองกาม ที่เกิดขึ้นจากการเรียนและการประกอบกิจกรรมทางศิลปะซึ่งจะเป็น ผลดีต่อนักเรียนและครู กล่าวคือ

นักเรียนก็จะได้ทราบว่าตนเองมีความสามารถและมีความถนัดด้านใดบ้าง ควรแก้ไขปรับปรุงในด้านใดบ้าง ครูเองก็สามารถหาทางแก้ไขปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

การประเมินผลการเรียนวิชาศิลปะศึกษาที่สำคัญ ก็คือ การวัดพัฒนาการของนักเรียนในด้าน การสร้างสรรค์สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ สติปัญญา สังคม และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความนิยมในศิลปะเจตคติ ทักษะและการนำไปใช้ได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

การวัดพัฒนาการ ด้านต่าง ๆ พัฒนาการในด้านต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา แบ่งได้เป็น 7 หมวดใหญ่ๆ คือ

1. พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ สามารถคิดดัดแปลง แก้ปัญหา ทำสิ่งต่างๆ ให้ดีมีคุณค่ากว่าเดิมได้ นักเรียนแสดงออกโดยการวางแผนงาน ออกแบบ วัดผลได้โดยการทดสอบและการสังเกต

- 1.1 การทำงานได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องคอยถามผู้อื่น
- 1.2 มีความเชื่อมั่นในความคิดของตน
- 1.3 ไม่ลอกแบบของผู้อื่น
- 1.4 สามารถออกแบบได้รวดเร็ว แน่นนอน ทันที
- 1.5 มีลักษณะการแสดงออกแตกต่างกับคนอื่น และงดงามดีด้วย

2. พัฒนาการทางสุนทรียภาพ สามารถรู้และเข้าใจในคุณค่าทางศิลปะอย่างมีหลักเกณฑ์ นักเรียนแสดงออกโดยสามารถเข้าใจและนิยมในศิลปะ วัดผลได้โดยการทดสอบการสังเกตสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ

- 2.1 ความนิยมเข้าใจที่เกิดจากความรู้สึกภายใน
- 2.2 ความนิยมเข้าใจที่อาศัยประสบการณ์และการปฏิบัติทางศิลปะ
- 2.3 มีความเข้าใจและใช้หลักการทางสุนทรียภาพได้ถูกต้องเหมาะสม
- 2.4 สามารถเลือก แบ่งแยก และให้เหตุผลทางศิลปะที่ดี

3. พัฒนาการทางการเรียนรู้ สามารถสังเกตเข้าใจในงานศิลปะถูกต้องตามหลักศิลปะ นักเรียนแสดงออกโดยการอธิบายการให้เหตุผลในความงามอย่างถูกต้อง การวัดความสามารถในด้านที่ทำได้โดยการทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์

3.1 การสังเกตถึงความถูกต้องของงาน ตามหลักเกณฑ์ของงานศิลปะ เช่น แสงเงา ความตื้นลึก

- 3.2 ความรู้สึกที่เกิดจากการดูงานศิลปะ เช่น ความรู้สึกในเรื่องพื้นผิวอ่อน แข็ง
- 3.3 ความรู้สึกในการเคลื่อนไหว เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกายและสิ่งของ

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา มีความสามารถในด้านต่างๆ สามารถจดจำได้ละเอียดถูกต้อง จดจำได้แม่นยำ การแสดงออกโดยการแก้ปัญหาได้ดี การวัดผลโดยการสังเกต การทดสอบ และการสัมภาษณ์

4.1 สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะได้ถูกต้องมีรายละเอียดมาก และงดงาม

4.2 การใช้หลักการทางศิลปะได้เหมาะสม เช่น การใช้สีในการออกแบบ

4.3 มีความรู้ในเรื่องต่างๆ ได้ละเอียดถูกต้องมาก

5. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีความสามารถแสดงออกอย่างอิสระ และควบคุมอารมณ์ได้ มีความมั่นใจในการทำงาน พัฒนาการทางด้านอารมณ์ รวมไปถึงสุขภาพจิต ความมั่นคงทางอารมณ์ และพัฒนาการทางบุคลิกภาพด้วยการแสดงออกโดยการทำงานได้ อย่างสุขุมเป็นระเบียบ และควบคุมได้เหมาะสม การวัดได้โดยการสังเกต การสัมภาษณ์

5.1 การสร้างสรรค์งานศิลปะได้อย่างอิสระ มีความเชื่อมั่นในการทำงาน

5.2 มีความเป็นระเบียบในการทำงาน

6. พัฒนาการทางกาย มีความสามารถในการปฏิบัติทางศิลปะ ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ได้คล่องแคล่วมั่นคงไม่เป็นอันตราย มีความแน่นอนและแม่นยำในการทำงาน การแสดงออกโดยการปฏิบัติ และการเคลื่อนไหว การวัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์และการทดสอบ

6.1 มีทักษะในการเขียน บันทึกลง และการใช้เทคนิคต่างๆ ได้คล่องแคล่วว่องไว

6.2 ลักษณะภาพที่แสดงออก มีความสัมพันธ์ในการฝึกเขียน และความรู้สึก

7. พัฒนาการทางด้านสังคม มีความสามารถเข้าใจในสิ่งแวดล้อม เข้าใจความต้องการของผู้อื่น และสามารถเข้าใจกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข การแสดงออกโดยการทำงาน การประสานงาน การคิด และการเข้าใจผู้อื่น การวัดโดยการสังเกตการสัมภาษณ์และการทดสอบ

7.1 มีประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมดี สามารถแสดงออกในงานศิลปะได้ถูกต้อง

7.2 มีความเข้าใจในการแสดงออกของผู้อื่นได้

7.3 มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และมีความสุขในการทำงาน

7.4 มีความเข้าใจในวัฒนธรรมต่างๆ ของผู้อื่น

การวัดพฤติกรรม ด้านต่างๆ

1. ในด้านความรู้ความสามารถ ทราบและจำเรื่องราวของประสบการณ์ที่ได้รับ รวมทั้งประสบการณ์ที่สัมพันธ์ได้อย่างถูกต้อง แสดงออกโดยการระลึกถ่ายทอด สามารถวัดได้โดยการทดสอบ การสัมภาษณ์ – การสังเกต

1.1 ความรู้เกี่ยวกับศัพท์เฉพาะทางศิลปะ

- 1.2 ความรู้เกี่ยวกับประวัติทั่วไปของศิลปะ
- 1.3 ความรู้เกี่ยวกับวัสดุและขบวนการทำ
2. ในด้านความเข้าใจ สามารถเข้าใจในคุณค่าและหลักการของศิลปะจนประเมินผลงานของศิลปินนั้นได้ การแสดงออกโดยการอธิบาย การวัดโดยการทดแทน การสังเกตและการสัมภาษณ์
 - 2.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างทางศิลปะ
 - 2.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ กฎ และการสร้างสรรค์งานศิลปะ
 - 2.3 ความสามารถในการประเมินผลงานของศิลปะ
 - 2.4 ความสามารถในการให้เหตุผลในการพิจารณา
3. ในด้านความคิดและการออกแบบ สามารถแก้ปัญหาในการออกแบบ วัดได้โดยการทดสอบ การสังเกต และการแสดงความคิดเห็น
 - 3.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาในการออกแบบ
 - 3.2 ความสามารถในการสร้างและแสดงความสมเหตุสมผลของการออกแบบ
4. ในด้านศิลปนิยม มีความรู้และความเข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของงานศิลปะ แสดงออกโดย การอธิบายนิยาม สามารถวัดได้โดยการสัมภาษณ์ สังเกต การทดสอบ การจัดอันดับคุณภาพ และแบบภาพต่างๆ
 - 4.1 ความนิยมในศิลปะที่เกิดจากความรู้สึกภายใน
 - 4.2 ความนิยมที่อาศัยประสบการณ์และปฏิบัติ
 - 4.3 การอธิบายและประเมินผลงานศิลปะ
5. ในด้านเจตคติและความสามารถ มีความเชื่อ ความนิยม และสนใจที่จะปฏิบัติตามความเชื่อ แสดงออกโดยการคิดตามความเชื่อ การร่วมในกิจกรรมอย่างสุขใจ สามารถวัดได้โดยการจัดอันดับคุณภาพ
 - 5.1 ความเชื่อมั่นในการทำงานของตน
 - 5.2 ความสนใจในการเรียนและตั้งใจ
6. ในด้านทักษะและการนำไปใช้ มีความสามารถในการใช้วัสดุและเครื่องมือได้ถูกต้อง รวดเร็ว สามารถสร้างสรรค์งานได้รวดเร็ว และประหยัด แสดงออกโดยการปฏิบัติงานการใช้วัสดุ เครื่องมือ การแก้ปัญหา และการนำไปใช้ วัดได้โดยการสังเกตและแบบทดสอบ
 - 6.1 ความสามารถในการให้แสง สี และเงา
 - 6.2 ความสามารถในการเขียนภาพด้วยสีต่างๆ
 - 6.3 ความสามารถในการใช้วัสดุและเครื่องมือ
 - 6.4 ความสามารถในการทำงานศิลปะได้เรียบร้อยตามกำหนด

6.5 ความสามารถในการนำไปใช้ได้เหมาะสม

6.6 ความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้ทั่วไป

6.7 ความสามารถในการมองเห็นแบบ ลักษณะโครงสร้างทางศิลปะที่เหมาะสม ในการความงามและการใช้สอย

การวัดผลวิชาศิลปะศึกษา ครูควรอธิบายให้คะแนน ให้นักเรียนทราบโดยเฉพาะการวัดผลในด้านความรู้ ทักษะการออกแบบ และการนำไปใช้ ครูอาจจะบอกให้นักเรียนทราบจะให้คะแนนในหัวข้อใด ข้อละเท่าไร เพื่อจะได้เป็นมาตรฐานให้นักเรียนได้มีโอกาสตรวจทานแก้ไขปรับปรุง การทำงานของตนให้เรียบร้อยก่อนที่จะส่งงานขึ้นไป

ความหมาย และจุดประสงค์ในการประเมินผลงานศิลปะเด็ก

การประเมินผลงานศิลปะเด็ก หมายถึงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะอย่างมีระบบวิธีการ ซึ่งได้แก่ การสำรวจ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ออกมาเป็นความคิดเห็นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ และการประเมินคุณค่าศิลปะที่น่าเชื่อถือ เพื่อป้องกันมิให้การประเมินผลงานศิลปะเด็กเป็นไปในลักษณะเลื่อนลอย ไร้จุดหมายหรือเป็นไปตามอำเภอใจของผู้ประเมินผลงาน ก่อนการประเมินผลงานผู้ประเมินผลงานควรกำหนดจุดประสงค์เอาไว้ล่วงหน้าให้ชัดเจนว่า การประเมินผลงานนั้นๆ กระทำไปเพื่อสิ่งใด โดยแยกจุดประสงค์เป็น 2 ประการคือ (เลิศ อำนันทนะ. 2518: 55)

1. การประเมินผลงานเพื่อการประกวดหรือแข่งขัน การประเมินผลงานศิลปะเด็กในลักษณะนี้มีความจำเป็นจะต้องพิจารณาโดยเน้นความสำเร็จของ "ผลงาน" (Product) ตลอดจนวิธีการแสดงออกทางศิลปะ ความประสานกลมกลืนระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาการจัดองค์ประกอบศิลป์ ฯลฯ ในผลงานนั้น อาทิ

- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีลักษณะของความเป็นต้นแบบ
- ทักษะทางศิลปะ ความเชี่ยวชาญและความประณีตในการทำงาน
- องค์ประกอบศิลป์และความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เส้น สีแสง เงา
- การแสดงออกได้อารมณ์ความรู้สึกตามวัย
- การใช้วัสดุและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับคุณสมบัติเฉพาะตัวของวัสดุ
- รูปแบบและการสื่อความหมายที่เห็นเด่นชัด มีการเน้นส่วนสำคัญ

2. การประเมินผลงานเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ การประเมินผลงานศิลปะเด็กในลักษณะนี้ควรเน้นที่ตัวเด็กผู้เป็นเจ้าของผลงานมากกว่าผลงานสำเร็จรูป (แม้ว่าผลงานนั้นจะมีลักษณะดีเด่นหรือด้อยเพียงใดก็ตาม) ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังค่านิยมทางศิลปะ และลักษณะนิสัยที่ดีให้ติดตัวต่อไป แนวทางการประเมินผลงานควรเน้นถึงคุณสมบัติ ดังนี้

- การรู้คุณค่าศิลปะ ให้รู้ว่าคุณค่าศิลปะที่คุณค่าต่อมนุษย์อย่างไร
- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นตัวของตัวเองไม่ลอกเลียนคนอื่น
- ความรับผิดชอบและพื้นฐานรสนิยมที่ดี รู้จักหน้าที่ของตน
- ความสามารถในการประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันแก่ตนเองและสังคม

แนวทางการประเมินผลงานงานศิลปะเด็ก

การประเมินผลงานที่ดีจำเป็นจะต้องศึกษาหาข้อมูล และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้ประเมินผลงานศิลปะเด็กควรจะถามตัวเองอยู่เสมอว่าจะประเมินผลงานเพื่ออะไร ดังนั้น (เลิศ อานันท์. 2518: 68) ได้นำเสนอแนวทางการประเมินผลงานงานศิลปะเด็กไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้กำลังใจแก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
2. เสนอแนวคิดใหม่ๆ ให้เด็กรู้จักสำรวจและปรับปรุงข้อบกพร่องให้ดีขึ้น
3. ชี้แนะคุณสมบัติดีเด่นบางประการที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวเด็กให้ปรากฏ
4. สนับสนุนให้เด็กรู้จักสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน
5. ยกย่องชมเชยในความสามารถของเด็กที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะขึ้นด้วยตนเอง แม้ว่าการแสดงออกในงานศิลปะนั้นๆ จะประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อยก็ตาม
6. ควรละเว้นประเมินผลงานในด้านส่วนตัว หรือขยายความผิดพลาดของเด็กให้ดูเป็นเรื่องใหญ่โตเกินจริงจนเด็กกลัว
7. ไม่ว่าจะประเมินผลงานงานศิลปะเด็กใดๆ ก็ตาม ควรประเมินผลงานในแนวทางสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ ที่สำคัญ คือ ควรหลีกเลี่ยงการประเมินผลงานในลักษณะตำหนิติเตียน สบประมาท และการย้ำเน้นแต่เฉพาะข้อผิดพลาด

คุณสมบัติของผู้ประเมินผลงานศิลปะเด็ก

การประเมินผลงานงานศิลปะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งเป็นเรื่องของความชอบหรือไม่ชอบของผู้ดู การประเมินผลงานศิลปะว่าดีส่วย ต้องขึ้นอยู่กับการดูของคนหลายคน แต่สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งผู้ดูจะประเมินผลงานงานศิลปะได้ จะต้องมีการสนทนาพอสสมควร เช่น เข้าใจหลักการจัดองค์ประกอบเข้าใจความงามคืออะไร เป็นต้น การสอนศิลปะชั้นประถม จึงจำเป็นที่ครูผู้สอนศิลปะผู้สอนจะต้องให้ความรู้ในเรื่องของการดูและสามารถประเมินผลงานงานศิลปะอย่างมีหลักเกณฑ์ได้ ด้วยการประเมินผลงานหมายถึง การแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามความรู้ความเข้าใจ จากประสบการณ์ของผู้ประเมินผลงานประกอบกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรับปรุงผลงานนั้นๆ ในทางดีหรือหนักไปทางบวก (อารี สุทธิพันธ์. 2535: 103)

โดยทั่วไปการประเมินผลงานศิลปะ ย่อมเป็นสิทธิเสรีภาพของแต่ละคน ที่พึงกระทำได้ภายในขอบเขตที่เหมาะสม แต่การประเมินผลงานงานศิลปะเด็ก เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซึ่งต้องอาศัยความรู้รอบรู้ และมีข้อแตกต่างพิเศษไปจากการประเมินผลงานงานศิลปะทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินผลงานงานศิลปะเด็กในเชิงวิชาการ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็ก

1. ต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษา ลักษณะเฉพาะของศิลปะเด็ก ขั้นตอนพัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยต่างๆ เข้าใจในหลักปรัชญาของศิลปศึกษา ถ้าผู้ประเมินผลงานคนใดขาดคุณสมบัติในข้อนี้ จะทำให้การประเมินผลงานผิดพลาดจากเป้าหมายของคำว่า การประเมินผลงานงานศิลปะเด็ก
2. มีความรักต่อเด็ก มีความพึงพอใจในผลงานอันเกิดจากการแสดงออกที่บริสุทธิ์ของเด็กมีความจริงใจและ บริสุทธิ์ใจในการประเมินผลงานไม่อคติต่อผลงานของเด็ก พร้อมทั้งจะปกป้องผลประโยชน์ให้แก่เด็กทุกคน
3. ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ยอมรับในคุณค่าของความคิดของเด็กที่ถ่ายทอดไว้ในผลงาน ไม่ตั้งต้นเอาแต่ความคิดเห็นของตน และต้องมีความเป็นกลางในการวิจารณ์
4. ใช้วาจาหรือท่าทางการประเมินผลงานที่เป็นมิตร โดยการวางจุดหมายปลายทางของการประเมินผลงานไว้ที่ความเจริญก้าวหน้าทางการแสดงออกด้านศิลปะของเด็กทุกคน
5. ควรมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะมาบ้าง เพราะการมีความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดความคิด วิธีการทำงานตามขั้นตอน ปัญหาและการแก้ไขจะช่วยให้ผู้ประเมินผลงานวิเคราะห์งานได้ ประเมินผลงานงานได้ถูกต้องและแนะแนวได้
6. ถ้าเป็นผู้ประเมินผลงานในระดับมัธยมศึกษา ควรมีความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลป์และปรัชญาของศิลปะในรูปแบบต่างๆ สามารถให้คำอธิบายถึงงานศิลปะในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประวัติความเป็นมา และแนวทางของการคลี่คลายพัฒนา ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เด็กได้เห็นถึงเหตุและผลที่ทำให้งานศิลปะต่างๆ มีความแตกต่างกัน ทำให้เด็กเข้าใจในผลงานศิลปะได้ชัดขึ้น
7. ควรส่งเสริมและให้กำลังใจเด็กทุกๆ คน และควรเสนอแนวคิดใหม่ๆ ให้เด็กรู้จักสำรวจและปรับปรุงข้อบกพร่องให้ดีขึ้น ควรยกย่องชมเชยผลงานที่เด็กทำขึ้นเองและไม่ควรตำหนิงาน ส่วนเล็กๆ น้อยๆ ควรชี้แนะคุณสมบัติที่เด่นบางประการ ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวเด็กให้ปรากฏควรเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักสร้างสรรค์สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ผลงานศิลปะของเด็กย่อมแตกต่างไปจากงานศิลปะของผู้ใหญ่ทุกๆ ด้าน การประเมินผลงานศิลปะเด็กโดยใช้หลักเกณฑ์การประเมินผลงาน และคุณสมบัติของนักประเมินผลงานเช่นเดียวกับงานศิลปะของผู้ใหญ่ ถือได้ว่าเป็นความผิดพลาด เพราะเด็กย่อมเป็นเด็กเสมอมิใช่เป็นผู้ใหญ่ย่อส่วน

สรุปการประเมินผลงานยังเป็นการจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนศิลปศึกษา เพราะจะเป็นการช่วยเหลือเด็กให้มองเห็นข้อบกพร่องของตน ที่ควรแก้ไขปรับปรุง ได้เรียนรู้ถึงแนวคิด และวิธีการใหม่ๆ ฝึกให้มีความสังเกต แสดงความคิดเห็นได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น สามารถแก้ปัญหาได้ดีด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้กำลังใจเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีกว่า มีความยุติธรรมเสมอภาค เปิดเผยและซื่อสัตย์ หลีกเลี่ยงการว่ากล่าวตีสอนโดยตรง คำประเมินผลงานที่ไม่ควรใช้อย่างยิ่งคือ "ไม่เห็นเหมือนเลย" เพราะเด็กไม่มีความสามารถในการเขียนภาพได้เหมือน ซึ่งผิดธรรมชาติของการแสดงออกตามวัยของเด็ก ดังนั้นคำประเมินผลงานที่พยายามเอาความเหมือนจริงมาเป็นเกณฑ์จะทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ใจมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ ความคาดหวังของผู้ใหญ่อยากเห็นภาพของเด็กเหมือนของจริง เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงมากที่สุด และสิ่งที่สำคัญของการประเมินผลงานศิลปะเด็กคือ การกำหนดจุดประสงค์การประเมินผลอย่างชัดเจน แล้วจึงพิจารณาเลือกวิธีการและเครื่องมือประเมินผลที่เหมาะสม โดยเน้นประเมินผลพัฒนาการความเจริญงอกงามของนักเรียนในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านสุนทรียภาพด้านการรับรู้ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย ด้านสังคม

1.13 เอกสารเกี่ยวกับเกณฑ์การให้คะแนน

ความหมายของเกณฑ์การให้คะแนน

Rubrics เป็นชุดของแนวทางการให้คะแนนที่ใช้ประเมินงาน ซึ่งให้ทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน นับเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินงานตามสภาพจริงเครื่องมือในการให้คะแนนจะระบุเกณฑ์เฉพาะสำหรับแต่ละงาน โดยเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นจะช่วยให้ถูกประเมินเข้าใจได้ชัดเจนว่าจะประเมินอะไร มาตรฐานหรือเกณฑ์แต่ละเกณฑ์จะประกอบไปด้วยมาตราลำดับของคุณภาพ ซึ่งอาจเป็นจำนวนตัวเลข หรือข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือทั้งคู่ ผู้ถูกประเมินสามารถใช้เป็น rubric เป็นแนวทางในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ (Teachersfirst.online)

นิทโค (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2544; อ้างอิงจาก Nitko. 1996) อธิบายว่า Scoring Rubric คือเกณฑ์การให้คะแนนที่ถูกพัฒนาโดยผู้ประเมินที่ใช้วิเคราะห์ผลงานหรือกระบวนการ การประเมินผลงานจะมี 2 ลักษณะคือ ผลงานที่ได้จากกระบวนการ และกระบวนการที่ใช้เพื่อให้เกิดผลงาน จะประเมินลักษณะใดขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย อาจประเมินลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรืออาจประเมินทั้งสองลักษณะก็ได้ ผู้ประเมินจะต้องตัดสินคุณภาพของผลงานหรือกระบวนการปฏิบัติงานที่มีระดับแตกต่างกันหลายระดับ ระดับที่แตกต่างกันอาจเป็นระดับของชิ้นงานที่ได้สร้างขึ้น หรือระดับของกระบวนการต่างๆ ที่ใช้ให้เกิดผลงานเพื่อเป็นการตัดสินใจสอดคล้องกัน ผู้ประเมินจะต้องใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพชิ้นงาน เกณฑ์อาจจะอยู่ในเชิงคุณภาพหรือปริมาณอาจมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) หรือแบบตรวจสอบ (Checklist) โดยปกติจะใช้ Rubric ในการประเมิน

จุดประสงค์เดียวหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน แต่การปฏิบัติงานที่ซับซ้อน ผู้ประเมินจะต้องประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ที่หลากหลายและประเมินหลายๆ ส่วนของการปฏิบัติ นั่นคือผู้ประเมินจะต้องมีเกณฑ์การให้คะแนนที่มากมายเพื่อให้เหมาะกับจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน หรือเหมาะกับแต่ละส่วนของการปฏิบัติงาน การให้คะแนนจะอยู่ในรูปของตัวเลข โดยปกติจะเป็น 0-3 หรือ 1-4 ในแต่ละระดับของคะแนนจะขึ้นอยู่กับระดับของคุณภาพของงาน ดังนั้นตัวเลข 4 อาจหมายถึง ระดับคุณภาพสูงสุด เลข 3 เป็นระดับคุณภาพรองลงมา คุณภาพของงานแต่ละระดับจะต้องใช้การอธิบาย (Rubric) ดังนั้นในแต่ละระดับคะแนนจะต้องอธิบายเป็นภาษาที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการปฏิบัติงานในระดับนั้น

ความสำคัญของเกณฑ์การให้คะแนน

การสร้างเกณฑ์การให้คะแนนหรือ rubric ขึ้นมาเพื่อกำหนดแนวทางในการตัดสินอย่างยุติธรรม และปราศจากความลำเอียง rubric จะต้องมีการให้คะแนนอย่างพอเพียงถึงขนาดที่ผู้ประเมิน 2 คนสามารถใช้ rubric เดียวกันประเมินชิ้นงานเดียวกันแล้วให้คะแนนได้ตรงกัน ระดับของความสอดคล้องในการให้คะแนนของผู้ประเมิน 2 คนที่ประเมินอย่างอิสระจากกันจะเรียกว่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของการประเมิน (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2544; อ้างอิงจาก Nitko. 1996)

Rubric จะถูกประเมินเข้าใจว่า “สิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นคืออะไร” ได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยชี้ให้เห็นระดับของผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จ ผู้ถูกประเมินสามารถให้ผลประเมินเพื่อการพัฒนาต่อไป (TeachersFirst. Online)

การจัดประเภทของเกณฑ์การให้คะแนน

การจัดประเภทของเกณฑ์การให้คะแนนสามารถจัดได้ดังนี้ (ประกฤติยา ทักษิณ. 2555; ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2544; อ้างอิงจาก Nitko. 1996)

1. เกณฑ์การประเมินให้คะแนนในภาพรวม(holistic rubric) คือ แนวทางการให้คะแนนโดยพิจารณาจากภาพรวมของคะแนนงาน โดยมีคำอธิบายลักษณะของงานแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน ใช้เมื่อต้องการคุณภาพโดยรวมมากกว่าจะดูข้อบกพร่องส่วนย่อยๆ

2. เกณฑ์การให้คะแนนแยกส่วน(analytic rubric) คือ แนวทางการให้คะแนนโดยพิจารณาจากแต่ละส่วนของงาน ซึ่งแต่ละส่วนจะต้องกำหนดแนวทางการให้คะแนนโดยมีคำนิยามหรือคำอธิบายลักษณะของงานในส่วนนั้นๆในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน และกำหนดคะแนนของแต่ละส่วนแยกจากกันน้ำหนักคะแนนแต่ละส่วนอาจแตกต่างกันตามความสำคัญที่ต้องการเน้น ในบางกรณีนอกจากให้คะแนนตามเกณฑ์แต่ละด้านแล้ว อาจมีการกำหนดน้ำหนักคะแนนสำหรับคุณภาพรวมขอ

งานได้ด้วยก็ได้ เกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกส่วน เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการประเมินสิ่งที่คาดหวังจากงานเป็นด้านๆ และทำให้รู้ว่าต้องแก้ไขปรับปรุงจุดใด

การให้คะแนนแบบ holistic rubrics ใช้ได้ง่าย จะเป็นการประเมินในภาพรวมของทุกคุณลักษณะในการปฏิบัติงาน ส่วนการให้คะแนนแบบ analytic rubric จะใช้บ่อยครั้งโดยจะประเมินแยกในแต่ละคุณลักษณะของงาน ซึ่งการประเมินแบบนี้จะมีประโยชน์เมื่อสนใจจะวินิจฉัยในแต่ละส่วนหรือแต่ละคุณลักษณะของการปฏิบัติงานนั้น

ลักษณะสำคัญของเกณฑ์การให้คะแนน

การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ (ประภฤติยา ทักษิโน. 2555)

1. เกณฑ์ (criteria) หรือประเด็นในการประเมิน คือสิ่งสะท้อนผลหรือมาตรฐานที่เป็นเป้าหมายของแต่ละภาระงาน
2. ระดับความสามารถ (performance levels) อาจกำหนดเป็นตัวเลข หรือคำแสดงคุณภาพ เช่น ดีมาก ดี พอใช้ ต้องปรับปรุง
3. คำอธิบายคุณภาพของแต่ละระดับความสามารถ (quality descriptors) เป็นข้อความที่อธิบายคุณภาพของความสามารถที่คาดหวังแต่ละระดับนั้น ต้องใช้ข้อความที่มีความชัดเจนในการใช้ภาษา เข้าใจง่ายสั้นกระชับ และเห็นความแตกต่างระหว่างระดับคะแนนอย่างชัดเจน

TeachersFirst ได้สรุปลักษณะสำคัญของเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (TeachersFirst. Online)

เกณฑ์ (criteria): มีเกณฑ์เฉพาะที่ทำให้รู้ว่าสิ่งที่ควรจะเป็นคืออะไร

ลำดับขั้น (gradations): ลำดับขั้นการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งเป็นการอธิบายลักษณะ “excellent”, “good”, “needs improvement” อย่างต่อเนื่อง

การบรรยาย (descriptions): ความแตกต่างของลักษณะคุณภาพจากคะแนน 5 เป็น 4 ควรจะเป็นความแตกต่างในลักษณะเดียวกันกับลักษณะคุณภาพจากคะแนน 3 เป็น 2 ในการออกแบบ rubric ต้องคำนึงถึงความคงเส้นคงวด้วย

ความเชื่อมั่น (reliability): rubric ที่ดี ผู้ประเมินต่างคนควรจะได้คะแนนคล้ายคลึงกันรวมทั้งการประเมินซ้ำก็ควรได้คะแนนใกล้เคียงกับการประเมินครั้งแรก

ความเที่ยงตรง (validity): ให้คะแนนสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญ ไม่ใช่ให้คะแนนกับสิ่งที่สังเกตง่ายหรือประเมินง่าย

จำลองแบบ (models): ควรทดลองประเมินจากตัวอย่างที่มีระดับหลากหลายแตกต่างกัน

Frey (2014: 144) ได้สรุปลักษณะของเกณฑ์การให้คะแนนที่มีคุณภาพ ดังนี้

1. ควรมีจุดมุ่งหมาย โดยเป้าหมายต้องสอดคล้องกับเป้าหมายทางวิชาการ และกิจกรรมที่ประเมิน ควรมีความซับซ้อน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
2. ควรมีเกณฑ์สำหรับระบุลักษณะคุณภาพ โดยเกณฑ์ควรชัดเจน ใช้คำเชิงบวกครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการประเมิน และเหมาะสมกับบริบท
3. ควรมีระบบหรือมาตราในการให้คะแนน โดยระบบการให้คะแนนควรแม่นยำ พิจารณาช่วงหรือความต่อเนื่องของการปฏิบัติ และให้ผลสะท้อนกลับ (feedback) ที่เป็นประโยชน์
4. ควรมีโครงสร้างทั่วไปที่มีคุณภาพ โดยการพิจารณาคุณภาพทั่วไป rubric ควรมีระบบที่ปราศจากความคลาดเคลื่อน และสะท้อนสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้น

Scoring rubric มีหลายองค์ประกอบ ในแต่ละองค์ประกอบก็มีประโยชน์มีความสำคัญ องค์ประกอบมีดังนี้ (จตุรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2544; อ้างอิงจาก Nitko. 1996)

1. จะมีอย่างน้อย 1 คุณลักษณะหรือ 1 มิติที่เป็นพื้นฐานในการตัดสิน
2. การนิยามและการยกตัวอย่างจะต้องมีความชัดเจนในแต่ละคุณลักษณะหรือมิติ
3. มาตรการให้คะแนนจะต้องเป็นอัตราส่วนเท่ากันในแต่ละคุณลักษณะหรือมิติ
4. จะต้องมีความมาตรฐานที่เด่นชัดในแต่ละระดับของการให้คะแนน

ในแต่ละระดับการให้คะแนนจะต้องมีความชัดเจนในการนิยาม และความกว้างของระดับคะแนนไม่ควรเกิน 6 ถึง 7 ระดับ ถ้ามีระดับของการให้คะแนนกว้างมากเกินไปจะมีความลำบากในการตัดสินความแตกต่างในแต่ละระดับ เช่นความกว้างคะแนนเป็น 100 ทำให้ยากที่จะอธิบายว่าคะแนน 81 มีคุณภาพแตกต่างจาก 80 หรือ 82 อย่างไร และจะทำให้ความสอดคล้องของการประเมินด้วยผู้ประเมินหลายคนลดลงได้ การจะกำหนดความกว้างของการให้คะแนนเป็นเท่าไรนั้น จะต้องมีความเหมาะสมและมีความชัดเจนในการนิยามที่ครอบคลุมตั้งแต่แย่สุด (poor) จนถึงดีเลิศที่สุด (excellent) Relearning by Design อธิบายลักษณะ Rubric ที่ดีควรมีการปฏิบัติดังนี้ (Relearning by Design. 2550)

1. เกณฑ์การประเมินแบบทั่วไปจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั่วไปของการประเมินการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล แต่ควรชี้เฉพาะพอที่จะสามารถประเมินได้อย่างเจาะจงและเหมาะสมเพียงพอในการอ้างอิงถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ทั่วไปที่สามารถประเมินได้
2. เกณฑ์การประเมินต้องสามารถใช้พิจารณาการปฏิบัติที่เหมาะสมและสมจริง มิใช่เป็นการพิจารณาเอาเองโดยมองภาพรวมของการปฏิบัติและในขณะเดียวกันต้องไม่ใช่การพิจารณาจากสิ่งที่สามารถเห็นได้อย่างง่ายดาย เช่น การนับจำนวน หรือ จำนวน

3. เกณฑ์การประเมินแต่ละเกณฑ์ต้องมีมิติเดียว ไม่รวมมิติที่แตกต่างกัน และไม่เกี่ยวข้องกันไว้ในเกณฑ์เดียวกัน

4. ในการสร้างเกณฑ์การประเมินจะต้องศึกษาและพิจารณาจากตัวอย่างงานหรือผลการปฏิบัติหลายๆตัวอย่าง ที่มีระดับความแตกต่างกันตั้งแต่ดีที่สุดถึงแย่มากที่สุด

5. เขียนอธิบายคุณภาพของงาน โดยใช้ถ้อยคำที่บอกถึงคุณภาพที่สูงกว่า หรือสิ่งที่ขาดหายไปจากงานนั้น เพื่อให้สามารถแยกแยะความเหมือนหรือความแตกต่างของแต่ละระดับคุณภาพ โดยพยายามหลีกเลี่ยงคำขยายเชิงเปรียบเทียบที่เป็นนามธรรม

6. กำหนดของการประเมินให้พอเหมาะกับความสามารถที่กำหนดความแตกต่างตามระดับคุณภาพได้อย่างพอเพียง ไม่มากเกินไป โดยทั่วไปจะอยู่ใน 6 ระดับหรือ 12 ระดับ

7. คำอธิบายระดับคุณภาพ กำหนดให้เหมาะสมกับระดับของผู้ถูกประเมิน เพื่อให้สามารถประเมินตนเองได้ และปรับปรุงตัวเองได้ตามระดับคุณภาพนั้นๆ ทั้งนี้ในแต่ละระดับควรมีตัวอย่างงานที่ได้รับการประเมินในระดับนั้นๆ ให้เห็นชัดเจน สามารถเปรียบเทียบได้เป็นรูปธรรม

8. เกณฑ์การประเมินต้องเน้นให้เห็นถึงผลกระทบอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานนั้น ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการได้สร้างผลงานนั้น โดยเน้นกระบวนการและความพยายามในการปฏิบัติงานนั้น

วิธีการออกแบบและสร้างเกณฑ์การให้คะแนน

การออกแบบและสร้าง rubric มีขั้นตอนโดยย่อ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (Frey. 2014: 144-148)

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน

จะใช้ rubric วัดอะไร คะแนนที่ได้จะสะท้อนสิ่งใด ถ้าสิ่งที่จะประเมินง่ายไม่ซับซ้อนเลือกใช้วิธีการประเมินที่เป็นปรนัยน่าจะเหมาะสมกว่า โดยอาจจะไม่จำเป็นต้องใช้ rubric เพราะ rubric จะเป็นประโยชน์มากกว่าในกรณีมุ่งประเมินสิ่งซับซ้อน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเกณฑ์ความสำเร็จ

การปฏิบัติที่ดีเป็นอย่างไร ตัวบ่งชี้สำคัญของคุณภาพสิ่งนั้นคืออะไร วิเคราะห์ลักษณะงานและตัดสินใจว่าอะไรคือสิ่งสำคัญที่จะประเมิน อะไรคือองค์ประกอบหลัก ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพสิ่งนั้น ทั้งนี้เกณฑ์อาจขึ้นอยู่กับระบบความคาดหวัง ความซับซ้อนของสิ่งนั้นระดับพัฒนาการ ปรัชญา ความเชื่อ เนื้อหา บางครั้งอาจพิจารณาถึงความสามารถในการสังเกต การเก็บข้อมูล และประเมินได้อย่างยุติธรรม ตัวบ่งชี้คุณภาพที่สมบูรณ์แบบสมเหตุสมผล อาจไม่สามารถนำมาใช้เป็น rubric ได้ ถ้าไม่สามารถหาวิธีวัดได้

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบระบบการให้คะแนน

ระบบการให้คะแนนอาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับระดับของสิ่งที่จะประเมิน ว่าองค์ประกอบหรือลักษณะย่อยหรือไม่ ถ้ามีการให้คะแนนไม่ประเมินย่อย แต่ให้คะแนนโดยรวม จะเป็นวิธีแบบองค์รวม (holistic) ขณะที่หากการให้คะแนนประเมินจากคุณลักษณะที่แตกต่างกัน จะเป็นวิธีแบบวิเคราะห์ (analytic) กรมวิชาการ (ประภคิตยา ทักษิณ. 2555 อ้างอิงจาก กรมวิชาการ. 2546) ได้กล่าวถึงเทคนิคการเขียนคำอธิบายคุณภาพของแต่ละระดับดังนี้

เทคนิคที่ 1 กำหนดรายละเอียดขั้นต่ำไว้ระดับ 1 แล้วเพิ่มลักษณะสำคัญสูงขึ้นมาที่ระดับ เช่น การประเมินทักษะการเขียน กำหนดเกณฑ์การพิจารณาด้านเนื้อหา ดังนี้

เนื้อหากำหนด ดังนี้

1. สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
2. ลำดับเนื้อหาชัดเจน
3. เรื่องน่าสนใจ
4. มีจินตนาการ

กำหนดรายละเอียดแต่ละระดับ โดยลักษณะย่อยมาจัดลำดับความสำคัญมาเขียนบรรยายให้ชัดเจนจากความสำคัญที่ต่ำสุดและเพิ่มตัวแปรถัดไปแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ 1 เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

ระดับ 2 เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและลำดับเรื่องไม่ได้ววน

ระดับ 3 เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่องลำดับเรื่องได้ชัดเจนสอดคล้องสาระบางอย่างทำให้เรื่องน่าสนใจ

ระดับ 4 เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่องลำดับเรื่องได้ชัดเจน ไม่ววนสอดคล้องสาระบางอย่างทำให้เรื่องน่าสนใจและอ่านแล้วเกิดจินตนาการ

เทคนิคที่ 2 กำหนดตัวแปรย่อยที่มีน้ำหนักเท่ากันทุกตัว และระบุตัวแปรหาไปเท่าไรระดับคะแนนก็ลดหลั่นตามลำดับ เช่น การประเมินการจัดทำรายงาน อาจมีประเด็นของรูปแบบที่ต้องมีปก คำนำ สารบัญ การอ้างอิง และบรรณานุกรม โดยอาจกำหนดเกณฑ์การประเมินในด้าน “รูปแบบ” ของการเขียนรายงานได้ดังนี้

ระดับ 4 มีครบ คือมี ปก คำนำ สารบัญ การอ้างอิง บรรณานุกรม

ระดับ 3 ขาด 1 ลักษณะ

ระดับ 2 ขาด 2 ลักษณะ

ระดับ 1 ขาด 3 ลักษณะ

เทคนิคที่ 3 กำหนดลักษณะย่อยระดับต่ำสุดไว้ที่ระดับ 1 แล้วเพิ่มความถูกต้องทีละระดับ ตัวอย่าง การเขียนระดับคะแนนในประเด็นการใช้ภาษา กำหนด 4 ระดับดังนี้

ระดับ 1 ผิดพลาดมาก แต่พอสื่อความหมายได้

ระดับ 2 ถูกต้องส่วนมาก และสื่อความหมายได้

ระดับ 3 ผิดพลาดน้อยเชื่อมโยงภาษาได้ดี

ระดับ 4 ถูกต้องเกือบทั้งหมดและสละสลวย งดงาม

หรืออาจเขียนระดับคะแนนเชิงปริมาณได้ดังนี้

ระดับ 1 ภาษาผิดพลาดไม่เกิน 50% แต่ยังสื่อความหมายได้

ระดับ 2 ภาษาถูกต้อง 50-70% แลสื่อความหมายได้

ระดับ 3 ภาษาถูกต้อง 70-90% เชื่อมโยงภาษาได้ดี

ระดับ 4 ภาษาถูกต้อง 90-100% ภาษาสละสลวยสวยงาม

การเขียนรายละเอียดการให้คะแนนในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย แต่ละแบบ สำหรับเชิงคุณภาพมีจุดเด่นคือ บางตัวแปรหรือบางลักษณะไม่สามารถบรรยายได้เป็นปริมาณ เช่น ส่วนงาม ดี สนุกสนาน เป็นต้น จุดด้อยคือ ในการแปลผลเชิงคุณภาพ เช่น คำว่า มาก น้อย เล็กน้อย ผู้ประเมินจะเกิดความลำเอียง แสดงคุณภาพออกมาไม่เท่ากัน สำหรับจุดเด่นของเชิงปริมาณ สามารถนับเป็นแห่งสัดส่วน ร้อยละได้ แต่มีจุดด้อยคือ แต่ละแห่งจะมีน้ำหนักที่ผิดแตกต่างกัน เช่น ถ้าผิดเรื่องสะกดคำ ผิดโดยทำให้ความหมายเปลี่ยน ย่อมมีข้อแตกต่างในเรื่องน้ำหนัก

Relearning by Design อธิบายเทคนิควิธีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (Relearning by Design. 2550)

1. ความต่อเนื่อง ความแตกต่างระหว่างระดับคุณภาพในมาตรวัดจะต้องต่อเนื่อง และมีขนาดเท่ากัน เช่น ความแตกต่างระดับ 5 กับ 4 จะต้องมีความเท่ากับ ความแตกต่าง ระหว่าง 2 กับ 1 ซึ่งเป็นคุณสมบัติของตัวเลข ในมาตราอันตรภาค(intervalscale) ทั้งนี้คุณภาพของสิ่งที่ประเมินจะมีคุณสมบัติต่อเนื่อง (continuous variable)

2. ความคู่ขนาน คำอธิบายแต่ละระดับคุณภาพจะต้องใช้คำหรือภาษาที่คู่ขนานกันตลอดทุกช่วงของมาตรวัด

3. ยึดสมรรถภาพที่ต้องการประเมิน เกณฑ์การประเมินจะต้องเน้นที่ตัวสมรรถภาพที่ต้องการประเมินสมรรถภาพเดียวกัน คำอธิบายแต่ละระดับจะแตกต่างกันเฉพาะในคุณภาพของงาน หรือการปฏิบัตินั้น ของสมรรถภาพที่ใช้เป็นหลักเฉพาะในเกณฑ์การประเมินที่พิจารณานั้น

4. การกำหนดน้ำหนักของเกณฑ์การประเมิน เมื่อมีหลายเกณฑ์การประเมิน การกำหนดน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์จึงเป็นตามจุดเน้น นักเบาของผลงาน หรือสมรรถภาพที่ได้รับของกาประเมินนั้นๆ

5. ความเที่ยงตรง เกณฑ์การประเมินจะต้องมีหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความเที่ยงตรงของการพิจารณาผลงานออกมาในรูปของระดับคะแนนที่เป็นตัวแทนของพฤติกรรมให้เป็นรูปธรรมที่ปกติไม่สามารถมองเห็นได้ง่าย ดังนั้นการให้ระดับคุณภาพที่แตกต่างกันจะต้อง 1. สะท้อนให้เห็นถึงการวิเคราะห์ผลงานตามตัวอย่างในระดับความสามารถต่างๆ กัน 2. อธิบายคุณภาพของการปฏิบัติงานไม่ใช่ปริมาณงาน 3. เกณฑ์การประเมินจะต้องไม่พิจารณาเกี่ยวข้องอื่นๆ แต่จะเน้นการแสดงออกตามสภาพจริง ดังตัวอย่าง ในการพูดผู้เสนอหลายคนใช้บันทึกย่อในการพูด แต่เกณฑ์การประเมินไม่พิจารณาการใช้หรือไม่ใช้บันทึกย่อ แต่พิจารณาประสิทธิภาพของการพูด ดังนั้นเกณฑ์การประเมินจะพิจารณาพฤติกรรมนำเสนอ และการเรียบเรียงข้อเสนอสารสนเทศที่น่าเสนอ

6. ความเชื่อมั่น เกณฑ์การประเมินจะต้องมีความคงเส้นคงวาในการตัดสินใจให้ระดับคุณภาพ ไม่ว่าจะใครจะเป็นผู้ประเมิน หรือไม่ว่าจะประเมินเวลาใด เกณฑ์การประเมินที่ใช้ค่าประเภทการลงความเห็นเชิงสรุป เช่น ดีกว่า แย่กว่า นั้น ควรใช้ค่าที่เป็นการอธิบาย หรือบรรยายลักษณะงาน หรือการกระทำ จะช่วยให้เกณฑ์การประเมินเชื่อมั่นมากขึ้น

นอกจากนี้ Relearning by Design ได้สรุปขั้นตอนในการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (Relearning by Design. 2550)

1. ในการสร้างเกณฑ์ประเมินจะต้องมีการตัดสินใจที่สำคัญดังนี้
 - มาตรฐานที่ต้องใช้ในการประเมิน เช่น สมรรถนะ หรือลักษณะที่จะประเมิน
 - กำหนดจำนวนเกณฑ์การประเมินที่เชื่อว่ามียกเกณฑ์ (ไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์การประเมินโดยภาพรวมหรือแยกประเด็นแต่ละมิติที่ต้องการประเมิน)
 - กำหนดจำนวนคุณภาพที่จะใช้ว่ามีกี่ระดับ
 - แต่ละมาตรฐานมีน้ำหนักแตกต่างกันอย่างไร (หากต้องเน้นแต่ละเกณฑ์ให้แตกต่างกัน)
 - จุดตัด (cut score) อยู่ในระดับใด (หมายถึงการนำจุดผ่านและไม่ผ่านในตัวงานหรือพฤติกรรมที่ประเมิน)
 - มาตรฐานใดที่ใช้เป็นจุดสำคัญของเกณฑ์การประเมินนั้น
- ก. ในการดำเนินการตัดสินใจข้างต้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงได้ภายหลังจากการนำแผนการประเมินไปใช้ และมีข้อมูลย้อนกลับจากการทดลองใช้จริงในครั้งแรก
- ข. การตัดสินใจในขั้นของการปรับปรุงเกณฑ์การประเมินภายหลังการทดลองใช้โดยพิจารณาจากข้อคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน ผู้ปฏิบัติงาน และผู้สร้างเกณฑ์ในแง่ต่างๆ ดังนี้

- ตรวจสอบมาตรฐานที่ใช้ในการประเมินว่าเป็นตัวแทนของสิ่งที่ต้องประเมินและมีน้ำหนักที่เหมาะสมตามความต้องการ

- ปรับการใช้ภาษาให้เป็นการบรรยายคุณลักษณะมากกว่าการบรรยายเปรียบเทียบหรือการใช้คำเชิงประมาณแสดงความเห็นเชิงสรุป พยายามใช้ตัวชี้วัดเฉพาะตัวเดียวกัน ในแต่ละระดับคุณภาพ

- ปรับภาษาการบรรยายเชิงตัวอย่างการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

- อาจเพิ่มระดับคุณภาพเพื่อช่วยให้มาตรฐานการวัดมีความละเอียดมากขึ้น

- ปรับคำอธิบายบรรยายลักษณะของคุณภาพสูงสุดและจุดตัด (cut score) เพื่อเพิ่มมาตรฐานการปฏิบัติ

- ปรับคำอธิบายและคำที่ใช้เพื่อเพิ่มความคงเส้นคงวา ความเป็นคู่ขนานและความกลมกลืนในระหว่างระดับคุณภาพต่างๆ (เพื่อให้ช่องว่างระหว่างระดับแต่ละช่วงมีขนาดเท่ากัน)

2. ตรรกะแห่งการออกแบบและกลั่นกรองเกณฑ์การประเมิน

- การร่างมาตรฐาน(สมรรถนะหรือคุณลักษณะที่ต้องการประเมิน) ต้องพิจารณาจากเป้าหมายของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- การตัดสินใจเลือกระหว่างเกณฑ์การประเมินภาพรวมกับเกณฑ์การประเมินแยกประเด็นนั้นเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการประเมิน แน่นอนว่าเกณฑ์การประเมินภาพรวมย่อมสร้างได้เร็วและง่าย สามารถประเมินได้สะดวกกว่าและเร็วกว่า แต่เกณฑ์การประเมินแยกประเด็นจะช่วยให้รับผลย้อนกลับแก่ผู้ถูกประเมินได้ดีกว่า และมีความครอบคลุมประเด็นต่างๆ ได้ดีกว่า นอกจากนี้ปัญหาของเกณฑ์การประเมินภาพรวมยังมีจุดที่ไม่กระจ่างมากกว่า การปฏิบัติหรือผลงานที่ไม่เหมือนกันอาจได้รับผลการประเมินในระดับเดียวกัน

- เพื่อให้เกณฑ์การประเมินมีความครอบคลุมและชัดเจน ต้องสรุปลักษณะงานให้เป็นการปฏิบัติที่สามารถมองเห็นได้ในแต่ละระดับ

- สร้างเกณฑ์การประเมินจากระดับสูงสุดก่อนเสมอ โดยอธิบายการปฏิบัติหรือผลงานที่ดีที่สุดสมควรเป็นเยี่ยงอย่าง ไม่ว่าผู้ประเมินจะสามารถปฏิบัติได้ในระดับสูงสุด เป็นเป้าหมายที่เที่ยงตรงในการประเมินและใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ถูกประเมินมุ่งสู่การปฏิบัติในระดับนี้

- พยายามใช้หลักวิชาตามงานนั้นๆ ในการกำหนดจุดตัดเพื่อให้เกิดความชัดเจน ว่าผู้เรียนจะต้องทำหรือปฏิบัติอย่างไรเป็นอย่างน้อยจึงจะนับว่าประสบความสำเร็จในงานนั้น ไม่ควรเน้นการอธิบายคะแนนผ่านต่ำสุดด้วยจุดบกพร่องของงาน แต่ควรพิจารณาว่าการผ่านในระดับคาบเส้นนี้เป็นการปฏิบัติอย่างไร

ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น

ความเที่ยงตรงของเกณฑ์การให้คะแนน(Validity of rubrics) การประเมินได้ประเมินในสิ่งที่ตั้งใจประเมินหรือไม่ รวมถึงการพิจารณาถึงความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหาของเกณฑ์การให้คะแนน

ความเชื่อมั่นของเกณฑ์การให้คะแนน(Reliability of rubrics) ในการพัฒนา rubric จะเกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน ซึ่งจำแนกเป็น 2 แบบ คือ 1. Inter-rater reliability ความคงเส้นคงวาของการให้คะแนนโดยผู้ประเมิน 2 คนซึ่งเป็นอิสระจากกัน 2. Intra-rater reliability ความคงเส้นคงวาของผู้ประเมินคนเดียวกัน ณ เวลาที่ต่างกัน (Reddy & Andrade. 2010: 441)

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดสร้างสรรค์

2.1 ความหมายของการคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นกระบวนการทางความคิดที่มีความสำคัญ ทำให้สามารถสร้างความคิด สร้างจินตนาการ ไม่จนต้อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อม ความคิดสร้างสรรค์คือพลังทางความคิดที่ทุกคนมีมาแต่กำเนิดหากได้รับการกระตุ้นการพัฒนาพลังแห่งการสร้างสรรค์ จะทำให้เป็นคนมีอิสระทางความคิด ความคิดที่ฉีกกรอบเป็นหนทางที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้เสมอ ความคิดสร้างสรรค์คืออะไรนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายทัศนะ ดังนี้ กิลฟอร์ด (Guilford. 1959: 389) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองเป็นความสามารถที่จะคิดได้กว้างไกลหลายทิศทางหรือที่เรียกว่าแบบอนกนัย (Divergent thinking) ซึ่งลักษณะความคิดเช่นนี้ จะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์แปลกใหม่รวมถึงการคิดค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จอีกด้วย และความคิดสร้างสรรค์นี้จะประกอบด้วยความคล่องในการคิด (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดแปลกใหม่ (Originality) คนที่มีลักษณะดังกล่าวจะต้องเป็นคนกล้าคิด ไม่กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์และมีอิสระในการคิด

ออสบอร์น (Osborn. 1957: 23) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นจินตนาการประยุกต์ (Applied imagination) คือเป็นจินตนาการที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบอยู่ มิใช่เป็นจินตนาการที่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยโดยทั่วไป ความคิดจินตนาการจึงเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ในการนำไปสู่ผลผลิตที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1959: 7) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ว่า ความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งที่นอกเหนือไปจากการคิดอย่างปกติธรรมดา ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะภายในตัวบุคคลที่สามารถจะคิดได้หลายแง่หลายมุม และผสมผสานจนได้ผลผลิตใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์กว่า

เกตเซลส์ และแจ๊คสัน (Getzels; & Jackson. 1962: 455-460) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดที่หาคำตอบหลายๆ คำตอบในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งลักษณะเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีอิสระในการตอบสนอง จึงจะสามารถตอบได้มาก

ทอร์เรนซ์ (Torrance. 1971: 211) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์คือปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด บุคคลสามารถมีความคิดสร้างสรรค์ในหลายแบบและผลของความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นนั้นมีมากมายไม่มีข้อจำกัดเช่นกัน

เมดนิค (Mednick. 2004: 196) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์องค์ประกอบในแบบใหม่ๆ ได้ และถ้าสิ่งที่นำมาเชื่อมโยงกันนั้นมีความห่างไกลกันมากเพียงใด การเชื่อมโยงสัมพันธ์ก็มีความสร้างสรรค์มากขึ้นเพียงนั้น

วอลลาซ และโคแกน (Wallach; & Kogan. 2010: 18) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึง ความคิดโยงสัมพันธ์ได้ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์คือคนที่สามารถคิดอะไรได้อย่างสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ยิ่งคิดได้มากเท่าไรยิ่งแสดงศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มากเท่านั้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2532: 191) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ดีเยี่ยม ซึ่งสมรรถภาพในการแก้ปัญหานั้นเป็นผลมาจากการเรียนรู้ การริเริ่มและศักยภาพของแต่ละบุคคลโดยการแก้ปัญหา สร้างหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดรูปแบบหรือสาระใหม่

อารี พันธุ์ณี (2537: 9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอะเนกนัย (Divergent Thinking) อันนำไปสู่การค้นพบสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่งจากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นี้ มิใช่เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่ไปกับความพยายามที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการประยุกต์ จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

อารี รังสินันท์ (2532: 497) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการของสมองที่สามารถคิดแบบอะเนกนัยหลายทิศทางหลายทางด้วยการเชื่อมโยงความคิด หรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่สองสิ่งเข้าด้วยกันหรือการผสมผสานความคิดที่มีอยู่เดิมแล้ว จัดระเบียบความคิดออกมาในรูปแบบใหม่ เป็นสิ่งแปลกใหม่ไม่ซ้ำของเดิม รวมถึงคิดค้นพบสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ และคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จตลอดจนผลผลิตที่เกิดขึ้นอาจเป็นกระบวนการ หรือวิธีการก็ได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่มีความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2534: 2) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทั่วไปในการทำงานของสมอง เป็นความคิดหลายทิศทาง ซึ่งประกอบด้วย

1. ความยืดหยุ่นในการคิด
2. ความคล่องในการคิด
3. ความคิดริเริ่ม
4. ความคิดละเอียดลออ

จากที่มีผู้ให้ความหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าความหมายของความคิดสร้างสรรค์ได้มีผู้มองในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไปอย่างกว้างขวางซึ่งสรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถของบุคคลในการคิดตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือปัญหาได้มากกว่าวงไกลหลายทิศทางแปลกใหม่ และมีคุณค่า โดยสามารถคิดดัดแปลงปรุงแต่งผสมผสานความคิดเดิมให้เกิดเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ และเป็นประโยชน์ รวมทั้งความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมซึ่งความสามารถด้านนี้มีอยู่ในตัวของทุกคน

2.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคลและสังคม ซึ่งจะสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เคยมีในอดีต จนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน ความคิดสร้างสรรค์มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นจากการสร้างขึ้นในแต่ละตัวบุคคลซึ่งจะส่งผลถึงพฤติกรรมเราสามารถเห็นได้จากการแสดงออกหรือเห็นได้จากความสำเร็จของงานสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ให้ความสนุกสนาน ความสุข และความพอใจแก่เด็กมาก สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กเมื่อโตขึ้น เด็กจะรู้สึกห่อเหี่ยวงานสร้างสรรค์ของเขาถูกตำหนิ ดูถูกว่าสิ่งที่เขาส่งขึ้นนั้นไม่มีค่า เด็กจะมีความพอใจ และสนุกสนานเมื่อเขาได้สร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเอง ได้รับการยอมรับและชมเชย (Hurlock. 1972: 327 - 328) และ ชาญชัย อินทรประวัติ (2518: 19) ได้ให้ความเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความจำเป็นต่อชีวิตเพราะในการให้การศึกษาแก่เด็ก เราไม่สามารถจะสอนทุกสิ่งทุกอย่างที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของเขาได้ เราสอนได้เพียงบางอย่างเท่านั้น เด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จึงมีโอกาสนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ดีกว่า

เจอร์ซิล (เยาวพา เดชะคุปต์. 2522: 153 - 158; อ้างอิงจาก Jersil. 1972) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์มีส่วนช่วยในการสร้างเสริมเด็กในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมสุนทรีภาพ เด็กจะรู้สึกชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งผู้ใหญ่ควรทำเป็นแบบอย่างโดยการยอมรับ และชื่นชมในผลงานของเด็ก การพัฒนาสุนทรีภาพแก่เด็ก โดยให้เด็กเห็น

ว่าทุกๆ อย่างมีความหมายสำหรับตัวเขา ส่งเสริมให้รู้จักสังเกตสิ่งที่แตกต่างจากสิ่งธรรมดา ให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่เคยได้ยิน และหัดให้เด็กสนใจสิ่งต่างๆ รอบตัว

2. เป็นการผ่อนคลาย ลดความกดดัน ความคับข้องใจ และความก้าวร้าว
3. สร้างนิสัยในการทำงานที่ดี ขณะที่เด็กทำงานครูควรสอนระเบียบวินัยที่ดีในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น หัดให้เด็กรู้จักเก็บของเป็นที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จ เป็นต้น
4. เป็นการพัฒนากล้ามเนื้อมือ เด็กจะสามารถพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่จากการเล่น การเคลื่อนไหว การเล่นบล็อก และพัฒนากล้ามเนื้อเล็กจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยมือ การต่อภาพติดต่و การเล่นเกมกระดาน เป็นต้น
5. เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัสดุต่างๆ ซ้ำกัน เพื่อสร้างสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่เด็กจะใช้ความคิดริเริ่ม และจินตนาการสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ครูจึงควรจัดหาวัสดุไว้ให้เด็กมีโอกาสพัฒนาการทดลองของตนเอง เช่น กล้องยาสีฟัน เปลือกไข่ และเศษวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

ผุสดี ภูมิอินทร์ (2526: 73) ได้กล่าวถึง คุณค่าของการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ว่า

1. มีคุณค่าต่อสังคม ได้แก่ การที่บุคคลได้คิดและสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อประโยชน์สุขและความเจริญก้าวหน้าของสังคม หรือหาวิธีการแก้ไขปัญหาจนประสบความสำเร็จ และมีประโยชน์ต่อสังคม เช่น ความเจริญก้าวหน้าในด้านการเกษตร การคมนาคม ความเจริญทางด้านการแพทย์ เป็นต้น
2. คุณค่าต่อตนเอง ความสามารถในการสร้างสรรค์นั้นนับว่ามีคุณค่าต่อบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์เอง เพราะการสร้างผลงานขึ้นได้ขึ้น จะทำให้ผู้สร้างพึงพอใจ และมีความสุข เช่น การที่เด็กสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง จะสร้างความพอใจให้แก่เด็กไม่ว่าจะเป็นวาดภาพ การต่อสิ่งของให้เป็นรูปร่างต่างๆ การคิดเกมที่แปลกใหม่ เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตน มั่นใจในตนเอง ซึ่งส่งผลไปสู่แบบแผนบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมของเด็ก

จากความสำคัญและคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าว สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ ควรที่จะได้รับการส่งเสริมและปลูกฝัง เพื่อช่วยสร้างนิสัยและผ่อนคลายอารมณ์ที่ดีให้แก่เด็ก ทั้งยังช่วยให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นผลให้เด็กสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างมีความสุข

ประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์

ถ้าหากมนุษย์ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องดำเนินชีวิตอย่างซ้ำซากจำเจ และมีความแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น ประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์มีมากมายไม่สามารถบรรยาย แต่จะขอยกมากล่าวโดยย่อต่อไปนี้

1. ประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์ต่อมวลมนุษยชาติ การประดิษฐ์ภาษาแสดงถึงควมมีอัจฉริยภาพในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่นำยกย่องประการหนึ่งของมนุษย์ นอกจากนี้การคิดค้นทางวิทยาศาสตร์ก็ช่วยให้มนุษย์มีชีวิตที่สะดวกสบาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น การคิดค้นและผลิตยาปฏิชีวนะ การผลิตวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ การไขปริศนาพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต การตัดแต่งยีนส์ของสิ่งมีชีวิตเพื่อพัฒนาพันธุ์กรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น

2. ประโยชน์ต่อปัจเจกบุคคล เนื่องจากบุคคลเป็นแหล่งกำเนิดของความคิดสร้างสรรค์ในขณะเดียวกันความคิดสร้างสรรค์ก็ส่งผลต่อความสุข ความสำเร็จของบุคคล เช่นกัน เช่น

- ก่อให้เกิดความสนุก การพยายามใช้ความคิดสร้างสรรค์คิดเรื่องต่างๆ ยิ่งคิดก็จะยิ่งเพิ่มความสนุกสนานในการแสวงหาของทางหรือคำตอบที่แปลกใหม่ ให้แก่ตนเอง

- สร้างความเชื่อมั่น ความนับถือ และความพอใจในตัวเอง ทำลายความวอดกกังวลของจิตใจ เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์ทำให้เรากล้าเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในชีวิตประจำวันและสังคมได้อย่างกล้าหาญ

- ทำให้ผู้คิดมีใจที่เปิดกว้างในการยอมรับความคิดของตัวเองและผู้อื่น

2.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดนอกเนกนัยได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้แตกต่างกันออกไปตามพื้นฐาน ประสบการณ์ และความเชื่อต่างๆ โดยสรุปออกมาเป็นทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ คือ

เดวิส (Dayvit. 1983: 6-7) ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยาที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์เชิงจิตวิเคราะห์

นักจิตวิทยาทางจิตวิเคราะห์หลายคน เช่น ฟรอยด์ (Freud) และคริส (Kris) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลมาจากความขัดแย้งในจิตใต้สำนึกระหว่างแรงขับทางเพศ(Libido) กับความรู้สึกผิดชอบทางสังคม(Social conscience) ส่วนคูบีและรูช (Kubie and Rugg) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาแนวใหม่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นระหว่างการรัฐสติดกับจิตใต้สำนึกซึ่งอยู่ในขอบเขตของจิต ส่วนที่เรียกว่าจิตก่อนสำนึก

2. ทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรมนิยม

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรง การตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสัมพันธ์ทางปัญญา คือ การโยงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เกิดความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น

3. ทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์เชิงมนุษยนิยม

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ มีแนวความคิดว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้คือผู้ที่มีสัจการแห่งตน คือ การรู้จักตนเอง พอใจในตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตน มนุษย์จะสามารถแสดงความคิดของตนเองออกมาได้อย่างเต็มที่นั้น ขึ้นอยู่กับการสร้างสภาวะหรือบรรยากาศที่เอื้ออำนวยด้วย โดยได้กล่าวถึงบรรยากาศที่สำคัญในการสร้างสรรค์ว่าประกอบด้วย ความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่รับประสบการณ์ใหม่

4. ทฤษฎี AUTA

ทฤษฎีนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล โดยมีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคน และสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบ AUTA ประกอบด้วย

4.1 การตระหนัก (Awareness) คือ ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเองและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

4.2 ความเข้าใจ (Understanding) คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

4.3 เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิควิธีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้งที่เป็นเทคนิคส่วนบุคคลและเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

4.4 การตระหนักในความจริงของสิ่งต่างๆ (Actualization) คือการรู้จักหรือตระหนักในตนเอง พอใจในตนเอง และพยายามในตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งการเปิดกว้างรับประสบการณ์ต่างๆ โดยมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การผลิตผลงานด้วยตนเอง และการมีความคิดที่ยืดหยุ่นเข้ากับทุกรูปแบบของชีวิต

จากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน และสามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยอาศัยการเรียนรู้และการจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวย

มิตีที่ 2 วิธีคิด (Operation) เป็นมิตีที่แสดงลักษณะการทำงานของสมองในลักษณะต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การรู้จักและเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่รู้จักและมีความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลมๆ ทำด้วยยางผิวเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

2. การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะเก็บสะสมรวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้ และสามารถระลึกออกมาในรูปเดิมได้ตามที่ต้องการ เช่น การจำหมายเลขประจำตัวการทองสุตรคุณ

3. การคิดแบบบอบเนกนัย (Divergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถคิดได้หลายแง่หลายมุมหลายทิศทาง คิดหาคำตอบได้โดยไม่จำกัดจำนวนสิ่งเร้าที่กำหนดให้ในเวลาจำกัด เช่น ให้บอกสิ่งที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า น้ำ มาให้มากที่สุด

4. คิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถสรุปข้อมูลได้ดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้ และการสรุปเป็นคำตอบนั้นจะเน้นเพียงคำตอบเดียว เช่น การเลือกคำตอบในการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่สามารถหาเกณฑ์ที่สมเหตุตามผลเกี่ยวกับความดี ความงาม ความเหมาะสม จากข้อมูล ที่กำหนดให้

มิตีที่ 3 ผลของการคิด (Product) เป็นมิตีที่แสดงถึงผลที่ได้จากการทำงานของสมอง เมื่อสมองได้รับข้อมูลจากมิตีที่ 1 และใช้ความสามารถในการตอบสนองสิ่งเร้าซึ่งเป็นวิธีการคิดตามมิตีที่ 2 ผลที่ออกมาเป็นมิตีที่ 3 ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. หน่วย (Units) หมายถึง ส่วนย่อยๆ ที่ถูกแยกออกมามีคุณสมบัติเฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น หมา แมว มด นก เป็นต้น

2. จำนวน (Classes) หมายถึง กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน เช่น สุนัข ปลาวาฬ คน เป็นพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนมเหมือนกัน

3. ความสัมพันธ์ (Relation) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดแบบต่างๆ ตั้งแต่ 2 หน่วยเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก ระบบกับระบบ เช่น พระกับวัด นกกับวัว เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

4. ระบบ (Systems) หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลายๆ คู่เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ เช่น 2,4,6,8 ซึ่งเป็นระบบคู่

5. การแปลงรูป (Transformation) หมายถึง การแปรรูป ปรับปรุง การให้นิยามใหม่ การตีความหมาย การขยายความ หรือการจัดองค์ประกอบของข้อมูลที่กำหนดให้เสียใหม่ เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น เช่น การแปลงรูป

6. การประยุกต์ (Implications) หมายถึง การคาดหวังหรือทำนายเรื่องบางอย่างจากข้อมูลที่กำหนดให้เกิดความต่างไปจากเดิม เช่น เมื่อเห็น + ก็คาดว่าเป็นสัญลักษณ์ของสภากาชาด

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ดนี้ นับว่าเป็นพื้นฐานในการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ เพราะกิลฟอร์ดได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทางหลายแง่มุม คิดได้กว้างไกลซึ่งเป็นลักษณะการคิดที่จะนำไปสู่ที่แปลกใหม่ จากข้อสรุปนี้ทำให้มีการศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวางขึ้นในเวลาต่อมา

จากทฤษฎีเรื่องความคิดสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน ซึ่งเป็นลักษณะของความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) ตามทฤษฎีของ กิลฟอร์ด คือ เมื่อมีสิ่งเร้ามากกระตุ้น บุคคลจะตอบสนองสิ่งเร้าต่างๆ ในลักษณะหลายทิศทาง ทำให้ได้คำตอบของความคิดหลายอย่างและแปลกใหม่ ความคิดสร้างสรรค์สามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยอาศัยสภาพจิตใจ บรรยากาศที่เอื้ออำนวย สิ่งเร้าตลอดจนรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ซึ่งจะทำให้ได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2.4 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์มีหลายประการ ตามที่กิลฟอร์ด (อาวี รังสินันท์, 2531: 28; อ้างอิงจาก Guilford, 1982: 82) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะความคิดแบบอเนกนัยหรือการคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ซึ่งอาวี พันธุ์มณี (2540: 33- 41) ได้รวบรวมความหมายและลักษณะขององค์ประกอบเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ลักษณะ พอสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคล่องในการคิด (Fluency)
3. ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)
4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ ซึ่งอาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ก็ได้ เช่น การประดิษฐ์คิดทำเครื่องบินได้ พื้นฐานความคิดมาจากเครื่องบินที่มีอยู่แล้ว บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มต้องอาศัยการประยุกต์ กล่าวคือเมื่อคิดแล้วจำเป็นต้องคิดสร้างสรรค์และทำให้เกิดผลงานด้วยเป็นการทดสอบความคิดของตน ดังนั้น จึงต้องกล้าลองทำเพื่อทดสอบความคิดของตนเอง ความคิดจินตนาการ และความพยายามที่จะสร้างผลงานจึงเป็นสิ่งที่คู่กันของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความคล่องแคล่วหรือคล่องตัวในการคิดตอบสนองสิ่งเร้าให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรือเป็นความสามารถที่คิดหาคำตอบที่เด่นชัดและตรงประเด็นมากที่สุด ดังนั้น จึงเน้นในเรื่องปริมาณความคิด ความคิดยิ่งมีปริมาณมากเท่าไรย่อมแสดงว่าผู้นั้นมีความคิดคล่องแคล่วมาก ความคิดคล่องแคล่วช่วยในการเลือกคำตอบที่ดี และเหมาะสม ช่วยจัดหาทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ วิธีที่ 2 ก็อาจนำมาทดลองใช้ได้ หรือวิธีที่ 3 ก็ยังเป็นที่น่าสนใจ ถ้าวิธีที่ 2 ไม่สามารถแก้ปัญหาได้

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ยืดหยุ่นทั้งความคิดและการกระทำ เป็นความสามารถในการปรับสภาพความคิดในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ความคิดยืดหยุ่นเป็นปริมาณของจำพวกหรือกลุ่มของประเภทใหม่ๆ ซึ่งในแต่ละแขนงของประเภทใหม่นั้นก็เป็นความคิดแบบคล่องตัวมันคงนั่นเอง ความคิดยืดหยุ่นเป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องตัวมีความแปลกที่แตกต่างกันออกไป และมีหลักเกณฑ์มากยิ่งขึ้น

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียด คิดเป็นขั้นตอนสามารถอธิบายให้เห็นภาพพจน์ได้อย่างชัดเจน ความคิดละเอียดลออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่งและขยายความคิดแรกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ต่อมาในปี 1971 กิลฟอร์ด และฮอฟเนอร์ (Guilford; & Hoepfner. 1971: 125–43) ได้ศึกษาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติม และพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ต้องมียอดประกอบอย่างน้อย 8 องค์ประกอบคือ

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคิดคล่องตัว (Fluency)
3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
5. ความคิดไวต่อปัญหา (Sensitivity of Problem)
6. ความสามารถในการให้นิยามใหม่ (Redefinition)

7. ความซึมซาบ (Penetration)

8. ความสามารถในการทำนาย (Prediction)

อาร์ พันธ์มณี กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกล หลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะการคิดแบบบอบเนกนัยหรือการคิดแบบกระจาย (Divergent thinking) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. **ความคิดริเริ่ม (Originality)** หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือที่เรียกว่า wild idea เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ความคิดริเริ่ม อาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่

2. **ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบ ได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณที่มากในเวลาจำกัด แบ่งออกเป็น

2.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word fluency) เป็นความสามารถในการใช้ ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่วนั่นเอง

2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงสัมพันธ์ (Associational fluency) เป็น ความสามารถที่หาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค กล่าวคือ สามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่ง ที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด ความคล่องในการคิดมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาเพราะในการ แก้ปัญหาจะต้องแสวงหาคำตอบหรือวิธีแก้ไขหลายวิธี และต้องนำวิธีการเหล่านั้นมาทดลองจนกว่าจะ พบวิธีการที่ถูกต้องตามที่ต้องการ

3. **ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้ หลายประเภทและหลายทิศทางซึ่งแบ่งออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิด ได้หลากหลายอย่างอิสระ

3.2 ความคิดยืดหยุ่นด้านการดัดแปลง (Adaptive flexibility) ซึ่งเป็นความสามารถที่จะ คิดได้หลากหลายและสามารถดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้

4. **ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)** หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือ ขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลคนสามารถคิดได้หลายทิศทาง(Divergent thinking) และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนภายในสังคมที่กำลังเป็นอยู่ทุกวันนี้

ประเภทของความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาประเภทของความคิดสร้างสรรค์หลายๆ ทศนะแล้วสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์อาจจะแบ่งแยกได้ 4 ประเภทด้วยกัน อุษณีย์ โพธิสุข (2537,อ้างใน สุวิทย์ มูลคา: 21-22) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า

1. ความคิดสร้างสรรค์ประเภทการเปลี่ยนแปลง (Innovation) คือ แนวคิดที่เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้น เช่น ทฤษฎีใหม่ การประดิษฐ์ใหม่ เป็นต้น เป็นการคิดโดยภาพรวมมากกว่าการแยกเป็นส่วนย่อย บางครั้งเรียกว่า “นวัตกรรม” ที่เป็นการนำเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่มาใช้ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เช่น การใช้ e-Learning การใช้ นาโนเทคโนโลยี เป็นต้น

2. ความคิดสร้างสรรค์ประเภทการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การผสมผสานแนวคิดจากแหล่งต่างๆ เข้าด้วยกัน แล้วก่อให้เกิดแนวคิดใหม่อันมีคุณค่า เช่น การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาทางการแพทย์ การใช้หลักการจิตคณิตและหลักทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มาผสมผสานเป็นคอมพิวเตอร์ซึ่งกลายเป็นศาสตร์อีกสาขาหนึ่ง

3. ความคิดสร้างสรรค์ประเภทต่อเนื่อง (Extension) เป็นการผสมผสานกันระหว่างความคิดสร้างสรรค์ประเภทเปลี่ยนแปลงกับความคิดสร้างสรรค์ประเภทสังเคราะห์ คือ เป็นโครงสร้างหรือกรอบที่กำหนดไว้กว้างๆ แต่ความต่อเนื่องเป็นรายละเอียดที่จาเป็นในการปฏิบัติงานนั้น เช่น การสร้างรถยนต์ หุ่นยนต์ คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น จะมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากต้นแบบเดิม

4. ความคิดสร้างสรรค์ประเภทการลอกเลียน (Duplication) เป็นลักษณะการจำลองหรือลอกเลียนแบบจากความสำเร็จอื่นๆ โดยอาจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ต่างไปจากเดิมเพียงเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ยังคงแบบเดิมอยู่ เช่น เครื่องแต่งกาย บทเพลง ภาพยนตร์ การ์ตูน เครื่องประดับ เป็นต้น สรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง กระบวนการทางความสามารถในการคิดออกแบบสิ่งแปลกใหม่ได้หลายทิศทาง มีลักษณะเป็นความคิดหลากหลาย คิดได้กว้างไกล เน้นทั้งปริมาณและคุณภาพ เป็นความคิดที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ

2.5 กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ (Creative Process)

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ทอร์เรนซ์ (อาร์ พินธ์มณี. 2537: 9 –11; อ้างอิงจาก Torrance. 1965) ให้คำอธิบายว่า เป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหา หรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไป แล้วจึงรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานขึ้น และการรายงานผลที่ได้เพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางใหม่ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง ซึ่งทอร์เรนซ์ เรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) แบ่งออกเป็นขั้นๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพบความจริง (Fact – Finding) ในขั้นเริ่มตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวลมีความสับสน วุ่นวาย (Mess) เกิดขึ้นในจิตใจแต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้พยายามตั้งสติ และหาข้อมูลพิจารณาว่าความยุ่งยาก วุ่นวาย สับสน หรือสิ่งที่ทำให้กังวลใจนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem – Finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 1 เมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้วจึงเข้าใจนั้น คือการเกิดมีปัญหานั้นนั่นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea – Finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ก็พยายามคิดและตั้งสมมติฐานเพื่อคาดหวังคำตอบจากการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution – Finding) ในขั้นนี้จะมีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และได้คำตอบในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance – Finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้ว จะแก้ปัญหาได้สำเร็จได้อย่างไร และต่อจากจุดนี้การแก้ปัญหาหรือการค้นพบยังไม่จบตรงนี้ แต่ที่ได้จากการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไปเรียกว่า New Challenge

กิลฟอร์ด (Guilford: 1967) กล่าวว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์มีลำดับขั้นดังนี้

1. การรู้และเข้าใจ (Cognition) คือ ความสามารถของสมองในเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2. การจำ (Memory) คือ ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่างๆ ที่ได้เรียนรู้และสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ

3. การคิดแบบบอบเนกนัย (Divergent thinking) คือ ความสามารถของสมองในการตอบสนองได้หลายๆ อย่างจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้โดยไม่จำกัดจำนวนคำตอบ

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent thinking) คือ ความสามารถของสมองในการให้คำตอบสนองที่ถูกต้อง และดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

5. การประเมินค่า (Evaluation) คือ ความสามารถสมองในการตัดสินใจที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 35) กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์คือ

1. การเปิดใจกว้าง (Receptivity Openness)
2. การให้เวลาพักความคิด (Incubation)
3. การมีอิสระเสรี ในการแสดงออก (Freedom to Made of Expression)
4. บรรยากาศที่จะเอื้ออำนวยต่อความคิดสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า กระบวนการหรือลำดับขั้นตอนของการคิดสร้างสรรค์จัดเป็นการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน เริ่มจากขั้นที่ 1 การค้นพบความจริง ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐานเพื่อพยายามคิดและตั้งข้อสังเกตเพื่อคาดหวังคำตอบจากการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบจากการแก้ปัญหา และขั้นที่ 5 การยอมรับคำตอบจากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้ว ซึ่งนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดใหม่

ลำดับขั้นของความคิดสร้างสรรค์

การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องอาศัยจินตนาการเป็นอันมาก การคิดโดยอาศัยลำดับขั้นตอนอาจทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ นักจิตวิทยาที่ทำการศึกษเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ วอลลาซ (Wallach.1962) ได้กล่าวว่า กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์เกิดจากความคิดสิ่งใหม่ๆ โดยการลองผิดลองถูก (Trial and Error) และได้แบ่งขั้นตอนในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้เป็น 4 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

1. ขั้นเตรียมงาน (Preparation) เป็นขั้นของการเตรียมตัว การศึกษาปัญหา จัดเตรียมข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงาน ข้อมูลระบุปัญหา ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงตลอดจนความรู้ ความเข้าใจในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมไว้สำหรับการแก้ปัญหา ยอดตัวอย่าง เช่น นักประดิษฐ์คิดค้นคนสำคัญของโลก ไมเคิล ฟาราเดย์ (Michael Faraday) มีความสนใจเกี่ยวกับแม่เหล็ก กระแสไฟฟ้า จึงทำการเก็บรวบรวมความรู้เกี่ยวกับแม่เหล็กและกระแสไฟฟ้า เกิดเป็นทฤษฎีแม่เหล็กไฟฟ้าและมอเตอร์ไฟฟ้าขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละบุคคลนั้นสามารถกระทำได้ในหลายวิธีแตกต่างกัน เช่น บางคนชอบฟังผู้อื่นพูด บรรยาย แต่ไม่ชอบการอ่าน บางคนชอบทั้งฟังและอ่าน บางคนชอบสังเกตการกระทำของผู้อื่น (On the Job Training) ในขณะที่บางคนชอบลองทำเองแบบลองผิดลองถูก (Trial Error)

2. ขั้นพักตัว (Incubation) เป็นขั้นของการเก็บสะสม ครุ่นคิด ทบทวนปัญหา ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ความรู้ และปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ บางครั้งขั้นตอนนี้อาจเป็นขั้นตอนของความสับสนวุ่นวายกับข้อมูลทั้งเก่าและใหม่ ทกให้ไม่สามารถขมวดความคิดได้ จึงต้องปล่อยความคิดไว้เฉยๆ เพื่อให้เกิดการขบคิดจนกระทั่งได้คำตอบที่ต้องการ ซึ่งระยะของการพักตัวนี้จะยาวนานเพียงใดจะขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นที่จะหาคำตอบ สมมติ ตลอดจนข้อมูลที่มีอยู่

3. ขั้นจรรโลงใจหรือขั้นความคิดกระจ่าง (Inspiration or Illumination) เป็นขั้นที่ความสับสนได้ผ่านการเรียบเรียง จัดลำดับและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่างๆ เข้าด้วยกันแล้ว ทำให้เกิดแนวทางมองเห็นทางในการแก้ปัญหา พบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ความรู้และแนวทางในการแก้ปัญหา สามารถกำหนดสมมติฐานของปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเช่น อาร์คิมิดีส ค้นพบสูตรกลศาสตร์เรื่องการลอยตัว (Buoyancy) เมื่อลงอาบน้ำในอ่างที่มีน้ำเต็มอยู่ เป็นต้น

4. ขั้นการปรับปรุงหรือขั้นพิสูจน์ (Revision or Verification) เป็นขั้นของการปรับปรุง ประเมินสิ่งที่ค้นพบให้สมบูรณ์และดียิ่งขึ้น ทำการทดสอบหรือพิสูจน์ในสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ทบทวนจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ พิจารณาผลงานอย่างรอบคอบ เปรียบเทียบผลดีผลเสีย ทดสอบความสัมพันธ์กับคำตอบที่พบถึงความเหมาะสม มีสิ่งที่ต้องปรับปรุงหรือตัดแปลงหรือไม่ การพิสูจน์ความจริงทดสอบจนเป็นที่แน่ใจ แล้วจึงตั้งเป็นกฎเกณฑ์ แนวความคิด หรือวิธีแก้ปัญหาแบบใหม่

2.6 การฝึกหรือการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์มีแหล่งกำเนิดมาจาก 2 ส่วนด้วยกัน คือ พันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมา ส่วนที่สองคือสภาพแวดล้อมและการพัฒนา เช่น การอบรม การฝึกฝน เป็นต้น โดยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีนักวิชาการได้ให้แนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

แอนเดอร์สัน และคณะ (Anderson; et al. 1970: 90) ได้ให้ความเห็นว่าทุกคนเกิดมาพร้อมมีศักยภาพทางการความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถพัฒนาได้ทุกระดับอายุ และทุกสาขา ถ้าจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมนอกจากนี้ แมลแคนเลสส์ และอีวาน (กรมวิชาการ. 2534: 14-15; อ้างอิงจาก Mcandless; & Evans. 1976: 209-301) ได้เสนอแนะว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาการได้ สนับสนุนความคิดของเพียเจต์ที่ว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นเป้าหมายของการศึกษาซึ่งควรจะต้องสนับสนุนให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2537: 89-90) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. กระบวนการคิด เป็นการสอนที่เพิ่มทักษะความคิดทางด้านต่างๆ เช่น ความคิดจินตนาการ ความคิดอเนกนัย ความคิดวิจารณ์ญาณ ความคิดวิเคราะห์ ความคิดสังเคราะห์ ความคิดแปลกใหม่ ความคิดหลากหลาย ความคิดยืดหยุ่น ความคิดเห็นที่แตกต่าง และการประเมินผล

2. ผลผลิต เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นหลายสิ่งหลายอย่างของการคิด เช่น วิธีคิด ประสิทธิภาพทางการคิด การนำเอาความรู้ไปสู่การนำไปใช้ จุดสำคัญในการสอนว่าจะพิจารณาเกณฑ์ของผลผลิตอย่างไรนั้น ควรจะมีการกำหนดให้นักเรียนรู้จักการระบุจุดประสงค์ของการทำงาน รู้จักประเมินการทำงานของตนเองอย่างใช้เหตุผล พยายามและสามารถปรับใช้ได้ในชีวิตจริง

3. องค์ความรู้พื้นฐาน คือ ให้ออกาสเด็กได้รับความรู้ผ่านสื่อและทักษะหลายด้าน โดยใช้ประสาทสัมผัสหรือความรู้ที่มาจากประสบการณ์ที่หลากหลาย และมีแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ทั้งจากหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญ การทดสอบด้วยตนเองและที่สำคัญคือให้เด็กได้สร้างความรู้ด้วยตัวของเขาเอง

4. สิ่งที่ทำทายนักเรียน คือ หางานที่สร้างสรรค์และมีมาตรฐานให้เด็กทำได้

5. บรรยากาศในชั้นเรียน คือ ต้องให้อิสระเสรี ความยุติธรรม ความเคารพในความคิดเห็นของนักเรียน ให้เด็กมั่นใจว่าจะไม่ถูกลงโทษหากมีความคิดที่แตกต่างจากครู หรือคิดว่าครูไม่ถูกต้องยอมให้เด็กล้มเหลวหรือผิดพลาด (โดยไม่เกิดอันตราย) แต่ต้องฝึกให้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดที่ผ่านมา

6. ตัวนักเรียน คือ สนับสนุนให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นตนเอง มีความเคารพตนเอง กระจายใคร่รู้

7. การใช้คำถาม คือ ครูต้องสนับสนุนให้นักเรียนถามคำถามของเขา

8. การประเมินผล ครูต้องหลีกเลี่ยงการประเมินที่ซ้ำซากหรือเป็นทางการตลอด และสนับสนุนให้เด็กประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง และประเมินร่วมกับครู

9. การสอนและการจัดหลักสูตร ควรนำไปผสมผสานกับวิชาการต่างๆ เพราะสามารถใช้ได้กับทุกวิชา ลองให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่มีคำตอบที่ดีที่สุดคำตอบที่คลุมเครือ และเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ให้ครูเป็นผู้สนับสนุนและช่วยเหลือเด็กไม่ใช่ผู้สั่งการและสอน

10. การจัดระบบในชั้นเรียน ให้เด็กได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ปรับระบบตารางเรียนให้ยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการและความสามารถที่หลากหลาย จัดกลุ่มการสอนหลายๆแบบ เช่น จับคู่ กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่และสอนแบบเดี่ยว นอกจากนี้ควรจัดห้องเรียนให้แตกต่างกันไปในแต่ละเวลา สถานที่ เช่น บางห้อง บางเวลา ไม่มีที่นั่ง นั่งไถ่กัน ไถ่กัน นั่งข้างนอก เรียนที่สนาม เป็นต้น

ออสบอร์น (Osborn. 1957) ได้เสนอวิธีการในการฝึกพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เรียกว่า “การระดมสมอง (Brain Storming)” เป็นกระบวนการที่ใช้กับกลุ่มไม่เกิน 10 คน มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. ประวิงการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นๆ นั่นคือเมื่อบุคคลใดในกลุ่มเสนอความคิดเห็นขึ้นมา จะไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ หรือตัดสินความคิดใดๆ ไม่ว่าจะเป็นความคิดดี มีคุณภาพหรือมีประโยชน์น้อยก็ตาม

2. ให้อิสระทางความคิด ยอมรับความคิดที่แต่ละบุคคลในกลุ่มเสนอขึ้นมา สนับสนุนความคิดที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับความคิดเดิม มีสาระ มีประโยชน์

3. ส่งเสริมปริมาณความคิด ยิ่งมีปริมาณความคิดมากก็ยิ่งทำให้ฐานข้อมูลด้านความคิดมากขึ้นตามไปด้วย

4. ประมวลความคิดและปรุงแต่งความคิด โดยการพิจารณาตัดสินร่วมกันภายในกลุ่มรวบรวมความคิดที่ได้การเสนอไว้แล้ว นำมาจัดเรียงลำดับความคิดตามคุณค่าของความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดของความคิดนั้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปออกมา

กอร์ดอน (Gordon. 1961) ได้พัฒนาวิธีการซิเน็ตติกส์ ขึ้นมาเพื่อสนับสนุน การใช้วิธีอุปมาในการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. อุปมาตนเอง (Personal analogy) เป็นการคิดที่ใส่ตัวเองลงไปโดยตรงกับสถานการณ์ที่ต้องการแก้ไข นั่นคือ เมื่อเกิดปัญหาก็ให้ใส่ตัวเองลงไปในปัญหานั้น ยกตัวอย่าง เช่น ถ้าต้องการให้เครื่องจักรทำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ก็ให้นึกเสียดาตัวเราเป็นเครื่องจักรนั้น ก็จะทำให้ทราบทันทีว่าต้องการได้รับการปฏิบัติเช่นไร เช่น การดูแลเอาใจใส่ การตรวจเช็คสภาพ แหล่งพลังงานหล่อเลี้ยง อุณหภูมิที่เหมาะสม เป็นต้น

2. อุปมาโดยตรง (Direct analogy) การกระตุ้นให้ตัวเราเองค้นหาสิ่งอื่นที่แก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ การได้เห็นวิธีแก้ปัญหของผู้อื่น อาจช่วยให้เราคิด วิธีแก้ปัญหของตนเองได้

3. อุปมาสัญลักษณ์ (Symbolic analogy) การใช้จินตนาการที่ดูเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน เช่น การฝัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

4. อุปมาคิดฝัน (Fantasy analogy) การทำให้จินตนาการให้กว้างไกลหลุดจากโลกของความเป็นจริง อาจกระตุ้นให้พบวิธีแก้ปัญหได้

จากแนวคิดที่ว่า ความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมให้พัฒนาได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญต่อเนื่องถึงวัยผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวเด็กทุกคนและสามารถส่งเสริมให้พัฒนาได้โดยการสอน ฝึกทักษะ อบรม และสร้างบรรยากาศกับการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้จะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ดี

พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่างๆ

ทอร์เรนซ์ (Torrance. 1962: 84-103) ได้ศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในวัยประถมศึกษาไว้ดังนี้

ในวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่มีอายุในช่วง 6 ปี 12 ปี ซึ่งได้แบ่งความคิดออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. อายุ 6 ปี ถึง 8 ปี ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะลดลงในระยะของการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่เด็กวัยนี้จะรักการเรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้นเอาแต่ใจตัวเอง ใช้ตัวเองเป็นศูนย์กลาง ระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์ผ่านบทเรียน นิทาน หรือการอภิปราย ผู้ใหญ่ควรช่วยให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นของตนเองและคอยตอบคำถามต่างๆ ของเด็ก

2. อายุ 8 ปี ถึง 10 ปี เด็กวัยนี้มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น และสามารถนำความคิดนั้นไปใช้ได้จริงๆ เด็กมักจะเรียนแบบวีรบุรุษ สามารถกระตุ้นให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือทักษะอื่นๆ เพื่อช่วยเพื่อนฝูง เด็กสามารถทำงานที่ยากขึ้นได้ รู้จักถามปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น รู้จักคิดมากขึ้น มีความกังวลใจในสิ่งที่ตนเองทำไม่ได้ และจะรู้สึกเสียใจถ้าไม่ได้รับความยุติธรรม เด็กวัยนี้ต้องการโอกาสที่จะแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสนี้แก่เด็ก พร้อมทั้งแสดงให้เห็นด้วยว่าความคิดของเขาเป็นประโยชน์ แต่เด็กก็ต้องการคำแนะนำสนับสนุนและปลอบโยนด้วยเมื่อต้องทำงานที่ยากมากๆ วัยนี้เป็นวัยที่เด็กควรเรียนรู้ว่าตนเองไม่สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้

3. อายุ 10 ปี ถึง 12 ปี เด็กจะชอบอ่านหนังสือและอยู่หนึ่งๆ ได้นานขึ้นสามารถอ่านหนังสือหรือใช้ความคิดได้ทีละนานๆ เป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านศิลปะและดนตรีได้อย่างรวดเร็ว เด็กวัยนี้มักจะชอบลองทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเอง มีความคิดที่ละเอียดลึกซึ้งถึงข้อปลีกย่อยต่างๆ และมีความจำดี สามารถแปลงหลักเกณฑ์ต่างๆ ได้ลงความคิดเห็นประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ได้ ถ้าเป็นงานที่ทำหาย เด็กควรมีโอกาสได้แสดงความสามารถด้านต่างๆ ที่มีอยู่ ระยะนี้เป็นเวลาที่สมควรสำรวจปรัชญาในตัวของเด็ก รวมทั้งเป็นเวลาที่สมควรกระตุ้นให้เด็กหัดทำงานยากๆ และหัดตัดสินใจ

เดอ ฟรานเชสโก (ประเทิน มหาพันธ์. 2531: 214-219; อ้างอิงจาก De Francesco. 1958) กล่าวว่า พัฒนาการสร้างสรรค์ของเด็ก ถูกแบ่งออกเป็นขั้นของพัฒนาตามระดับอายุ โดยพิจารณาจากการแสดงออกทางศิลปะ พัฒนาการทางการสร้างสรรค์แบ่งเป็น 5 ขั้นดังต่อไปนี้

1. ขั้นใช้มือ (Manipulative Stage) อายุระหว่าง 2 - 4 ปี
2. ขั้นก่อนสัญลักษณ์ (Presymbolic Stage) วัยก่อนอนุบาล - ขั้นประถมศึกษาปีที่ 1
3. ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) ขั้นประถมศึกษา ขั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3
4. ขั้นเริ่มต้นของจริง (Symbolic of Inceptive Realism) ขั้นประถมศึกษา 4 และ 5
5. ขั้นวิเคราะห์ของจริง (Stage of Analytical Realism) ขั้นประถมศึกษาปีที่ 6
6. ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) ขั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3

พัฒนาการขั้นนี้เด็กจะสนใจเรื่องของมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งของ เริ่มใช้ความรู้และประสบการณ์มาทำความเข้าใจกับเรื่องขนาด รูปร่าง และความสัมพันธ์ต่างๆ

ลักษณะสำคัญของการพัฒนาขั้นสัญลักษณ์

1. เรื่องสัดส่วน มีความสำคัญเฉพาะทางด้านอารมณ์เท่านั้น ไม่มีความสำคัญทางด้านการมองเห็นจากของจริง
2. ความเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบที่สำคัญ เช่น การเน้น ที่ขนาดการตัดบางส่วนออกไป การเพิ่มบางส่วน การเบี่ยงเบนจากปกติ เหล่านี้มีความหมายต่อเด็กมาก ครูจะต้องยอมรับ
3. ภาพพับกลาง ภาพเอ็กซ์เรย์ และเรื่องอื่นๆ ที่คล้ายกัน สิ่งเหล่านี้ จะเกิดขึ้นเอง โดยการแสดงออกของเด็กตามปกติ ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับ
4. ทศนิยมภาพ (Perspective) ยังไม่เกิดขึ้นในขั้นนี้ ครูจึงไม่ควรบังคับในสิ่งที่เด็กยังไม่มีพัฒนาการ
5. สัญลักษณ์ของสี การพัฒนาการใช้สัญลักษณ์ทางสีเป็นไปอย่างช้าๆ ทั้งนี้เนื่องการใช้สีที่มีความสัมพันธ์สิ่งแวดล้อมและวัสดุ
6. การออกแบบเป็นไปโดยธรรมชาติ ต้องการกระตุ้นเพียงเล็กน้อยควรปล่อยให้มีการแสดงออกอย่างอิสระ
7. สื่อประเภทสามมิติมีคุณค่าในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กหลายด้านควรจัดไว้ในการเล่นตามความเหมาะสม

พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอายุระหว่าง 8 - 10 ปี เด็กจะได้รับประสบการณ์จากโรงเรียน ทางบ้าน และสังคมมากขึ้น เด็กจะสามารถแสดงออกทางการสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างเห็นเด่นชัด มีความกระตือรือร้น สนใจกิจกรรมต่างๆ รู้จักใช้ความสามารถพิเศษของตน ชอบช่วยเหลือเพื่อนชอบแสดงออก และมีความอดทนในการปฏิบัติงานได้นาน 20 - 40 นาที ครูจึงควรจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก (กรมวิชาการ. 2537: 36)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอายุระหว่าง 8 - 10 ปี ที่มีความสามารถในการแสดงออกในการคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างเห็นเด่นชัด เด็กสามารถทำงานที่ยากขึ้นได้ รู้จักถามปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น รู้จักคิดมากขึ้น เด็กวัยนี้ต้องการโอกาสที่จะแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ผู้ใหญ่ควรจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็ก พร้อมให้คำแนะนำสนับสนุน และปลอบโยนด้วย เมื่อเด็กต้องทำงานที่ยากมากๆ

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การที่คนเราจะมีความคิดสร้างสรรค์ได้นั้น ขึ้นอยู่กับศักยภาพการทำงานและการพัฒนาของสมอง คนแต่ละคนจะคิดสร้างสรรค์ได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญหลายประการ

และเป็นคุณลักษณะที่ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ที่ดีจำเป็นต้องมีทุกคน เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความคิดของตนเอง องค์ประกอบของบุคคลที่ส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านทัศนคติและบุคลิกลักษณะ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ ผู้ที่รู้เพียงเทคนิคทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์อาจจะสามารถคิดเชิงสร้างสรรค์ได้ในระดับหนึ่ง แต่ถ้าบุคคลนั้นมีทัศนคติและบุคลิกในเชิงสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบร่วมด้วยบุคคลนั้นจะสามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้อย่างดีมาก ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องประกอบด้วย

1.1 ต้องมีทักษะของการคิด ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูลทักษะการตรวจสอบข้อมูล และทักษะการสรุปข้อเท็จจริงของข้อมูล

1.2 แรงจูงใจในการสร้างสรรค์ มีความตั้งใจจริง มีจิตใจจดจ่อและผูกพันกับงาน มีความอดทนสูง ไม่ยอมล้มเลิกสิ่งที่ตั้งใจทำ มีความมานะพยายาม ไม่หวั่นไหวต่อความล้มเหลวหรือคำวิพากษ์วิจารณ์

1.3 มีความสามารถในการหยั่งเห็น คิดพลิกแพลง สามารถที่จะคิดเหตุผลและวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

1.4 เป็นผู้มีความคิดอิสระด้านการคิดและการกระทำ ไม่ชอบทำตามอย่างผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล คิดหรือทำสิ่งที่ซับซ้อน แปลกใหม่และมีอารมณ์ขัน

1.5 มีความมั่นใจในตนเอง มีทัศนคติเชิงบวก รวมทั้งมีลักษณะของความเป็นผู้นำ แต่ไม่ยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินไป พร้อมเปิดใจรับแนวคิดของผู้อื่นรวมถึงประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ผ่านเข้ามา

2. องค์ประกอบด้านความสามารถทางสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์จัดอยู่ในทักษะขั้นสูงของความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งความสามารถเหล่านี้ได้แก่

2.1 ความสามารถในการกำหนดขอบเขตของปัญหา ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมองปัญหาที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าด้วยมุมมองแบบใหม่เพื่อทำให้เห็นหนทางในการแก้ปัญหาใหม่ๆ ที่เหมาะสมกว่าวิธีการเดิมๆ โดยเริ่มต้นจากการให้คำนิยาม การกำหนดขอบเขตของปัญหาที่ต้องการแก้ไขให้ชัดเจน รวมทั้งการตั้งเป้าหมายเพื่อหาวิธีการในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

2.2 ความสามารถในการใช้จินตนาการ การใช้จินตนาการมีส่วนช่วยให้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นไปได้ง่ายขึ้น เช่น อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) สามารถพัฒนาทฤษฎีสัมพันธภาพได้จากการวาดภาพว่าตนเองกำลังท่องเที่ยวย้อนเวลากลับไปบนลำแสงที่ยาวไกลลำแสงหนึ่ง

2.3 ความสามารถในการคัดเลือกอย่างมียุทธศาสตร์ ในกรณีที่วิธีการในการแก้ปัญหาหนึ่งๆ นั้นมีหลายวิธีการจึงจำเป็นต้องมีการตัดทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องออกเพื่อคัดเลือกวิธีการที่ดีที่สุดมุ่งสู่หนทางการแก้ปัญหาที่มีศักยภาพ

2.4 ความสามารถในการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นความสามารถในการแยกแยะ และคัดเลือกความคิดที่ดี มีความสอดคล้อง เหมาะสมมารวมประกอบกันสร้างเป็นความคิดใหม่ขึ้นมา พร้อมทั้งนำแนวความคิดใหม่ที่ได้มานั้นมาพิจารณาประเมินคุณค่า เพื่อให้ได้คำตอบที่มีคุณภาพสูง เป็นสิ่งใหม่ที่ดีกว่า และมีความเหมาะสมยิ่งกว่า

3. องค์ประกอบก้านความรู้ ความรู้อาจมีผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์ได้ทั้งในทางบวก และทางลบ ความรู้ที่ได้รับการสะสมมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ เช่น มีความเข้าใจในธรรมชาติของ ปัญหาได้ลึกซึ้ง ช่วยกระตุ้นให้มีการต่อยอดความรู้อันเป็นต้นกำเนิดของความคิดอื่นๆ ตามมา แต่ ในทางตรงกันข้าม หากยึดติดในความรู้มากจนเกินไปอาจทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการคิดนอกกรอบ หรือขาดมุมมองใหม่ๆ ที่กว้างขวางขึ้น อันเป็นตัวขัดขวางความคิดสร้างสรรค์

4. องค์ประกอบความรู้รูปแบบการคิด รูปแบบการคิดแต่ละบุคคลมีผลต่อการรับรู้และ บุคลิกลักษณะของบุคคลนั้นๆ รูปแบบการคิดช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ความสามารถทาง สติปัญญา รวมถึงการประยุกต์ในการแก้ปัญหาของบุคคล

5. องค์ประกอบก้านแรงจูงใจ แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่กระตุ้นให้บุคคลต้องการคิด สร้างสรรค์ แรงจูงใจภายใน เช่น ความต้องการประสบความสำเร็จ ความต้องการสิ่งใหม่ๆ ตอบสนอง ความอยากรู้อยากเห็น เป็นต้น แรงจูงใจภายนอก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สภาพแวดล้อมภายนอก เช่น การได้รับผลตอบแทนการเป็นที่ยอมรับ การได้รับการยกย่อง การมีชื่อเสียง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ถูกกระตุ้นด้วยรางวัลนั้นจะมีความคิดสร้างสรรค์ต่ำกว่าผู้ที่มีแรงกระตุ้นจา ความต้องการที่อยู่ภายใน

6. องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม การที่บุคคลจะสามารถคิดสร้างสรรค์ได้มากน้อย เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมร่วมด้วยเป็นสำคัญ ผู้มีลักษณะการคิดสร้างสรรค์มักเป็นผู้ที่ได้รับการ กระตุ้น หรือการสนับสนุนส่งเสริม เช่น อยู่ในบรรยากาศที่ไม่มีการสร้างกรอบมาตรฐานมาบีบรัด สังคมที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน สังคมที่ส่งเสริมหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นต้น

2.7 กิจกรรมที่จำเป็นต่อการคิดแบบสร้างสรรค์

อรพรรณ พรสีมา (2543) ได้นำเสนอกิจกรรมที่จำเป็นต่อการคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ฟึกเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาหลายๆ แนวทาง
2. ฟึกมองข้อเสนอบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจากหลายๆ มุมมอง
3. ฟึกเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากความคิดเห็นของคนอื่น
4. ฟึกเสนอความคิดเห็นให้แตกต่างจากความคิดเห็นของคนอื่น

5. หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมระดมสมอง
6. ฝึกมองหาและตรวจสอบอิทธิพลขององค์ประกอบหรือกิจกรรมย่อยที่มีผลต่อองค์ประกอบใหญ่หรือกิจกรรมหลัก
7. ฝึกติดตามและหาข้อมูลที่เป็นผลอันต่อเนื่องมาจากการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของบุคคลสำคัญ
8. ฝึกมองหาความสัมพันธ์ของเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์
9. ฝึกเสี่ยงเสนอความคิดเห็น
10. ฝึกสร้างจินตนาการเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ
11. ฝึกเปรียบเทียบสิ่งของ เหตุการณ์และกิจกรรม
12. ฝึกสร้างภาพ สร้างฝันและสร้างความสำเร็จ
13. ฝึกสืบหารากเหง้า ความเป็นมาและความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของเหตุการณ์
14. ฝึกถามคำถามหลายๆ คำถาม โดยเฉพาะคำถามปลายปิด
15. ฝึกพูด และเขียนนิยาย
16. ฝึกคิดหาทางเลือกแนวทางที่จะเป็นไปได้ และตัวเลือกเพื่อแก้ปัญหาเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ

2.8 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ทอแรนซ์ (อาร์รี รังสินันท์. 2526: 137-41; อ้างอิงจาก Torrance. n.d) ได้เสนอกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ 3 ลักษณะดังนี้

1. ความไม่สมบูรณ์ การเปิดกว้าง (Incompleteness Openness)
 2. การสร้างหรือผลิตบางสิ่งบางอย่างขึ้นมาและการใช้ให้เป็นประโยชน์ (Producing Something and Using it)
 3. การใช้คำเราให้เด็กคิด (Using Pupil Openness)
- โชติ เพชรขึ้น (ณัฐฐากร ถนอมตน. 2536: 76; อ้างอิงจาก โชติ เพชรขึ้น. ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงคำถามในการสอนอย่างสร้างสรรค์ ครูควรถามในลักษณะที่มีคำตอบได้หลายอย่างดังตัวอย่างคำถามต่อไปนี้
1. การส่งเสริมความคล่องแคล่วในการคิด เป็นการเสริมให้เกิดระดับความคิดตามที่ถามในแง่ของปริมาณคำตอบ ใครคิดได้มาก แสดงว่ามีความคล่องแคล่วมากในการคิด
- ตัวอย่าง: มีวิธีการใดบ้างที่นักเรียนจะทำให้หลอดหนามนี้มองดูแล้วเกิดความรู้สึกขึ้นมา

2. การส่งเสริมความคิดยืดหยุ่น เป็นการส่งเสริมความคิดที่บ่งบอกลักษณะความแตกต่างของคำตอบ หรือคำตอบ แต่ละคำไม่ได้มาจากแนวคิดในทิศทางเดียวกัน

ตัวอย่าง: จงบอกประโยชน์ของไม้แขวนเสื้อในลักษณะที่แตกต่างกันมากที่สุด

3. การส่งเสริมความคิดริเริ่ม ความคิดริเริ่มเป็นเอกลักษณ์ โดยทั่วไป เป็นสิ่งที่แปลกไม่มีของใครเหมือน

ตัวอย่าง: จงบอกวิธีการใช้ไม้แขวนเสื้อให้มากที่สุด โดยพยายามคิดให้ลึกว่าวิธีการเหล่านี้ เป็นสิ่งที่แปลกไม่ซ้ำกับของคนอื่น

4. การส่งเสริมความละเอียด เป็นความคิดที่แสดงออกให้เห็นถึงรายละเอียดปลีกย่อย ต่างๆ ดังนั้นคำตอบของคำถามที่ว่า (จงบอกประโยชน์ของไม้แขวนเสื้อมาให้มากที่สุด ก็คือ การตัดไม้แขวนเสื้อออกเป็นสามท่อนหรือหกท่อนก็ได้แต่ต้องการให้มีความยาวแตกต่างกันผูกเข้าด้วยกัน เพื่อแขวนห้อยเป็นสิ่งที่ตกแต่งบ้านแล้วผูกมัดเล็ดกรวมเข้าไปด้วย)

ดวงเดือน อ่อนน้อม (2532: 70 -73) ได้เสนอแนะคำถามที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมความคิดริเริ่ม การให้เด็กคิดหรือทำในสิ่งที่ไม่เคยคิดทำมาก่อน เช่น คิดตั้งชื่อสัตว์ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน พร้อมทั้งเล่าถึงรูปร่างลักษณะของสัตว์นั้น เช่น เด็กบางคนอาจตั้งชื่อสัตว์ที่เกิดจากไก่กับหมูว่า “ไก่หมู” “กุ” ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างเหมือนหมู แต่มีปีกบินได้เหมือนไก่ หรือให้เด็กคิดจากสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวันนอกจากจะเคยใช้อย่างที่เคยใช้อยู่แล้ว เอาไปใช้ทำอะไรได้อีก เช่น เสื้อ นอกจากใช้ใส่แล้วใช้ทำอะไรได้อีก นอกจากนั้นยังใช้การตั้งคำถามที่ต้องตอบโดยใช้จินตนาการไม่ใช่ตอบตามความเป็นจริงตัวอย่างคำถาม เช่น “ถ้าหนูเหาะได้ หนูจะอย่างไร”

2. ส่งเสริมความคิดคล่องแคล่ว เป็นการส่งเสริมให้เด็กคิดปริมาณมาก เช่น ให้บอกชื่อเพื่อนให้ได้มากที่สุด ให้บอกชื่อดอกไม้ให้ได้มากที่สุด ให้บอกชื่อสัตว์ได้มากที่สุด ให้บอกชื่อผลไม้ได้มากที่สุด ให้บอกวิธีใช้กระดาษให้ได้มากที่สุด ให้บอกวิธีใช้ผ้าเช็ดหน้าให้ได้มากที่สุด

3. ส่งเสริมการคิดยืดหยุ่น เป็นการฝึกให้คิดให้ได้หลายๆ ประเภท เช่น เล่นเกม ดังต่อไปนี้ แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มของเล่นและกลุ่มของใช้ ครูเป็นคนบอกชื่อสิ่งของให้แต่ละกลุ่มบอกว่าสิ่งที่กำหนดให้นั้นใช้ให้ตรงตามลักษณะของกลุ่มของคนได้อย่างไร ในการเล่นเกมนควรมนเวียนกลุ่มเพื่อให้เด็กได้ใช้ความคิดหลากหลายขึ้น ดังตัวอย่าง

สิ่งที่กำหนดให้: ของเล่น / ของใช้ / แก้วน้ำ / ตักน้ำเล่น / แจกัน / ก้อนอิฐ/ โยนเล่น / ทับ
แจกัน / ผ้าเช็ดหน้า / ปิดตาเล่นโพงพาง / พั่นคอให้อุ่น

4. ส่งเสริมความคิดละเอียดลออ เป็นการฝึกให้เด็กคิดอย่างมีขั้นตอนและคิดในรายละเอียด เช่น ให้เด็กเล่าเรื่องต่างๆ ดังตัวอย่างคือ เล่ากิจวัตรประจำวันตั้งแต่ตื่นนอนถึงเข้านอนว่าทำอะไรบ้าง

การเดินทางไปเที่ยวทำอะไรบ้าง หรือพบเห็นอะไรบ้าง หรืออาจทำให้เด็กนึกถึงของสิ่งหนึ่งแล้วบรรยายรูปร่างลักษณะของบางสิ่งนั้น แล้วให้เพื่อนทายว่าของสิ่งนั้นคืออะไร

อารี พันธมณี (2537: 125-181) ได้กล่าวถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมกับความสนใจความสามารถและสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไม่เพียงส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา และผ่อนคลายความเครียดเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความคิดอิสระ คิดจินตนาการ ฝึกรู้จักการทำงานด้วยตนเอง และฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งความคิดและการกระทำ ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นงานศิลปะและนำไปสู่การเรียนรู้ อ่าน เขียน อย่างสร้างสรรค์ต่อไป กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ได้แก่ การวาดภาพ การพิมพ์ การปั้น การฉีกปะ การตัดปะ และการประดิษฐ์เศษวัสดุ

อารี รังสินันท์ (2526: 161-162) กล่าวถึง การเขียนภาพในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การเขียนภาพตามใจชอบ หมายถึง การให้โอกาสเด็กได้มีโอกาสเลือกวาดสิ่งที่เด็กพอใจ และสามารถวาดได้ซึ่งส่วนมากเด็กในวัยก่อนเรียนมักจะวาดรูปคนบ้าน สัตว์ ตุ๊กตา หรือภาพที่เด็กประทับใจ

2. การเขียนภาพจากประสบการณ์ หมายถึง การให้เด็กเลือกเขียนภาพจากประสบการณ์ที่เด็กได้ไปเที่ยวตามที่ต่างๆ หรือสิ่งที่เด็กได้รับ เช่น ทะเล สวนสัตว์ ของขวัญวันเกิด สัตว์เลี้ยง ของเล่น เป็นต้น

3. การเขียนภาพจากการฟังนิทาน หมายถึง การให้เด็กเขียนภาพจากนิทานที่ครูเล่าให้ฟัง หรือเทพนิทานซึ่งเด็กจะแสดงทั้งความรู้สึกนึกคิดทางด้านสติปัญญาและความรู้สึกนึกคิดทางด้านจิตใจถ่ายทอดออกมาเป็นภาพได้

4. การเขียนภาพจากเสียงเพลง หมายถึง การให้เด็กได้ฟังเพลงแล้วเขียนภาพตามความรู้สึกนึกคิดของเด็กเป็นภาพที่ประทับใจจากการฟังเพลง

5. การเขียนภาพจากการแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การให้เด็กเขียนภาพจากการที่เด็กได้แสดงบทบาทสมมติไปแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ

6. การเขียนภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด หมายถึง การที่เด็กเพิ่มเติมต่อให้เป็นภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดมาให้ซึ่งสิ่งเร้าอาจแบ่งเป็น

6.1 ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่ไม่สมบูรณ์ เช่น เส้นในลักษณะต่างๆ เช่น เส้นตรง และอื่นๆ เป็นต้น

6.2 ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่สมบูรณ์ เช่น วงกลม สีเหลี่ยม สามเหลี่ยม เป็นต้น การต่อเติมในลักษณะเช่นนี้เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ดี เด็กเกิดจินตนาการยั่วและท้าทาย ให้อยากลองทำให้เสร็จเป็นรูปร่างด้วยความคิดที่เป็นอิสระ และด้วยความพอใจของตน นอกจากนั้นยัง

ส่งเสริมความคิดแปลกไม่ซ้ำกันเด็กแต่ละคนจะเขียนภาพตามความคิดของตนซึ่งเป็นการเริ่มต้นในกา
กล้าคิด และยอมรับความแตกต่างของตนจากเพื่อนคนอื่นสร้างเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจกล้าคิดใน
สิ่งแปลกๆ อันนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ทอร์เรนซ์ (นงเยาว์ เข้มเล็ก. 2539: 87; อ้างอิงจาก Torrance. 1979) กล่าวถึง หลักในการ
ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้คือ

1. การแสดงให้เห็นว่าความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมีคุณค่า และนำไปใช้ประโยชน์ได้
2. กระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. การส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อนักเรียนมี

จินตนาการแปลก และมีคุณค่า

จากแนวคิดหลักการข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมที่จะพัฒนาส่งเสริมความคิด
สร้างสรรค์นั้น ต้องเน้นความสำคัญของการจัดกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ที่จะช่วยและ
กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการคำนึงถึงบรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิดกล้า
แสดงออก การเอาใจใส่ต่อความคิดเห็นของนักเรียน ให้อิสระ ให้ความรักความอบอุ่นกำลังใจและ
ความปลอดภัยจะทำให้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

ทอร์เรนซ์ (Torrance. 1962: 81-82) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของคนที่มีความคิด
สร้างสรรค์สูงจากการศึกษาพบว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงเป็นคนที่มีความคิดแปลกไปจากคนอื่น
และมีผลงานที่ทำไม่ซ้ำแบบใคร

ครอปเพลย์ (Cropley. 1966: 124) กล่าวว่าผู้มีความคิดสร้างสรรค์จะประกอบด้วยลักษณะที่
สำคัญ 4 ประการ คือ มีประสบการณ์ที่กว้างขวาง (Procession of wide categories) เต็มใจและ
พร้อมที่จะเสี่ยง (Willingness to take risks) เต็มใจและพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า (Willingness to
have ago) และสามารถที่จะยืดหยุ่นความคิดได้อย่างคล่องแคล่วในระดับสูง

ไรซ์ (Rice. 2007: 69) กล่าวถึง ลักษณะคนที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นคนที่มีไหวพริบ
2. มีความสามารถในการประยุกต์ การตอบสนองที่แสดงออกถึงความคิดริเริ่มและมีความ
ยืดหยุ่น
3. มีอิสระในการคิดและแสดงออก
4. สนใจที่จะมีประสบการณ์ต่างๆ สังเคราะห์สิ่งที่ได้พบเห็นรวมกับความรู้สึภายในใจ
5. มีความสามารถในการหยั่งรู้

6. มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี และเข้าใจคุณค่าของความงาม
7. รู้จักตนเอง เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของสิ่งต่างๆ
8. เข้าใจในสภาพของตนในกระบวนการที่ตนมีส่วนร่วม

2.9 กลยุทธ์การสอนคิดสร้างสรรค์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์

ประสาธ อิศรปริดา (2538: 8–9) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่ว่าจะอยู่ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม หรือระดับสังคมก็ตาม จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ส่วน คือ

1. ปัจจัยที่เป็นส่วนของความสามารถ (Abilities) ทักษะทางการคิด (Skills) ซึ่งเป็นศักยภาพที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล
2. ปัจจัยทางแรงจูงใจ (Motivation) ที่อาจเกิดจากการกระตุ้นจากภายนอกอีกส่วนหนึ่ง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะต้องมียุทธศาสตร์หลายๆ อย่างที่เอื้อซึ่งกันและกันเสมอ นั่นคือ ไม่เพียงแต่มีแรงจูงใจ มีทักษะ หรือความสามารถที่จะคิดสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีศักยภาพทางการคิด (Cognitive) มีความอดทน ความอยากรู้อยากเห็น กล้าเสี่ยง ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางอารมณ์

อุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก เกิดขึ้นจากบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ บางทีผู้ใหญ่เองเป็นอุปสรรคของการคิดสร้างสรรค์โดยไม่รู้ตัว ทั้งนี้ อารี พันธุ์มณี ได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. การรำคาญใจต่อการซักถามของเด็ก การมีคำถามแปลกๆ ที่ผู้ใหญ่ตอบไม่ได้ หรือตอบได้แต่ไม่อยากตอบ อาจสร้างความรำคาญให้กับผู้ใหญ่ เช่น ผมเกิดมาได้อย่างไร โลกมีขนาดเท่าไร
2. การเลียนแบบหรือเอาอย่างคนอื่น การไม่กล้าคิดให้แตกต่างไปจากที่เคยมี หรือเคยปฏิบัติกันมา เพราะกลัวผิดพลาด กลัวถูกเยาะเย้ย
3. การเน้นบทบาททางเพศที่แตกต่างจากกันมากเกินไป หมายความว่าสังคมได้กำหนดบทบาทเพศหญิงและเพศชายไว้ไม่เหมือนกัน ทำให้ผู้ชายไม่กล้าเล่น หรือปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบทบาทของหญิง เช่น การเสริมสวย การประดิษฐ์ดอกไม้ หรือการร้องไห้ ในขณะที่หญิงก็ไม่กล้าเล่นปืนผาน้ำไม้ ไม่กล้าเล่นตะกร้อ ฟุตบอล การต่อสู้

4. วัฒนธรรมที่ชื่นชมความสำเร็จ และประมาณความล้มเหลว คือการที่สังคมให้การยกย่อง และมีค่านิยมต่อผู้ที่ประสบความสำเร็จ แต่ไม่ยอมรับความล้มเหลวจึงทำให้เด็กไม่กล้าที่จะเสี่ยงต่อการทำสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่ชัดเจน คลุมเครือ เพราะกลัวการผิดพลาด ล้มเหลว กลัวถูกดู ถูกดูแคลน

5. บรรยากาศที่เคร่งครัด เอาจริงเอาจังมากเกินไป การทำทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในระเบียบแบบแผน เป็นไปตามกฎระเบียบ จะทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด หวาดกลัวไม่กล้าคิด แต่ที่จริงแล้วการทำงานปนกับการเล่น จะทำให้เกิดบรรยากาศที่ผ่อนคลายสนุกสนาน

6. ความกลัว เมื่อเกิดความกลัว ก็จะไม่กล้าแสดง หรือทำสิ่งใหม่ๆ เพราะกลัวถูกลงโทษ ถูกตำหนิ ถูกหัวเราะเยาะ ถูกประณาม เหยียดหยาม กลัวเสียหน้า กลัวถูกว่าโง่ บ้า ล้าสมัย กลัวว่าเป็นคนไม่มีสัมมาคารวะ ไม่สุภาพ จึงทำให้กลายเป็นคนลึงเล ไม่เชื่อมั่น ไม่สามารถแสดงความคิด จำเป็นต้องขจัดความกลัวให้หมดไป

7. ความเคยชินกับสิ่งเดิมๆ การไม่ยอมเปลี่ยนแปลงใหม่ ติดยึดเคยชินกับสิ่งที่เคยเป็นมา ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นการเพิ่มปัญหาสร้างความเดือดร้อน ก่อนความรำคาญ ความเคยชินกับสิ่งเก่าๆ จะทำให้ชีวิตจำเจ น่าเบื่อทำให้ไม่สามารถเพิ่มพูน โลกทัศน์ และประสบการณ์ใหม่ๆ ได้เลย

8. ความมีอคติ หรือความลำเอียง เป็นการตัดสินใจในสิ่งต่างๆ ตามความคิดเห็นของตนเอง ตามความเชื่อของตนเอง โดยไม่ยอมรับความคิดเห็นอื่น ๆ เกิดทัศนคติที่คับแคบ ทำให้ขาดโอกาสในการได้รับความคิดดี ๆ ความรู้ดี ๆ ข้อมูลดี ๆ ที่จะนำมาใช้ในการคิดและตัดสินใจ

9. ความเฉื่อยชา ขาดแรงกระตุ้นในการทำสิ่งใหม่ๆ ทำอะไรอืดอาด เชื่องช้าขาดความกระตือรือร้น ทำให้ทำงานล่าช้า ไม่ทันการกับสังคมสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจึงต้องเริ่มต้นขจัดอุปสรรคเหล่านี้ให้หมดไป จะทำให้การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ประสบความสำเร็จ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้รายละเอียดไว้ดังนี้ ซิมพ์เบิร์ก (Simpberg. 2007: 119) กล่าวว่าอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์มี 3 ประการคือ

1. อุปสรรคด้านการรับรู้ (Perceptual block) อุปสรรคด้านการรับรู้ได้แก่ การที่คนเราไม่สามารถมองเห็นปัญหาที่แท้จริงได้ เป็นเหตุให้การแก้ปัญหาที่ดำเนินไปโดยปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจนและแน่นอน ตัวอย่างเช่น

1.1 ความยากในการจำแนกปัญหาที่แท้จริงจากปัญหาทั่วไปซึ่งเปรียบเสมือนนายแพทย์ที่พยายามรักษาคนไข้โดยไม่ทราบสาเหตุของโรคที่แท้จริง

1.2 การมองปัญหาแคบเกินไป ขาดการพิจารณาสภาพแวดล้อมของปัญหานั้น

1.3 ความสามารถที่จะเข้าใจคำจำกัดความหรือนิยามของปัญหานั้นเป็นเหตุให้สื่อความเข้าใจตรงกันไม่ได้

1.4 ความไม่สามารถที่จะใช้ประสาทสัมผัสทั้งหลายในการสังเกต การสังเกตนั้นเราสามารถใช้อวัยวะสัมผัสทั้งหมด คือ ตา หู จมูก และกายสัมผัส ช่วยในการสังเกตได้

1.5 ความยากที่จะมองเห็นความสัมพันธ์ของวัตถุ หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกัน (Remote relationship) น้อยทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้

1.6 การมองข้ามสิ่งที่ใกล้ตัวหรือสิ่งที่เด่นชัด ซึ่งบางครั้งความเคยชินกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่คุ้นเคยอาจทำให้มองข้ามประเด็นที่น่าสนใจไปได้

1.7 ความล้มเหลวในการจำแนกเหตุและผลมีหลายสถานการณ์ที่ยากแก่การแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะไม่ด่วนสรุปสาเหตุและผลจนกว่าจะรู้แน่ชัดเสียก่อน

2. อุปสรรคด้านวัฒนธรรม (Cultural block) อุปสรรคด้านวัฒนธรรม เป็นผลเนื่องมาจากกฎเกณฑ์ของสังคมซึ่งเป็นสิ่งกำหนดให้บุคคลต้องมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบระเบียบแบบแผน ทำให้มีผลต่อการสกัดกั้นความท้าทายต่อการคิดค้นในสิ่งใหม่ๆ และความเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลอุปสรรคประเภทนี้ได้แก่

2.1 ความต้องการทำตามแบบอย่างในกรอบที่ไม่แตกต่างจากผู้อื่นทำให้เกิดรูปแบบพฤติกรรมและการมองปัญหาที่คล้ายคลึงกัน การหาวิธีแก้ปัญหาก็ยึดติดกับระเบียบแบบแผนมากไปทำให้บางครั้งไม่สามารถแก้ปัญหาได้

2.2 การมุ่งเน้นในความประหยัด ซึ่งมีผลทำให้เกิดการตัดสินใจที่รวดเร็วเกินไปทำให้บุคคลไม่พยายามที่จะใช้ความคิดของตนในสิ่งที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกับของเดิม เพราะการกระทำเช่นนี้ต้องลงทุนทั้งเวลาและเงินมากขึ้น ช้ายังไม่แน่ใจในความสำเร็จด้วย

2.3 ความกลัวที่จะเป็นคนที่ไม่สุภาพเรียบร้อย กลัวผู้อื่นเห็นว่าเป็นบุคคลที่น่ารำคาญ จึงทำให้ขาดความอยากรู้อยากเห็น ไม่กล้าซักถามหรืออภิปรายในสิ่งที่ตนยังไม่เข้าใจ ทำให้กลายเป็นคนที่ขาดจิตสำนึกแห่งการสืบค้น (Inquiring mind)

2.4 การมุ่งเน้นในเรื่องการแข่งขันหรือความร่วมมือกันมากเกินไปบุคคลทั่วไปมักคิดว่าการร่วมมือกันนั้นแต่ละคนต้องลดความคิดของตนเองลง เพื่อให้สอดคล้องกับความคิดของกลุ่มหรือลดความขัดแย้งลง ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก ความจริงความร่วมมือหมายถึง การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ โดยต้องสามารถอธิบายหรือชี้แจงความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจหรือยอมรับได้ ส่วนการมุ่งแข่งขันจนเกินไปนั้นก็มีผลทำให้บุคคลมองข้ามเป้าหมายที่แท้จริงของงานนั้นไปโดยจะมุ่งเอาชนะแต่อย่างเดียวทำให้ละเลยความคิดริเริ่มของตนต่อไป

2.5 การยึดมั่นสถิติมากเกินไป การยึดมั่นในตัวเลขโดยไม่ได้พิจารณาตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงผิดไปได้

2.6 ความยากในการสรุปอ้างอิงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพราะแต่ละบุคคลก็มีพฤติกรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง จึงเป็นการยากในการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

2.7 การยึดมั่นในเหตุผลและความจริงมากเกินไปหรือการหลงเชื่อความจริงในอดีตมากเกินไปมีผลทำให้บุคคลขาดความคิดสร้างสรรค์ได้ เช่น ถ้าเราเชื่อว่าพายุหิมะที่เบาว่าอากาศเท่านั้นที่สามารถบินได้ บัดนี้ก็ยังไม่มีเครื่องบินใช้

2.8 การขาดความประนีประนอมในความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันเข้าด้วยกันซึ่งส่วนมากแล้วบุคคลส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มที่จะต่อต้านหรือไม่ยอมรับความคิดที่ไม่ตรงกับตนโดยสิ้นเชิง และจะยอมรับความคิดเห็นที่ตรงกับตนในทันที ลักษณะเช่นนี้มีผลทำให้ไม่เกิดความคิดใหม่ ขึ้นมา

2.9 การมีความรู้เกี่ยวกับขอบข่ายงานที่ปฏิบัติมากหรือน้อยเกินไป บุคคลที่มีความรู้น้อยหรือแคบเกินไปก็ไม่สามารถนำมาอภิปรายและสร้างสรรค์ให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ ขึ้นมา เช่นเดียวกันกับบุคคลที่มีความรู้มากหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ จะมีความรู้สึกว่าคุณคิดของตนถูกต้องดีกว่าผู้อื่นเสมอจึงไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเลย ลักษณะเช่นนี้ก็อุปสรรคต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลในองค์กรนั้นๆ

2.10 การมีความเชื่อว่าความคิดฝันเป็นสิ่งไร้ค่าบุคคลจึงไม่ยอมรับฟังความคิดฝันในสิ่งแปลกใหม่โดยเห็นว่าเป็นเรื่องเพ้อฝันไร้สาระ ซึ่งความเป็นจริงแล้วประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นส่วนใหญ่จะได้มาจากความคิดฝันมาก่อนทั้งสิ้น

3. อุปสรรคด้านอารมณ์ (Emotional block) อุปสรรคด้านอารมณ์จัดเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งทั้งนี้เพราะอารมณ์ของบุคคลอันได้แก่ ความโกรธ ความกลัว ความรัก ความชอบ ความเกลียด เป็นต้น นับว่ามีความสำคัญต่อปัญหาและเหตุผล ถ้าบุคคลมีอารมณ์เกิดขึ้นสูงความสามารถทางปัญญาและเหตุผลของคนนั้น ก็จะต่ำลง นั่นคืออารมณ์เป็นตัวสกัดกั้นความคิดและเหตุผลตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล อุปสรรคทางอารมณ์ที่สำคัญคือ

3.1 ความกลัวที่จะทำผิดหรือทำในสิ่งที่ผู้อื่นมองเห็นว่าโง่ ด้วยความกลัวเช่นนี้จึงทำให้สูญเสียความคิดที่ดีๆ ไป เพราะเจ้าของความคิดไม่กล้าที่จะเสนอความคิดนั้นออกมาด้วยเกรงว่า จะถูกผู้อื่นมองเห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระ

3.2 การด่วนตัดสินใจยอมรับความคิดอันแรกที่เกิดขึ้นทันที โดยไม่เปิดโอกาสคิดหาแนวทางอื่นที่แตกต่างออกไป ความจริงความคิดอันแรกอาจไม่ใช่ความคิดที่ดีที่สุดเสมอไปอาจมีความคิดอื่นที่ดีกว่าได้ ถ้ายอมรับตั้งแต่ความคิดอันแรกแล้วจะเป็นการสกัดกั้นความคิดอื่นๆ ไป

3.3 การที่บุคคลยึดติดกับความคิดของตนเอง บุคคลส่วนมากมักจะยึดติดความคิดความเชื่อของตนและยากที่จะเปลี่ยนแปลงตามความคิดหรือข้อเสนอแนะของบุคคลอื่นและ จะต่อต้านความคิดที่ไม่ตรงกับความคิดของตนเองด้วย

3.4 ความไม่อดทนอดกลั้นต่อการแสวงหาวิธีแก้ปัญหาที่ยั่งยืน บุคคลทั่วไปส่วนมากจะมุ่งหวังในผลสำเร็จไว้มากเกินไปจนปัญหาก็จะเกิดความคับข้องใจและมุ่งที่จะแก้ปัญหานั้นแบบหัวชนฝาไม่พยายามที่จะรวบรวมสติและความคิดในการหาหนทางอื่น ๆ

3.5 ความต้องการความปลอดภัยสูงเกินไป ทุกคนมีความต้องการความปลอดภัยสูง แต่ถ้าสูงมากเกินไปก็ทำให้เราเป็นโรคประสาทได้และเมื่อบุคคลต่างมุ่งไปที่ความปลอดภัยของตัวเองแล้ว ก็จะมีผลทำให้ละเลยต่อโอกาสที่จะรับรู้สิ่งใหม่ๆ ไปอย่างน่าเสียดาย

3.6 ความกลัวต่อการนิเทศแนะนำและไม่วางใจเพื่อนร่วมงาน ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้บุคคลขาดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสกัดกั้นความสามารถในการแก้ปัญหาและการกระทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์

3.7 การขาดความพยายามที่จะแก้ปัญหาโดยตลอดจนแก้ปัญหาได้สำเร็จ บุคคลส่วนมากชอบที่จะดำเนินโครงการใหม่ๆ และให้ความสนใจกับโครงการนั้นในระยะสั้นๆ ในระยะยาวบุคคลมักขาดการเอาใจใส่ติดตามแก้ปัญหาและหาวิธีการใหม่ๆ มาดำเนินให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3.8 การขาดแรงจูงใจในการแก้ปัญหา สาเหตุเนื่องจากขาดผู้เห็นด้วยหรือขาดผู้สนใจในแนวทางแก้ปัญหาที่ตนได้เสนออาจเป็นเพราะไม่แน่ใจในแนวทางแก้ปัญหานั้นหรือมีความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอ จึงมีผลทำให้ผู้เสนอทางแก้ปัญหานั้นขาดแรงจูงใจที่จะคิดต่อไป

2.10 การวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์

ผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์

ลักษณะของผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นโครงสร้าง หรือรูปแบบของความคิดที่ได้แสดงกลุ่มความหมายใหม่ออกมา และเป็นอิสระต่อความหมายของความคิดหนึ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านั้น โดยอาจเป็นความคิดหรือสิ่งของที่ผลิตขึ้นที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม

สำหรับคุณภาพของผลผลิตความคิดสร้างสรรค์ เทเลอร์ (Tyler, 1964) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ว่าไม่จำเป็นต้องเป็นขั้นสุดยอดหรือการค้นคว้าประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเสมอไป แต่ผลของความคิดสร้างสรรค์อาจอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งใน 6 ขั้นตอน ต่อไปนี้

1. ขั้นการแสดงออกอย่างอิสระ ที่อาจไม่จำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์หรือทักษะขั้นสูงแต่อย่างใด เพียงแค่กล้าที่จะแสดงออกอย่างอิสระ เช่น การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกของตนเอง

ออกมาโดยไม่มีใครกำหนด เด็กสามารถวาดภาพได้อย่างใจชอบได้โดยไม่มีใครเป็นผู้กำหนดให้เป็นต้น

2. ขั้นผลิตงานออกมาโดยที่งานนั้นอาศัยเพียงทักษะบางประการเท่านั้น แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่

3. ขั้นสร้างสรรค์ เป็นขั้นที่แสดงความคิดใหม่ของบุคคล โดยไม่ได้ลอกเลียนแบบความคิดจากใคร ถึงแม้งานนั้นจะมีคนอื่นไว้แล้วก็ตาม

4. ขั้นประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ เป็นขั้นที่สามารถประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นโดยไม่ซ้ำของใคร

5. ขั้นพัฒนาผลงานจากขั้นที่ 4 นั่นคือ การนำสิ่งประดิษฐ์มาพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. ขั้นความคิดสร้างสรรค์สุดยอด สามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมขั้นสูง เช่น อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ คิดค้นทฤษฎีสัมพันธภาพ ชาร์ล ดาร์วิน คิดค้นทฤษฎีการวิวัฒนาการ เป็นต้น

การวัดความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นสิ่งที่ประเมินผลได้ยาก หากเครื่องมือที่นำมาใช้วัดผลและประเมินผลนั้นขาดประสิทธิภาพใช้ได้ไม่แน่นอน ขาดความเชื่อมั่นหรือความเที่ยงตรง ก็จะทำให้ผลจากการประเมินผิดพลาดไปด้วย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2526: 31- 34) ได้เสนอเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ไว้ 3 ด้านคือ

1. ด้านความคิดคล่องแคล่ว วัดได้โดยการนับจำนวน จำนวนภาพที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมวาดภาพ โดยให้คะแนนเฉพาะภาพที่ได้วาดแล้วมีความชัดเจนและแตกต่างจากภาพอื่น

2. ด้านความคิดริเริ่ม ยึดถือความถี่ทางสถิติของภาพที่แตกต่างไปจากธรรมดา ในการตอบของกลุ่มตัวอย่างและการตรวจให้คะแนน ให้ดูที่ภาพเป็นหลักมิใช่ดูที่ชื่อกำกับทั้งนี้ภาพที่ซ้ำกันมากจะให้เป็น 0 คะแนน

3. ความคิดละเอียดลออ ในการให้คะแนนจะให้แต่ภาพได้คะแนนต่ำสุด 1 คะแนน ส่วนรายละเอียดที่ต่อเติมภาพเพื่อขยายหรืออธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นถือเป็นความคิดละเอียดลออ ดังนั้นส่วนละเอียดทุกส่วนที่ไม่ซ้ำกันจะได้ 1 คะแนน

ฮารอลด์ เอช แอนเดอร์สัน (Harold H. Anderson. 1959: 236-244) ได้เสนอมิติที่ควรนำมาใช้พิจารณาความคิดใน 3 มิติ ได้แก่

1. ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Characteristic of The Creative Person) ซึ่งแอนเดอร์สัน สรุปไว้หลายลักษณะ เช่น ชอบผจญภัย ความมุ่งมั่น กล้าแสดงความคิดเห็นเปิดกว้างสำหรับประสบการณ์ใหม่ๆ เป็นต้น

2. กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Creative Process) ที่ผ่านมามักให้ความสนใจไปที่ผลงาน แต่มักมองข้ามกระบวนการในการคิดประดิษฐ์ผลงานเหล่านั้นออกมา

3. ผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์ (Creative Production) โดยแอนเดอร์สันได้เสนอว่า หากปราศจากกระบวนการก็จะมีผลงาน ถ้าปราศจากงานหรือหลักฐานของการกระทำ หรือผลสำเร็จก็อาจเป็นเพียงความเพ้อฝัน ทั้งกระบวนการและผลงานจึงมีความสำคัญประกอบกันทั้งหมดจะเห็นว่ามีมิติทั้งสามนั้นมีความสำคัญและสอดคล้องกันจึงต้องนำมาศึกษาพร้อมกัน

แบบทดสอบของเจเลน และเออร์บาน

เจเลน และเออร์บาน (Jellen; & Urban. 1989: 78-86) ได้สร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ชื่อว่า TCT-DP (The Test for Creative Thinking Drawing Production) ซึ่งสร้างขึ้นตามนิยามว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึงการคิดอย่างมีสาระเชิงนวัตกรรม มีจินตนาการ และเป็นความคิดอเนกนัยซึ่งรวมถึงความคิดคล่องแคล่ว (fluency) ความคิดยืดหยุ่น (flexibility) ความคิดริเริ่ม (originality) ความคิดละเอียดลออ (elaboration) ความกล้าเสี่ยง (risk-taking) และอารมณ์ขัน (humor) โดยลักษณะของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์นี้ จะกำหนดให้ผู้เข้าสอบแสดงความสามารถทางการคิดอย่างมีสาระด้วยการต่อเติมภาพที่กำหนดให้ ซึ่งเป็นกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดประมาณ 5 x 5 นิ้ว ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้ จะมีภาพเส้นและจุดอยู่ 5 แห่ง และอยู่นอกกรอบอีก 1 แห่ง รวมเป็น 6 แห่ง แบบทดสอบ TCT-DP นี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นแบบทดสอบที่สามารถนำมาใช้วัดได้กับกลุ่มเป้าหมายได้ทุกวัย

วิธีการทดสอบ

วิธีการทดสอบ ควรใช้เกณฑ์พิจารณาลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ดเป็นหลัก โดยจัดสร้างเป็นแบบทดสอบทั้งด้วยวาจาและข้อเขียน ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. เป็นแบบทดสอบที่วัดความคล่องตัวในการคิด คือ วัดปริมาณหรือจำนวนที่คิดได้มาก โดยใช้ระยะเวลาจำกัด เป็นการวัดความเร็วในการคิด เช่น

2. ให้บวกเลข 1 – 100 ให้เสร็จภายในเวลา 3 นาที เป็นต้น

3. ให้ระบุการใช้ประโยชน์จากน้ำให้มากที่สุด ภายในเวลา 5 นาที เป็นต้น

4. เป็นแบบทดสอบที่วัดความยืดหยุ่นในการคิด คือ วัดความหลากหลายในการคิดภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น ให้ระบุการใช้ประโยชน์จาก “ขวาน” ภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าได้คำตอบตามวัตถุประสงค์หลักของ “ขวาน” คือ ใช้เป็นของมีคม ได้แก่ ผ่า ฟัน ตัด ฯลฯ ถือว่าเป็นความคิดธรรมดาๆ แต่ถ้าเป็นคำตอบที่ระบุถึงประโยชน์ที่ต่างจากวัตถุประสงค์หลัก คือ ใช้ตกแต่งบ้าน สำนักงาน หรือศูนย์การค้า ถือว่าเป็นความยืดหยุ่นในการคิด เป็นต้น

5. เป็นแบบทดสอบที่วัดความคิดไม่ซ้ำแบบ คือ วัดความคิดที่แปลกๆ ใหม่ๆ ไม่มีผู้ใดคำนึงถึงหรือคิดได้ เช่น กรณีการใช้ประโยชน์จากขวาน ถ้าบุคคลอื่นๆ ตอบว่าใช้ประโยชน์ประเภทของมีคม แต่มีบางคนตอบว่าใช้ตกแต่งบ้าน ย่อมถือว่าเป็นความไม่ซ้ำแบบ

6. เป็นแบบทดสอบที่วัดความคิดแตกต่าง คือ วัดความคิดประเภทหัวแหลมหรือตามแหลมที่ผู้อื่นคิดไม่ถึง เช่น กรณีการใช้ประโยชน์จากขวาน ถ้ามีบางคนตอบว่าได้จำลองขวานให้เล็กลงแล้วนำมาใส่เป็นพวงกุญแจขายได้ นับว่าเป็นความคิดแตกต่าง เป็นต้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

นพคุณ บุญมาพิลลา (2540: บทคัดย่อ) การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะทางภาษาและความคิดสร้างสรรค์ที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมการเล่นของเด็กไทยกับการฝึกตามคู่มือครูกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะภาษาโดยการฝึกด้วยกิจกรรมการเล่นของเด็กไทยมีทักษะทางภาษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 2) นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาโดยการฝึกด้วยกิจกรรมการเล่นของเด็กไทยมีความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนคณิตศาสตร์ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกทักษะโดยวิธีการเล่นพื้นบ้านของไทยกับวิธีการฝึกทักษะตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการ ของโรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะโดยวิธีการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยกับวิธีการฝึกทักษะตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ละมุล ชัชวาล (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด กับประกอบคำถามอิสระ มี

ความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด มีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ

ประสาท อิศรปริดา (2532: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเสริมแรงในการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการฝึก โดยเปรียบเทียบความก้าวหน้าของความคิดสร้างสรรค์ใน 3 ระยะของการทดลอง คือ ระยะข้อมูลพื้นฐาน (Baseline) ระยะการใช้กลวิธีเสริมแรง (Treatment) ในรูปของคำชมเชยและสิ่งของ และระยะลดการเสริมแรง (Fade - Out) ซึ่งในกลุ่ม ทดลองจะได้รับการฝึกตามโครงการ ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการฝึก ผลการวิจัยพบว่าการ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการฝึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ให้ สูงขึ้นได้

นงเยาว์ เข้มเล็ก (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์สูงกว่าการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

โอภาส บุญครองสุข (2536: 90-91) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล พบว่า

1. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์รวมองค์ประกอบครบทั้ง 4 ด้านคือ ด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์โดยส่วนรวมสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียน ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล โดยแยกตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เป็นด้านๆ ดังนี้

2.1 ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และนักเรียนที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล มีความคิดคล่องไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความคิดสร้างสรรค์ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility) พบว่านักเรียนที่เรียนวิชา ศิลปศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และนักเรียนที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็น รายบุคคล มีความคิดยืดหยุ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม (Originality) พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชา ศิลปศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออ (Elaboration) พบว่านักเรียนที่เรียน วิชาศิลปศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออสูงกว่านักเรียน กลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดิลก ดิลกานนท์ (2534: 69) ได้ทดลองใช้แบบฝึกทักษะการคิดที่สร้างขึ้นกับตัวอย่างนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 300 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลองใช้แบบฝึก 149 คน และกลุ่มควบคุม 151 คน ผลการทดลองสรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะการคิดที่สร้างขึ้นนี้ สามารถส่งเสริมความสามารถใน การคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้สูงขึ้น และนักเรียนที่ได้ใช้แบบฝึกจะมีความสามารถในการคิด สร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญ .01

อนงค์ แสงเงิน (2533: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามและการเล่นสร้างสรรค์ แบบไม่ใช้คำถาม ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์ สร้างประกอบการใช้คำถามมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นสร้างสรรค์แบบไม่ใช้คำถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่เด็กปฐมวัยกลุ่มที่ได้รับการ จัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างประกอบการใช้คำถามมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัย กลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างแบบไม่ใช้คำถาม นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กปฐมวัยที่ ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างประกอบการใช้คำถามและการเล่นสรรค์สร้างแบบไม่ใช้ คำถามมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณิการ์ สุขสม (2533: 68) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการ สังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสร้างสรรค์ พบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสรรค์สร้าง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นปกติ มีความคิด สร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสรรค์สร้าง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นปกติ มีความ สามารถในการสังเกตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จงใจ ขจรศิลป์ (2532: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมแตกต่างกันพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบคือ ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ และความคิดคล่องตัว สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแตกต่างกัน มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความเชื่อมั่นในตนเอง สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ

จงลักษณ์ ช่างปลื้ม (2541: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์และความสามารถการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทานผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์และความสามารถการวาดภาพระบายสีที่สูงขึ้น จากการทดสอบหลังการทดลอง ครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 6 และครั้งที่ 12 สูงกว่าครั้งที่ 6

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ โดยการจัดกิจกรรม หรือการสร้างสิ่งร่าอย่างเหมาะสมกับบุคลิกภาวะ และความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และกิจกรรมโดยใช้การเล่นของเด็กไทย เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาได้แสดงออกอย่างอิสระตามความคิดและจินตนาการ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่จะนำไปพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้

ดำรง จรรัตน์. (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กรณีศึกษาการเรียนการสอนศิลปะโดยใช้สื่อการสร้างสรรค์อิสระของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอรัญประเทศ การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเรียนการสอนศิลปะ โดยใช้สื่อ การสร้างสรรค์อิสระ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอรัญประเทศ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสังเกต และแบบ การประเมินผลงานนักเรียน เมื่อได้ข้อมูลจะนำไปแยกประเภท จัดหมวดหมู่ นำมาวิเคราะห์ เนื้อหา เขียนบรรยายตามปรากฏการณ์ จากการสังเกต และ การประเมินผลงาน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การใช้สื่อการสร้างสรรค์ จากการเรียนการสอนศิลปะโดยใช้สื่อการสร้างสรรค์อิสระ พบว่า ส่วนมากนักเรียน ถ่ายทอดผลงาน เป็น ภาพ ต้นไม้ สิ่งของ คน และครอบครัว ใช้วัสดุเป็นระนาบหรือ

พื้นในการสร้างผลงาน เป็น กระดาษ 100 ปอนด์ ฟิวเจอร์บอร์ด และ กระดาษลัง ใช้สื่อ/วัสดุที่นักเรียนใช้ในการสร้างสรรค์อิสระ เป็น สีน้ำ กระดาษ และดินน้ำมัน มากน้อยตามลำดับ

2. เทคนิค/วิธีการสร้างสรรค์ จากการเรียนการสอนศิลปะโดยใช้สื่อ การสร้างสรรค์อิสระ พบว่า ส่วนมากนักเรียนใช้ เป็น สื่อผสม วาดภาพ ระบายสี และ ภาพพิมพ์ มากน้อยตามลำดับ

3. บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนจากการเรียนการสอนศิลปะโดยใช้สื่อ การสร้างสรรค์อิสระ พบว่าสภาพการจัดห้องเรียน อากาศถ่ายเทดีมีแสงสว่างเหมาะสม ไม่มีสิ่งรบกวน มีความสะอาด สังคมในชั้นเรียน ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเป็นกันเอง ยืดหยุ่นสบายใจ มีความช่วยเหลือเอื้ออาทร สามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน นักเรียนส่วนมากมีรสนิยม ความชื่นชอบที่จะใช้ เนื้อหา/เรื่องราว ถ่ายทอด เป็นต้นไม้และสิ่งของ ใช้วัสดุเป็นระนาบหรือพื้นในการสร้างผลงาน เป็น กระดาษ 100 ปอนด์ สื่อ /วัสดุ เป็นสีน้ำ และ เทคนิค/วิธีการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นสื่อผสมมากที่สุด

4. การประเมินผลงาน จากการเรียนการสอนศิลปะโดยใช้สื่อ การสร้างสรรค์อิสระ พบว่าความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนเฉลี่ย กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมที่ 2 ระดับคุณภาพดี กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมที่ 4 ระดับคุณภาพดีมาก และ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน ของนักเรียนเฉลี่ยทั้ง 4 กิจกรรมอยู่ในระดับคุณภาพดี

ณัฐธัญ พัฒนศรี (2549). ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทยเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทยเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนสวัสดีวิทยา สังกัดกรุงเทพมหานคร คัดเลือกโดยวิธีสุ่มอย่างง่ายจำนวน 30 คน (1 ห้องเรียน) ระยะเวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาในการทดลอง 10 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมกิจกรรมการเล่นของเด็กไทยเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปภาพ แบบ ก. ของทอร์แรนซ์ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experiment Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง One Group Pretest – Posttest Design การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t – test แบบ Dependent Sample ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังจากการใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทยเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังจากการใช้

กิจกรรมการเล่นของเด็กไทยเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยในรายละเอียดพบว่า การใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทยเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นโปรแกรมกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ซึ่งสอดคล้องกับแนวทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ดและทอร์เรนซ์ โดยนักเรียนได้ทำกิจกรรมผ่านกระบวนการเล่นของเด็กไทย และสร้างเป็นผลงานศิลปะ กิจกรรมสามารถช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้สูงขึ้นได้ นอกจากนี้ การเล่นของเด็กไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เป็นการเล่นที่นักเรียนมีความคุ้นเคย มีการเคลื่อนไหว มีความสุข สนุกสนาน ช่วยพัฒนาการเรียนรู้อย่างอิสระเป็นของตัวเอง มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลอง ฝึกคิด แก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติทำ เหล่านี้เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้สูงขึ้นด้วย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาเพื่อการเสริมสร้างกระบวนการคิดสร้างสรรค์ โดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรม ภาพพิมพ์ธรรมชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการศึกษาดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. วิธีการดำเนินการทดลอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

นักเรียนชาย - หญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 อายุ 9 – 12 ปี โรงเรียนบ้านหาดทับยา สพป.

1 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 50 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชาย - หญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อายุ 9 -10 ปี โรงเรียนบ้านหาดทับยา สพป.1

จังหวัดอุดรธานี จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้มี 2 ฉบับ คือ

1. แผนกิจกรรมศิลปะภาพพิมพ์ธรรมชาติพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
2. แบบวัดทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน (1. ความคิดริเริ่ม 2. ความคิดยืดหยุ่น 3. ความคิดคล่องแคล่ว 4. ความคิดละเอียดลออ)

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ดำเนินการสร้างแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มศิลปะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ศึกษาทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของ ทอร์เรนซ์ กิลฟอร์ด เจลเลนกับเออร์บาน รวมทั้งได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรม

3. ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัย เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ (ธรรมชาติ) โดยมีหลักในการเลือกกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ดังนี้

3.1 เป็นภาระกิจการสร้างสรรค์ผลงาน การเลือกหาแม่พิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ ที่ไม่เกิดอันตราย

3.2 การสร้างสรรค์ผลงานที่มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กในระดับชั้นประถม

3.3 เป็นกิจกรรมมีความสอดคล้องผสมผสานกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้กลุ่มสาระศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีเสรีภาพในการคิด และถ่ายทอดเรื่องราวออกมาเป็นผลงานได้ตามภูมิภาวะ ความถนัด และประสบการณ์ของตน

4. สร้างแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะประกอบด้วย

4.1 หัวข้อ

4.2 วัตถุประสงค์

4.3 วิธีดำเนินการซึ่งประกอบด้วย

4.3.1 ชำนาญ

4.3.2 ขั้นตอนกิจกรรม

4.3.3 ขั้นสรุป

4.4 แสดงผลงานนักเรียนโดยติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

4.5 วัสดุอุปกรณ์

4.6 การประเมินผลซึ่งประกอบด้วย

4.6.1 การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน และส่งงานตามเวลา

4.6.2 ตรวจผลงาน

- ลักษณะผลงาน

- การอธิบาย นำเสนอภาพผลงาน

- ความคิดสร้างสรรค์

5. นำแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร 2 ท่าน พิจารณาเพื่อปรึกษาและขอคำแนะนำ

6. นำแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข

7. นำแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษา จุดมุ่งหมาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ และเหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

8. นำแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบ พิจารณาเนื้อหา วัตถุประสงค์ และรูปแบบกิจกรรมอีกครั้ง

9. นำแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร 2 ท่าน พิจารณาเนื้อหา วัตถุประสงค์ และรูปแบบกิจกรรมอีกครั้ง

10. นำแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำไปใช้ทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

แบบวัดทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์

4 ด้าน

1. ศึกษาเกณฑ์การให้คะแนน ความคิดสร้างสรรค์ ของทอร์แรซ์ และเจเลนกับเฮิร์บาน
2. สร้างแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์จากการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยประเมินผลออกมา 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1 ความคิดริเริ่ม
- 2.2 ความคิดยืดหยุ่น
- 2.3 ความคิดคล่องแคล่ว
- 2.4 ความคิดละเอียดลออ

3. ศึกษาเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics)
4. สร้างแบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติกำหนดคะแนนเฉลี่ยในการแปลความหมายข้อมูลแบบประเมินค่า หาทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติลักษณะของการวัด เป็นแบบวัดธรรมชาติ ส่วนประเมินค่า 3 ระดับ วัดอยู่ 3 ด้าน คือ 1. ด้านก่อนการดำเนินการทำงาน 2. ด้านตอนการดำเนินการทำงาน 3. ด้านขั้นตอนการสรุปผลงาน มีเกณฑ์การให้คะแนนเต็ม 10 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง		แปลความ
ถ้าเลือกตอบ ทำได้ดี	ให้	3 คะแนน
ผ่าน	ให้	2 คะแนน
ต้องปรับปรุง	ให้	1 คะแนน

เกณฑ์การประเมินผล

0-4 คะแนน หมายถึง ต้องปรับปรุง

5-7 คะแนน หมายถึง ผ่าน

8-10 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติได้ดี

5. นำแบบวัดทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินตรวจสอบ นำมาปรับปรุงแก้ไข

6. นำแบบวัดทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ไปใช้กับประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.วิธีดำเนินการทดลอง

ในการดำเนินการทดลองผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมพร้อมก่อนทดลอง

1.1 พบผู้บริหารโรงเรียนเพื่อชี้แจงพร้อมอธิบายจุดประสงค์ และรูปแบบการวิจัย

1.2 พบครูประจำชั้นเพื่อชี้แจงรูปแบบของงานวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการลงมือ

ปฏิบัติการ

2. ทดลอง

ดำเนินการทดลองจัดการเรียนการสอนตามแผนกิจกรรมศิลปะภาพพิมพ์ธรรมชาติ เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนในระยะเวลาในการดำเนินการทดลองใช้เวลา 16 ชั่วโมง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

3. กิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ

3.1 รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ และการใช้สี

3.2 แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)

3.3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ

3.4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการจัดองค์ประกอบศิลป์

- 3.5 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ
- 3.6 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ
- 3.7 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง
- 3.8 การจัดนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
4. นำคะแนนที่ได้จากการทดลอง นำมาวิเคราะห์สรุปผลหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ และความคิดสร้างสรรค์ โดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ ได้แก่

1. การหาค่าเฉลี่ยของคะแนน

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. หาค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กาญจนา วัฒนายุ. ม.ป.ป.: 112)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 (\sum X^2)}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	$S.D.$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนดิบของนักเรียน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนดิบของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสองทีละตัว
	N	แทน	จำนวนนักเรียน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลความของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

ΣX^2 แทน ผลรวมของคะแนนดิบของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสองทีละตัว

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตาราง ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลจากการเรียนการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 2 ผลการประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์จากการเรียนการสอนงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลจากการเรียนการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี

จากปฏิบัติการกิจกรรมการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ผ่านชุดการสอน มีนักเรียนทั้งหมด 15 คน และถ้าแบ่งกลุ่มแบ่งเป็น 2 กลุ่ม 8 คน 1 กลุ่ม 7 คน 1 กลุ่ม ใช้เวลาทดลองทั้งหมด 16 ชั่วโมง โดยวัดทักษะการทำงาน 3 ด้าน ด้านก่อนดำเนินการทำงาน / ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานจริง / ด้านสรุปผลงาน และในการเรียนการสอนมีทั้งหมด 8 ชุดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ และการใช้สี

การเรียนรู้ทำความเข้าใจในเรื่องแม่พิมพ์ธรรมชาติ ในแบบต่างๆ และการใช้สีที่นำมาพิมพ์ โดยมีทดลองพิมพ์ในการใช้วัสดุจากธรรมชาติรอบตัวมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ และทดลองการใช้สีในการพิมพ์ ในการเรียนการสอนสามารถวิเคราะห์ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน นักเรียนแต่ละคนร่วมกันออกแบบภาพผลงานของตนก่อนทำงานจริงและจัดเตรียมวัสดุจากธรรมชาติมาเป็นแม่พิมพ์ รวมทั้งจัดเตรียมสีที่จะพิมพ์ ดังนี้

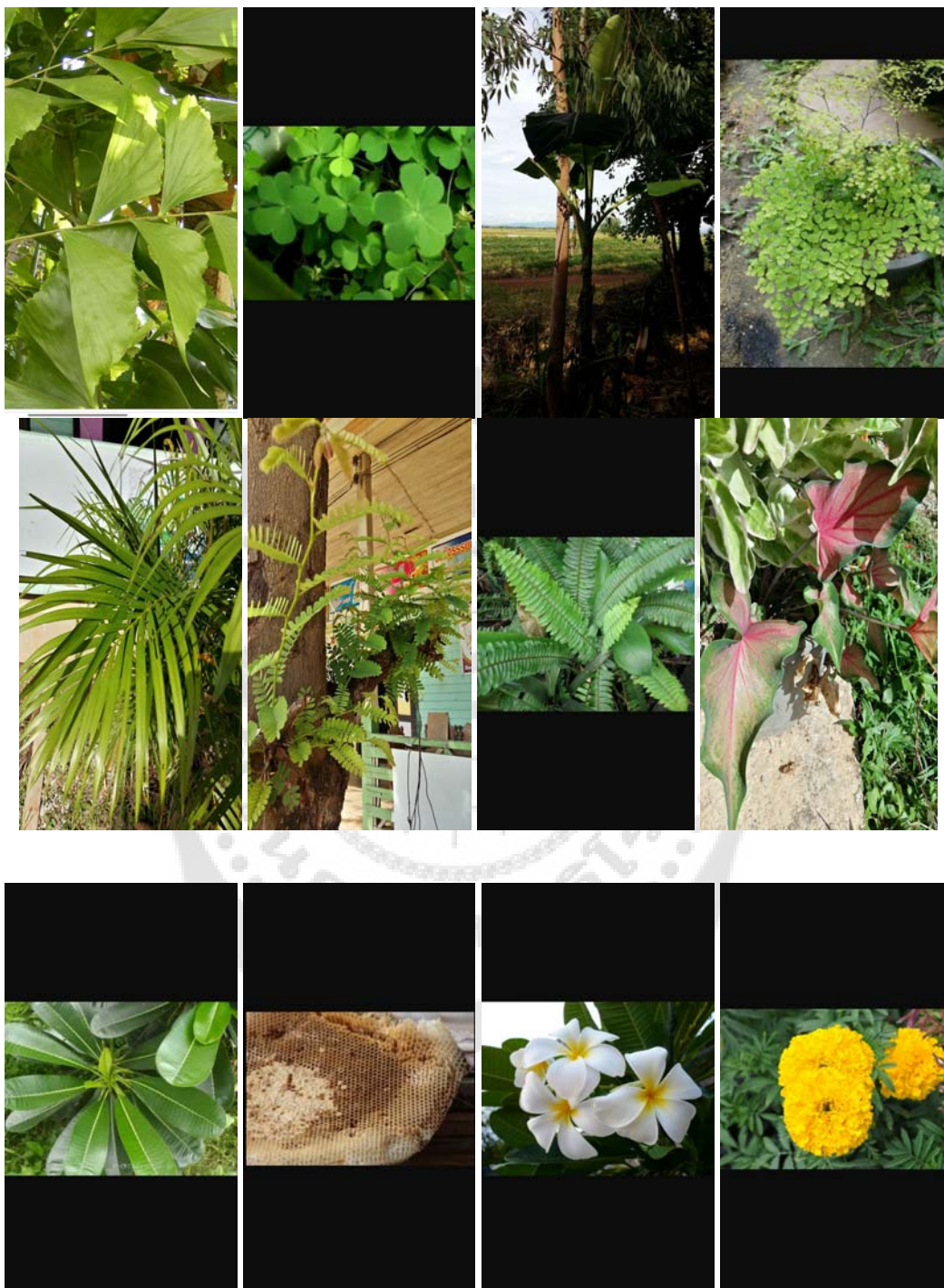

วัสดุ-อุปกรณ์ สีน้ำและวัสดุจากธรรมชาติชนิดต่างๆที่นำมาพิมพ์ภาพ

ที่มา: www.google.com.

แม่พิมพ์พืช

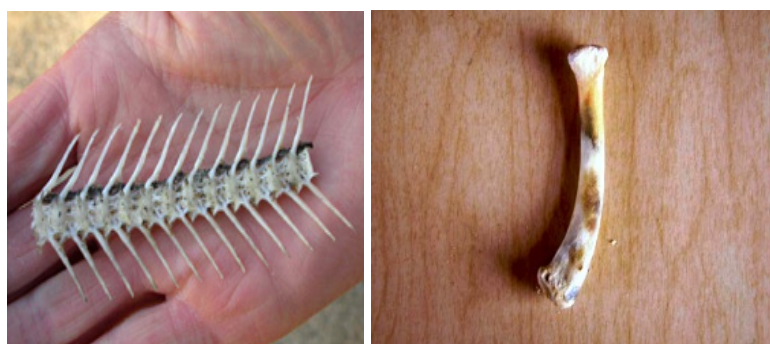

ที่มา: www.google.com

แม่พิมพ์ธรณี

แม่พิมพ์ซากสัตว์

ขั้นตอนการดำเนินงาน จากการสังเกตจากการทำงานและการทดลองสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในชั้นต้น ในกรณีบางคนที่ยกแบบภาพต้นแบบไม่สมบูรณ์ นักเรียนรู้จักกับกระบวนการที่อยู่ต่อหน้า มีการปรึกษากันแก้ไขปัญหาร่วมกันจนประสบความสำเร็จในการทำงาน มีเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง

ขณะปฏิบัติงาน ภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยใช้แค่ 2 สี และการเรียนรู้เรื่องการใช้สีที่จะพิมพ์ผลงาน

ปัญหาที่พบ ในการสร้างผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ข้อเสียคือเรื่องเวลาการผสมสี การจัดเตรียมวัสดุจากธรรมชาติทำให้เวลาในการทำงานเลือนออกไปไม่ตรงตามเวลากำหนดไว้

บรรยากาศในการทำงาน

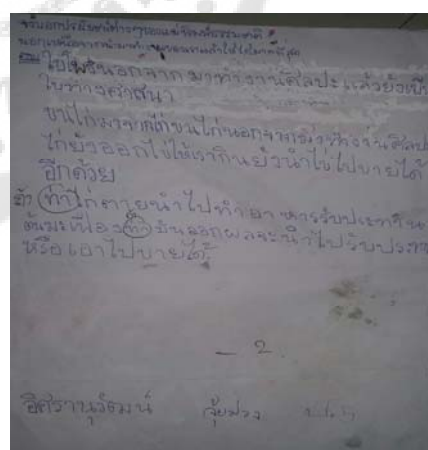
ขั้นตอนการสรุปผลงาน ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยใช้ 2 สี นักเรียนแต่ละคน
สร้างสรรค์ผลงานออกมาไม่ตรงตามแบบที่ออกแบบไว้ในตอนแรก แต่มีการแก้ปัญหาในการทำงาน
ให้ผลงานดูสวยงามขึ้นในแบบของตน นักเรียนบรรยายภาพพิมพ์ผลงานจากธรรมชาติของตนได้

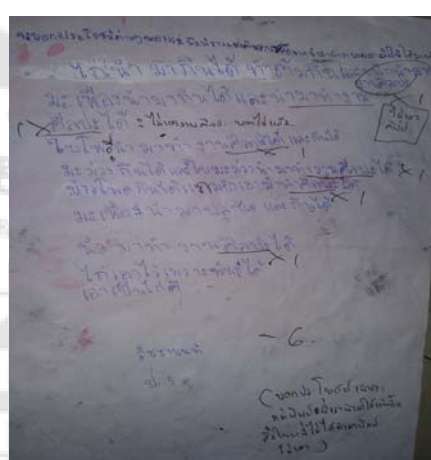
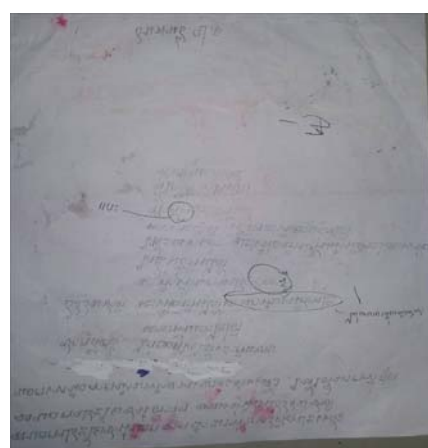

การแก้ไข้ปัญหา นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการตกแต่งผลงานภาพพิมพ์ของแต่ละคน โดยการพิมพ์แม่พิมพ์ธรรมชาติชนิดต่างๆลงไป จึงทำให้งานดูเยอะ แน่น อึดอัดจนเกินไป

ภาพผลงานจริงในบางส่วน

กิจกรรม 2 แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)

การสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนในเรื่องแม่พิมพ์ธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ความเป็นมาของวัสดุจากธรรมชาติที่นำมาเป็นแม่พิมพ์ แหล่งที่อยู่อาศัยของแม่พิมพ์ชนิดนั้นๆ ประโยชน์ต่างๆที่นอกเหนือจากการนำมาสร้างผลงานศิลปะคืออะไรได้อีกบ้าง ในการเรียนการสอนสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน นักเรียนแต่ละคนร่วมกันออกแบบภาพผลงานของตนก่อนทำงานจริงและจัดเตรียมวัสดุจากธรรมชาติมาเป็นแม่พิมพ์ รวมทั้งจัดเตรียมสีที่จะพิมพ์และอุปกรณ์ต่างๆ ดังนี้

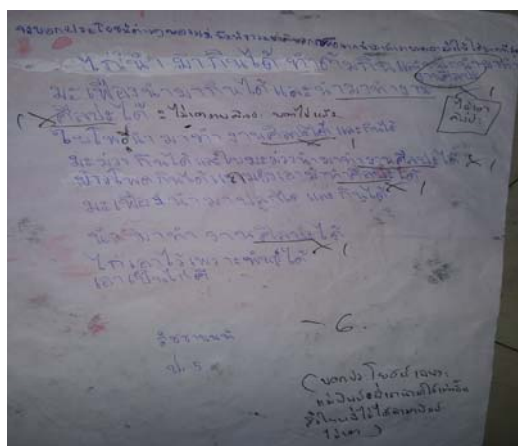

ขั้นตอนการดำเนินการทำงาน จากการสังเกตจากการทำงานและสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อภาพพิมพ์ธรรมชาติ(เป็น อยู่ คือ) นักเรียนได้เรียนรู้ศึกษาทำความเข้าใจที่มาของวัสดุจากธรรมชาติที่นำมาสร้างแม่พิมพ์ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ธรรมชาติได้อย่างดี ดังนี้

ปัญหาที่พบ นักเรียนบางคน(เด็กพิเศษ) ยังไม่สามารถเขียนหนังสืออย่างถูกต้องเขียนช้ากว่าเพื่อนนักเรียนคนอื่นอย่างมาก และนักเรียนบางคนยังขยายความหมายประโยชน์ต่างๆของแม่พิมพ์ชนิดนั้นๆ ได้น้อยอยู่

ขั้นตอนการสรุปผลงาน ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาตินักเรียนแต่ละคนสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ตามแบบจินตนาการของตนและเขียนอธิบายขยายความ ประโยชน์ต่างๆของวัสดุแม่พิมพ์ชนิดนั้นๆได้อย่างพอสมควร นักเรียนบางคนอาจยังไม่เข้าใจบ้างหรือยังขาดการขยายความคิดที่ยืดหยุ่น ตัวอย่างภาพผลงานดังนี้

กิจกรรม 3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ

ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้ออกมาตามแบบที่เราได้ออกแบบไว้ หรือพิมพ์ภาพออกมาแล้วเป็นรูปร่างที่เราต้องการจะเป็นนั้น จำต้องมีการออกแบบตกแต่งแม่พิมพ์จากธรรมชาติ โดยใช้อุปกรณ์ในการตกแต่งที่หาได้ง่ายรอบตัวนักเรียน ดังนี้

ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน นักเรียนแต่ละคนลงมือจัดเตรียมตกแต่งวัสดุแม่พิมพ์จากธรรมชาติ โดยใช้อุปกรณ์ในการตกแต่งที่ครูเตรียมมาให้ และนักเรียนเตรียมมาเอง ตามภาพตัวอย่างดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการทำงาน นักเรียนแต่ละคนตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติตามต้องการ แล้ว นำมาพิมพ์ภาพสร้างสรรค์ผลงานของตนตามหัวข้อที่ครูกำหนดให้ ดังนี้

ปัญหาที่พบ นักเรียนบางคนยังไม่ค่อยมีการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติที่แปลกใหม่เท่าที่ควร การตกแต่งส่วนใหญ่ซ้ำกันกับเพื่อนนักเรียน และนักเรียนบางคนไม่มีการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติเลยในการสร้างผลงานของตน

ขั้นตอนการสรุปผลงาน นักเรียนแต่ละคนสร้างสรรค์ผลงานออกมาตามหัวข้อที่กำหนดจากการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติตามต้องการแล้วนำมาพิมพ์ผลงานของตน และนักเรียนแต่ละคนออกมานำเสนอผลงานภาพพิมพ์ของตนให้เพื่อนและครูเกิดความเข้าใจในภาพผลงานนั้นๆ

(เดียร์) ด.ญ.ศิริภัทร มุลนิล

(ไอซ์) ด.ญ.อัจฉราพรรณ อินยัง

(ไอ้) ด.ญ.อรไพรลิน กุหลาบข่าน

(ดิ่ว) ด.ช.ปวีศ ชูเกตุ (เด็กพิเศษ)

(เฟริส) ด.ช.ธนพนธ์ ก้อนบัว

(ต้า) ด.ช.รัชชานนท์ บุญสมปอง

(โตม) ด.ช.อิสราณัฐณ์ จั๋ยม่วง

(ซิม) ด.ญ.ญาณิศา สมพงษ์

(ก๊ว) ด.ช.ธีรพงษ์ ถิ่นวงษ์แอ

(แก๊ป) ด.ช.วรภาพ อ้นน้อย

(น่าน) ด.ช.ภัทรดนัย เหล็กสิงห์

(ฟิว) ด.ญ.อรุณา วงศ์ชมพู

(หนูนา)ด.ญ.จิตาภา เขียวจัน (บั้ง)ด.ญ.จารุวรรณ กลิ่งกลางดอน (แอม)ด.ญ.กาญจนา น่วมนัย

กิจกรรม 4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบศิลป์

ในการที่จะสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้ดูสวยงามลงตัวนั้น จำเป็นต้องมีการนำหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์บางอย่างมาใช้ในผลงานของตนเอง อีกทั้งการจัดองค์ประกอบศิลป์ในงานภาพพิมพ์มีความจำเป็นอย่างมากเพราะงานภาพพิมพ์ธรรมชาติเมื่อสร้างสรรค์ออกมาแล้วอาจดูไม่รู้เรื่องว่าเป็นภาพอะไร แต่การจัดองค์ประกอบศิลป์สามารถทำให้งานภาพพิมพ์ดูมีความหมายมีความลงตัวมากขึ้น

ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน นักเรียนจัดเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ครุณาเสนอความรู้พื้นฐานในเรื่องการจัดองค์ประกอบศิลป์ให้นักเรียนฟังและทำความเข้าใจไปพร้อมๆกัน นักเรียนแต่ละคนออกแบบภาพต้นแบบก่อนทำงานจริงโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ปัญหาที่พบ นักเรียนบางคนยังขาดความเข้าใจในเรื่องการจัดองค์ประกอบศิลป์ การนำหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้ในผลงานภาพพิมพ์ของตนเอง และเมื่อนักเรียนบางคนไม่เข้าใจในการทำงานก็จะไม่ตั้งใจสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ออกมา ดิฉันเลยไม่ทำงาน โดยครูต้องคอยกำชับเสมอ

ขั้นตอนการสรุปผลงาน นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานออกมาตามจินตนาการของตนโดยส่วนใหญ่ชอบที่จะเขียนตัวหนังสือบอกอธิบายลงไปในภาพพิมพ์ผลงาน เช่น ชื่อ

ผลงานของ ด.ญ.อรพินท์ กุหลาบขาว ชื่อภาพสวนดอกไม้ นำใบตำลึง ใบช่อย ใบขนุน ใบยูคาลิปตัส ดอกดาวเรือง กิ่งไม้ไผ่ ก้านกล้วย มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ในการนำหลักการจัดองค์ประกอบภาพมาใช้ โดยผลงานนี้มีการสร้างจุดเด่นด้วยสีสะท้อนแสง รูปร่างที่แตกต่างการเน้นด้วยการแยกตัวออกจากกลุ่ม ผลงานอยู่ในระดับดี

ผลงานของ ด.ช.อิศรานูวัฒน์ จั๋ยม่วง ชื่อภาพดอกดาวเรือง นำใบอ้อย ใบคูณ ใบก้ามปู ก้านกล้วย มาสร้างสรรค์ผลงานโดยมีการใช้หลักการจัดองค์ประกอบภาพด้วยการวางจุดเด่นที่สะดุดตา โดยการใช้สีที่หลากหลาย รูปร่างที่ชัดเจน ผลงานอยู่ในระดับดี

ผลงานของ ด.ช.รัชชานนท์ บุญสมปอง ชื่อภาพกิ่งไม้หรรษา นำใบเตย ใบตำลึง ก้านกล้วย เปลือกกล้วยฝักขนาดใหญ่ ใบไผ่ มาสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการใช้หลักการจัดองค์ประกอบแบบจุดเด่นของสีต่างๆ รูปร่างชนิดต่างๆ ทิศทางของภาพ ผลงานอยู่ในระดับดี

ผลงานของ ด.ช.ปวิศ ชูเกตุ ชื่อภาพงานสีมะเร็ด นำใบขนุน ใบมะม่วง ใบโพธิ์ กิ่งไม้ มาสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการจัดองค์ประกอบแบบจุดเด่นของสี รูปร่างในแบบต่างๆ ทิศทางการวางภาพ ผลงานอยู่ในระดับดี

ผลงานของ ด.ญ.ญาณิศา สมพงษ์ ชื่อภาพดอกชบา นำใบตำลึง ใบขนุน ใบอ้อย ก้านกล้วย มาสร้างสรรค์ผลงานโดยมีการจัดองค์ประกอบภาพที่เน้นจุดเด่นของสี การสร้างเทคนิคพิมพ์สองสี การจัดวางภาพแบบกระจาย ผลงานอยู่ในระดับปานกลาง

ผลงานของ ด.ญ.ศิริภัทร มุลนิล ชื่อภาพธรรมชาติ นำเปลือกถั่วชนิดใหญ่ ก้อนหิน ใบตำลึง ใบต๋ับเต่า ใบเต้าร้าง มาสร้างสรรค์ภาพผลงาน โดยมีการจัดองค์ประกอบแบบกระจายภาพ เน้นด้วยสระ สะดุดตาเทคนิคพิมพ์สองสี การเลือกใช้แม่พิมพ์หลายชนิดมาพิมพ์ แต่ยังขาดความชัดเจนด้านการพิมพ์ติดลวดลายขององค์ประกอบไม่สวยงาม ผลงานอยู่ในระดับปานกลาง

ผลงานของ ด.ญ.อัจฉราพรรณ อินยัง ชื่อภาพทุ่งดอกไม้ นำใบตำลึงกิ่งไม้ไผ่ขนาดต่างๆ ก้านกล้วย ใบขนุน ใบยูคาลิปตัส มาสร้างสรรค์ผลงานโดยการใช้หลักการจัดองค์ประกอบที่เน้นด้วยสี รูปร่างชนิดต่างๆ แต่ยังขาดความชัดเจน ผลงานอยู่ในระดับปานกลาง

ผลงานของ ด.ช.ธนพนธ์ ก้อนบัว ชื่อภาพใบไม้หลายสี นำใบอ้อย ใบคูณ มาสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบที่มีความแตกต่างไปจากเพื่อน ด้วยการเน้นทิศทางภาพ การจัดวางรูปร่างที่ดูแล้วมีความตั้งใจทำ ผลงานอยู่ในระดับดี

ผลงานของ ด.ช.ภักตรณัย เหล็กสิงห์ ชื่อภาพต้นโพธิ์ นำใบน้อยหน้า ใบขนุน กิ่งไม้ ก้านกล้วย ใบมะม่วง มาสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบภาพด้วยการเน้นจุดสนใจที่พิมพ์เป็นรูปต้นไม้ตรงกลางกระดาษ แต่ยังกระจายภาพมากเกินไป ผลงานอยู่ในระดับปานกลาง

ผลงานของ ด.ช.วรภพ อ้นน้อย ชื่อภาพไม่มี นำกิ่งไม้ ก้านกล้วย ก้อนหิน ดินเหนียว เปลือกถั่ว ใบคูน มาสร้างสรรค์ผลงานโดยมีการนำหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้ได้อย่างดีการเน้นด้วยสี สะดุดตารูปร่างที่ต่างๆขนาด แต่ยังจัดวางภาพกระจายเกินไป ผลงานอยู่ในระดับปานกลาง

ผลงานของ ด.ช.ธีรพงศ์ ถิ่นวงศ์แอ ชื่อภาพต้นไม้หลายสี นำใบคูนขนาดต่างๆ ใบขหนูน ก้านกล้วย มาสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีเทคนิคพิเศษด้วยการพิมพ์สองสีในก้านกล้วย มีการจัดองค์ประกอบศิลป์แบบเน้นเป็นกลุ่มก้อนเป็นรูปร่าง ผลงานอยู่ในระดับดี

ผลงานของ ด.ญ.กาญจนา น่วมนัย ชื่อภาพสวนของฉัน นำใบเต้าร้าง ใบเงินใบทอง หยวกกล้วย กิ่งไม้ เปลือกกล้วยขนาดยาว ดอกดาวเรือง มาสร้างสรรค์ผลงานโดยมีการจัดองค์ประกอบศิลป์ ด้วยการเน้นที่สีในการพิมพ์ รูปร่างชนิดต่างๆการจัดวางกระจายทั่วทั้งภาพ ผลงานอยู่ในระดับปานกลาง

ผลงานของ ด.ญ.จิตาภา เขียวจั่น ชื่อภาพนางฟ้า นำใบเต้าร้าง ใบเงินใบทอง กิ่งไม้ เปลือกกล้วย ก้อนหิน มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบที่สมบรูณ์มาก เน้นการจัดวางกึ่งกลางรูปร่างอิสระที่ตั้งใจทำ ผลงานอยู่ในระดับดี

ผลงานของ ด.ญ.อรุณา วงษ์มพูน ชื่อภาพบ้านในสวน นำใบขนุน ใบอ้อย เปลือกถั่วขนาดต่างๆ กิ่งไม้ มาสร้างสรรค์ผลงานโดยนำหลักการจัดองค์ประกอบภาพแบบเน้นจุดเด่นที่ใบไม้สองใบ การจัดวางกระจายภาพ แต่ยังคงพิมพ์ไม่ติดชัดเจนเท่าที่ควร ผลงานอยู่ในระดับปานกลาง

ผลงานของ ด.ญ.จารุวรรณ กลิ้งกลางดอน ชื่อภาพต้นไม้ธรรมชาติ นำปึกไม้ ใบเงินใบทอง ใบสีก กิ่งไม้ ก้านกล้วย มาสร้างสรรค์ผลงานโดยมีการใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์แบบเน้นสีสะดุดตา รูปร่างที่ต่างชนิด การจัดวางกระจายทั่วทั้งภาพ ผลงานอยู่ในระดับปานกลาง

กิจกรรม 5 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับจินตนาการ

นักเรียนร่วมกลุ่มกันเป็นกลุ่มใหญ่ จำนวน 2 กลุ่มเท่าๆกัน โดยการจะมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติลงบนกระดาษปรีฟแผ่นใหญ่ ในหัวข้อที่จินตนาการ จำต้องมีการออกแบบภาพผลงานก่อนทำงานจริง และตกแต่งแม่พิมพ์ตามที่ต้องการอยากจะเป็นรูปร่างแบบไหนการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาในการทำงาน

ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน นักเรียนรวมกลุ่มกันในการทำงาน เขียนตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละคนส่งครู แต่ละกลุ่มกระทำงานตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติตามรูปร่าง รูปทรงที่ต้องการตามที่ออกแบบไว้

ขั้นตอนการดำเนินการทำงาน นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติตามจินตนาการอย่างสนุกสนาน นักเรียนแต่ละคนนำวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมมา มาสร้างสรรค์ผลงานได้ดีมีวัสดุที่แปลกใหม่มากขึ้น

ปัญหาที่พบในการทำงาน นักเรียนไม่สามารถตั้งสมาธิในการสร้างสรรค์ผลงานกลุ่ม(ครั้งแรก)ได้ เพราะเพื่อนบางคนไม่ยอมทำงานที่ได้รับมอบหมายชวนเพื่อนเล่น แกล้งเพื่อนที่กำลังทำงานอยู่ โดนเพื่อนที่ทำงานออกมาดีกว่าแย่งทำงาน

ขั้นตอนสรุปผลงาน นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างสรรค์ผลงานออกมา และนำมานำเสนอหน้าชั้นเรียนแบบเข้าใจ

ตัวอย่างผลงานแต่ละกลุ่ม

ผลงานกลุ่มที่ 1 ที่อยู่ในฝัน หัวข้อสร้างสรรค์ตามจินตนาการ ใช้ก้านกล้วย ดินเหนียว ในโพธิ์ ไบสั๊ก ไบมะม่วง เปลือกถั่ว กิ่งไม้ ดอกดาวเรือง ดอกไม้ชนิดต่างๆ ผลงานอยู่ในระดับดี โดยในเวลา

ดำเนินการปฏิบัติงานนักเรียนในกลุ่มแต่ละคนสนุกกับการทำงานช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานตามจินตนาการของแต่ละคนที่ได้คุยกัน และออกแบบมาแล้วพิมพ์ลงไป ซึ่งผลงานนั้นสร้างสรรค์ออกมาแล้วอาจจะดูไม่ค่อยชัดเจนมากนักแต่นักเรียนกลุ่มนี้ช่วยกันเล่าเรื่องบรรยายจินตนาการของภาพผลงานนี้ได้เข้าใจ ผลงานมีการใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ด้วยการสร้างระยะของภาพ

ผลงานกลุ่มที่ 2 ทะเลแสนสวย สร้างสรรค์ตามจินตนาการ โดยใช้ใบเตยร้าง ใบสัก ใบขนุน ดินเหนียว กิ่งไม้ มาสร้างสรรค์ผลงาน ผลงานอยู่ในระดับดี ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้มีการวางแผนการทำงานได้ดีมาก ช่วยกันระดมความคิดออกแบบผลงานก่อนทำงานจริง สร้างสรรค์ผลงานในจินตนาการของแต่ละคนในเรื่องราวเดียวกันได้ดี มีความชัดเจน เด่นชัดในการพิมพ์มีการใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ด้านทิศทาง ระยะ เน้นด้วยสี การตัดเส้นซึ่งทำให้ภาพผลงานดูชัดเจนเข้าใจง่าย

กิจกรรม 6 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับเรื่องราวต่างๆ

นักเรียนรวมกลุ่มกันเหมือนเดิม จะกลุ่มเดิมหรือใหม่ก็ได้โดยการสร้างสรรค์ผลงานในหัวข้อเรื่องราวต่างๆ นั้นจะต้องมีความชัดเจนในการพิมพ์ สื่อความหมายให้คนดูภาพผลงานเข้าใจในภาพพิมพ์ผลงาน

ขั้นก่อนการดำเนินการทำงาน ครูให้หัวข้อ เรื่องวัฒนธรรม โดยให้แต่ละกลุ่มไปคิดระดมสมองกันออกแบบภาพผลงานก่อนงานจริง เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ตกแต่งแม่พิมพ์ตามรูปร่างที่ต้องการ

ภาพนักเรียนกำลังดำเนินการตกแต่งแม่พิมพ์ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ก่อนดำเนินการทำงานจริง

ขั้นตอนการดำเนินการทำงาน นักเรียนแต่ละกลุ่มสนุกกับการทำงานกลุ่มได้ช่วยกันทำงาน ตกแต่งแม่พิมพ์ สร้างแม่พิมพ์จากดินเหนียวให้ออกมาตามรูปร่างรูปทรงที่ต้องการ

ปัญหาที่พบ นักเรียนบางคนในกลุ่มยังคงมีการแกล้งเพื่อน ตีเล่นแต่ก็มีสมาธิในการทำงานที่ดีขึ้นกว่าครั้งก่อน บางคนนำอุปกรณ์ในการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เป็นอันตรายเกินไปมาทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้ในการแกล้งเพื่อนอีกด้วย

ขั้นตอนการสรุปผลงาน นักเรียนทั้งสองกลุ่มสนุกกับการได้สร้างสรรค์ผลงานกันเป็นทีม ได้ช่วยกันแก้ปัญหาในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติอย่างดี และผลงานแต่ละกลุ่มมีความชัดเจนในการพิมพ์มากขึ้น

ผลงานกลุ่มแรกชื่อภาพเทศกาลในต่างแดน เป็นผลงานของกลุ่มนักเรียนหญิง โดยใช้ดินเหนียว ใบบ่อย ใบสัก กาบมะพร้าว กิ่งไม้ มาสร้างสรรค์ผลงานในเรื่องราวเทศกาลในต่างแดน โดยการพิมพ์เป็นอาคารสถานที่ในต่างประเทศ มีเทศกาลสดสีใส่กัน และมีการนำหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์แบบเน้นกรอบ เน้นด้วยสีที่สะดุดตา ผลงานอยู่ในระดับดี

กลุ่มสุดท้ายชื่อภาพวันลอยกระทง นักเรียนกลุ่มนี้มีทั้งชายและหญิงช่วยกันทำซึ่งแต่ละคนมีการวางแผนในการทำงานมาเป็นอย่างดี มีความตั้งใจในการทำงานมาก โดยนำดินเหนียว ก้านกล้วย มะเฟือง กากกล้วย กิ่งไม้ มาสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับประเพณีลอยกระทงได้อย่างสมบูรณ์ ชัดเจนในการพิมพ์ การจัดองค์ประกอบศิลป์เน้นระยะ ผลงานกลุ่มนี้อยู่ในระดับดี

กิจกรรม 7 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการตกแต่ง

การตกแต่งผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้สวยงาม สมบูรณ์ขึ้นนั้น นักเรียนจะต้องมีการวางแผนในการทำงานทุกขั้นตอน และตกแต่งอย่างไรทำให้ผลงานไม่ดูเยอะ สกปรกจนเกินไป

ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน นักเรียนแต่ละคนนำหัวข้อที่ครูมอบหมายให้ไปคิดออกแบบเป็น การบ้าน และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานมาในวันที่ทำงานจริง

ปัญหาที่พบ นักเรียนบางคนยังไม่มีเตรียมแบบ แผนในการทำงานมาสร้างสรรค์ผลงาน ในวันทำงานจริง

ขั้นตอนดำเนินการทำงาน นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ออกมาโดยคำนึงถึงการ ตกแต่งผลงานภาพให้สมบูรณ์มากที่สุดและส่งผลงานก่อนหรือตรงตามเวลาที่ครูกำหนดให้

ดอกไม้เลื่องแสง (โดม)

ถนนहरราช (เฟริส)

ใต้ท้องทะเล (บุง)

ต้นไม้สายรุ้ง (หนูนานา)

ใบไม้และต้นไม้หลากสี (แอม)

น้ำตกใกล้บ้าน (กิว)

ถ้ำแห่งความฝัน (แก๊ป)

ต้นไม้สามพี่น้อง (น่าน)

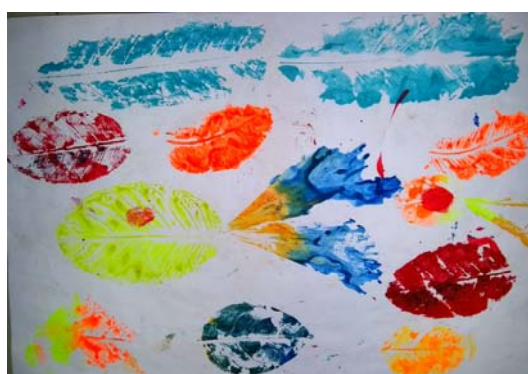
ใบไม้ต่างดาว (ต้า)

ป่าลึกลับ (ดิว)

จินตนาการของฉัน (เดียร์)

ปลาน้ำโม (ซิม)

จรวดกลางทุ่ง (ไอซ์)

ปลาน้อยหลงทาง (ไอ)

ขั้นตอนการสรุปผลงาน นักเรียนแต่ละคนสามารถตกแต่งผลงานของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ สื่อความหมายภาพพิมพ์ผลงานให้ผู้ดูได้อย่างสมบูรณ์ แต่ยังมีบางคนที่ยกแต่งผลงานแล้วออกมา สกปรกจนเกินไปมีบางจุดที่ไม่เกิดจากการพิมพ์ โดยรวมแล้วผลงานการพิมพ์ของนักเรียนแต่ละคน สมบูรณ์และดีขึ้น

กิจกรรม 8 การนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ในการนำเสนอผลงานศิลปะภาพพิมพ์(ธรรมชาติ) นักเรียนจะต้องมีวางแผนในการทำงานเป็นขั้นตอนตั้งแต่การออกแบบวางแผนก่อนการทำงานจริง การดำเนินการทำงานสร้างสรรค์ผลงานจริงตกแต่งอย่างสมบูรณ์ที่สุด และนำเสนอแบบเป็นขั้นตอนง่ายๆ เช่น ชื่อภาพชื่อศิลปิน แนวความคิด วัสดุธรรมชาติที่ใช้ เป็นต้น

ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน นักเรียนแต่ละคนเตรียมการออกแบบภาพผลงานมาในวันทำงานจริง และวัสดุอุปกรณ์ในการพิมพ์ภาพ โดยเน้นให้นักเรียนเตรียมคิดแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานว่ามาจากอะไร ทำไม เน้นสรุปผลงานอย่างสมบูรณ์ ความเรียบร้อยในผลงานและการนำเสนอ โดยครูบอกเกณฑ์การประเมินการนำเสนอผลงานให้นักเรียนฟัง

ขั้นตอนการดำเนินการทำงาน นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานได้รวดเร็วขึ้นทันตามเวลาที่ครูกำหนด จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาครบทุกคน มีสมาธิในการทำงานกันมากขึ้น

ชั้นสรุปผลงาน นักเรียนออกนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติหน้าชั้นเรียนซึ่งแต่ละคน
ออกมานำเสนอผลงานได้อย่างสมบูรณ์ โดยคำนึงถึงขั้นตอนการนำเสนอที่ครูกำหนด

ปัญหาที่พบ นักเรียนส่วนใหญ่ยังติดทำตามแบบการนำเสนอของเพื่อน นักเรียนบางคนมีเขินอายรีบนำเสนอผลงาน จึงไม่ค่อยรู้เรื่องเท่าที่ควร บางคนขาดความเรียบร้อย ความสะอาดของผลงาน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน (ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ)

ตารางผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื้อหาประเมิน	ค่าสถิติ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
แผนกิจกรรมที่1 รู้จักแม่พิมพ์(ธรรมชาติ)ต่างๆ และการใช้สี			
1.ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน	1.80	0.28	ปานกลาง
2.ขั้นตอนดำเนินการทำงาน	2.15	0.32	มาก
3.ขั้นตอนสรุปผลงาน	1.86	0.38	ปานกลาง
ภาพรวม	1.94	0.27	ปานกลาง
แผนกิจกรรมที่2 แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น,อยู่,คือ)			
1.ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน	2.04	0.41	ปานกลาง
2.ขั้นตอนดำเนินการทำงาน	2.13	0.38	ปานกลาง
3.ขั้นตอนสรุปผลงาน	2.31	0.40	มาก
ภาพรวม	2.41	0.34	ปานกลาง
แผนกิจกรรมที่3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ			
1.ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน	2.48	0.30	มาก
2.ขั้นตอนดำเนินการทำงาน	2.40	0.27	ปานกลาง
3.ขั้นตอนสรุปผลงาน	2.35	0.49	ปานกลาง
ภาพรวม	2.41	0.34	ปานกลาง
แผนกิจกรรมที่4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการจัดองค์ประกอบศิลป์			
1.ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน	2.56	0.26	มาก
2.ขั้นตอนดำเนินการทำงาน	2.55	0.24	ปานกลาง
3.ขั้นตอนสรุปผลงาน	2.23	0.22	ปานกลาง
ภาพรวม	2.45	0.22	ปานกลาง
แผนกิจกรรมที่5 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ			
1.ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน	2.32	0.27	ปานกลาง
2.ขั้นตอนดำเนินการทำงาน	2.40	0.21	มาก
3.ขั้นตอนสรุปผลงาน	2.31	0.19	ปานกลาง
ภาพรวม	2.35	0.20	ปานกลาง

ตาราง (ต่อ)

เนื้อหาประเมิน	ค่าสถิติ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
แผนกิจกรรมที่6 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ			
1.ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน	2.48	0.39	ปานกลาง
2.ขั้นตอนดำเนินการทำงาน	2.28	0.34	ปานกลาง
3.ขั้นตอนสรุปผลงาน	2.63	0.31	มาก
ภาพรวม	2.46	0.31	ปานกลาง
แผนกิจกรรมที่7 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง			
1.ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน	2.40	0.28	ปานกลาง
2.ขั้นตอนดำเนินการทำงาน	2.33	0.38	ปานกลาง
3.ขั้นตอนสรุปผลงาน	2.49	0.28	มาก
ภาพรวม	2.40	0.28	ปานกลาง
แผนกิจกรรมที่8 การเจ้านาเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติ			
1.ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน	2.64	0.33	ปานกลาง
2.ขั้นตอนดำเนินการทำงาน	2.60	0.21	ปานกลาง
3.ขั้นตอนสรุปผลงาน	2.74	0.21	มาก
ภาพรวม	2.66	0.24	มาก
ภาพรวมทั้งหมด	2.35	0.30	ปานกลาง

จากตาราง พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 ที่ได้เรียนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ มีทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

- แผนกิจกรรมที่ 8 การเจ้านาเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติ
ได้คะแนน มาก เฉลี่ยได้ 2.66
- แผนกิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.46
- แผนกิจกรรมที่ 4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.45

- แผนกิจกรรมที่ 3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.41
- แผนกิจกรรมที่ 7 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.40
- แผนกิจกรรมที่ 5 ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการจินตนาการ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.35
- แผนกิจกรรมที่ 2 แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.16
- แผนกิจกรรมที่ 1 รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ และการใช้สี
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 1.94

เมื่อพิจารณาทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ ชั้น
ต่างๆแยกออกเป็นชั้นย่อย พบว่า

ชั้นที่1 ชั้นก่อนดำเนินการทำงาน พบว่าคะแนนในชั้นก่อนดำเนินการทำงานเรียงลำดับ
จากมากไปหาน้อยดังนี้

- แผนกิจกรรมที่ 8 การนำเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.64
- แผนกิจกรรมที่ 4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบ
ได้คะแนน มาก เฉลี่ยได้ 2.56
- แผนกิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับเรื่องราวต่างๆ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.48
- แผนกิจกรรมที่ 3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.48
- แผนกิจกรรมที่ 7 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการตกแต่ง
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.40
- แผนกิจกรรมที่ 5 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจินตนาการ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.32
- แผนกิจกรรมที่ 2 แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.04
- แผนกิจกรรมที่ 1 รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ และการใช้สี
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 1.80

ภาพรวมนักเรียนมีทักษะในขั้นนี้ อยู่ในระดับ มาก โดยแผนกิจกรรมที่ 4 และในระดับ ปานกลาง โดยแผนกิจกรรมที่ 8, 6, 3, 7, 5, 2, 1

ขั้นที่ 2 ขั้นตอนดำเนินการทำงาน พบว่าคะแนนในขั้นตอนดำเนินการทำงานเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

- แผนกิจกรรมที่ 8 การจ้ดนำเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.60
- แผนกิจกรรมที่ 4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.55
- แผนกิจกรรมที่ 5 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับจินตนาการ
ได้คะแนน มาก เฉลี่ยได้ 2.40
- แผนกิจกรรมที่ 3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.40
- แผนกิจกรรมที่ 7 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการตกแต่ง
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.33
- แผนกิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับเรื่องราวต่างๆ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.28
- แผนกิจกรรมที่ 1 รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) และการใช้สี
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.15
- แผนกิจกรรมที่ 2 แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.13

ภาพรวมนักเรียนมีทักษะในขั้นนี้ อยู่ในระดับมาก โดยแผนกิจกรรมที่ 5 และอยู่ในระดับปานกลาง โดยแผนกิจกรรมที่ 8, 4, 3, 7, 6, 1, 2

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนสรุปผลงาน พบว่าคะแนนในขั้นตอนสรุปผลงานเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

- แผนกิจกรรมที่ 8 การจ้ดนำเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติ
ได้คะแนน มาก เฉลี่ยได้ 2.74
- แผนกิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับเรื่องราวต่างๆ
ได้คะแนน มาก เฉลี่ยได้ 2.63

- แผนกิจกรรมที่7ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการตกแต่ง
ได้คะแนน มาก เฉลี่ยได้ 2.49
- แผนกิจกรรมที่3ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.35
- แผนกิจกรรมที่5ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับจินตนาการ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.31
- แผนกิจกรรมที่2แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)
ได้คะแนน มาก เฉลี่ยได้ 2.31
- แผนกิจกรรมที่4ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบ
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.23
- แผนกิจกรรมที่1รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ กับการใช้สี
ได้คะแนน ปานกลาง เฉลี่ยได้ 1.86

ภาพรวมนักเรียนมีทักษะในขั้นนี้อยู่ในระดับ มาก โดยแผนกิจกรรมที่ 8,6,7,2 และในระดับ
ปานกลาง โดยแผนกิจกรรมที่ 3, 5, 4, 1

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Research and Development) การศึกษาผลความคิดสร้างสรรค์จากการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ ซึ่งมีขั้นตอน การศึกษา และสรุปผลดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการคิดสร้างสรรค์ของเด็กประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา ด้วยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ
2. เพื่อวิเคราะห์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ธรรมชาติหลังการใช้แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ ของเด็กประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา

ประชากร

ประชากรที่ทำการวิจัย เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จำนวน 15 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนกิจกรรมศิลปะภาพพิมพ์ธรรมชาติพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
2. แบบวัดทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน (1. ความคิดริเริ่ม 2. ความคิดยืดหยุ่น 3. ความคิดคล่องแคล่ว 4. ความคิดละเอียดลออ)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินผลของแผนกิจกรรม ในเรื่องการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เทคนิคภาพพิมพ์ธรรมชาติ มีขั้นตอนดังนี้

1. ครูนำแผนกิจกรรมที่ สร้างขึ้นมาสอนเป็นจำนวน 16 ชั่วโมง 16 คาบ
2. นำนักเรียนกลุ่มทดลองมาทดลองตามแผนกิจกรรม เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติ ทั้งหมด 8 แผนกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1. รู้จักแม่พิมพ์ธรรมชาติ ต่างๆ และการใช้สี

กิจกรรมที่ 2. แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)

กิจกรรมที่ 3. ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ

กิจกรรมที่ 4. ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการจัดองค์ประกอบศิลป์

กิจกรรมที่ 5. ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ

กิจกรรมที่ 6. ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ

กิจกรรมที่ 7. ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง

กิจกรรมที่ 8. การนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

3. สิ่งที่พบในการปฏิบัติงานที่เกิดกับนักเรียน นักเรียนมีความสนุกที่จะทำงาน มีความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่มากขึ้น สมบูรณ์มากขึ้น ตามลำดับจากน้อยไปมาก

4. ได้ผลงานเทคนิคภาพพิมพ์ธรรมชาติของนักเรียนกลุ่มทดลอง

5. ประเมินและวิเคราะห์ผลความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนที่ทดลองเรียนตามแผนกิจกรรมในเรื่องการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เทคนิคภาพพิมพ์ธรรมชาติ

6. นำผลคะแนนที่ได้มาประเมินและวิเคราะห์สรุปผลหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าสถิติพื้นฐาน คะแนนของทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ และแบบประเมินผลความคิดสร้างสรรค์จากการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ได้แก่

1. การหาค่าเฉลี่ยของคะแนน

2. หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์คำนวณออกมา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

จากการให้นักเรียนทดลองปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยวิธีการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ ประกอบด้วยกิจกรรม 8 กิจกรรม จากการเรียนการสอนนักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องขั้นตอนก่อนการทำงาน ขั้นตอนในการดำเนินการทำงาน และขั้นตอนการสรุปผลงานด้วยเทคนิคการปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรม

ผลปรากฏว่า นักเรียนมีทักษะในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในแต่ละแผนกิจกรรมคิดเป็นค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ 1. แผนกิจกรรมที่ 1 เรื่องรู้จักแม่พิมพ์(ธรรมชาติ)และการใช้สี คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 1.94 2. แผนกิจกรรมที่ 2 เรื่องแม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ) คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.16 3. แผนกิจกรรมที่ 3 เรื่องตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง

เฉลี่ย 2.41 4. แผนกิจกรรมที่ 4 เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบศิลป์ คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.45 5. แผนกิจกรรมที่ 5 เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติกับจินตนาการ คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.35 6. แผนกิจกรรมที่ 6 เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติกับเรื่องราวต่างๆ คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.46 7. แผนกิจกรรมที่ 7 เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการตกแต่ง คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.40 8. แผนกิจกรรมที่ 8 เรื่องการนำเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติ คะแนนอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 2.66

สรุป ภาพรวมทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยใช้แผนกิจกรรมทั้ง 8 แผน เท่ากับคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.35 ซึ่งนักเรียนมีการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ในระดับน้อยไปมาก โดยเรียงตามแผนกิจกรรมที่ 1-8 นักเรียนมีทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยใช้แผนกิจกรรมที่ ยึดหลักความคิดสร้างสรรค์ มากที่สุดคือ แผนกิจกรรมที่ 8 เรื่องการนำเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติ

อภิปรายผล

การสร้างแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ ได้ศึกษาและสร้างขึ้นมาเพื่อพัฒนาชุดการสอนและกิจกรรมในการเรียนการสอนในวิชาทัศนศิลป์ โดยผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนาเริ่มจากการศึกษาปัญหา สืบค้นวิธีการสร้างแผนกิจกรรม วิเคราะห์เนื้อหาและส่วนประกอบของแผนกิจกรรม ศึกษาเทคนิคในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติแบบง่าย โดยผ่านการตรวจปรับปรุง จนเหมาะสมนำไปใช้กับกลุ่มประชากรที่จะทดลอง นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานแก้ไขปัญหาในการทำงานได้บริหารจัดการเวลาสามารถทำงานออกมาเสร็จและสมบูรณ์ (ปีเซนอร์, ลินเน. 2545: 91) กล่าว เด็กที่มีความสามารถทางด้านนี้ มักจะเป็นเด็กที่รอบรู้หลายเรื่องๆที่ดำเนินไปในชั้นเรียนพวกเขามักจะคิดเป็นสามมิติมากกว่าจะเป็นคำพูด พวกเขามีความสามารถในการมองและสร้างสรรค์วัตถุ มีความรู้สึกไวและช่างสังเกตเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากเดิมแม้เพียงเล็กน้อย ชอบที่จะออกแบบประดิษฐ์และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องกับจินตนาการที่กว้างไกลด้วยเช่นกัน นักเรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จะสร้างสรรค์ผลงาน ความสามารถในการใช้ชีวิตประจำวัน รู้จักการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี

แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ สร้างขึ้นมาให้นักเรียนได้รู้จักใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด กระทรวงศึกษาธิการ(2551: 13)อธิบายว่า มาตรฐาน ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดต่องาน

ศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวชี้วัดที่4: มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และขบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์ สารการเรียนรู้แกนกลาง: เทคนิค วัสดุ อุปกรณ์ กระบวนการ ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี วัดทักษะการทำงาน ภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์สามารถแยกออกได้เป็นประเด็น 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 ผลวิจัยพบว่า จากการเรียนการสอนตามแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 8 แผนกิจกรรม คะแนนที่ถูกวัดทักษะทั้ง3 ชั้น คือชั้นก่อน ดำเนินการทำงานในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ขั้นตอนดำเนินการทำงาน มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ขั้นตอนสรุปผลงานคะแนนอยู่ในระดับมาก โดยแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ ธรรมชาติแผนที่8 เรื่องการนำเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติมีคะแนนมากที่สุด ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 เพราะขบวนการในการทำงาน และสร้างสรรค์ผลงานให้ออกมาสมบูรณ์นั้นนักเรียนได้เคยปฏิบัติ มาแล้วจากแผนกิจกรรมที่ 1-7 จึงทำให้ผลงานออกมาเสร็จสมบูรณ์ นักเรียนมีความเข้าใจและความ พร้อมที่จะทำงานในขั้นตอนต่างๆมากขึ้นจึงทำได้รวดเร็ว ส่งผลให้ถึงคะแนนเฉลี่ยที่ทำให้แผนกิจกรรม ที่ 8 เรื่องการนำเสนอภาพพิมพ์ธรรมชาติ ได้คะแนนมากที่สุด และแผนกิจกรรมที่ ได้คะแนนน้อยสุดคือ แผนกิจกรรมที่ 1 รู้จักแม่พิมพ์(ธรรมชาติ)และการใช้สี ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.94 พบว่านักเรียนกลุ่ม ทดลองขาดความเข้าใจในการปฏิบัติงานขั้นตอนต่างๆของแผนกิจกรรมที่ 1 เรื่องรู้จักภาพพิมพ์ (ธรรมชาติ)และการใช้สี เพราะเป็นเรื่องที่แปลกใหม่ในการเรียนการสอนศิลปะของกลุ่มทดลองนี้ ส่งผล ให้กระบวนการทำงานขาดประสิทธิภาพน้อยลงไปมีการแก้ไขปัญหาในการทำงานน้อย ผลงานไม่ได้ ออกมาเหมือนกับที่ออกแบบไว้เวลาในการทำงานน้อยไปสำหรับการจะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจในแผน กิจกรรมนี้ ทุกคนทำงานล่าช้าออกไปจากเวลาที่กำหนด ทำให้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด สรุปแล้วพบว่า นักเรียนมีทักษะในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับ ปานกลาง เฉลี่ย 2.35

ประเด็นที่ 2 ในการวัดทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิด สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองนี้ นักเรียนทำคะแนนในทักษะ ขั้นตอน สรุปผลงาน ได้คะแนนมากที่สุด ในแผนกิจกรรมที่ 2,6,7,8 แต่ในขั้นก่อนดำเนินการทำงานและขั้นตอน ดำเนินการทำงานนักเรียนจะอยู่ในระดับคะแนนปานกลาง ในแผนกิจกรรมที่ 1,3,4,5 จากการ สังเกตการณ์ทำงานของกลุ่มนักเรียนที่ทำการทดลองผลที่เกิดขึ้น เกิดจากนักเรียนไม่ใส่ใจในการ ออกแบบภาพต้นแบบก่อนทำงานจริงให้เหมาะสมกับวัสดุแม่พิมพ์จากธรรมชาติ อาจเกิดจากการไม่

เข้าใจการจัดองค์ประกอบศิลป์ ขณะที่เรียนสื่อการสอนตัวอย่างภาพอาจจะไม่ชัดเจนทำให้นักเรียนไม่เข้าใจในกระบวนการขั้นตอนก่อนดำเนินการทำงาน การออกแบบภาพผลงานก่อนทำงานจริงยังมีน้อย นักเรียนส่วนใหญ่จะออกแบบในรูปแบบการ์ตูน สิ่งที่พวกเขาชื่นชอบและอยากได้ยากให้เป็น สิ่งที่อยู่รอบตัวเค้าในชีวิตประจำวันซึ่งการออกแบบภาพต้นแบบนั้นบางคนออกแบบยากจนเกินไปที่จะสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้ออกมาเหมือนต้นแบบ จึงส่งผลให้ขั้นตอนดำเนินการทำงานเกิดปัญหาต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงานมีคะแนนออกมาอยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน เกณฑ์การประเมินในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติจะดูผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ในขั้นตอนสรุปผลงานกับขั้นตอนดำเนินการทำงานและขั้นก่อนดำเนินการทำงานว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไร เกณฑ์การประเมินขั้นสรุปผลงานจะพิจารณาออกเป็น 7 ด้าน คือด้านผลงานเสร็จอย่างสมบูรณ์และตรงตามเวลาที่กำหนด ด้านผลงานตรงตามหัวข้อที่กำหนด ด้านความสะอาดของผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ด้านการนำเสนอ ด้านแนวความคิดในการสร้างผลงาน ด้านการนำเสนอผลงานด้านข้อมูลในการสร้างผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ด้านการนำเสนอผลงานเรื่องความพร้อม/บุคลิกภาพ/ภาษา ด้านการเก็บรักษาอุปกรณ์ในการทำงานเมื่อสร้างผลงานเสร็จสิ้น ในด้านผลงานการพิจารณาให้คะแนน เกณฑ์ ถ้านักเรียนได้ 3 คะแนน นักเรียนต้องสร้างผลงานให้สอดคล้องกับต้นแบบที่ออกแบบไว้ทุกประการกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอนที่กำหนดไว้ ได้ 2 คะแนน ผลงานเหมือนต้นแบบที่ออกแบบไว้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนเล็กน้อย ได้ 1 คะแนน ผลงานคลาดเคลื่อนไม่เหมือนกับต้นแบบที่ออกแบบไว้ทำงานไม่เป็นขั้นตอนที่กำหนด ในการทดลองครั้งนี้ นักเรียนกลุ่มทดลองส่วนมากสร้างผลงานไม่ได้ตรงตามต้นแบบที่ออกแบบไว้ ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้คะแนนในขั้นก่อนดำเนินการทำงานและขั้นตอนดำเนินการทำงานออกมามีคะแนนเท่ากับระดับปานกลาง ในแผนกิจกรรมที่ 2, 6, 7, 8

ผลงานนักเรียนจากแผนกิจกรรมที่ 4 ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบศิลป์ ผลพบว่านักเรียนมีการจัดองค์ประกอบในภาพผลงานโดยเลือกใช้หัวข้อการจัดองค์ประกอบในด้านทิศทางการซ้ำกัน ที่ว่างของภาพทำให้ผลงานดูแปลกใหม่จากเพื่อน แต่ผลงานนั้นยังมีความสกรกอยู่ในบางจุด ซึ่งผลงานภาพพิมพ์ชิ้นนี้มีความแตกต่างจากเพื่อน อยู่ในระดับดีและเด่นที่สุด การเลือกใช้วัสดุธรรมชาติในการพิมพ์ยังคงใช้วัสดุแบบเดิมๆ เช่น กิ่งไม้ ดอกไม้แห้ง (ดอกดาวเรือง)

ผลงานนักเรียนจากแผนกิจกรรมที่ 3 ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ ผลพบว่านักเรียนมีการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติก่อนการพิมพ์ได้อย่างสมบูรณ์โดยการนำผลไม้สดเช่นผลมะเฟือง ก้านกล้วย มาตัด ตกแต่งให้เป็นตามแบบที่นักเรียนต้องการเกิดรูปร่างรูปทรงใหม่ที่ต่างไปจากรูปร่างเดิมจากธรรมชาติ มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ตามต้องการ มีการเน้นด้วยสีที่พิมพ์ เน้นด้วยรูปร่างรูปทรง ที่ว่างในการพิมพ์ได้อย่างสมบูรณ์ และผลงานยังมีความสะอาดมากขึ้น ผลงานอยู่ในระดับดี

สรุป ผู้เรียนมีทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ยได้ 2.35 ซึ่งผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นตามลำดับของแผนกิจกรรมจากน้อยไปหามากโดยแผนกิจกรรมสุดท้ายผู้เรียนมีทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติและความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด ผู้เรียนยังคงเลือกใช้วัสดุธรรมชาติในการพิมพ์ได้น้อยโดยจะเน้นแค่แม่พิมพ์ที่มาจากพืชเป็นส่วนใหญ่รองลงมาเป็นแม่พิมพ์จากธัญพืช และแม่พิมพ์จากซากสัตว์มีการใช้น้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหาดทับยา จังหวัดอุดรธานี ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาดังนี้

1. การเรียนการสอนด้วยแผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติที่สร้างขึ้นทำให้นักเรียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำงานไปพร้อมๆกันได้
2. การเรียนการสอนแบบปฏิบัติการครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้
3. การปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติจากผลงานที่ปรากฏพบว่า นักเรียนได้มีการพัฒนาเรียนรู้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหาในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีความคิดริเริ่มแปลกใหม่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดที่ยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออในการสร้างสรรค์ผลงาน มีความคิดอิสระในการทำงานภายใต้เงื่อนไขของกระบวนการทำงาน เกิดความมั่นใจในการทำงานและชื่นชมผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในกิจกรรมการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาตินักเรียนได้ฝึกทำงานกันเป็นกลุ่ม ทุกคนมีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำงาน นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทำให้นักเรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่ได้จากทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติและทักษะการใช้ชีวิตได้เป็นอย่างดี
2. ในการเรียนการสอนแบบปฏิบัติการครูผู้สอนควรคำนึงถึงเวลาเป็นส่วนสำคัญที่สุดและกำหนดแผนการสอนให้ชัดเจนรัดกุมกำหนดกิจกรรมให้เป็นไปตามเวลาที่กำหนด
3. ครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลนักเรียนจากผลการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์และพัฒนาในการเรียนการสอนเทคนิคภาพพิมพ์ธรรมชาติ ในวิชาศิลปะที่ได้รับมอบหมายเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนและสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับนักเรียน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนในเนื้อหาทัศนศิลป์ได้ครบทุกเนื้อหา

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการทำงานภาพพิมพ์ในเทคนิคอื่น โดยใช้แผนกิจกรรมในการเรียนการสอน

2. ควรนำผลวิจัยไปปรับปรุงเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์โดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและประสิทธิภาพของเครื่องมือการวัดได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีกุ่มทดลองที่เป็นกลุ่มประชากรแบบควบคุมและไม่ควบคุมเพื่อจะได้หาประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักงานกึ่งวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กมล คงทอง. (2543). *ศิลปะภาพพิมพ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมพ์สิทธิ์. (2544). *เกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics)*. สืบค้นจาก <http://www.watpon.com/Elearning/mea5.htm>
- ประกฤติยา ทักษิณ. (2555). *การให้คะแนนและแปลความหมาย*. ใน *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนการประเมินการเรียนรู้ (ฉบับผู้สอน)*. บรรณาธิการโดย พรทิพย์ ไชยใส. หน้า 105-126. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพิ่มศรี ชูวิเชียร. (2549). *พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยใช้ศิลปะการวาดภาพต่อเติมจากภาพพิมพ์*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภวดี สันต์เผือก. (2547). *การพัฒนาทักษะการพิมพ์ภาพโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม)*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.. ถ่ายเอกสาร.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2543). *การเรียนการสอนและประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและศิลปวิจารณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ด้านสุนทราการพิมพ์.
- ล้วน สายชล; และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เลิศ อานันทนนะ. (2518). *ศิลปะกับเด็ก*. กรุงเทพฯ: กราฟิคอาร์ต.
- วิรุณ ตั้งเจริญ; และวรรณรัตน์ อินทร์อำ. (ม.ป.ป.). *ศิลปะประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สารศึกษการพิมพ์.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). *เอกสารประกอบการสอนนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้*. มหาสารคาม: ;
- ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2544). *เอกสารประกอบการสอนวิชา การพัฒนาการเรียนการสอน*. มหาสารคาม: ;
- ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ศรียา นิยมธรรม. (2544). *ศิลปะกับเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- ศิลป์ พีระศรี. (2515). *ศิลปะสังเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การทหารราบ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2549). *กลยุทธ์การสอนคิดสังเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุชาติ เถาทอง. (2521). *หลักทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: อักษรกราฟฟิค.
- สุจิตร์ ชัยวงษ์. (2546). *การสร้างชุดการสอน วิชาศิลปะกับชีวิต เรื่องทฤษฎีสี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ศิลปศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ. (2542). *พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารี สุทธิพันธ์; และคณะ. (2515). *ศิลปศึกษา*. กรุงเทพฯ: สารศึกษาการพิมพ์.
- อัศวิน ศิลปะเมธากุล. (2549). *เอกสารประกอบคำสอนศิลปศึกษาสำหรับครูประถมศึกษา*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2545). *กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดสู่ปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หน่วยการเรียนรู้

แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ

หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์

รหัส/ชื่อรายวิชา ศิลปะ 1	รหัสวิชา ศ 15101	กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5	ภาคเรียนที่ 1	เวลา 10 ชั่วโมง
ผู้สอน นายพงศ์ธร อินทร์ลา		โรงเรียนบ้านหาดทับยา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ.1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด: ศ.1.1 ป.5/5: สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ใน ภาพ ศ.1.1 ป.5/6: ระบุปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ และสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของ ตนเอง และบอกวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

2. สาระสำคัญ

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้านทัศนศิลป์เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติ และการค้นคว้าทดลอง ซึ่งจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดภาพในงานพิมพ์ภาพ การจัดองค์ประกอบศิลป์และศึกษา กรรมวิธีการทำงาน เพื่อให้เข้าใจในรูปแบบ เนื้อหาในงานทัศนศิลป์และสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ ได้เป็นอย่างดี

3. จุดประสงค์

- 3.1 วิเคราะห์และอธิบายความหมายของงานภาพพิมพ์ธรรมชาติได้
- 3.2 สามารถสร้างสรรค์ผลงานและทักษะกระบวนการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติได้
- 3.3 ทำงานเสร็จตรงเวลาใฝ่เรียนรู้

4. สาระการเรียนรู้/ความรู้ (k)

- 4.1 ขบวนการสร้างภาพร่างต้นแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- 4.2 การวางแผนในการจัดหาวัสดุแม่พิมพ์จากธรรมชาติ

5. ทักษะ/กระบวนการ (p)

5.1 มีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานออกมาในรูปแบบของการจัด องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้หลักการทัศนศิลป์

5.2 มีทักษะในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (a)

6.1 ความสามารถในการคิดแปลกใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงาน

6.2 ความสามารถในการใช้ชีวิต

7. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.1 มีวินัย

7.2 ใฝ่เรียนรู้

7.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

8. การประเมินผลรวบยอด (ชิ้นงาน หรือ ภาระงาน)

8.1 วางแผนในการทำงานออกแบบงาน และการเลือกใช้วัสดุธรรมชาติ ในงานภาพพิมพ์

8.2 ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 1

เรื่อง รู้จักแม่พิมพ์(ธรรมชาติ) ต่างๆ และ การใช้สี (2 ชั่วโมง/ 2 คาบ)

คาบ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

อธิบาย นำเสนอผลงานภาพพิมพ์ต่างๆ(ธรรมชาติ) ชั้นพื้นฐาน ในรูปแบบงานจริง และ ภาพถ่าย ให้นักเรียนดูและทำความเข้าใจ ในชั้นพื้นฐาน

- ครูอธิบายในเรื่องการใช้สี การผสมสีในชั้นพื้นฐาน

ขั้นดำเนินการเรียนการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายกระบวนการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ พร้อมสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้นักเรียนดู อย่างใกล้ชิดพร้อมเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามถ้าสงสัย
- ครูอธิบายขั้นตอนการวางแผนในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ให้นักเรียนฟังพร้อมรวมแลกเปลี่ยนข้อสงสัยกับนักเรียน

ขั้นสรุปผลงาน (10 นาที)

- ครูให้นักเรียนจดบันทึกเกี่ยวกับวัสดุแม่พิมพ์จากธรรมชาติ ที่นักเรียนนึกคิดได้สามารถหาได้จริงและอยู่ในชีวิตประจำวัน ลงในสมุดเพื่อเตรียมมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง /สีที่ใช้ในการทำงาน /สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง รู้จักแม่พิมพ์(ธรรมชาติ) ต่างๆ และ การใช้สี

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

- ครูตรวจวัสดุจากธรรมชาติที่นักเรียนเตรียมมาเป็นแม่พิมพ์พร้อมร่วมกับนักเรียนทบทวนความรู้เดิมก่อนลงมือทำงานจริง
- ครูเตรียมสีที่จะใช้พิมพ์ และอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ พร้อมอธิบายในเรื่องของสีที่ใช้ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ขั้นตอนดำเนินการเรียนการสอน (30 นาที)

- นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ พร้อมเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

- เมื่อนักเรียนสร้างผลงานเสร็จ ครูให้นักเรียนเขียนอธิบายขยายความเกี่ยวกับผลงานภาพพิมพ์นั้นๆว่ามาจากจุดกำเนิดใด

ขั้นสรุปผลงาน (25 นาที)

- ครูให้นักเรียนส่งผลงานตามเวลาที่กำหนดทันที
- ครูให้นักเรียนออกมานำเสนอผลงานภาพพิมพ์ของตน โดยร่วมกับครูในการนำเสนอ
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาการทำงานและวิจารณ์ ผลงานโดยรวม

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง /สื่ที่ใช้ในการทำงาน /สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง รู้จักแม่พิมพ์(ธรรมชาติ) ต่างๆ และ การใช้สี

กิจกรรมที่ 2
เรื่อง แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)
(2 ชั่วโมง/2 คาบ)

คาบ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

- ครูร่วมกับนักเรียน ทบทวนความรู้เดิมใน กิจกรรมที่ 1
- ครูอธิบายความหมาย ของภาพพิมพ์ธรรมชาติให้นักเรียนทำความเข้าใจ

ขั้นดำเนินการเรียนการสอน (40 นาที)

- ครูนำเสนอด้วยสื่อต่างๆ ที่เป็นรูปภาพเกี่ยวกับความเป็นมา จุดกำเนิด ประโยชน์ต่างๆ นอกเหนือจากการนำมาสร้างผลงานศิลปะ ของวัสดุธรรมชาติที่นำมาเป็นแม่พิมพ์
- ครูอธิบายและปฏิบัติให้นักเรียนดูในการออกแบบภาพต้นแบบก่อนทำงานจริง อย่างเข้าใจตรงกัน
- นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายขยายความคิดแบบยืดหยุ่น โดยบอกประโยชน์ต่างๆ ที่แปลกใหม่ของวัสดุจากธรรมชาติที่นำมาทำเป็นแม่พิมพ์

ขั้นสรุปผลงาน (10 นาที)

- ครูแจกใบงานคำสั่ง การบ้าน ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ และเขียนอธิบายบอกความเป็นมา จุดกำเนิด ประโยชน์ด้านต่างๆ นอกเหนือจากนำมาสร้างผลงานศิลปะ ภาพพิมพ์ธรรมชาติแล้ว มีอะไรบ้าง คนละ 1 ชิ้น 1 ใบงาน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง และสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียน
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

- ครูกับนักเรียนร่วมกันทบทวนในชั่วโมงที่แล้ว เรื่อง แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)
- ครูตรวจใบงานที่ให้ทำมาเป็นการบ้าน โดยรวม

ขั้นตอนการเรียนการสอน (30 นาที)

- นักเรียนลงมือปฏิบัติงานโดยใช้สีพิมพ์ภาพจริง ในใบงานแบบเดียวกันอีกชิ้น โดยคำนึงถึงแบบที่ตนได้ออกแบบมา

ขั้นสรุปผลงาน (25 นาที)

- ครูเก็บใบงานของนักเรียนทันทีเมื่อครบกำหนดเวลา

- นักเรียนนำเสนอใบงาน ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาในการทำงาน และวิจารณ์ผลงานของแต่ละคน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)

กิจกรรมที่ 3
เรื่อง ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ
(2 ชั่วโมง/2 คาบ)

คาบ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

- เปิดภาพตัวอย่างผลงานที่พิมพ์ด้วยการตกแต่งแม่พิมพ์ก่อนพิมพ์ และขั้นตอนการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ ให้นักเรียนดูและทำความเข้าใจ

ขั้นดำเนินการเรียนการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน พร้อมให้นักเรียนศึกษาเอกสารชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง การตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในขั้นตอนการมากขึ้น
- ครูอธิบายขั้นตอนการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ การใช้อุปกรณ์ในการตกแต่ง พร้อมยกตัวอย่างภาพแม่พิมพ์ธรรมชาติที่มีการตกแต่งเสร็จแล้วให้นักเรียนดู
- ครูทดลองการสร้างผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ จากการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติก่อนพิมพ์ ให้นักเรียนดู

ขั้นสรุปผลงาน (10 นาที)

- ครูร่วมกับนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ
- ครูแจกใบงานคำสั่ง การบ้าน ให้นักเรียนร่างภาพออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่เกิดจากการตกแต่งแม่พิมพ์ก่อนพิมพ์
- ให้นักเรียนเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติมา

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

- ครูตรวจใบงานการออกแบบภาพพิมพ์การตกแต่งแม่พิมพ์ และวัสดุ-อุปกรณ์ที่สั่งให้เตรียมมาในการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ

ขั้นตอนการเรียนการสอน (30 นาที)

- ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติตามจินตนาการที่เตรียมมา และสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ตามจินตนาการออกมา

ขั้นสรุปผลงาน (25 นาที)

- ครูเก็บผลงานของนักเรียนทันทีเมื่อครบกำหนดเวลา
- นักเรียนนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ โดยอธิบายขั้นตอนการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติให้ชัดเจน
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาในการทำงานและวิจารณ์ ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติของแต่ละคน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง เช่น แม่พิมพ์ธรรมชาติชนิดต่างๆ ที่ได้ทำการตกแต่งสมบูรณ์แล้ว
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ

กิจกรรมที่ 4

เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการจัดองค์ประกอบศิลป์

(2 ชั่วโมง/2 คาบ)

คาบ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

- เปิดภาพตัวอย่างผลงานภาพพิมพ์ที่มีการจัดองค์ประกอบอย่างสมบูรณ์ ให้นักเรียนดูและทำความเข้าใจ

ขั้นดำเนินการเรียนการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน พร้อมให้นักเรียนศึกษาเอกสาร ชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับการจัดองค์ประกอบศิลป์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในขั้นตอนการมากขึ้น

- ครูอธิบายขั้นตอนการออกแบบภาพต้นแบบในงานพิมพ์ พร้อมยกตัวอย่างภาพต้นแบบในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่องการจัดองค์ประกอบศิลป์ ให้นักเรียนดู

- ครูทดลองสร้างภาพผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยเน้นการจัดองค์ประกอบศิลป์ ให้นักเรียนดู

ขั้นสรุปผลงาน (10 นาที)

- ครูร่วมกับนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องจัดองค์ประกอบภาพ ในงานภาพพิมพ์

- ครูแจกใบงานคำสั่ง การบ้าน ให้นักเรียนร่างภาพ ออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ให้สมบูรณ์ที่สุด

- ให้นักเรียนเตรียมวัสดุจากธรรมชาติมาเป็นแม่พิมพ์มา

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการจัดองค์ประกอบศิลป์

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

- ครูตรวจใบงาน การบ้านที่สั่งให้นักเรียนทำมา และร่วมกับนักเรียนแก้ปัญหาในจุดที่ยังไม่สมบูรณ์

ขั้นตอนการเรียนการสอน (30 นาที)

- ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติจากวัสดุธรรมชาติที่นักเรียนเตรียมมา โดยสร้างสรรค์ผลงานที่คำนึงถึงหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์

ขั้นสรุปผลงาน (25 นาที)

- ครูเก็บผลงานของนักเรียนทันทีเมื่อครบกำหนดเวลา
- นักเรียนนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ โดยอธิบายถึงหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่ชัดเจน
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาในการทำงานและวิจารณ์ ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติของแต่ละคน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจัดองค์ประกอบศิลป์

กิจกรรมที่ 5
เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ
(2 ชั่วโมง/2 คาบ)

คาบ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

- เปิดภาพตัวอย่างผลงานภาพพิมพ์ที่มีจินตนาการแปลกใหม่ที่สมบูรณ์ให้ดู และอธิบายความหมายของความเป็นจินตนาการให้นักเรียนเข้าใจ

ขั้นดำเนินการเรียนการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน พร้อมให้นักเรียนศึกษาเอกสาร ชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับจินตนาการ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในขั้นตอนการมากขึ้น
- ครูอธิบายขั้นตอนการออกแบบภาพต้นแบบในงานพิมพ์ พร้อมยกตัวอย่างภาพต้นแบบในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่เป็นรูปแบบหัวข้อจินตนาการ ให้นักเรียนดู
- ครูทดลองสร้างภาพผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยเน้นการเป็นจินตนาการแปลกใหม่ ให้นักเรียนดู

ขั้นสรุปผลงาน (10 นาที)

- ครูร่วมกับนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดในเรื่องจินตนาการแปลกใหม่ ในงานภาพพิมพ์
- ครูแจกใบงานคำสั่ง การบ้าน ให้นักเรียนร่างภาพ ออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยเน้นความเป็นจินตนาการของตัวเองที่แปลกใหม่
- ให้นักเรียนเตรียมวัสดุจากธรรมชาติมาเป็นแม่พิมพ์มา

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

- ครูตรวจใบงาน การบ้านที่สั่งให้นักเรียนทำมา และร่วมกับนักเรียนแก้ปัญหาในจุดที่ยังไม่สมบูรณ์

ขั้นตอนการเรียนการสอน (30 นาที)

- ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติจากวัสดุธรรมชาติที่นักเรียนเตรียมมา โดยสร้างสรรค์ผลงานที่คำนึงถึงความเป็นจินตนาการที่แปลกใหม่ ของตนเองมากที่สุด และนำ ขบวนการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ ที่ได้เรียนมาครั้งก่อนๆ มาประยุกต์ใช้

ขั้นสรุปผลงาน (25 นาที)

- ครูเก็บผลงานของนักเรียนทันทีเมื่อครบกำหนดเวลา
- นักเรียนนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ โดยอธิบายถึงความเป็นจินตนาการที่แปลกใหม่
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาในการทำงานและวิจารณ์ ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ของแต่ละคน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ

กิจกรรมที่ 6
เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ
(2 ชั่วโมง/2 คาบ)

คาบ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

- เปิดภาพตัวอย่างผลงานภาพพิมพ์ที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ สื่อเป็นเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ ให้นักเรียนดูและทำความเข้าใจ

ขั้นดำเนินการเรียนการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน พร้อมให้นักเรียนศึกษาเอกสาร ชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติกับเรื่องราวต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในขั้นตอนการมากขึ้น
- ครูอธิบายขั้นตอนการออกแบบภาพต้นแบบในงานพิมพ์ พร้อมยกตัวอย่างภาพต้นแบบในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ ให้นักเรียนดู
- ครูทดลองสร้างภาพผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยเน้นการเป็นเรื่องราวต่างๆ ให้นักเรียน

ดู

ขั้นสรุปผลงาน (10 นาที)

- ครูให้นักเรียนจับกลุ่มทำงาน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม
- ครูร่วมกับนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ
- ครูแจกใบงานคำสั่ง การบ้าน ให้นักเรียนร่างภาพ ออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยเน้นสื่อเป็นเรื่องราวต่างๆ ที่แปลกใหม่
- ให้นักเรียนเตรียมวัสดุจากธรรมชาติมาเป็นแม่พิมพ์มา

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

- ครูตรวจใบงาน การบ้านที่สั่งให้นักเรียนทำมา และร่วมกับนักเรียนแก้ปัญหาในจุดที่ยังไม่สมบูรณ์

ขั้นตอนการเรียนการสอน (30 นาที)

- ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติจากวัสดุธรรมชาติที่นักเรียนเตรียมมาเป็นกลุ่ม โดยสร้างสรรค์ผลงานที่คำนึงถึงการสื่อความหมายเป็นเรื่องราวต่างๆที่แปลกใหม่

ขั้นสรุปผลงาน (25 นาที)

- ครูเก็บผลงานของนักเรียนทันทีเมื่อครบกำหนดเวลา
- นักเรียนนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติเป็นกลุ่ม โดยสื่อถึงเรื่องราวที่สร้างสรรค์มา
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาในการทำงานและวิจารณ์ ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ของแต่ละคน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ

กิจกรรมที่ 7
เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง
(2 ชั่วโมง/2 คาบ)

คาบ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

- เปิดภาพตัวอย่างผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่มีการตกแต่ง เก็บรายละเอียดให้สมบูรณ์ และสวยงาม ให้นักเรียนดูและทำความเข้าใจ

ขั้นดำเนินการเรียนการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน พร้อมให้นักเรียนศึกษาเอกสาร ชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในขั้นตอนการมากขึ้น
- ครูอธิบายขั้นตอนการออกแบบภาพต้นแบบในงานพิมพ์ พร้อมยกตัวอย่างภาพต้นแบบในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่มีการตกแต่ง เก็บรายละเอียดภาพผลงานที่สมบูรณ์ ให้นักเรียนดู
- ครูทดลองสร้างภาพผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยเน้นการตกแต่ง เก็บรายละเอียดภาพให้สมบูรณ์ขึ้น ให้นักเรียนดู

ขั้นสรุปผลงาน (10 นาที)

- ครูร่วมกับนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่เกี่ยวกับการตกแต่งผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้สมบูรณ์ขึ้น
- ครูแจกใบงานคำสั่ง การบ้าน ให้นักเรียนร่างภาพ ออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติตามหัวข้อที่ครูกำหนดโดยเน้นการตกแต่งภาพพิมพ์ผลงานให้สมบูรณ์ขึ้น
- ให้นักเรียนจัดหา เตรียมวัสดุจากธรรมชาติมาใช้เป็นแม่พิมพ์

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

- ครูตรวจใบงาน การบ้านที่ส่งให้นักเรียนทำมา และร่วมกับนักเรียนแก้ปัญหาในจุดที่ยังไม่สมบูรณ์

ขั้นตอนการเรียนการสอน (30 นาที)

- ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติจากวัสดุธรรมชาติที่นักเรียนเตรียมมา โดยสร้างสรรค์ผลงานตามหัวข้อที่ครูกำหนด ที่เน้นในการตกแต่งเก็บรายละเอียดผลงานภาพพิมพ์ให้สมบูรณ์ขึ้น

ขั้นสรุปผลงาน (25 นาที)

- ครูเก็บผลงานของนักเรียนทันทีเมื่อครบกำหนดเวลา
- นักเรียนนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยอธิบายถึงการตกแต่งผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่ทำให้ผลงานสมบูรณ์ขึ้น
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาในการทำงานและวิจารณ์ ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติของแต่ละคน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง

กิจกรรมที่ 8
เรื่อง การจัดนำเสนองผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
(2 ชั่วโมง/2 คาบ)

คาบ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

- เปิดภาพตัวอย่างผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่มีการจัดนำเสนองอย่างสมบูรณ์ ชัดเจน และถูกต้อง ให้นักเรียนดูและทำความเข้าใจ

ขั้นดำเนินการเรียนการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน พร้อมให้นักเรียนศึกษาเอกสาร ชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง การจัดนำเสนองผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในขบวนการมากขึ้น

- ครูอธิบายขั้นตอนการจัดนำเสนองผลงานภาพพิมพ์ พร้อมยกตัวอย่างงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่มีการจัดนำเสนองผลงานได้อย่างสมบูรณ์ ให้นักเรียนดู

- ครูทดลองสร้างภาพผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ และจัดนำเสนองผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ให้นักเรียนดู

ขั้นสรุปผลงาน (10 นาที)

- ครูร่วมกับนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่เกี่ยวกับการจัดนำเสนองผลงาน

- ครูแจกใบงานคำสั่ง การบ้าน ให้นักเรียนร่างภาพ ออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติตามหัวข้อที่ครูกำหนด โดยเน้นเรื่องการจัดนำเสนองภาพผลงานอย่างสมบูรณ์

- ให้นักเรียนจัดหาเตรียมวัสดุจากธรรมชาติ มาใช้เป็นแม่พิมพ์

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง การจัดนำเสนองผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

- ครูตรวจใบงาน การบ้านที่สั่งให้นักเรียนทำมา และร่วมกับนักเรียนแก้ปัญหาในจุดที่ยังไม่สมบูรณ์

ขั้นตอนการเรียนการสอน (30 นาที)

- ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติจากวัสดุธรรมชาติที่นักเรียนเตรียมมา โดยสร้างสรรค์ผลงานตามหัวข้อที่ครูกำหนด เน้นการจัดนำเสนอผลงาน ให้สมบูรณ์ และชัดเจน

ขั้นสรุปผลงาน (25 นาที)

- ครูเก็บผลงานของนักเรียนทันทีเมื่อครบกำหนดเวลา
- นักเรียนจัดนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ อย่างสมบูรณ์ ชัดเจนที่สุด
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาในการทำงานและวิจารณ์ ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ของแต่ละคน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย
2. ภาพผลงานศิลปะตัวอย่าง
3. ชุดการสอน ภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง การจัดนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนกิจกรรมภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รายวิชาศิลปะ 1 รหัสวิชา (ศ15101)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ และ การใช้สี	เวลา 2 ชั่วโมง เวลาสอน 2 คาบ
ปีการศึกษา 2558 เทอม 1	ครูผู้สอน: ครูพงศ์ธร อินทร์ลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด: ป.5 / 5 สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ

2. สาระสำคัญ

การรู้จักแม่พิมพ์ธรรมชาติ ชนิดต่างๆ กับการใช้สี เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ให้เสร็จสมบูรณ์

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 มีความรู้ความเข้าใจในภาพพิมพ์ธรรมชาติ ชนิดต่างๆ
- 3.2 มีทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติชนิดต่างๆและการใช้สีมาพิมพ์ภาพผลงาน

4. สมรรถนะสำคัญ

- 4.1 ความสามารถในการคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ผลงาน
- 4.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิต

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 มีวินัย
- 5.2 ใฝ่เรียนรู้
- 5.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สาระการเรียนรู้

6.1 การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

6.1.1 การวางแผนเลือกใช้วัสดุแม่พิมพ์จากธรรมชาติชนิดต่างๆ ดังนี้ แม่พิมพ์พืช / แม่พิมพ์ซากสัตว์ / แม่พิมพ์ธรณี

6.1.2 การเลือกใช้แม่พิมพ์จากธรรมชาติหลายชนิด

7. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- อธิบาย นำเสนอผลงานภาพพิมพ์ต่างๆ(ธรรมชาติ) ขั้นพื้นฐาน ในรูปแบบงานจริง และภาพถ่าย ให้นักเรียนดูและทำความเข้าใจ ในขั้นพื้นฐาน
- ครูอธิบายในเรื่องการใช้สี ผสมสีในขั้นพื้นฐาน

ขั้นดำเนินการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายชนิดของแม่พิมพ์ธรรมชาติที่จะใช้สร้างผลงาน ดังนี้ 1.แม่พิมพ์พืช 2.แม่พิมพ์ خاکสัตรี 3.แม่พิมพ์ธรณี
- ครูสาธิตกระบวนการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ พร้อมสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้นักเรียนดู อย่างใกล้ชิดพร้อมเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามถ้าสงสัย
- ครูอธิบายขั้นตอนการวางแผนในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้นักเรียนฟัง พร้อมรวมแลกเปลี่ยนข้อสงสัยกับนักเรียน

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปขบวนการทำงานเกี่ยวกับภาพพิมพ์ธรรมชาติทั้ง 3 ชนิด

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูแนะนำเนื้อหากิจกรรมที่จะปฏิบัติในคาบเรียน และตรวจวัสดุจากธรรมชาติที่นักเรียนเตรียมมาเป็นแม่พิมพ์
- ครูเตรียมสีที่จะใช้พิมพ์ และอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ พร้อมอธิบายในเรื่องของสีที่ใช้ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ขั้นปฏิบัติงาน (40 นาที)

- ให้นักเรียนแต่ละคนเตรียมวัสดุแม่พิมพ์ ชนิดต่างๆมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ ตามที่นักเรียนได้ออกแบบไว้ โดยครูและนักเรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าที่กระบวนการปฏิบัติงาน ดังนี้
- การเลือกหาวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เหมาะสมชนิดต่างๆมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน
- สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน
- ปัญหาที่พบ และการแก้ปัญหา
- ครูผู้สอนช่วยเหลือ และดูแลเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดย การสุ่มผลงาน 5-6 ชิ้น

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

1. สื่อมัลติมีเดีย ภาพจากอินเทอร์เน็ตเรื่องภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ
2. ชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง รู้จักแม่พิมพ์ (ธรรมชาติ) ต่างๆ และการใช้สี
3. สถานที่นอกห้องเรียน

8. งานที่มอบหมาย

- (การบ้าน) ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่ตนเองต้องการ พิมพ์ โดยใช้ชนิดของแม่พิมพ์อะไร

วัสดุ-อุปกรณ์ ที่ต้องเตรียมมาปฏิบัติงาน

- วัสดุจากธรรมชาติมาทำแม่พิมพ์ ทั้ง 3 ชนิด 1.แม่พิมพ์พืช 2.แม่พิมพ์ซากสัตว์ 3. แม่พิมพ์ธรณีอย่างละ 3 ชิ้น 3 ขนาด
- จานสี, ถังใส่น้ำ, พู่กัน เบอร์ 22, 12, 6 ,เศษผ้า

9. การวัดประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน

- แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

รายวิชาศิลปะ 1 รหัสวิชา (ศ15101)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)	เวลา 2 ชั่วโมง เวลาสอน 2 คาบ
ปีการศึกษา 2558 เทอม 1	ครูผู้สอน: ครูพงศ์ธร อินทร์ลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด: ป.5 / 5 สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ใน ภาพ

2. สาระสำคัญ

แม่พิมพ์ธรรมชาติที่นำมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน มีประวัติความเป็นมา ประโยชน์ต่างๆ มากมายนอกเหนือจากนำเอามาทำงานศิลปะภาพพิมพ์

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1 มีความรู้ความเข้าใจในความคิดที่ยืดหยุ่น เกี่ยวกับวัสดุแม่พิมพ์จากธรรมชาติชนิด ต่างๆ

3.2 มีทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติชนิดต่างๆ และอธิบายขยายความประวัติ แม่พิมพ์

4. สมรรถนะสำคัญ

4.1 ความสามารถในการคิดที่ยืดหยุ่น ในการสร้างสรรค์ผลงาน

4.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิต

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

5.1 มีวินัย

5.2 ใฝ่เรียนรู้

5.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สาระการเรียนรู้

6.1 การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

6.1.1 การร่างภาพออกแบบผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

6.1.2 การคิดที่ยืดหยุ่น ขยายความคิดแตกแขนงออกไป เกี่ยวกับแม่พิมพ์ธรรมชาติ

7. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10นาที)

- ครูอธิบาย นำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ในรูปแบบงานจริง ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว ให้นักเรียนดูและทำความเข้าใจ
- หลังจากที่นักเรียนได้ดูจบ ครูอธิบายนำเข้าสู่เรื่องที่จะสอน

ขั้นดำเนินการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายการคิดที่ยืดหยุ่น การขยายความคิดแตกแขนงออกไป ให้นักเรียนฟังพร้อม ร่วมกันอภิปรายความคิดที่ยืดหยุ่นเกี่ยวกับวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติ นั้นๆ
- ครูสาธิตการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ(เป็น ,อยู่ ,คือ) ที่เป็นการขยายความคิดแตกแขนง โดยการเขียนให้นักเรียนดู พร้อมให้นักเรียนดูเอกสารการสอน
- ครูอธิบายขั้นตอนการวางแผนในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ(เป็น ,อยู่ ,คือ) ให้นักเรียนฟัง พร้อมรวมแลกเปลี่ยนข้อสงสัยกับนักเรียน

ขั้นสรุป (10นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ทำความเข้าใจที่ชัดเจนใน เรื่อง แม่พิมพ์ธรรมชาติ เป็นมาจากไหน อยู่อาศัยที่ใด คืออะไร

คาบที่2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10นาที)

- ครูแนะนำเนื้อหากิจกรรมที่จะปฏิบัติในคาบเรียน

ขั้นปฏิบัติงาน (40นาที)

ให้นักเรียนแต่ละคนเตรียมวัสดุแม่พิมพ์ ชนิดต่างๆมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ โดยครูกับนักเรียนศึกษาบันทึกกระบวนการปฏิบัติงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- การเลือกหาวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เหมาะสม ชนิดต่างๆมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน
- สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน
- ปัญหาที่พบ และการแก้ปัญหา

ครูผู้สอนช่วยเหลือ และดูแลเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน

ขั้นสรุป (10นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่มีการขยายความคิดแตกแขนงออกไปในรูปแบบแปลกใหม่ โดยการสุ่มผลงาน 5-6 ชิ้น

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- สื่อมัลติมีเดีย ภาพจากอินเทอร์เน็ตเรื่องภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ
- ชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง แม่พิมพ์ธรรมชาติ (เป็น, อยู่, คือ)
- สถานที่นอกห้องเรียน

8. งานที่มอบหมาย

- (การบ้าน) ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่ตนเองต้องการพิมพ์ และเขียนอธิบายประวัติความเป็นมา ,ที่อยู่อาศัย ,คืออะไร ,ประโยชน์นอกเหนือจากนำมาสร้างผลงานภาพพิมพ์

วัสดุ-อุปกรณ์ ที่ต้องเตรียมมาปฏิบัติงาน

- วัสดุจากธรรมชาติมาทำแม่พิมพ์ ทั้ง 3 ชนิดในขนาดต่างๆกัน
- จานสี ,ถังใส่น้ำ ,ฟู่กัน เบอร์22/12/6 ,ปากกา-ดินสอ-ยางลบ ,เศษผ้า

9. การวัดประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน

- แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

รายวิชาศิลปะ 1 รหัสวิชา ศ 15101

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง ตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ

เวลา 2 ชั่วโมง เวลาสอน 2 คาบ

ปีการศึกษา 2558 เทอม 1

ครูผู้สอน: ครูพงศ์ธร อินทร์ลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด: ป.5 / 5 สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ

2. สาระสำคัญ

การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ให้ออกมาสวยงามตามรูปแบบ รูปร่างตามที่เราต้องการจำต้องมีการดัดแปลงตกแต่ง แม่พิมพ์ที่จะใช้พิมพ์ภาพ

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1 มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติให้เป็นในรูปแบบที่ต้องการ

3.2 มีทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยมีการตกแต่งแม่พิมพ์ก่อนพิมพ์

4. สมรรถนะสำคัญ

4.1 ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ผลงานตกแต่งแม่พิมพ์ตามแบบที่ต้องการ

4.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิต

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

5.1 มีวินัย

5.2 ใฝ่เรียนรู้

5.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สาระการเรียนรู้

6.1 การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

6.1.1 การออกแบบผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่มีการตกแต่งแม่พิมพ์ก่อนสร้างสรรค์ผลงาน

6.1.2 การตกแต่งดัดแปลง แม่พิมพ์ธรรมชาติ

7. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูให้นักเรียนดูผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่มีการตกแต่งแม่พิมพ์ตามรูปแบบที่ต้องการ และนำมาสร้างสรรค์ผลงาน 5-10 ภาพ พร้อมบรรยาย

ขั้นดำเนินการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน ให้นักเรียนดูเอกสารประกอบการสอน เรื่องการตกแต่งแม่พิมพ์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในกระบวนการมากขึ้น
- ครูให้นักเรียนดูภาพพิมพ์ผลงานที่ได้จากการตกแต่งแม่พิมพ์ พร้อมอธิบายถึงขั้นตอนการทำงาน และการออกแบบตกแต่งแม่พิมพ์
- ครูสาธิต วิธีการออกแบบตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ และนำมาสร้างสรรค์ผลงานให้นักเรียนดู

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ทำความเข้าใจในกระบวนการออกแบบตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูแนะนำเนื้อหากิจกรรมที่จะปฏิบัติในคาบเรียน

ขั้นปฏิบัติงาน (40 นาที)

- ให้นักเรียนแต่ละคนเตรียมวัสดุแม่พิมพ์ ชนิดต่างๆ มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อที่ครูกำหนด โดยครูกับนักเรียนศึกษาค้นคว้าขั้นตอนการปฏิบัติงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- การเลือกหาวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เหมาะสม ชนิดต่างๆ มาใช้สร้างสรรค์ผลงาน
- สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน
- ปัญหาที่พบ และการแก้ปัญหา
- ครูผู้สอนช่วยเหลือ และดูแลเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการตกแต่งแม่พิมพ์ โดยการสุ่มผลงาน 5-6 ชิ้น

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- สื่อมัลติมีเดีย ภาพจากอินเทอร์เน็ตเรื่องภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ
- ชุดการสอนภาพพิมพ์ธรรมชาติ เรื่อง การตกแต่งแม่พิมพ์
- สถานที่นอกห้องเรียน

8. งานที่มอบหมาย

- (การบ้าน) ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างแม่พิมพ์ธรรมชาติในรูปแบบที่ต้องการ เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์

วัสดุ-อุปกรณ์ ที่ต้องเตรียมมาปฏิบัติงาน

- วัสดุจากธรรมชาติมาทำแม่พิมพ์ ทั้ง 3 ชนิดในขนาดต่างๆกัน
- จานสี , ถังใส่น้ำ , พู่กัน เบอร์ 22/12/6 , เศษผ้า

9. การวัดประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน

- แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

รายวิชาศิลปะ 1 รหัสวิชา ศ 15101	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการจัดองค์ประกอบศิลป์	เวลา 2 ชั่วโมง เวลาสอน 2 คาบ
ปีการศึกษา 2558 เทอม 1	ครูผู้สอน: ครูพงศ์ธร อินทร์ลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด: ป.5 / 5 สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ

2. สาระสำคัญ

การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ให้ออกมาดูน่าสนใจ ดึงดูดผู้ชมจำเป็นต้องมีการจัดองค์ประกอบในภาพผลงานที่ดี โดดเด่นแปลกตา

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 มีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการจัดองค์ประกอบศิลป์ในงานภาพพิมพ์
- 3.2 มีทักษะการจัดองค์ประกอบศิลป์ในการสร้างงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

4. สมรรถนะสำคัญ

- 4.1 ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์
- 4.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิต

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 มีวินัย
- 5.2 ใฝ่เรียนรู้
- 5.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สาระการเรียนรู้

- 6.1 การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

6.1.1 การออกแบบผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่มีการนำหลักจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้

6.1.2 การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์

7. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูให้นักเรียนดูผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่มีการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่สมบูรณ์ รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในงานภาพพิมพ์ 5-10 ภาพ พร้อมบรรยาย

ขั้นดำเนินการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน ให้นักเรียนดูเอกสารประกอบการสอน เรื่องหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในกระบวนการมากขึ้น
- ครูให้นักเรียนดูภาพพิมพ์ผลงานที่มีการนำเอาหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้ พร้อมอธิบายถึงขั้นตอนการทำงาน และหลักการสร้างผลงานที่นำเอาหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้
- ครูสาธิต วิธีการออกแบบภาพพิมพ์โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ และนำมาสร้างสรรค์ผลงานจริงให้นักเรียนดู

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ทำความเข้าใจในกระบวนการออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยเน้นการสร้างองค์ประกอบศิลป์ในงานภาพพิมพ์

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้เดิมจากชั่วโมงก่อน
- ครูแนะนำเนื้อหากิจกรรมที่จะปฏิบัติในคาบเรียน

ขั้นปฏิบัติงาน (40 นาที)

- ให้นักเรียนแต่ละคนเตรียมวัสดุแม่พิมพ์ ชนิดต่างๆ มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยครูกับนักเรียนศึกษาค้นคว้ากระบวนการปฏิบัติงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้
 - การเลือกหาวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เหมาะสม ชนิดต่างๆ มาใช้สร้างสรรค์ผลงาน
 - สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน
 - ปัญหาที่พบ และการแก้ปัญหา

- ครูผู้สอนช่วยเหลือ และดูแลเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน
ขั้นสรุป (10 นาที)
- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติใน
เรื่ององค์ประกอบศิลป์ในภาพผลงาน
- นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอภาพผลงาน

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- สื่อมัลติมีเดีย ภาพจากอินเทอร์เน็ตเรื่องภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ
- ใบความรู้เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการจัดองค์ประกอบศิลป์
- สถานที่นอกห้องเรียน

8. งานที่มอบหมาย

- (การบ้าน) ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างแม่พิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อการจัด
องค์ประกอบศิลป์ในงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม

วัสดุ-อุปกรณ์ ที่ต้องเตรียมมาปฏิบัติงาน

- วัสดุจากธรรมชาติมาทำแม่พิมพ์ ทั้ง 3 ชนิดในขนาดต่างๆกัน
- จานสี , ถังใส่น้ำ , พู่กัน เบอร์ 22/12/6 , เศษผ้า , กระดาษปรีฟ

9. การวัดประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน

- แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

รายวิชาศิลปะ 1 รหัสวิชา ศ 15101	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ	เวลา 2 ชั่วโมง เวลาสอน 2 คาบ
ปีการศึกษา 2558 เทอม 1	ครูผู้สอน: ครูพงศ์ธร อินทร์ลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด: ป.5 / 5 สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ

2. สาระสำคัญ

การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ตามรูปแบบจินตนาการของตนเอง ที่ริเริ่มแปลกใหม่

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 มีความรู้ความเข้าใจสร้างสรรค์ผลงานได้ตามจินตนาการ
- 3.2 มีทักษะในการสร้างงานภาพพิมพ์ธรรมชาติตามจินตนาการ

4. สมรรถนะสำคัญ

- 4.1 ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ตามจินตนาการ
- 4.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิต

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 มีวินัย
- 5.2 ใฝ่เรียนรู้
- 5.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สาระการเรียนรู้

- 6.1 การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
 - 6.1.1 การออกแบบผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติตามจินตนาการ
 - 6.1.2 การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยใช้จินตนาการแปลกใหม่

7. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูให้นักเรียนดูผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่มีการสร้างสรรค์ตามจินตนาการ แปลกใหม่

5-10 ภาพ พร้อมบรรยาย

ขั้นดำเนินการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน ให้นักเรียนดูเอกสารประกอบการสอน เรื่องจินตนาการกับการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในกระบวนการมากขึ้น

- ครูให้นักเรียนดูภาพพิมพ์ผลงานที่มีการสร้างสรรค์ตามจินตนาการแปลกใหม่ของผู้สร้างผลงาน พร้อมอธิบายถึงขั้นตอนการทำงาน และหลักการสร้างผลงาน

- ครูสาธิต วิธีการออกแบบภาพพิมพ์โดยใช้ความเป็นจินตนาการที่แปลกใหม่ และนำมาสร้างสรรค์ผลงานจริงให้นักเรียนดู

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ทำความเข้าใจในกระบวนการออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยเน้นการสร้างสรรค์ตามจินตนาการของตนเอง

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้เดิมจากชั่วโมงก่อน
- ครูแนะนำเนื้อหากิจกรรมที่จะปฏิบัติในคาบเรียน

ขั้นปฏิบัติงาน (40 นาที)

- ให้นักเรียนแต่ละคนเตรียมวัสดุแม่พิมพ์ ชนิดต่างๆ มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อ จินตนาของตนเอง โดยครูกับนักเรียนศึกษาค้นคว้าที่กระบวนการปฏิบัติงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- การเลือกหาวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เหมาะสม ชนิดต่างๆ มาใช้สร้างสรรค์ผลงาน
- สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน
- ปัญหาที่พบ และการแก้ปัญหา
- ครูผู้สอนช่วยเหลือ และดูแลเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในเรื่องความเป็นจินตนาการแปลกใหม่
- นักเรียนออกมานำเสนอภาพผลงานโดยสุ่มภาพผลงาน 4-5 ภาพ

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- สื่อมัลติมีเดีย ภาพจากอินเทอร์เน็ตเรื่องภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ
- ใบความรู้เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับจินตนาการ
- สถานที่นอกห้องเรียน

8. งานที่มอบหมาย

- (การบ้าน) ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างแม่พิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อจินตนาการของตนเองที่แปลกใหม่

วัสดุ-อุปกรณ์ ที่ต้องเตรียมมาปฏิบัติงาน

- วัสดุจากธรรมชาติมาทำแม่พิมพ์ ทั้ง 3 ชนิดในขนาดต่างๆกัน
- จานสี , ถังใส่น้ำ , พู่กัน เบอร์ 22/12/6 , เศษผ้า , กระดาษปรีฟ

9. การวัดประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน

- แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

รายวิชาศิลปะ 1 รหัสวิชา ศ 15101	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ	เวลา 2 ชั่วโมง เวลาสอน 2 คาบ
ปีการศึกษา 2558 เทอม 1	ครูผู้สอน: ครูพงศ์ธร อินทร์ลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด: ป.5 / 5 สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ

2. สาระสำคัญ

การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่สื่อถึงความเป็นเรื่องราวออกมา

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างสรรค์ผลงานโดยสื่อความเป็นเรื่องราวออกมาได้
- 3.2 มีทักษะในการสร้างงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่สื่อความเป็นเรื่องราว

4. สมรรถนะสำคัญ

- 4.1 ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ผลงานโดยสื่อความเป็นเรื่องราวออกมา
- 4.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิต

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 มีวินัย
- 5.2 ใฝ่เรียนรู้
- 5.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สาระการเรียนรู้

- 6.1 การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
 - 6.1.1 การออกแบบผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยสื่อความเป็นเรื่องราวออกมา
 - 6.1.2 การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติที่สื่อเรื่องราวตามหัวข้อกำหนด

7. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูให้นักเรียนดูผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่มีการสื่อความหมายเป็นเรื่องราวออกมา 5-10 ภาพ พร้อมบรรยาย

ขั้นดำเนินการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน ให้นักเรียนดูเอกสารประกอบการสอน เรื่องการสร้างภาพพิมพ์ธรรมชาติสื่อเรื่องราวต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในกระบวนการมากขึ้น
- ครูให้นักเรียนดูภาพพิมพ์ผลงานที่มีการสื่อความหมายเป็นเรื่องราวต่างๆ พร้อมอธิบายถึงขั้นตอนการทำงาน และหลักการสร้างผลงาน
- ครูสาธิต วิธีการออกแบบภาพพิมพ์โดยสื่อความหมายออกมาเป็นเรื่องราว และนำมาสร้างสรรค์ผลงานจริงให้นักเรียนดู

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ทำความเข้าใจในกระบวนการออกแบบภาพพิมพ์ธรรมชาติ โดยเน้นการสร้างสรรค์สื่อความหมายเป็นเรื่องราวต่างๆออกมา

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้เดิมจากชั่วโมงก่อน
- ครูแนะนำเนื้อหากิจกรรมที่จะปฏิบัติในคาบเรียน

ขั้นปฏิบัติงาน (40 นาที)

- ให้นักเรียนแต่ละคนเตรียมวัสดุแม่พิมพ์ ชนิดต่างๆ มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อที่ครูกำหนด เป็นเรื่องราวต่างๆ โดยครูกับนักเรียนศึกษาค้นคว้าที่กระบวนการปฏิบัติงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้
 - การเลือกหาวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เหมาะสม ชนิดต่างๆ มาใช้สร้างสรรค์ผลงาน
 - สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน
 - ปัญหาที่พบ และการแก้ปัญหา
 - ครูผู้สอนช่วยเหลือ และดูแลเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในเรื่องการสื่อความหมายออกมาเป็นเรื่องราว

- นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- สื่อมัลติมีเดีย ภาพจากอินเทอร์เน็ตเรื่องภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ
- ใบความรู้เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ
- สถานที่นอกห้องเรียน

8. งานที่มอบหมาย

- (การบ้าน) ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างแม่พิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อจินตนาการของตนเองที่แปลกใหม่

- แบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม เท่าๆกัน

วัสดุ-อุปกรณ์ที่ต้องเตรียมมาปฏิบัติงาน

- วัสดุจากธรรมชาติมาทำแม่พิมพ์ ทั้ง 3 ชนิดในขนาดต่างๆกัน
- จานสี , ถังใส่น้ำ , พู่กัน เบอร์ 22/12/6 , เศษผ้า , กระดาษปรีฟ

9. การวัดประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน

- แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

รายวิชาศิลปะ 1 รหัสวิชา ศ 15101	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง ภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับเรื่องราวต่างๆ	เวลา 2 ชั่วโมง เวลาสอน 2 คาบ
ปีการศึกษา 2558 เทอม 1	ครูผู้สอน: ครูพงศ์ธร อินทร์ลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด: ป.5 / 5 สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ

2. สาระสำคัญ

การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติอย่างเสร็จสมบูรณ์ ต้องมีการตกแต่งรายละเอียด ทำให้ภาพผลงานน่าชมยิ่งขึ้น

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 มีความรู้ความเข้าใจในการตกแต่งเก็บรายละเอียดผลงานให้สมบูรณ์
- 3.2 มีทักษะในการตกแต่งผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

4. สมรรถนะสำคัญ

- 4.1 ความสามารถในการตกแต่งเก็บรายละเอียดผลงาน
- 4.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิต

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 มีวินัย
- 5.2 ใฝ่เรียนรู้
- 5.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สาระการเรียนรู้

- 6.1 การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

6.1.1 การออกแบบผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติตามจินตนาการของตนเอง

6.1.2 การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยเน้นการตกแต่งเก็บรายละเอียดภาพผลงานให้สมบูรณ์

7. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูให้นักเรียนดูผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่มีการตกแต่งเก็บรายละเอียดให้สมบูรณ์ 5-10 ภาพ พร้อมบรรยาย

ขั้นดำเนินการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน ให้นักเรียนดูเอกสารประกอบการสอน เรื่องการตกแต่งผลงานภาพพิมพ์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในกระบวนการมากขึ้น
- ครูให้นักเรียนดูภาพพิมพ์ผลงานที่มีการตกแต่งเก็บรายละเอียดให้สมบูรณ์พร้อมอธิบายถึงขั้นตอนการทำงาน และหลักการสร้างผลงาน
- ครูสาธิต วิธีการออกแบบภาพพิมพ์โดยเน้นการตกแต่งเก็บรายละเอียดผลงาน และนำมาสร้างสรรค์ผลงานจริงให้นักเรียนดู

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ทำความเข้าใจในกระบวนการตกแต่งเก็บรายละเอียดภาพผลงานให้สมบูรณ์

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้เดิมจากชั่วโมงก่อน
- ครูแนะนำเนื้อหากิจกรรมที่จะปฏิบัติในคาบเรียน

ขั้นปฏิบัติงาน (40 นาที)

- ให้นักเรียนแต่ละคนเตรียมวัสดุแม่พิมพ์ ชนิดต่างๆ มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อที่ครูกำหนด โดยครูกับนักเรียนศึกษาค้นคว้ากระบวนการปฏิบัติงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้
 - การเลือกหาวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เหมาะสม ชนิดต่างๆ มาใช้สร้างสรรค์ผลงาน
 - สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน
 - ปัญหาที่พบ และการแก้ปัญหา
 - ครูผู้สอนช่วยเหลือ และดูแลเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในเรื่องการตกแต่งเก็บรายละเอียดภาพผลงานให้สมบูรณ์

- นักเรียนออกมานำเสนอภาพผลงาน โดยส่งภาพที่สมบูรณ์ 5-8 ภาพ

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- สื่อมัลติมีเดีย ภาพจากอินเทอร์เน็ตเรื่องภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ
- ใบความรู้เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการตกแต่ง
- สถานที่นอกห้องเรียน

8. งานที่มอบหมาย

- (การบ้าน) ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างแม่พิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อที่ครูกำหนด

วัสดุ-อุปกรณ์ที่ต้องเตรียมมาปฏิบัติงาน

- วัสดุจากธรรมชาติมาทำแม่พิมพ์ ทั้ง 3 ชนิดในขนาดต่างๆกัน
- จานสี , ถังใส่น้ำ , พู่กัน เบอร์ 22/12/6 , เศษผ้า ,

9. การวัดประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน

- แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

รายวิชาศิลปะ 1 รหัสวิชา ศ 15101	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง การนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ	เวลา 2 ชั่วโมง เวลาสอน 2 คาบ
ปีการศึกษา 2558 เทอม 1	ครูผู้สอน: ครูพงศ์ธร อินทร์ลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และ ประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน

ตัวชี้วัด: ป.5 / 5 สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ใน ภาพ

2. สาระสำคัญ

การนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ ที่สมบูรณ์ตามขั้นตอนการนำเสนอผลงาน และจัด แสดงภาพผลงาน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 มีความรู้ความเข้าใจในด้านการนำเสนอผลงานภาพพิมพ์
- 3.2 มีทักษะในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

4. สมรรถนะสำคัญ

- 4.1 ความสามารถในการนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- 4.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิตร

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 มีวินัย
- 5.2 ใฝ่เรียนรู้
- 5.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สาระการเรียนรู้

- 6.1 การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
 - 6.1.1 การออกแบบผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติตามจินตนาการของตนเอง
 - 6.1.2 การนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ และจัดแสดง

7. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูให้นักเรียนดูขั้นตอนการนำเสนอ และจัดแสดงผลงานทัศนศิลป์ ภาพพิมพ์ 5-10 ภาพ

พร้อมบรรยาย

ขั้นดำเนินการสอน (40 นาที)

- ครูอธิบายขั้นตอนการทำงาน ให้นักเรียนดูเอกสารประกอบการสอน เรื่องการนำเสนอ ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในกระบวนการมากขึ้น
- ครูให้นักเรียนดูภาพพิมพ์ผลงานที่มีการออกมานำเสนอและจัดแสดงพร้อมอธิบายถึง ขั้นตอนการทำงาน และหลักการนำเสนอผลงานภาพพิมพ์
- ครูสาธิต วิธีการออกแบบภาพพิมพ์โดยการนำความรู้เดิมมาออกแบบ และนำมา สร้างสรรค์ผลงานจริง แสดงตัวอย่างการนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติให้นักเรียนดู

ขั้นสรุป (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ทำความเข้าใจในกระบวนการจัดนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ ธรรมชาติ

คาบที่ 2 (1 ชั่วโมง)

ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้เดิมจากชั่วโมงก่อน
- ครูแนะนำเนื้อหากิจกรรมที่จะปฏิบัติในคาบเรียน

ขั้นปฏิบัติงาน (40 นาที)

- ให้นักเรียนแต่ละคนเตรียมวัสดุแม่พิมพ์ ชนิดต่างๆ มาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ ธรรมชาติในหัวข้อที่ครูกำหนด โดยครูกับนักเรียนศึกษาค้นคว้าที่กระบวนการปฏิบัติงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- การเลือกหาวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่เหมาะสม ชนิดต่างๆ มาใช้สร้างสรรค์ผลงาน
- สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน
- ปัญหาที่พบ และการแก้ปัญหา
- ครูผู้สอนช่วยเหลือ และดูแลเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน

ขั้นสรุป (10 นาที)

- นักเรียนแต่ละคนออกมานำเสนอภาพผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ และนำจัดแสดง
- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติในเรื่องการนำเสนอผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- สื่อมัลติมีเดีย ภาพจากอินเทอร์เน็ตเรื่องภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ
- ใบความรู้เรื่องภาพพิมพ์ธรรมชาติ กับการนำเสนอผลงาน.
- สถานที่นอกห้องเรียน

8. งานที่มอบหมาย

- (การบ้าน) ให้นักเรียนออกแบบภาพร่างแม่พิมพ์ธรรมชาติในหัวข้อที่ครูกำหนด โดยใช้ความรู้เดิมมาสร้างสรรค์ผลงาน

วัสดุ-อุปกรณ์ที่ต้องเตรียมมาปฏิบัติงาน

- วัสดุจากธรรมชาติมาทำแม่พิมพ์ ทั้ง 3 ชนิดในขนาดต่างๆกัน
- จานสี, ถังใส่น้ำ, พู่กัน เบอร์ 22/12/6, เศษผ้า, กระดาษปรีฟ

9. การวัดประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน

- แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
- เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ภาคผนวก ข

แบบประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์
เกณฑ์การประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติโดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์

แบบวัดทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
โดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์

แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....กลุ่ม.....

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....กลุ่ม.....

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....กลุ่ม.....

หัวข้อประเมิน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน			
1.การวางแผนงานออกแบบภาพต้นแบบก่อนทำงานจริง			
2.มีการใช้หลักการจัดภาพในการออกแบบผลงาน (อย่างใดอย่างหนึ่ง)			
3.การเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติที่แปลกใหม่มาเป็นแม่พิมพ์			
4.มีการวางแผนการออกแบบตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติก่อนทำงานจริง			
5.ความพร้อมที่จะปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติจัดเตรียมวัสดุ – อุปกรณ์ ในการสร้างผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ			
ขั้นตอนการดำเนินการทำงาน			
6.มีการใช้หลักการจัดภาพในหัวข้อส่วนประกอบของภาพ ในผลงานตนเอง			
7.มีการใช้หลักการจัดภาพแบบการวางจุดเด่น ในผลงานของตนเอง			
8.มีการใช้หลักการจัดภาพแบบการเน้น ในผลงานของตนเอง			
9.มีการใช้หลักการจัดภาพในหัวข้อรูปแบบของการจัดภาพ ในผลงานของตนเอง			
10.ความเป็นจินตนาการในการสร้างผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ			
11.การผสมสี การเลือกใช้สีสื่อความหมายผลงานภาพพิมพ์			
12.การแก้ไขปัญหาในการทำงาน และเก็บรายละเอียดผลงาน			
13.การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม			

หัวข้อประเมิน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
ขั้นตอนการสรุปผลงาน			
14.ผลงานเสร็จอย่างสมบูรณ์ และตามเวลาที่กำหนด			
15.ผลงานตรงตามหัวข้อที่กำหนด			
16.ความสะอาดของผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ			
17.การนำเสนอผลงานด้านแนวความคิดในการสร้างผลงาน			
18.การนำเสนอผลงานด้านข้อมูลในการสร้างผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ			
19.การนำเสนอผลงานด้านความพร้อม /บุคลิกภาพ /ภาษา			
20.การเก็บรักษาอุปกรณ์ในการทำงานเมื่อสร้างผลงานเสร็จสิ้น			

เกณฑ์การประเมินทักษะการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ
โดยยึดหลักเกณฑ์ความคิดสร้างสรรค์

เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ

ประเด็น	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
1. ขั้นก่อนดำเนินการทำงาน			
1.1 การวางแผนงาน ออกแบบภาพต้นแบบก่อน ทำงานจริง	มีการวางแผนในการ ทำงาน สร้างภาพตัวอย่าง ก่อนทำการพิมพ์ภาพใน งานจริง ในเวลาที่รวดเร็ว ไม่เกิน 5 นาที	มีการสร้างภาพงาน ตัวอย่างก่อนทำงานจริง แต่ไม่ละเอียดและไม่รู้เรื่อง เท่าที่ควร ออกแบบล่าช้า เกินเวลา 3 นาที	ไม่มีการวางแผนในการ ทำงานภาพพิมพ์ ไม่สร้าง ภาพตัวอย่างก่อนทำงานจริง โดยทำงานจริงออกมาทีเดียว เลย
1.2 มีการใช้หลักการจัดองค์ประกอบภาพในการออกแบบผลงาน			
1.2.1 ส่วนประกอบของภาพ ส่วนประธาน (principal) ส่วน รองประธาน (subordination)	มีการกำหนดประธานของ ภาพ และรองประธานของ ภาพอย่างสมบูรณ์	มีการกำหนดแต่ส่วน ประธานของภาพเพียงจุด เดียว	ไม่มีการวาง กำหนดประธาน และรองประธานของภาพ
1.2.2 การวางจุดเด่น (dominance)	การวางจุดเด่นมีความ สะดุดตา มีการใช้ขนาด สี ลักษณะผิว ตำแหน่ง เป็น ต้น ในการสร้างจุดเด่น	การสร้างจุดเด่นที่ไม่แปลก ใหม่ สร้างในรูปแบบซ้ำๆ ตำแหน่งการวางจุดเด่นไม่ ค่อยน่าสนใจมากนัก	ไม่มีการสร้างจุดเด่น การวาง ภาพดูไม่สะดุดตาและไม่ น่าสนใจ
1.2.3 การเน้น (emphasis)	การทำให้ภาพเกิดจุดเด่น ขึ้นเป็นจุดสนใจของภาพ เช่นการเน้นด้วยการตัดกัน ของสีและน้ำหนัก การตัด กันของพื้นผิว การตัดกัน ของรูปร่างและรูปทรง การ เน้นด้วยขนาด การมืด สัดส่วนจากความจริง การ เน้นด้วยจุดลึบสายตา การ เน้นด้วยกรอบ การเน้นด้วย รูปทรงที่อยู่นอกกรอบ การ เน้นด้วยวิธีผันแปร การเน้น ด้วยการแยกตัวออกจาก กลุ่ม	มีการนำเอาหลักการเน้น มาจัดภาพผลงานโดย นำมาใช้หลายแบบ จนเกินไปดูแล้วยังไม่ลงตัว และไม่มีจุดเด่นที่น่าสนใจ มากนัก	ไม่มีการนำเอาหลักการเน้น ใดๆมาจัดภาพผลงาน งาน ไม่มีจุดเด่น ทั้งในแบบก่อน งานจริง และงานจริง

ประเด็น	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
1.2.4รูปแบบของการจัดภาพ	มีการนำหลักการจัดภาพมาใช้ในงานออกแบบก่อนงานจริง และงานจริง เช่น การจัดภาพแนวนอน การจัดภาพแนวตั้ง การจัดภาพลักษณะนำสายตา การจัดภาพลักษณะการซ้ำ การจัดภาพลักษณะสามเหลี่ยม การจัดภาพลักษณะกระจายเป็นรัศมี ต่อไปนี้ในรูปแบบใดแบบหนึ่งเพื่อให้ผลงานสมบูรณ์	มีการนำหลักการรูปแบบของการจัดภาพมาใช้ในผลงานก่อนงานจริง และงานจริง หลายแบบ จนเกินไปจนทำให้ผลงานดูไม่น่าสนใจ หรือเด่นตา	ไม่มีการนำเอาหลักของรูปแบบของการจัดภาพมาใช้ในภาพผลงานก่อนงานจริง และงานจริง ภาพผลงานไม่มีการจัดภาพดูไม่สมบูรณ์ และไม่สวยงาม
1.3 การเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติมาเป็นแม่พิมพ์	การหาวัสดุจากธรรมชาติที่เหมาะสม ปลอดภัย สะดวก ง่ายต่อการใช้ในเวลาที่ย่ำกัด มาเป็นแม่พิมพ์ เกิดความคมชัดในการพิมพ์ภาพ มีความหลากหลายในการเลือกหาวัสดุจากธรรมชาติที่แปลกใหม่จากกลุ่ม	การใช้วัสดุจากธรรมชาติในรูปแบบที่มีความลำบากเกินไป พิมพ์แล้วไม่ค่อยดี เห็นลายแม่พิมพ์ไม่ชัด หาวัสดุมาในแบบที่ซ้ำกันกลุ่มจนเกินไป	ใช้วัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติที่ไม่เหมาะสม แม่พิมพ์ไม่ติดสี พิมพ์ พิมพ์แล้วไม่ชัดเจนในความเป็นลายของแม่พิมพ์ หาวัสดุมาในรูปแบบเดิมๆ
1.4 มีการวางแผนการออกแบบตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติก่อนทำงานจริง	มีการวาดแบบแม่พิมพ์ตัวอย่างก่อนตกแต่งแม่พิมพ์จริง การตกแต่งแม่พิมพ์ธรรมชาติ ให้เกิดลวดลายที่แปลกใหม่ขึ้นจากเดิมที่ไม่มีการตกแต่ง และมีความสมบูรณ์ คงทนกับการใช้งานในเวลา ตกแต่งในรูปแบบที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกับใคร แลรวดเร็วในเวลาที่ย่ำกัด	มีการออกแบบ ตกแต่งแม่พิมพ์ในรูปแบบเดิมๆซ้ำกันจนเกินไป ลวดลายที่ตกแต่งยังไม่ชัดเจนมากนัก ใช้เวลาตกแต่งนานเกินไป	ไม่มีการวางแผนออกแบบ ตกแต่งแม่พิมพ์เลย
ประเด็น	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน

1.5 ความพร้อมที่จะปฏิบัติงานภาพพิมพ์ ธรรมชาติการจัดเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ในการสร้างผลงาน	มีการเตรียมตัวที่จะเรียนนำวัสดุ-อุปกรณ์ในการปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ มาครบถ้วน มีการหาข้อมูลจุดกำเนิดของวัสดุแม่พิมพ์ธรรมชาติชนิดนั้นๆมาด้วย มีการเสริมอุปกรณ์ที่แปลกใหม่ในการใช้งานมาด้วย	มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ แต่เตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานมาไม่ครบหาข้อมูลมาน้อย	ไม่มีความพร้อมที่จะเรียน ไม่เตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติใดๆมาเลย
2. ขั้นตอนการดำเนินการทำงาน			
2.6 มีการใช้หลักการจัดภาพในหัวข้อส่วนประกอบของภาพ ในผลงานตนเอง	มีการนำหลักการจัดภาพ เช่น มีการกำหนดประธานของภาพ และรองประธานของภาพ มาใช้สร้างผลงานภาพพิมพ์ได้อย่างสมบูรณ์	มีการนำหลักการจัดภาพมาใช้ในผลงานภาพพิมพ์ แต่ยังคงดูไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ใช้เวลานานพอสมควรกว่าผลงานจะเสร็จ	ไม่มีการนำหลักในการจัดภาพมาใช้ในผลงานภาพพิมพ์เลย ภาพผลงานดูไม่สมบูรณ์ไม่เสร็จตามเวลาดำหนด
2.7 มีการใช้หลักการจัดภาพแบบการวางจุดเด่นในผลงานของตนเอง	มีการสร้างจุดเด่นของภาพพิมพ์งานอย่างสมบูรณ์ และแปลกใหม่ไม่ซ้ำกลุ่ม มีการใช้ขนาด สี ลักษณะผิว ตำแหน่ง เป็นต้น ในการสร้างจุดเด่น	การสร้างจุดเด่นยังคงอยู่ในรูปแบบเดิมๆ ดูแล้วภาพพิมพ์ผลงานไม่ค่อยน่าสนใจมากนัก แต่ผลงานเสร็จสมบูรณ์ตามเวลาดำหนด	ไม่มีการสร้างจุดเด่นใดๆเลย ลงไปในผลงานภาพพิมพ์ ผลงานเสร็จแบบไม่สมบูรณ์ ไม่ตรงตามเวลาดำหนด
2.8 มีการใช้หลักการจัดภาพแบบการเน้น ในผลงานของตนเอง	มีการนำหลักการจัดภาพแบบเน้น ที่ทำให้ภาพพิมพ์ผลงานดูน่าสนใจ แปลกใหม่ จากกลุ่ม สมบูรณ์ เช่น การเน้นด้วยการตัดกันของสีและน้ำหนัก การตัดกันของพื้นผิว การตัดกันของรูปร่างและรูปทรง การเน้นด้วยขนาด การผิดสัดส่วนจากความจริง การเน้นด้วยจุดลึบสายตา การเน้นด้วยกรอบ การเน้น	มีการนำเอาหลักการเน้นมาสร้างผลงานภาพพิมพ์ แต่ยังไม่สมบูรณ์ หรือมีความเหมือนกับกลุ่ม ใช้เวลานานพอสมควร	ไม่มีการนำเอาหลักการเน้นภาพมาสร้างในผลงานภาพพิมพ์ หรือมีแต่ไม่ชัดเจน ใช้เวลาเกินเวลาดำหนด

ประเด็น	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
	ด้วยรูปทรงที่อยู่นอกกรอบ การเน้นด้วยวิธีผันแปร การ เน้นด้วยการแยกตัวออกจาก กลุ่ม		
2.9 มีการใช้หลักการจัด ภาพในหัวข้อรูปแบบของ การจัดภาพ ในผลงานของ ตนเอง ประเด็น	มีการนำเอาหลักการจัดภาพ ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมา ใช้ในผลงานภาพพิมพ์ได้ อย่างสมบูรณ์ แปลกใหม่ไม่ ซ้ำกับกลุ่ม เช่น การจัดภาพ แนวนอน การจัดภาพแนวตั้ง การจัดภาพลักษณะนำ สายตา การจัดภาพลักษณะ การซ้ำ การจัดภาพลักษณะ สามเหลี่ยม การจัดภาพ ลักษณะกระจายเป็นรัศมี 3คะแนน	มีการนำเอาหลักการจัด ภาพมาใช้ในผลงานภาพ พิมพ์ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง แต่ยังไม่สมบูรณ์ ผลงาน ภาพพิมพ์ยังดูไม่น่าสนใจ ไม่แปลกใหม่ยังคงรูปแบบ ซ้ำเหมือนกลุ่ม ใช้เวลานาน เกินกำหนด 2คะแนน	ไม่มีการนำเอาหลักการจัด ภาพมาใช้ในผลงานภาพ พิมพ์เลยแม้แต่หัวข้อเดียว ผลงานไม่เสร็จตามเวลา กำหนด 1 คะแนน
2.10 ความเป็นจินตนาการ ในการสร้างผลงานภาพ พิมพ์ธรรมชาติ	การสร้างผลงานภาพพิมพ์ ออกมาแบบในจินตนาการ ของตนเองที่แปลกใหม่ไม่มี ใครเหมือน โดยยังคงใช้ หลักการจัดองค์ประกอบ ภาพในผลงานภาพพิมพ์	การสร้างผลงานภาพพิมพ์ ในรูปแบบจินตนาการของ ตนเองยังคงมีความเหมือน หรือซ้ำกันกับกลุ่ม แต่ยังคง การนำเอาหลักการจัด องค์ประกอบภาพหัวข้อใด หัวข้อหนึ่งมาใช้ในผลงาน ภาพพิมพ์	การสร้างภาพผลงานไม่มี ความแปลกใหม่ ความเป็น จินตนาการซ้ำกันกับกลุ่ม ไม่ มีการนำหลักการจัด องค์ประกอบภาพหัวข้อใด มาใช้ในผลงานภาพพิมพ์เลย
2.11 การผสมสี การ เลือกใช้สีสื่อความหมาย ผลงานภาพพิมพ์	มีความสามารถในการผสมสี จากแม่สีให้เป็นสีอื่นๆที่ ต้องการได้ สามารถใช้สีสื่อ ความหมายของภาพพิมพ์ได้ อย่างสมบูรณ์ และมีความ แปลกใหม่ไปจากกลุ่ม ใน เวลาที่กำหนด	การผสมสีจากแม่สีให้เป็น สีอื่นได้ไม่มากเท่าที่ควร การใช้สีสื่อความหมาย ภาพพิมพ์มีความแปลก ใหม่พอสมควร	ไม่มีการผสมสีใหม่จากแม่สี เลย การใช้สีสื่อความหมาย ภาพพิมพ์ไม่รู้เรื่อง

ประเด็น	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
---------	---------	---------	---------

2.12 การแก้ไขปัญหาในการทำงาน และเก็บรายละเอียดผลงาน	มีการแก้ไขปัญหาในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพงานสำเร็จ ล่วงไปด้วยดีมีการเก็บความเรียบร้อยของผลงานให้สวยงามขึ้น ตามเวลา กำหนด	แก้ไขปัญหาได้บางส่วนในการทำงาน	แก้ไขปัญหาไม่ได้เลยผลงานเสียหาย
2.13 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม	มีการช่วยเหลือกันและกัน กล้าทดลองลงมือทำ ช่วยกันตัดสินใจได้ดี ช่วยกันแก้ปัญหาได้ดี ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างภาพผลงาน ผลงานออกมาสมบูรณ์	มีบางคนที่ไม่มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม แก้ปัญหากันไม่ค่อยได้ ผลงานออกมาพอใช้	ไม่มีการร่วมมือกันสร้างภาพ ผลงานต่างคนต่างทำ บางคนก็ไม่ทำผลงานออกมาไม่ดี
3. ขั้นตอนการสรุปผลงาน			
3.14 ผลงานเสร็จอย่างสมบูรณ์ และตามเวลาที่กำหนด	ผลงานภาพพิมพ์เสร็จสมบูรณ์ มีการใช้หลักการจัดองค์ประกอบภาพมาใช้ เทคนิคการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์ และเสร็จตามเวลา กำหนด	ผลงานเสร็จแบบไม่สมบูรณ์นัก ไม่ค่อยมีการนำหลักการจัดองค์ประกอบภาพมาใช้ หรือเทคนิคการทำงานภาพพิมพ์ธรรมชาติมาใช้มากนัก เสร็จไม่ตรงตามเวลา คาดเคลื่อนไม่เกิน5-10นาที	ผลงานไม่เสร็จตรงตามเวลา คาดเคลื่อนมากกว่า10นาที ผลงานไม่สมบูรณ์ ไม่สวยงาม
3.15 ผลงานตรงตามหัวข้อที่กำหนด	ผลงานภาพพิมพ์เสร็จสมบูรณ์ ตรงตามหัวข้อที่กำหนดให้ สื่อความหมายชัดเจน	ผลงานเสร็จแบบไม่ค่อยสมบูรณ์ สื่อความหมายไม่ค่อยตรงตามหัวข้อกำหนด	ผลงานเสร็จแบบไม่สมบูรณ์ สื่อความหมายไม่ตรงตามหัวข้อกำหนด
3.16 ความสะอาดของผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ	ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติเสร็จสมบูรณ์ ชัดเจนในการพิมพ์ มีความสะอาดของกระดาษที่พิมพ์	ผลงานมีสิ่งสกปรกติดอยู่ในผลงานภาพพิมพ์ ธรรมชาติพอสมควร	ผลงานภาพพิมพ์มีสิ่งสกปรกที่ไม่ได้เกิดจากการพิมพ์มากเกินไป

ประเด็น	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
3.17 การนำเสนอผลงาน ด้านแนวความคิดในการ สร้างผลงานภาพพิมพ์ ธรรมชาติ	มีการเตรียมพร้อมด้านการ นำเสนอผลงานภาพพิมพ์ ธรรมชาติ ในแนวความคิดที่ แปลกใหม่ ไม่ซ้ำกลุ่ม สื่ ความหมายสอดคล้องกับ ภาพผลงาน ใช้เวลาในการ นำเสนอได้เหมาะสมดี	การนำเสนอแนวความคิด ยังคงซ้ำกับกลุ่ม แต่มีควา สอดคล้องกับภาพผลงาน ได้ดี ใช้เวลาในการนำเสนอ ภาพผลงานเร็ว หรือ นาน จนเกินไปไม่สมเหตุสมผล	การนำเสนอแนวความคิด เป็นไปในรูปแบบซ้ำกันกั กลุ่ม ไม่สอดคล้องกับภาพ พิมพ์ผลงานใช้เวลาเร็วมาก ไม่มีความชัดเจนในการ นำเสนอ
3.18 การนำเสนอผลงาน ด้านข้อมูลในการสร้าง ผลงานภาพพิมพ์ธรรมชาติ	มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ วัสดุแม่พิมพ์ที่แปลกใหม่ ประโยชน์จากจุดกำเนิด แม่พิมพ์ธรรมชาตินำเสนอ ความคิดที่ยืดหยุ่นขยาย ความคิดที่แตกแขนงออกไป ได้อย่างถูกต้อง และมาก ที่สุดในเวลาที่จำกัด	มีการนำเสนอผลงานข้อมูล ประโยชน์นอกจากนำมา สร้างงานภาพพิมพ์ ธรรมชาติ ทำอะไรได้บ้าง โดยซ้ำกับกลุ่มมา จนเกินไป ข้อมูลน้อย และ ซ้ำ	ไม่มี หรือการนำเสนอข้อมูล ประโยชน์ของจุดกำเนิด แม่พิมพ์ธรรมชาติน้อยมาก นำเสนอไม่ได้เลย
3.19 การนำเสนอผลงาน ด้านความพร้อม / บุคลิกภาพ / ภาษา	มีความพร้อมที่จะออกมา นำเสนอผลงาน นำเสนอ ชัดเจน ใช้ภาษาที่เหมาะสม แต่งกายเรียบร้อย	มีความพร้อมที่จะออกมา นำเสนอ แต่นำเสนอไม่ดี พูดจาไม่รู้เรื่อง แต่งกาย พอใช้	ไม่มีความพร้อม ไม่เตรียม ข้อมูลที่จะมานำเสนอผลงาน แต่งกายไม่เรียบร้อย
3.20 การเก็บรักษาอุปกรณ์ ในการทำงานเมื่อสร้าง ผลงานเสร็จสิ้น	เก็บล้างอุปกรณ์ให้อยู่ใน สภาพเดิมได้สะอาดถูกต้อง ตามขบวนการ	เก็บล้างอุปกรณ์บางอย่าง ได้สะอาดพอใช้	ไม่ทำความสะอาดอุปกรณ์ หลายชิ้น หรือไม่ทำเลย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายพงศ์ธร อินทร์ลา
วันเดือนปีเกิด	1 กรกฎาคม 2530
สถานที่เกิด	จังหวัดอุดรธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	ที่อยู่ปัจจุบัน 23 ม.4 ต.บ้านโรงหม้อ อ.พิชัย จ.อุดรธานี 53120 E-mail zebar_boy@hotmail.com
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสระแก้ว 58 ถนนสุวรรณศร ต.สระแก้ว อ.เมืองสระแก้ว จ.สระแก้ว 27000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	รับราชการครู
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	ประถมศึกษาต้น-ปลาย จาก ร.ร.อนุบาลอุดรธานี
พ.ศ. 2549	มัธยมศึกษาต้น-ปลาย จาก ร.ร.กาญจนาภิเษก
พ.ศ. 2552	ปริญญาตรี สาขาออกแบบประยุกต์ศิลป์ จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2559	ปริญญาโท ศิลปศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ